

КИМ СТЕНЛИ РОБИНСЪН

Блестяща мистерия на космическата
археология

АЙСХЕНДЖ

ЛИРА ПРИНТ

ФАНТАСТИКА

КИМ СТЕНЛИ РОБИНСЪН АЙСХЕНДЖ

Превод: Владимир Зарков

chitanka.info

2248 година. Планетата Марс е колонизирана и превърната в доходоносен придатък на земната политико-икономическа система. Назрява бунт. Шепа привърженици на нелегална организация успява да избяга от червената планета в търсене на нов дом.

Десетилетия по-късно сред пустинните кратери на Плутон е открита гигантска конструкция от подредени в кръг ледени блокове.

Паметник на непозната цивилизация или измамнодревно послание от един отдавна изчезнал екипаж?...

На Деймън Найт и Кейт Уилхелм

I. ЕМА ВАЙЛ

2248 ГОДИНА ОТ Н.Е.

„Пристанището кораб
наближава,
над билото ветрецът се задава.
Лазурът по вълните е пътека,
непрекосена още с ладията
лека.

Край островите няма ги
вълните,
океанът не беснее днес
сърдито.

Моряците са дръзки и
свободни...

Отплаваме ли заедно, душа на
мойта сродна?“

Шели,
„Епиписихидо
н“

ПОЧУВСТВАХ първия признак на бунта, докато приближавахме вътрешната граница на първия астероиден пояс. Разбира се, тогава не знаех какво означава това — просто се натъкнах на заключена врата.

Наричахме първия пояс фалшивия, защото астероидите му се състояха от базалтов ахондрид и не се използваша в рудодобива. Скоро обаче щяхме да стигнем до въглищните хондрити, ето защо един ден се запътих към фермата, за да се приготвя. Усилих светлината на водораслите — през следващите седмици, когато катерите тръгнаха да разбиват скалите, щяхме да губим много кислород и тогава щеше да се увеличи нуждата от хлорела, за да се запази равновесието в газообмена. Светнах още няколко лампи и се заех със суспензионната среда. Биологичните животоподдържащи системи са ми и работа, и забавление (в тази област съм сред най-добрите). Докато освобождавах допълнително място за хлорелата, още веднъж се замислих върху проблема с излишната биомаса. Умувах как да отстраня излишното количество водорасли, намалявайки плътността на хранителния разтвор, и се движех между дългите редове спанак и зеле към вратата на едно от хранилищата в дъното на градината, за да взема още няколко резервоара. Натиснах бравата. Беше заключено.

— Ема! — повика ме някой.

Вдигнах поглед. Беше Ал Нордхоф, един от помощниците ми.

— Знаеш ли защо е заключена тази врата? — попитах аз.

Той поклати глава.

— И аз се чудех същото вчера. Предполагам, че се превозва някакъв секретен товар. Казаха ми да не се бъркам.

— Това е наше хранилище! — избухнах аз.

Ал сви рамене.

— Питай капитан Суон.

— Ще го питам!

С Ерик Суон бяхме стари приятели и се ядосах, че в моите владения става нещо, което той е пропуснал да ми каже. Ето защо, щом го открих в командната кабина, веднага го подхванах.

— Ерик, защо едно от хранилищата ми е заключено? Какво има там?

Ерик тутакси пламна — лицето му стана червено като косата. Наведе глава. Двамата офицери по двигателите и навигацията се втренчиха в пултовете си.

— Не мога да ти кажа какво има там, Ема. Секретно е. Засега не мога да кажа на никого.

Загледах го. Знам, че когато гледам някого достатъчно строго, бих могла да го уплаша. Той пламна още по-силно, така че луничките му съвсем се изгубиха на общия червен фон. В сините му очи се четеше отчаяние. Той обаче нямаше намерение да ми каже. Свих устни и се магнах от командната кабина.

Това беше първият знак — заключената врата и загадъчната причина. Може би превозвахме товар на комитета към Церера. Сигурно оръжие. Комитетът за развитие на Марс обичаше да се обгръща с тайнственост. Аз обаче не бързах да си правя изводи, просто заставах нащрек.

Сигурно нямаше да забележа втория знак, ако вниманието ми вече не бе изострено от първия. Бях се запътила по коридора към столовата. Минавах покрай ярко декорираните ниши между спалните помещения и залите за общо ползване, когато откъм една от тях до мен долетяха гласове. Спрях. Тихият забързан шепот привлече вниманието ми. Различих гласа на Джон Дансър:

— Не можем да го направим преди срещата и ти го знаеш.

— Никой няма да забележи — отговори му женски глас, може би на Айлин Бритън.

— Ти само се надяваш никой да не забележи — възрази Дансър. — Но не можеш да бъдеш сигурна, че Дъгинс или Нордхоф няма да надушат нещо. Трябва да се чака до срещата, знаеш го.

В този момент чух зад гърба си стъпки по лепящата пътека от велкро, оттласнах се и минах покрай вратата на хола. Надникнах вътре — наистина бяха Джон и Айлин заедно с още няколко души. Когато се появих на прага, всички вдигнаха поглед и разговорът замря. Гледах ги, те също ме гледаха и се чудехме какво да кажем. Продължих към столовата.

Среща в астероидния пояс. Една група от хора, сред които не бяха висшите офицери на кораба, участваше в нещо и го пазеше в

тайна от останалите. Заключената врата на хранилището... Тук нещо не беше както трябва.

След този случай започна да ми се привижда какво ли не. Хората млъкваха, когато ги доближавах. Късно вечер в спалните се правеха събрания. Веднъж минавах покрай рубката и чух, че някой изпраща дълго съобщение по радиостанцията. Много от складовете зад фермата бяха заключени. Същото беше положението и със складовете за рудата.

След няколко такива дни вече разтърсвах глава и се чудех дали не си въображавам. Всичко, което виждах, си имаше просто обяснение. И при най-сполучливия рейс животът на кораба предразполага към образуването на обособени групи. Въпреки че бяхме едва четиридесет, за една година, колкото траеше експедицията, неизбежно възникваха различия. Пък и на самия Марс времената никак не бяха леки. Обединяването на различните сектори под централизираното ръководство на комитета събуди силно недоволство. Разслоението беше огромно, подривните групировки вероятно бяха навсякъде. Този факт достатъчно добре обясняваше обособените групички, които вече бях забелязала на „Ръждивият орел“. А параноята е нещо съвсем обичайно за живота на кораба... няма нищо по-лесно от това да виждаш заплетени интриги в едно толкова сложно обкръжение.

Така започнах да подценявам ставащото около мен. Сигурно превозвахме някакъв товар на комитета към Церера, какво пък толкова!

И все пак в атмосферата на кораба през тези дни имаше нещо. Повече хора от обикновено бяха нервни и напрегнати. Разменяха се тайнствени погледи... в тайнствена атмосфера. Но това връщане назад може да ме заблуди. Нужни са факти. Тези записки ще ми помогнат да си спомня тогавашните събития след години, а защо не и след векове? Затова трябва да изложа фактите, те най-добре пришпорват паметта.

Както и да е, за третия знак две мнения няма. По това време Слънцето беше горе-долу между нас и Марс и аз отидох към радиостанцията, за да изпратя още едно послание до глупавия си баща, който щеше да прекара известно време в затвора благодарение на дългия си език. После се запътих към асансьора и тъкмо се канех да сляза в жилищните помещения, когато дочух гласове, отекващи в шахтата откъм командната кабина. Дали не чух името си? Придърпах

се по перилата до стълбичката, водеща към кабината, и се заех да подслушвам. Имам такъв навик. И този път говореше Джон Дансър.

— Ема Вайл е изцяло на страната на комитета — изрече той, сякаш спореше с някого.

— Дори и така да е — отговори му друг мъжки глас, после се намесиха още няколко гласа и аз не можах да чуя останалото.

— Не! — заяви Дансър и бързо ги накара да замълчат. — Вайл е може би най-важната личност на кораба. Не можем да говорим с нея, докато Суон не позволи, а това ще стане чак след срещата. Затова забравете засега.

С това беше сложена точка. Когато стана ясно, че разговорът е приключен, аз се втурнах към асансьора и започнах да се спускам, като се придърпвах с ръце по перилата, за да увелича слабото привличане. Мислено прехвърлях местата, където с най-голяма вероятност би могъл да се намира Суон по това време, възнамерявайки да го открия и да проведе с него дълъг разговор. Никак не е здравословно да се чувстваш в центъра на заговор, в който участва целият кораб.

Познавах Ерик Суон отдавна.

В края на миналия век всеки от секторите започна да изпраща свои миньорски експедиции. „Роял Дъч“ търсеше въглищни хондрити, а „Мобил“ — базалтови във фалшивия пояс. „Тексас“ предпочиташе силикатните образци. „Шеврон“ излезе с проекта да се привлече един от Амурите в орбитата на Марс. (Той стана луната Амур, която беше превърната в затвор. Баща ми живееше там.) Всеки сектор си имаше свои астероидни бригади и аз доста добре познавах миньорите от „Роял Дъч“. Суон беше капитан-ракетчик и навигатор, а също и добър приятел на съпруга ми Чарли, който имаше същата специалност. По време на много рейсове към пояса аз често разговарях със Суон и си останахме приятели дори след развода ми с Чарли.

Ала когато през 2213-та комитетът сложи ръка върху рудодобивните операции, всички екипи, дори и руският, започнаха да работят заедно и аз се виждах с приятелите си от „Роял Дъч“ значително по-малко. Редките ми командировки със Суон бяха повод за празник, а сегашният рейс, в който той беше капитан, би трябвало да е истинско удоволствие.

Но докато обикалях кораба, на който бях най-важната персона, аз вече не бях толкова сигурна в това. Суон обаче щеше да ми каже за какво е всичко, мислех си. А ако не знаеше нищо, тогава трябваше да му отворя очите, че става нещо странно.

Открих го в една от малките стаи с прозорец, седнал пред дебелата прозрачна пластмаса, дяляща го от пустотата навън. Беше кръстосал дългите си крака в някаква йогийска поза и тихичко си тананикаше нещо — цял отдаден на съзерцание, докато в ума му се отразяваше като в огледаломенящото се звездно каре.

— Ей, Ерик! — повиках го не особено нежно.

— Ема — сънливо се отзова той и протегна ръце като котка. — Сядай. — Посочи парчето скала, което държеше в скута си. — Погледни го! — Беше един вид хондрит, вклинен в по-твърда скала. — Не е ли хубав?

Седнах.

— Да. Та какво все пак става на този кораб?

Той се изчерви. Никога не съм познавала човек, който да се изчервява толкова лесно.

— Нищо особено. Повече от това не мога да ти кажа.

— Това е официалното решение. Ти обаче би могъл да споделиш нещичко с мен.

Суон поклати глава:

— Ще ти кажа, но се налага още малко да почакаш. — Той ме погледна право в очите. — Не се сърди, Ема.

— Да, но останалите знаят какво става! Повечето. И говорят за мен! — Казах му какво съм чула и видяла. — Е, защо да съм най-важната на кораба? Това е нелепо! И защо трябва всички да знаят, а на мен не ми се полага?

Суон изглеждаше притеснен и ядосан.

— Не всички знаят!... Виждаш ли, помощта ти е много важна за нас, може би дори решаваща... — Тук той млькна, сякаш и без това беше изтървал твърде много. Лицето му се разкриви, докато устните му беззвучно мърдаха. В следващия миг яростно разтърси глава: — Ще трябва просто да почакаш само още няколко дни, Ема. Имай ми доверие. Просто ми се довери и изчакай, става ли?

Това трудно би могло да ме задоволи, но какво да направя? Той знаеше нещо, но нямаше да ми го каже. Стиснах устни, кимнах за

довиждане и излязох.

По някаква ирония на съдбата бунтът избухна точно на осемдесетия ми рожден ден, няколко дни след разговора със Суон. На 5 август 2248 година.

Събудих се с мисълта, че вече съм на осемдесет. Измъкнах се от леглото (притеглянето при намаляването на скоростта беше изчезнало напълно и сега бяхме в безтегловност), измих си лицето и се погледнах в огледалото. Странно чувство, да надникнеш в собствените си зеници — в тях се отразява една-едничка мисъл, в това друго лице... то изглежда така, сякаш при подходяща светлина човек би могъл да види себе си.

Сграбчих дръжките на тренажора и се трудих известно време, размишлявайки за рождените дни. За всички рождени дни в тази нова епоха. Един от най-ранните ми спомени беше моят десети рожден ден. Майка ми ме заведе в медицинския пункт, където трябваше да изпия някаква отвратителна на вкус помия, да мина през някакви прегледи и да ми направят инжекции — всичко, което усетих, беше лек хлад върху кожата, но това ме изплаши. „Ще го оцениш по-късно, каза мама с някакво странно изражение. Когато остарееш, няма да боледуваш. Имунната ти система ще си остане силна. Не плачи, Ема, ти ще живееш много, много дълго.“

Да, да. По всичко личи, че беше права, мислех си, докато отново се взирах в огледалото, където цветният ми образ сякаш пулсираше на изкуствената светлина. Много дълъг живот наистина — на осемдесет още съм млада. Какъв триумф на геронтологията! Както винаги, зададох си въпроса какво ще правя с всички тези години, които ми остават — с този допълнително отпуснат ми живот. Дали щях да доживея да почувствам под краката си марсианска почва, да вдъхна марсиански въздух?

Обзета от подобни мисли, излязох от стаята с намерението да ида на закуска. Фоайетата покрай коридора на спалното отделение бяха празни — нещо, което рядко се случваше. Влязох в последния хол преди завоя на коридора, за да надникна през малкия му прозорец, разположен над командната кабина.

Те бяха тук! Два сребърни правоъгълника, наподобяващи метални слитъци от разрушени астероиди. Корабите!

Бяха астероидни миньори серийно производство — близнаци на нашия.

Стоях неподвижно и ги гледах, а сърцето ми думкаше като барабан, защото си мислех за срещата. Много бавно те пораснаха колкото тесте карти. Формата им също беше като на тесте, а в предната им част бяха разположени крановете и свределите. Стените на командната кабина изпъкваха слабо в корпуса им като тънички светли полумесеци, ракетните дюзи зееха широко в задната им част, а отстрани и към предницата приличаха на малки мехурчета. Ярките точки на прозорците искряха като флуоресцентните петна по гърба на дънните риби от Земята. Корабите изглеждаха много малки до синьосивия астероид с неправилна форма на фона на черната космическа бездна.

Бавно излязох от нишата, обърнах се и тръгнах по коридора...

Столовата беше заприличала на лудница.

Спях стъписана. От целия екипаж, наброяващ четиридесет и трима души, не по-малко от двадесет и пет бяха в столовата, крещяха и се смееха, шест-седем души пееха „Ода на радостта“, други подреждаха масата за коктейл (Айлин крепеше огромната кафеварка), а в това време Джон, Стивън и Лания се прегръщаха вкупом, като едновременно се смееха и ридяха със сълзи на очи. На екрана се виждаше изображение на двата кораба — две сребърни точки на фона на синьосивия астероид. Цялата картина наподобяваше плочка за домино, хвърлена в безвъздушното пространство.

Всички те знаеха. Всеки един от онези, които се бяха събрали в стаята. Усетих се, че мигам бързо-бързо, а в мен напиреха ярост и объркване. Защо не ми бяха казали нищо? Изтрих очи и се измъкнах през вратата, преди някой вътре да ме е забелязал.

Край мене плавно прелетя, залавяйки се за парапета, Андрю Дъгинс. Едрото му лице беше намръщено.

— Ема! — повика ме той. — Хайде!

И понечи да отmine. Изгледах го така, че той спря.

— Това е бунт! — Кимна с глава към столовата. — Те превземат кораба заедно с онези навън. Трябва да се помъчим да пратим съобщение на Церера, да се защитим!

С тези думи той силно се оттласна по посока на рубката.

Бунт! Всички мистериозни случки, които ми бяха направили впечатление, сега се изясниха и добиха смисъл. Имаше план да се превземе корабът. Дали тази възможност не плашеше Суон дотолкова, че да откаже да я разисква?

Но сега не беше време за подробни анализи. Аз се оттласнах от пода и сграбчих перилата, за да последвам Дъгинс.

Пред рубката бушуваше истинска битка. Видях Ал Нордхоф да удря в лицето един от корабните полицаи. Ейми ван Данке се гърчеше в ръцете на двама мъже, опитвайки се да ухапе гърлото на единия. Други се сражаваха на самата врата. Въздухът беше изпълнен от викове и писъците на Ейми. Битката беше толкова тровава и опасна, колкото би могла да бъде само в безтегловност. Един сполучлив удар (горе-долу от сорта на яростния ритник на Ал Нордхоф към главата на полицаия) пръсна тълпата, която започна да кръжи из помещението...

— Бунт! — изкрещя Дъгинс и се метна напред, връзвайки се в групата пред вратата.

От тласъка няколко души се търколиха в рубката и помежду им се отвори пролука. Аз се отблъснах от стената и си ударих главата в рамката на вратата, вмъквайки се вътре.

От очите ми изскочиха искри, но бях бясна — от това, че ме бяха измамили, че вече не можех да вярвам на Суон и на целия установен ред, че биеха приятелите ми — и се втурнах напред, заслепена от ярост. Стоварих юмрука си върху носа на един полицаи и главата му с трясък се удари в стената. Стаята беше претъпкана, изпълнена с размахващи се ръце и крака. Самият пулт гъмжеше от тела. Дъгинс продължаваше да крещи и да смъква хората от клавиатурите. Някой здраво ме сграбчи откъм гърба. Изритах го с пета в слабините и открих, че е жена. Ударих ѝ един лакът в диафрагмата и полузадушена се изплъзнах изпод ръката ѝ. Дъгинс беше очистил пулта и отчаяно натискаше копчетата. Стоварих едно кроше по ухото на някакъв мъж, който се опитваше да го издърпа оттам. Въздухът беше изпълнен с кръсъци и кръгли капчици кръв...

В този миг пристигна подкрепление. Ерик Суон се плъзна през вратата с развяваща се червена коса, стиснал в ръката си пистолет с транквилант. Зад него идваха още хора. Жилата свистяха във въздуха като стрели.

— Бунт! — изкрещях аз. — Ерик! Бунт! Бунт!

Той ме видя. Насочи пистолета към мен и стреля. Погледнах жилото, което стърчеше от ръката ми.

... Следващото, което си спомням, беше как ме водят към асансьора. На моя етаж излязохме. Видях лицето на Суон да плава около мен.

— Бунт — казах аз.

— Вярно е — потвърди Ерик. — Налага се да те арестуваме за няколко часа.

На луничавото му лице цъфна идиотска усмивка.

— Задник такъв! — промърморих аз. Искаше ми се да избягам. Можех да надбягам всеки един от тях. — Мислех, че си ми приятел.

— Аз наистина съм ти приятел, Ема. Само че беше твърде опасно да се обяснява. Давидов ще ти каже всичко, когато се видите.

Давидов. Давидов ли?

— Но той изчезна! — мърморех аз, борейки се със съня и много объркана. — Мъртъв е!

После се озовах в леглото си, грижливо привързана.

— Поспи малко — каза Суон. — Ще се върна след няколко часа.

Отправих му поглед, който би трябвало да го превърне в камък, но той само се засмя, а аз в следващия миг потънах в сън, докато в главата ми още се въртеше мисълта за бунта...

Когато се събудих, Суон беше увиснал над мен.

— Как се чувстваш? — попита ме.

— Зле. — Аз го отблъснах и той се зарея във въздуха над леглото ми. Разтърках очи. — Какво е станало, Суон?

— Бунт, както го нарече ти — усмихна се той.

— Значи е истински?

Той кимна.

— Но защо? Кой сте вие?

— Чувала ли си някога за Марсианския космически съюз?

Замислих се.

— Това трябва да е било преди много време. Една от онези групировки, които бяха против комитета?

— Не против комитета — поправи ме той. — Бяхме просто клуб. Група, която пропагандираше своите възгледи. Искахме комитетът да подкрепи междузвездна изследователска експедиция.

— И какво?

— Комитетът не пожела. Решиха, че сме част от движението против него, и ни обявиха извън закона. Пратиха водачите ни в затвора, а членовете разпръснаха из различните сектори. Те ни направиха свои противници.

— Това не е ли станало много отдавна? — попитах аз, все още объркана. — Какво общо има сегашният бунт?

— Ние се организирахме отново — отвърна той. — Тайно. През всичките тези години съществувахме нелегално. Може да се каже, че сега излизаме на бял свят.

— Но защо? Какво ще спечелите, като превземете няколко миньорски кораба? Да не би да възнамерявате да ги използвате като звездолети? — тази идея ме разсмя.

Той ме изгледа, без да ми отговори, и аз изведнъж разбрах, че съм налучкала отговора.

Седнах предпазливо. Изведнъж почувствах студ и леко замайване.

— Сигурно се шегуваш?

— Ни най-малко. Намерението ни е да се присъединим към „Лермонтов“ и „Идалго“ и да създадем затворен жизнен цикъл.

— Невъзможно! — Аз дълбоко поех дъх, все още замаяна от тази мисъл.

— Не е невъзможно — търпеливо обясни той. — През последните четиридесет години Космическият съюз доста е работил върху тази идея.

— И един от онези кораби е „Идалго“? — прекъснах го аз. Съобразителността ми все още беше притъпена от наркотика.

— Точно така.

— Значи Давидов е жив?...

— Определено. Познаваш го, нали?

— Да.

Давидов беше капитан на „Идалго“, когато преди три години корабът изчезна в астероидната група Ахил. Мислех, че е мъртъв...

— Няма начин да се съглася — казах след известна пауза. — Не можете да ме отвлечете така и да ме помъкнете в някаква безумна междузвездна експедиция...

— Не, не! Ще изпратим обратно „Ръждивият орел“ с всички от трите кораба, които не подкрепят Космическия съюз.

Изпуснах дълга въздишка на облекчение. Ала изведнъж ме обзе болка при мисълта в каква каша съм се забъркала и какви фанатици се разпореждат в този миг с живота ми.

— Ерик — извиках аз, — ти знаеше какво ще се случи! Защо не се опита да ме държиш настрана от този полет?

Той отмести поглед и се спусна на пода, после изрече с почервеняло лице:

— Аз направих точно обратното, Ема.

— Какво? Какво си направил?

— Имаме наши хора в отдела за планиране на полетите и... — Той продължаваше да гледа в пода. — Казах им да уредят ти да пътуваш с този рейс.

— Но... Суон! — Не можех да намеря думи. — Защо? Защо ме забърка в това?

— Защото ти си един от най-големите специалисти по животоподдържащи системи на Марс, а и в цялата система. Всички го знаят, ти също. И въпреки че нашите проектанți направиха доста подобрения, които могат да се приложат при междузвезден полет, все още предстои те да бъдат въведени в тези два кораба и да заработят. И това трябва да стане, преди полицията на комитета да ни е открила. Твоята помощ би могла да промени нещата, Ема.

— Ох, Суон...

— Така е! Виж какво, знам, че всичко това стана против волята ти, но аз си мислех, че ако те държим в неведение относно плановете си, никой не би могъл да ти търси отговорност. Когато се върнеш на Марс, можеш да им кажеш, че не си знаела нищо за Космическия съюз и че ние сме те заставили да ни помагаш. Ето затова не ти казах нищо по пътя, не разбираш ли? Пък и знам, че не си сред най-яроствните привърженици на комитета, така ли е? Те са просто шайка разбойници. Защо тогава да не помогнеш, щом старите ти приятели те молят за помощ, която само ти би могла да им окажеш, при това без да ти се търси сметка? Дори и когато става дума за някакви нелегални действия?

Той ме погледна и в сините му очи се четеше тъга.

— Искаш от мен невъзможното — казах аз. — Твоят Космически съюз е изгубил връзка с действителността. За бога, трябва да изминете цели светлинни години, а имате системи, пригодени за петгодишно пътуване!

— Те могат да бъдат подобрени — упорстваше Суон. — Давидов ще ти обясни целия план, когато се срещнете. Той иска да говори с тебе колкото е възможно по-скоро.

— Давидов... — изрекох мрачно. — Той е в дъното на цялото това безумие.

— Всички участваме в него, Ема. А той не е луд.

Махнах с ръка и стиснах главата си, която сякаш пулсираше от всички тези неприятни вести.

— Моля те, остави ме замалко сама.

— Разбира се. Знаем, че много ти се събра. Само ми кажи, когато решиш да се срещнеш с Давидов. Той е на „Идалго“.

— Ще ти кажа — обещах аз и се загледах в стената, докато той излезе от стаята.

Тук ще е най-добре да разкажа за Давидов, защото навремето бяхме влюбени и споменът за него беше белязан с болка и гняв и с чувството за загуба — загуба, която нищо не би могло да компенсира или да заличи, колкото и дълго да живеех.

Тъкмо бях завършила Марсианския университет и работех в падината Елада, в новото селище до западния край, където бяха открити подземни залежи, както и водоносни пластове. Водните запаси бяха добри, но положението беше деликатно, тъй като използването на водата криеше екологични рискове. Назначиха ме заедно с още няколко души да работя по този проблем и аз бързо доказах, че съм най-добрият специалист сред колегите си. Имах поглед върху цялата система, което ми изглеждаше съвсем естествено, но останалите явно бяха впечатлени. Освен това ме биваше в бягането на средна дистанция, така че в крайна сметка бях доста самоуверена млада жена, може би дори малко самонадеяна.

През втората година се запознах с Олег Давидов. Той живееше в Бъроуз, големия правителствен център на север, и работеше за руския минен картел. Запознахме се в един ресторант покрай наш общ познат.

Той беше висок и едър, изобщо хубав мъж. Един от руските негри, както ги наричаха. Предполагам, че предците им са дошли от някоя африканска страна, поддържаща търговски отношения с Русия. Със смяната на поколенията боята беше доста избледняла и кожата му имаше цвета на мляко с кафе. Косата му беше черна и къдрава. Имаше дебели устни и тънък орлов нос, тежка брадичка, толкова гладко обръсната, че изглеждаше грапава, и сини очи, които изпъкваха върху мургавото му лице. С две думи, нелоша смесица от различни раси. Но на Марс, където деветдесет и девет процента от хората са бели като рибешки корем, както самите те се изразяват, всеки друг оттенък на кожата се ценеше високо. Той правеше човека да изглежда толкова... здрав и жизнен. Давидов наистина беше изключително привлекателен, истинска радост за окото. Гледах го през цялото време, докато седяхме на съседни столове в онзи ресторант в Бъроуз, разговаряхме, пиехме и флиртувахме по малко... Гледах го така втренчено, че и сега си спомням палмата в сандъче и бялата стена зад гърба му, макар че не мога да си спомня и дума от онова, което си говорехме. Това беше една от онези вълшебни нощи, когато и двете страни ясно съзнават взаимното си привличане.

Прекарахме нощта заедно, а после и следващите няколко нощи. Посетихме първата колония в района — Консервата, и се възхищавахме на изложените в музея експонати. Катерехме се в подножието на Пеещите скали в Хелеспонтските хълмове, а една нощ прекарахме в спасителна палатка. Без труд го победих в състезанието по бързо ходене, а после спечелих хиляда и петстотин метровата дистанция на една от пистите в Бъроуз. Прекарвахме заедно всеки свободен час и аз се влюбих. Олег беше млад, остроумен, горд с многото си достойнства, с особено екзотичен говор (нали беше руснак!), нежен, чувствен. Прекарвахме много време в леглото. Спомням си как в тъмното не можех да видя нищо освен зъбите му, когато се усмихваше, и очите му, които изглеждаха светлосиви. Обичах да се любя с него... Спомням си късните ни обеди в Бъроуз или на гарата. Безконечните пътувания с влак, заедно и поотделно, през сухата ръждива пустиня между Бъроуз и Елада — седнала до прозореца с поглед, вперен в нагънатия червен хоризонт, щастлива и развълнувана... Да, това беше преживяване, през което човек може да мине само веднъж. Аз си го спомням много добре.

След тези първи седмици много бързо дойдоха споровете. Бяхме самонадеяна и доста неопитна двойка. Дълго време аз дори не разбрах, че различията ни са твърде сериозни, защото не бях в състояние да си представя, че някой е способен дълго да спори с мен. (Да, толкова бях навирала нос!) Но Олег Давидов го правеше. Не си спомням много от онова, за което спорехме — този период, за разлика от началото, е удобно замъглен в паметта ми. Сещам се за един случай — разбира се, бих могла да си спомня и всичко останало: бях пристигнала в Бъроуз с късния влак и вечеряхме в един гръцки ресторант зад гарата. Бях изморена, притеснена за нашите отношения и ми беше втръснало от Елада. С надеждата да го полаская аз направих някакво изказване, в смисъл че е далеч по-интересно да си миньор на астероидите като него.

— Ние не вършим нищо там — отговори ми той. — Единствено правим пари за корпорациите — помагаме на единици от Земята да забогатеят, докато всичко останало се разпада.

— Е, поне се занимавате с търсене.

Той изглеждаше раздразнен — състояние, с което вече започвах да свиквам.

— Нищо подобно, нали точно това ти казвам! С нашите възможности бихме могли да изследваме цялата Слънчева система. Можем да имаме станции на луните на Юпитер, около Сатурн, чак до Плутон. Имаме нужда от станция за слънчеви наблюдения на Плутон.

— Този факт не ми беше известен — изрекох саркастично.

Светлосините му очи ме пронизаха.

— Разбира се, че не ти е известен! Ти си мислиш, че няма нищо по-хубаво от това да продължиш да правиш пари за тях от тези тъпи астероиди — и то в края на двадесет и втория век!

— Е, и? — Аз също успях да се ядосам. — Всички ние ще живеем по хиляда години, тогава накъде си се разбързал? Има време за всичките ти велики проекти. А точно сега тези астероиди са ни нужни.

— От тях имат нужда корпорациите. И комитетът.

— Комитетът просто координира усилията ни за наше добро! — заявих аз.

— Просто изготвя разписанието на влаковете, за да пристигат навреме, така ли? — Той отпи голяма глътка от пиетието си.

— Да — отговорих, без да разбирам добре какво иска да каже. — Точно така.

Той поклати глава с отвращение.

— Ти си американско момиче до мозъка на костите си. Чудесно! Всичко е окей! Остави политиката на другите.

— А ти си истинска рожба на Русия! — парирах аз, отдръпвайки се от него в тясното сепаре. — Да обвиняваш за проблемите си правителството...

Продължихме все в този дух, без никакъв смисъл и без друга причина, освен гордостта и наранените чувства. Спомням си мрачното му пророчество:

— Те ще си направят тук един щастлив американски Кремъл и на тебе няма да ти пука, докато работата ти е сигурна.

Ала повечето от онова, което си казахме, далеч не беше толкова логично.

А след една дълга, нещастна седмица, един смътен кошмар от горчиви терзания, когато си разрушил неизвестно как една връзка и страстно желаш времето да се върне назад и неизвестната грешка да бъде избягната, той си замина. Руските рудодобивници имаха нужда от него в Космоса и той просто си тръгна, без да се сбогува, въпреки че през тези последни няколко дни аз час по час звънях в работническото селище, в което живееше. И тогава разбрах, научих го по време на дългите унили разходки из цялата огромна падина, застанала сама сред каменистата равнина — аз също можех да бъда зарязана. Урокът беше твърде горчив.

След няколко години аз самата пътувах към астероидите — работех за „Роял Дъч“. Чувах, че Давидов имал някакви проблеми с руското минно управление, но не обръщах особено внимание. Беше въпрос на гордост да не забелязвам нищо, свързано с него. Затова и никога не научих цялата истина за това, което му се беше случило.

После, след много години — всъщност три години преди сегашния бунт, — „Идалго“ изчезна някъде, прекъсвайки радиовръзката с прословутите последни думи: „Почакайте една минутка.“ Не бяха намерени никакви следи от катастрофа и работата беше потулена от комитетските цензори. Така и не се получи обяснение на тази загадка. Прегледах списъка на екипажа, видях името му най-отгоре — Олег Давидов — и отново ме зашемети вълната от

болка, още по-силна отпреди. Това беше един от най-тежките моменти в живота ми. Бяхме се разделили сърдита, той си замина, без да се сбогува, а сега — без значение колко години ми даваха геронтолозите — аз никога нямаше да променя този факт, защото той беше мъртъв. Много тъжно.

...И така, когато Ерик Суон дойде, за да ме заведе на „Идалго“ и да видя Давидов отново, чувствата ми бяха съвсем объркани. Сърцето ми биеше лудо и трябваше да положа немалко усилия, за да поддържам кратък незначителен разговор с Ерик. Как ли изглеждаше сега? Какво щях да му кажа? А той на мен? Нямах ни най-малка представа.

За тези шестдесет години той не се беше променил много. Може би беше малко понатежал и още повече приличаше на мечок с черната си коса, с широките рамене, гърди и хълбоци. Леденосините му очи ме оглеждаха без никакви видими признаци, че ме е познал.

Бяхме в командната кабина на „Идалго“. С едно кимване Давидов отпрати Ерик, който изчезна в асансьора. В трескавата тишина аз бавно обикалях из кабината, а обувките ми с лепящи се подметки слабо проскърцваха. Пулсът ми беше ускорен. Открих, че все още му се сърдя. Сега усетих, че с вестта за смъртта си ме е измамил лично. А може би бунтът беше виновен...

— Не си се променила особено — каза той.

Гласът му отприщи у мен стотици спомени. Погледнах го, без да отговоря. Най-сетне той изрече със слаба, напрегната усмивка:

— Извини ли ти се Ерик за отвличането?

Поклатих глава.

— Съжалявам, че те притеснихме. Чух, че си се сражавала яростно против превземането на кораба. Ерик сигурно ти е обяснил, че те държахме в неведение за твое добро.

Беше толкова спокоен! Това ме вбеси. Той ме погледна крадешком, за да прецени настроението ми. Премълчах, макар да ми беше невероятно трудно.

— Истината е — продължи той, — че успехът на всички дългогодишни усилия на Марсианския космически съюз зависи от създаването на затворен жизнен цикъл на звездолета. Мисля, че нашите учени са в състояние да го създадат, но Суон винаги е твърдял, че талантът ти в областта на животоподдържащите системи е

изключителен, а и нашите специалисти се съгласиха, че ти си най-добрата. Те ми казаха, че имаме нужда от твоята помощ.

Дали не си мислеше, че съм все така самонадеяна и суетна?

— Няма... — аз прочистих гърлото си. — Няма да я получите.

Той ме гледаше, хладен и неприятно изненадан.

— Още ли поддържаш комитета? Даже след като заточиха баща ти на Амур, нали така?

— Да — отвърнах аз. — Само че комитетът няма нищо общо с това.

— Това е равносилно да кажеш, че го подкрепяш. Но стига толкова по този въпрос. Имам нужда от помощта ти. Защо не искаш да ни помогнеш?

Като не получи отговор, Давидов закрачи напред-назад — скръц, скръц, скръц.

— Знаеш ли — той ме погледна нервно, — това, което се случи между нас, беше много отдавна. Тогава и двамата бяхме деца...

— Не бяхме деца! — прекъснах го аз. — Бяхме свободни зрели хора и зависехме само от себе си. Тогава носехме същата отговорност за постъпките си, както и сега.

— Е, добре! — Той прокара ръка през косите си. — Права си. Да предположим, че не сме били деца. — Явно нещата се развиваха не така леко, както бе очаквал. — Само че оттогава мина много време.

— Както и да е, сегашното положение няма нищо общо с едно време.

Той изглеждаше объркан.

— Защо тогава отказваш да ни помогнеш?

— Защото това, което се опитвате да направите, е невъзможно! — извиках аз. — Цялата тази работа е някаква чудовищна твоя фантазия! Ти пренебрегваш суровите неумолими закони на открития Космос и водиш хората към жалка смърт! Само заради твоите детински представи за приключения, които не си изживял през тези години — и вече не можеш да различиш действителността от фантазията!

Млъкнах, изненадана от самата себе си заради страстта, с която изрекох това. Той ме гледаше с широко отворени очи.

— Идеята не е само моя — изрече колебливо. — Всеки от членовете на Космическия съюз вярва, че е възможно.

— Имало е и къде по-големи заблуди от тази, когато са следвали някой фанатизиран водач.

Очите му гневно проблеснаха. (Според мен този ефект се получава при налягане на мускулите на челото и слоят влага върху очите променя дебелината си.)

— Не съм фанатик. Ние започнахме като група без лидер. Комитетът ме направи неин водач, като се опита да ни унищожи — искаха да втълпят на хората, че това е дело само на един човек. Също като тебе. Когато възстановихме групата, аз бях единственият, когото всички познаваха. Но има и други водачи...

— Ти започна възстановяването, нали? — По някакъв начин усетих, че е така. — Задвижи своето малко тайно общество и си стиснахте ръцете...

— Обстоятелството, че се налагаше да работим тайно — заяви високо той, после понижи глас, — е несъществено. Политическата реалност, времето и мястото бяха такива. Трябваше да се свърши много работа, която комитетът не желаше да бъде свършена. Те не ни подкрепиха, но това не прави замисъла ни по-лош! Ние нямаме политически мотиви, дейността ни е акт на сътрудничество между руснаци и американци. Ние искаме човечеството да намери свой постоянен дом извън Слънчевата система и ще се опитаме да заведем хората там, докато още сме в състояние!

Той спря да си поеме дъх и ме изгледа, стиснал челюсти.

— А сега ти — той насочи показалеца си към мен, — без да имаш ни най-малка представа за това, ме наричаш фанатик. Който е повел хората към някакъв измислен свят.

Давидов се загледа навън през широкия прозорец на командната кабина.

— Можех да предвидя, че ще реагираш така.

Лицето ми пламна. Ето ни тук, точно както се бяхме разделили преди шестдесет години. Заявих, обзета от ярост:

— Вие ме отвлякохте, изложихте на опасност бъдещето ми, а сега ме наричаш глупачка само защото не съм съгласна с вашите фантастични проекти. Е, добре, няма да получите помощта ми, Олег Давидов, ти и твоят таен клуб! — Направих крачка към асансьора. — Кажете ми кога ще можем да тръгнем с „Ръждивият орел“ към Марс. Дотогава ще бъда в стаята си.

Докато се връщахме на нашия кораб, Ерик не се осмели да ми каже дума. Когато стигнахме „Ръждивият орел“, аз го оставих и тръгнах към стаята си, ударих се в бюрото и едва не си разбих главата в тавана. Мразя безтегловността. Отправих се към центрофугата и бягах, като се опитвах да не обръщам внимание на болката в коляното. После се върнах в малката си стаичка, за да се отдам на тъжни размисли и да измислям съкрушителни доводи, с които да разбия Давидов. Защо най-добрите аргументи се появяват, когато спорът вече е приключил? Трябваше да кажа, че... Знаем, знаем. Тези истински доводи могат да се родят само след сериозен размисъл.

Но защо изобщо трябваше да воювам с него, когато той ме молеше за помощ?

По-късно същия ден Андрю Дъгинс ми каза, че хората, които не са членове на Космическия съюз, се събират в едно от фоайетата. Отидох да видя кои са. Бяхме четиринадесет. Сред тях Етел Юргенсон, Ейми ван Данке, Ал Нордхоф, Сандра Стар, Юрий Копанев и Ольга Дзинджик. Останалите познавах по физиономия, но не можех да си спомня имената им. Споделихме впечатленията си за срещата на корабите — всички бяха поставени под арест, повечето бяха освободени само преди няколко часа. След като обменихме тази информация, започнахме обсъждането на плана за бъдещите ни действия и се появиха пререканията.

Казах им всичко, което знаех, като премълчах единствено, че ме бяха молили за помощ.

Разсъжденията и споровете продължиха.

— Трябва да разберем дали на „Лермонтов“ има затворници.

— Също и на „Идалго“.

Замислих се върху това. Затворници в продължение на три години.

— Трябва да действаме — заяви Дъгинс. — Можем да организираме ново нападение на рубката. Да я превземем и да пратим съобщение на Марс или Церера.

— Бихме могли да предадем тайно съобщение — намеси се Ал. — Да прикрепим предавател към усилвателната антена...

— Те може би точно в този момент ни слушат — каза Юрий и Ольга кимна. В руския сектор са свикнали с такава практика, или по-

скоро си дават по-ясна сметка за нея.

Във всеки случай за известно време разговорът замря. Спогледахме се. Странна ситуация — пленници на колегите си, на кораб, който доскоро беше и наш. Разговорът се възобнови, по-тихо отпреди, докато разногласията относно бъдещите ни действия не повишиха отново градуса.

— Не ме е грижа, че някой иска да изпързала комитета — заяви Юрий, — и няма да си рискувам кожата, за да го спра.

— Как мислиш, че трябва да постъпим, Вайл? — попита Андрю, без да удостои Юрий с поглед. Моята безучастност явно го дразнеше.

— Мисля, че трябва да запазим самообладание, да тръгнем към Марс с „Ръждивият орел“ — когато ни позволят — и да кажем на властите каквото знаем. Да се опитаме да ги спрем тук би означавало да се изложим на ненужна опасност.

На Андрю и това не му хареса.

— Трябва да се борим! Да седим в бездействие значи да им помогнем и комитетът няма да одобри това. — Той ме изгледа с подозрение. — Ти и Суон сте добри приятели, нали така? Не ти ли е казал какво се готви?

— Не — отговорих аз и почувствах как се изчервявам. Всички гледаха в мен.

— Искаш да ни кажеш, че те е оставил да нагазиш в тази каша, без дори да те предупреди? — учуди се Дъгинс.

— Така е! — озъбих се аз. — Ти ме видя в рубката, Дъгинс. Този бунт ме изненада не по-малко от всеки друг.

Дъгинс обаче не изглеждаше убеден, а и част от останалите ме гледаха скептично. Всички знаеха, че Суон е добър човек и едва ли ще тръгне да заблуждава приятелите си. Настъпи дълга неловка тишина. Дъгинс стана.

— Друг път ще поговоря с някои от вас — заяви той и излезе от фойето.

Обзета от внезапна ярост, аз също си тръгнах. Когато се обърнах, за да погледна още веднъж обърканите, изпълнени с недоверие хора във фойето, скупчени в жалка групичка, с плаващите около тях цветни колбички с напитки, си помислих, че са изплашени до смърт.

Прибрах се в стаята си и заварих вътре две жени. Някои си Надежда Малкив и Мария-Ана Котовская — и двете инженери по животоподдържащите системи, а също и членове на руския клон на Космическия съюз. Те ми казаха, че другите два кораба са опразнени, за да може да се работи по тях. Надежда беше на 124 години, специалистка по газообмена. Мария-Ана беше на сто и осем, биоложка по специалност, и се занимаваше с изучаването на водораслите и бактериите в системите за рециклиране на отпадъците. И двете бяха от „Лермонтов“, който според техните думи беше престоял в астероидния пояс близо четири месеца, преди Космическият съюз да го превземе, да прекъсне радиовръзката с Марс и да закръжи зад Слънцето в очакване на срещата.

Занемяла от този нов развой на събитията, аз се върнах в коридора и се запътих към малкото фоайе зад ъгъла близо до моята стая. Там срещнах водача на хората от „Лермонтов“, които не се бяха присъединили към Космическия съюз, суров мъж на име Иван Валенски. Преди бунта той беше ръководил полицейската служба на кораба. Не го харесвах. Тъп и ревностен руски бюрократ, ограничен човек, свикнал да издава заповеди и да му се подчиняват. Валенски като че ли ме харесваше също толкова, колкото и аз него. Помислих си, че Дъгинс повече би му допаднал. И у двамата страхът от властимащите беше така дълбоко вкоренен, че се опитваха активно да ги подпомагат — може би за да оправдаят досегашното си съществуване, кой знае? А аз, с какво аз бях по-различна от тях?

Върнах се в стаята си. Новите съквартирантки ми бяха оставили горното легло. Долното, което бях свикнала да използвам като удобен рафт, беше заето от Надежда. Мария-Ана щеше да спи в ъгъла, където се събираха стените и таванът. Вещите им бяха разхвърляни по целия под. Поговорихме си малко на английски, а аз направих няколко неумели опита да говоря на руски. Те бяха много приятни жени и след всички предишни срещи през този ден оцених компанията на спокойни, незадаващи въпроси хора.

Вечерта Суон мина покрай стаята ми и ме попита искам ли да вечерям с него. Замислих се за миг и приех.

— Радвам се, че вече не ми се сърдиш — бърбреше той, простодушно както винаги.

И все пак трябваше да си напомням, че през цялото време, откакто го познавах, е заемал високо положение в съвета на Космическия съюз. Колко добре го познавах всъщност?

— Спри по тази тема и да вървим да вечеряме! — срязах го аз. Той покорно ме поведе по тъмните коридори към столовата.

Влизайки, аз се огледах и се опитах да си представя, че това е столовата на звездолет. Хора, облечени с комбинезони в неутрални цветове, се отправяха към пулта с менюто и натискаха копчетата, за да изберат предпочитаното ястие, но повечето от тях не го и поглеждаха. Храната, която се отглеждаше на кораба — салати, плодови сокове, риба и миди, пилета и зайци, козе сирене, прясно и кисело мляко, — се допълваше от продукти, които не можеха да се получат при рециклирането — кафе, чай, хляб, говеждо месо... Много скоро те щяха да се лишат от тези неща. Тогава щяха да се задоволяват с отглежданата на кораба храна, да се хранят в дълбоки чинии и да пият от колби. Гледах как околните свещенодействат над сервировката си. Атмосферата напомняше японска чайна церемония.

— Ще трябва да поддържате ускорението — проговорих аз. — Не можете дълго да останете в безтегловност, това ще ви убие.

Суон се усмихна.

— Имаме четиридесет и два резервоара с цезий.

Погледнах го изненадана.

— Така е. Това е най-голямата кражба в историята, Ема. Или поне би могло да се погледне така.

— Определено.

— Имаме намерение да запазим системата на постоянно ускорение и забавяне и да поддържаме през по-голямата част от времето половината от марсианското притегляне.

Приблжихме се до пулта и направихме поръчките си. Таблите с храната се плъзнаха навън през прозорчето.

Седнахме далеч от огледалната стена — не мога да търпя да се храня в непосредствена близост до отражението си. Останалите три стени на столовата бяха яркожълти, оранжеви и жълтозелени. На „Ръждивият орел“ беше есен.

— Ще запазим цветовете на всеки от сезоните на борда — заговори Суон, докато се хранехме. — През зимата ще намаляваме дневните часове, ще понижим температурата, а цветовете ще бъдат в

сребристо-черно-бяла гама... Най-много обичам зимата. Празниците около зимното слънцестоене и въобще...

— Но това ще бъде само игра.

Той дъвчеше замислено.

— Сигурно.

— Накъде ще тръгнете?

— Още не се знае. Говоря сериозно. Има планетна система около звездата на Барнард. Дотам са девет светлинни години. Вероятно ще я огледаме и в най-лошия случай поне ще се запасим с вода и деутерий.

Известно време се хранехме мълчаливо. На съседната маса трима ровеха в чиниите си и обсъждаха качествата на един вид *hydrogenomonas eutropha* за стабилизиране на водорода. Усъвършенстваха системата за рециклиране на въздуха. На друга маса някаква млада жена посягаше да хване изплъзналото ѝ се пилешко бутче. Толкова привично и толкова нелепо!

— Колко време? — попитах, без да прекъзвам яденето.

Луничавото лице на Суон придоби замислен вид, докато дъвчеше.

— Ще пътуваме сто, може би двеста години...

— За бога, Ерик!

— Това е само четвърт от предполагаемата продължителност на живота ни. Няма да се наложи цели поколения да живеят и да умират на кораба. Миналото ни ще бъде на Марс, а бъдещето — в някой нов свят, който повече ще прилича на Земята. Говориш така, сякаш животът, който водим на Марс, е възможно най-естественият! Марс е просто голям космически кораб, Ема.

— Нищо подобно! Той е планета! Можеш да излезеш навън и да стъпиш на твърда почва. Да тичаш по нея.

Суон блъсна подноса си настрана и вдигна колбичката с питието.

— Вашият петстотингодишен проект е да направите Марс подобен на Земята. Нашият е да колонизираме планета в друга система. Толкова ли е голяма разликата?

— Около десет-двадесет светлинни години.

Допихме питиетата си в мълчание. Суон занесе подносите на пулта и се върна с балончета с кафе.

— Беше ли Чарли... тоест един от вас ли е?

— Чарли? — Той ме погледна някак особено. — Той работи в тайната полиция на комитета, не знаеше ли? В службата за вътрешна сигурност.

Поклатих глава.

— Затова вече не го виждаш на миньорските кораби.

— А-ха. — „Кого ли пък познавам?“, мислех си с болка.

Суон гледаше някъде край мен.

— Спомням си... беше около 2220-та или 21-ва... Чарли се изтърси в една от нашите лаборатории с някаква приятелка от полицията. Това беше в Аргир. Бяхме проникнали във всички руски космически лаборатории, а тази бяхме реквизирали за някакви изпитания — струва ми се, запазването на реакторната маса?... Бях отишъл да помогна със снабдяването. Колегите не можеха да си набавят всичкия цезий, който им трябваше. И тогава се появи Чарли с онази жена. „Здрасти, Ерик, как си? — пита ме. — Прескочих замалко да те видя...“ Не мога да ти кажа дали онази жена му беше гадже и дали наистина беше дошъл да ми каже „здрасти“, или пък проверяваха лабораторията по своя си полицейска линия. Показах им цялата лаборатория и обясних, че работим изцяло за консорциума на руснаците и „Арко Мобил“, което се потвърждаваше от записите, разбира се. Спомням си, че направихме една обиколка, поговорихме си за старите времена, аз обясних за какво се използват някои от помещенията в лабораторията и през цялото време се чудех дали и двамата играем театър, или само аз. Изплаших се, че сигурността ни може би е застрашена и това е първият знак... — Той поклати глава и отривисто се засмя. — Компютърното управление ни отърва и този път. Те едва ли знаеха толкова много, че да си дадат сметка за загубите. Компютърна бюрокрация! Нищо чудно, че на Земята всичко отива по дяволите. Ни най-малко не се съмнявам, че всички онези правителства постоянно биват мамени.

— Може би на Земята има Земен космически съюз, за който никога не сте чували — казах разсеяно, мислейки си за миналото.

Ерик се засмя.

— Не бих се учудил. — Остави чашата си. — Въпреки че следим внимателно дейността на другите нелегални организации на Марс. Всъщност избрахме точно този момент за създаването на звездолет,

защото мислим, че полицията на комитета ще има достатъчно работа на Марс, за да ни преследва.

— Защо мислиш така?

— Една групировка, наречена съюз „Уошингтън-Ленин“, възнамерява да вдигне бунт към средата на август, когато Марс е най-далече от Земята. Към нея ще се присъединят и други организации. Не знаем какви размери ще вземе метежът, но във всеки случай врявата ще бъде достатъчно голяма, за да създаде работа на полицията.

— Страхотно!

„О, не — помислих си, — не и Марс! Моля те, Господи, не и Марс!“

Суон нервно сплиташе пръсти. Аз отпивах от кафето.

— Значи няма да ни помогнеш? — внезапно запита той.

Поклатих глава и преглътнах.

— Не-е.

Тъгълчетата на устните му се свиха. Той сведе очи към масата.

— Това ще означава ли край на вашия космически опит?

— Не. Сигурен съм, че ще успеят да създадат почти напълно затворен цикъл. Само че... ами при едно толкова дълго пътуване и най-малкият принос към ефективността на системата би означавал много. Наистина много, ясно ти е. И знам, че ако се съгласиш да ни помогнеш, в крайна сметка системата ще бъде подобрена.

— Виж какво, Ерик — казах аз, поемайки си дълбоко дъх. — Не разбирам едно нещо. Вие сте работили години върху този проблем. Ние с тебе сме приятели от години и ти през цялото време си знаел, че съм добър специалист. Защо никога не направи опит да ми кажеш?

Той се изчерви и прехапа долната си устна.

— Е... няма причини...

— Защо, Ерик? Кажи ми защо?

— Е, добре... Отначало заради Чарли, нали ти беше мъж. И въобще...

— Стига, Ерик! Ние бяхме женени само няколко години. С тебе сме приятели много по-дълго. Или всичко е било като в лабораторията с Чарли? Игра и нищо повече?

— Не, не! — решително отсече той. — В никакъв случай! Искан да ти кажа, повярвай ми. — Той вдигна очи от масата и ме погледна. — Просто не можех да бъда сигурен в тебе, Ема. Не можех да бъда

сигурен, че няма да ни издадеш на комитета. Ти винаги си се изказвала с одобрение за него и политиката му — всеки път, когато станеше дума...

— Не е вярно!

— Вярно е. Ти се оплакваше, че те товарят с работа и те прехвърлят от едно място на друго, но в крайна сметка винаги заключавахте, че за щастие всички сектори са координирани помежду си и зависят един от друг. И се радваше, че комитетът ти е създал такива добри условия за живот. Това е, което казваше, Ема! — Поклатих глава. Той смръщи лице. — После, когато затвориха баща ти, мислех, че ще се промениш...

— Баща ми наруши закона — промърморих аз, но си мислех за всичко, което бях говорила през тези години.

— Ние също! Виждаш ли? А ако ти бях казал за нас още на Марс и ти ми отговореше, че нарушаваме закона? Не можех да поема този риск. Давидов беше против и аз не можех да рискувам на своя глава, въпреки че ми се искаше, повярвай ми...

— Върви по дяволите заедно с Олег Давидов!

— Откъде можехме да сме сигурни? — попита той, като продължаваше да ме гледа със сините си очи. — Извинявай, но ти ме попита защо. Мислехме, че си изцяло на страната на комитета. Аз единствен бях на друго мнение, но и то беше по-скоро надежда. Не можехме да поемем този риск! Прекалено голям беше залогът, ние бяхме замислили нещо велико...

— Впуснали сте се в някаква идиотска авантюра, която ще погуби шестдесет души без никакъв смисъл — изрекох дрезгаво и се изправих. — Тъп план, който ви захвърля в Космоса и не ви дава шанс да колонизирате никоя планета, дори и да откриете такава...

Втурнах се бясно по коридорите на спалното отделение, проклинайки Суон, Давидов и целия им Космически съюз. Той би трябвало да знае! Как стана така, че не знаеха? Нахълтах в стаята си, която за щастие беше празна. Известно време се лутах, удрях се в стените, плачех и разговарях сърдито сама със себе си. Как така не знаеше! И защо да не ми каже нищо, този идиот?

За миг мярнах отражението си в огледалото над мивката и спрях да се погледна, както се реех във въздуха. Бях дотолкова извадена от равновесие, че трябваше да зажумя с всичка сила, преди да успея да

видя образа си в огледалото, а когато го направих, изпитах ужас. Стори ми се, че истинският триизмерен свят е преминал от другата страна на стъклото и аз се вирам в него като през прозорец. Жената, която плаваше във въздуха наред стаята, гледаше навън. Тя имаше вид на обезумяла...

И в това особено състояние, вирайки се в непознатата отвън, аз разбрах, че съм като всички останали. Че за мен съдеха по думите и делата ми, а моята вътрешна вселена беше недостъпна за погледите на другите.

Те не знаеха.

Не знаеха, защото никога не им бях казвала. Не им бях казала, че мразя Комитета за развитие на Марс — да, признавам, наистина го мразех! Мразех тези нищожни тирани повече от всичко на света. Мразех ги заради начина, по който постъпиха с моя глупав баща. Мразех лъжите им, че правят всичко възможно да създадат по-добър живот на една чужда планета... И така нататък, и така нататък. Всички знаеха, че това е лъжа. Това, което им трябваше, беше властта. Но ние бяхме свикнали да си затваряме устата, защото онзи, който приказваше твърде много, можеше бързо да бъде изселен в Тексас. Или на Амур. Членовете на Космическия съюз бяха намерили свое решение, впускайки се в едно безумно начинание — тайно да избягат към звездите, но те поне се съпротивяваха. Действаха тайно, с подривни методи, не се доверяваха на никого и се съпротивяваха! А аз? Дори нямах куража да кажа на приятелите си какво чувствах! Мислех си, че това малодушие е норма, и се успокоявах. Въобразявах си, че съпротивата не може да изглежда другояче, освен като при моя баща — необмислени пиянски приказки, безцелни и опасни. Мисълта за съпротива ме плашеше и, което беше най-лошото, вярвах, че всички са като мен.

Гледах през стъклото непознатата в другата стая. Там беше Ема Вайл. Човек не можеше да прочете мислите ѝ. Изглеждаше безцветна и мрачна, мършава, твърдолинейна и сериозна. За какво мислеше? Никой не би могъл да каже. Изглеждаше доста самодоволна. Хората, които изглеждат доволни от себе си, обикновено са такива. Но никога не можеш да бъдеш сигурен. Човек можеше да я гледа в очите колкото си иска, с часове — и нищо, само две празни, безмълвни черни езерца...

Няколко дни седях в стаята и нищо не правех. Един ден, когато Надежда и Мария-Ана тръгнаха за работа на звездолета, аз помолих:

— Нека дойда с вас.

Те се спогледаха.

— Щом искаш — каза Надежда.

Двата кораба стояха редом. Оставихме катера си на платформата на „Идалго“. Тръгнах след съквартирантките си към градината, без да обръщам внимание на погледите, които ми хвърляха от време на време из коридорите.

Те вече бяха добавили няколко нови резервоара към лехите със зеленчуци. Ярката бяла светлина на множеството лампи ме накара да замижа. Затътрих се след двете жени и слушах разговора им с другите инженери. После останахме сами в помещението с водораслите сред бутилките с хранителен разтвор, целите в зелени и кафяви петна. Ярката светлина на лампите ни принуди да си сложим тъмносини очила.

— *Chlorella pyrenoidosa* с азотен източник нитрат извлича десет пъти по-малко желязо от хранителния разтвор, отколкото ако се използва урея, разбираш ли? — говореше Надежда.

— Само че тази урея трябва все някъде да се използва — възрази Мария-Ана.

— Разбира се. Но това, което ме притеснява, е, че в крайна сметка получената биомаса ще бъде твърде много, за да може да се регулира.

— А ако храним с нея козите?

— И какво ще стане, когато хранителният разтвор свърши? В безвъздушното пространство няма източници на желязо, както знаеш...

Проблемът беше сериозен. Коефициентът на фотосинтеза на водораслите трябваше много точно да съответства на респираторния коефициент при хората и животните, в противен случай щеше да бъде произведен прекалено много въглероден двуокис или съответно

кислород. Един от начините за решаване на проблема е да се осигури на различните помещения с водорасли различно количество азот, което да промени коефициента на фотосинтеза. Само че водораслите използват в различна степен минералните запаси в зависимост от типа азотно хранене. А за по-дълги периоди от време това обстоятелство беше много важно — за да не се наруши газообменът, може би щеше да се наложи използването на повече минерали, отколкото беше в състояние да произведе цялата останала биоценоза.

— А не можете ли да използвате само урея и амоняк — попитах аз, — и да редувате *rugeloidosa* с *vulgaris*, за да запазите равновесието в газообмена? По този начин ще успеете да оползотворите повече урея и да решите проблема с нитратите.

Те се спогледаха.

— Не — отговори Надежда. — Ето, погледни! Проклетите водорасли растат ужасно бързо с уреята. Не можем да използваме всичката тази биомаса.

— А ако получават по-малко светлина?

— Това пък ни създава трудности с *vulgaris* — обясни Мария-Ана. — Глупави растения, те или умират, или растат като подивели!

Явно аз повтарях най-очевидните решения. Решаването на проблемите в една биологична животоподдържаща система е като игра. Всъщност една от най-интересните интелектуални игри, измислени някога. Тя в много отношения напомня шаха. Надежда и Мария-Ана без съмнение бяха големи майстори на играта и се занимаваха с този проблем от години. Ето защо в този момент двете ме водеха с една обиколка и обсъждаха варианти, които не бях и сънувала. Но досега не бях срещала някой, който да притежава моя нюх — сигурна съм, че ако това беше шах, аз щях да бъда шампион на Марс. Когато видях с какъв търпелив поглед Мария-Ана ми обяснява защо моите предложения не могат да влязат в работа, нещо в мен изведнъж се прекърши и мъглявите ми до този момент намерения се проясниха.

— Добре — изрекох небрежно. — Кажете ми всичко, което знаете, всички подробности за вашия модел и за подобренията, за които ми спомена Суон, абсолютно всичко. Ако искате да ви помогна.

Двете жени учтиво кимнаха, сякаш това беше най-естественото нещо на света. От този момент се заехме със задачата заедно.

И така, аз им помогнах. Да, направих го. И повече отвсякога онова „аз“, което чувстваше и мислеше, нямаше нищо общо с другото ми „аз“, което работеше върху решаването на този конкретен проблем. Повече отвсякога работата ми се струваше игра, една сложна гигантска мозайка, която щяхме да видим едва когато я завършихме — щяхме да застанем отстрани, да я огледаме и да ѝ се възхитим, после щяхме да я забравим и да си отидем къщи за вечеря. При подобна нагласа аз ставам особено изобретателна, така че помогнах доста.

Стигна се дотам, че започнах да се връщам в кораба след вечеря, да скитам сама из градината и да въвеждам данни в програмата, за да проверявам резултатите. Защото проблемът, в който те затънаха, беше най-сложният, върху който някога съм работила. Двама кораба бяха от клас „Деймос“ — на по около четиридесет години, с форма на тесте карти, дълги малко повече от километър. Привеждаха се в движение с помощта на ракети с непосредствено запалване, използващи цезиева реактивна маса и деутерий за гориво. Екипажите от четиридесет до четиридесет и пет души обитаваха предната или горната част на корабите, зад командните кабинни. Под тях бяха разположени местата за отдих и развлечение, помещенията на фермата и рециклиращите съоръжения, а още по-надолу се намираха огромните ракетни системи и защитната плоча, която ги делеше от екипажа. Корабите представляваха биогеоценози, тоест затворени екологични системи, съчетаващи биологични и технологични методи за създаване на затворен цикъл. Напълно затворен цикъл не беше възможен, разбира се. За тригодишен период ефективността му беше приблизително осемдесет процента, после тя бързо намаляваше. Така че тези кораби бяха добри за минните операции на астероидите, даже много добри. Но тук имаше слаби страни, за чието премахване до този момент не беше намерено задоволително решение. Въпреки че животоподдържащите им системи бяха най-добрите, разработени някога, те в никакъв случай не ставаха за звездолети.

Обикалях помещенията във фермата на „Идалго“, следвайки хода на различните процеси, и се опитвах да намеря свой начин за подобряване на системата. Повечето стаи бяха затъмнени, но в помещенията с водораслите трябваше да се използват слънчеви очила. Тук започваше всичко. Топлината и светлината, генерирани вследствие на ядрените реакции в ракетния сектор, осигуряваха енергия за

фотоавтотрофните растения, най-вече за водораслите *chlorella rupeoidosa* и *chlorella vulgaris*. Те бяха разположени в големи бутилки под светлината на лампите и аз си мислех, че независимо от проблемите с храненето има начин да им се въздейства генетично или чрез промяна на средата, за да се постигне нужният газообмен.

Свалих очилата и започнах да се лутам край затъмнения аквариум, докато зрението ми се върна. Тук излишните водорасли се даваха за храна на организмите, намиращи се в дъното на хранителната верига. Планктонът и ракообразните поглъщаха водораслите, малките риби се хранеха с планктона, големите риби изяждаха малките. Същото беше и по-нататък, в оборите. В слабата нощна светлина можех да различа клетките и оградените площадки за зайците, пилетата, прасетата и козите, носът ми също долавяше присъствието им. Тези животни се хранеха с растителните отпадъци, които не се използват от хората, и сами служеха за храна. От другата страна на обора беше градината — редица от помещения, засадени с лехи зеленчуци. Тук още светеха някои от лампите, създавайки уютно приглушено осветление. Приседнах край една от стените и се загледах в дългите редици на зелките. Близо до мен на стената беше нарисувана проста схема, която с липсата на какъвто и да било коментар напомняше някакъв религиозен символ. Това беше графика на кръговрата в системата. Светлината хранеше водораслите, водораслите хранеха растенията и рибите. Растенията хранеха животните и хората и произвеждаха кислород и вода. Животните служеха за храна на хората, а хора и животни заедно произвеждаха отпадъци, съдържащи микроорганизми, които минерализираха (донякъде) отпадъците и даваха възможност за повторното им внедряване в почвата.

В слабата светлина зелките се открояваха като редици от мозъци, които се опитваха заедно с мен да решат проблема. Кръгът, очертан в схемата, съпроводен с още някои биохимични операции за поддържане на газообмена и използване на отпадъците, беше почти изцяло затворен — една стройна, стабилна изкуствена биоценоза. Но тук имаше два проблема от първостепенно значение, които ме амбицираха, а решението не можеше да се намери с ходене из фермата. Първият беше непълното оползотворяване на отпадъците. Прякото използване на човешките отходни продукти като храна за растенията се ограничаваше от натрупването на хлорни йони, които не се усвояваха

от флората. Натриевият хлорид например се използва от хората като подправка, но останалите компоненти на системата не се нуждаят от него в същите количества. Ето защо използването на водораслите за минерализиране на отпадъците в „Идалго“ трябваше да бъде съпроводено от биохимична минерализация — в нашия случай изгаряне, в резултат на което се получаваше малко, но съществено за системата количество неизползваема пепел. Мъчно щеше да се намери начин тези трудноразтворими метални окиси да се използват повторно.

Другият генерален проблем бяха нищожните загуби на вода. Макар тя да можеше да се филтрира от въздуха и да се улавя по много начини, известно количество щеше да се натрупва във вътрешността на кораба, да се отлага по различните повърхности, да се стича в пукнатините и невидимите дупки по пода и дори да изтича вън от кораба, ако се наложеше част от екипажа да излезе в открития Космос.

И колкото повече мислех върху тези въпроси, толкова повече дребни проблеми изникваха. Всички те се сблъскваха и преплитаха, образувайки сложна мрежа от причини и следствия, която често, но не винаги можеше да бъде обхваната... Много трудна игра! А този път с тези хора се играеше за оцеляване.

Изправих се нервно и закрачих между дългите бразди. Те можеха да получат вода, като използват горивна камера и електролиза. С тяхната електростанция може би нямаше да им трябва нищо повече. Всичко зависеше от количеството на извлечената вода, от горивните запаси и от времето, което щяха да прекарат сред звездите. Обърнах се и се запътих към компютрите на фермата да проверя някои данни. А колкото до отпадъците, Мари-Ан говореше за някаква мутирала бактерия, която щяла да ги минерализира и била способна да поглъща металите, бавно трупащи се извън системата...

Долавях свистенето на въздуха в клапаните, щракането на датчиците, спокойното дишане на спящите животни. Може би ще успеят, мислех си. По-пълното затваряне на цикъла сигурно беше възможно. Но въпросът беше дали след като го постигнеха, щяха да пожелаят да живеят в тези условия?

Колко дълго хората можеха да живеят в звездолет?

А колко ли щеше да им се наложи?

Една сутрин след подобна нощ на вратата ми се почука. Отворих. Беше Давидов.

— Да?

Той наведе глава.

— Съжалявам за начина, по който разговарях с тебе тогава. Много отдавна не бях чувал някой да критикува проекта, забравил съм как да реагирам в такива случаи. Не успях да си сдържа нервите. — Той вдигна глава и се усмихна плахо: — Прощаваш ли ми? Ще ми простиш ли, че те похитихме и на всичкото отгоре ти крещях тогава?

— Хъм — изсумтях предпазливо. — Ще видим.

Усмивката му изчезна. Ръката му се вдигна замислено към мургавата му буза и я опъна.

— Имаш ли нещо против да направим заедно една обиколка на кораба? Да ти покажа какво възнамеряваме да направим?

Стоях и мислих толкова дълго, колкото беше възможно, но знаех, че ще приема поканата от любопитство да видя какво са успели да откраднат от комитета.

— Защо пък не — отговорих.

Докато се прехвърляхме на „Идалго“, успях да видя през люка на катера, че вече са приключили със скачването на двата кораба. Сега ги свързваха тънки плоскости с тесни ходове между тях. В резултат се беше получил един широк и тромав на вид кораб. Прозорците му блестяха като светещите петна по гърба на дънна океанска риба. Все още се намирахме сред малка група астероиди. Знаех, че най-големият е Хилда, а около нея кръжаха още няколко скални отломъка.

Нужни бяха няколко часа, за да ми покаже Давидов всичко, с което разполагаха. Имаха хранилища, пълни с минерали, медицински материали, хранителни продукти, подправки, облекло, екипировка за кацане, цветни платна и други материали за смяна на сезоните. Библиотека от микрофишове, съдържаща четиридесет милиона тома на триста езика. Също толкова богата колекция от музикални записи, която имаше раздели за почти всички музикални инструменти. Спортна екипировка. Множество филми на английски и руски. Игротека, пълна с играчки. Една стая, пълна с компютри и части за тях. Обсерватория с няколко мощни телескопа.

По време на тази все по-интересна обиколка ние почти само си подхвърляхме шеги. Беше наистина много забавно, макар че не след

дълго Давидов явно се почувства неловко от този словесен двубой. Но какво можех да направя? Те бяха положили всички усилия да се подсигурят с всичко необходимо и в същото време в цялата работа имаше нещо незряло, сюрреалистично — всички детайли като че ли си пасваха, но самата изходна постановка беше абсурдна.

Завършихме обиколката си във фермата, сред петнистите бутилки с водорасли, които хвърляха зеленикави отблясъци, и миризмата на обор иззад съседната врата. Давидов изглеждаше смешен със слънчевите очила. Тук аз бях екскурзоводът, а той — туристът. Казах му за опитите на Надежда с хранителния разтвор и за бактерията-мутант на Мария-Ана.

— Чух, че си им помагала.

Това означаваше, че вече участвам в проекта.

— Мъничко — изрекох саркастично.

— Оценявам го.

— Е, не го приемай лично.

Той се усмихна накриво. Аз обаче разбрах, че мога да го засегна.

Стигнахме до стената в дъното, която тихо вибрираше, предпазвайки ни от ядрените реакции в задния сектор на кораба. Тази част от проекта също не биваше да претърпи провал. Магическите знания, позволяващи на инженерите по екранирането да се справят с тази задача, бяха за нас, непосветени в нищо тайнствено, истинско свещенодействие. За нас тяхната работа приличаше на обред.

— Искан ми се да разбера едно нещо — подхванах аз. — Защо трябва да постъпвате по този начин? Хората така или иначе ще напуснат Слънчевата система. Не е необходимо да го правите така!

Той отново посегна към лицето си. Спомних си, че това е жест на Суон, и ми стана ясно откъде го е прихванал.

— Не мога да се съглася, че хората неизбежно ще напуснат Слънчевата система. Нищо не е неизбежно, такова нещо като исторически детерминизъм няма. Хората са тези, които предприемат някакви действия, а не историята. Те избират начина, по който да постъпят. Ето например бихме могли да построим звездолет по всички изисквания още в края на двадесетия век, но не сме го направили. И може да се окаже, че тези двеста години са били нещо като илюминатор. Прозорче, което скоро може да се затвори.

— Какво искаш да кажеш?

— Че можем да пропуснем шанса. В този момент на Марс става революция. Суон каза ли ти?

— Да.

— Така че кой знае? Ами ако бягаме от края на цивилизацията! Животът на Марс може да е застрашен, а това ще бъде катастрофално за Земята — тя зависи от колониите си на Марс, които я снабдяват с руда. Земните правителства са просто по-крупна разновидност на комитета и правят същите поразии. Те тласкат Земята към нова криза.

— И по-рано са се справяли с подобни ситуации — вметнах аз, обезпокоена от мисълта за Марс.

— Това още нищо не значи. Никога досега населението не е било шест милиарда. Безредиците на Марс са едно от нещата, които могат да ги тласнат в пропастта! Това е твърде деликатно, изкуствено екологично равновесие, Ема. Също като на нашия звездолет. И ако то отиде по дяволите, шансът да тръгнем към звездите се изпарява задълго. Може би завинаги. Затова ще го направим сами, точно тук и в този момент.

— Това е бълнуване!

— Не съм само аз!

— Имах предвид всички вас.

— Извинявай. Английският не прави разлика между единствено и множествено число.

— А руският?

— Ами и той...

И двамата се засмяхме.

Този спор дотолкова развълнува Давидов, че той закрачи сред зеленчуковите лехи, съпроводен от скърцането на лепкавите си подметки. Когато спря, аз погледнах тъмното му лице през една зарязана бутилка за водорасли — чертите му бяха разкривени, а очите, които се спряха за миг върху мен, имаха големината на яйца. „Иска да ме убеди — помислих си. — За него е важно мнението ми.“ Тази мисъл ме накара да пламна от удоволствие и в същия момент ми хрумна, че сигурно това е начинът, по който е станал водач на тази група от фантазори. Не заради някакъв избор на Комитета за развитие на Марс, на който е бил нужен жертвен агнец. Той беше водач, защото умееше да накара хората да се чувстват по този начин.

Интеркомът изпраща.

— Олег? — Беше гласът на Джон Дансър, звучеше тревожно. — Олег, чуваш ли ме? Отговори ми бързо, ако обичаш.

Давидов се устреми към интеркома на стената и светкавично го включи.

— Какво има, Джон?

— Олег! Ела веднага в командната кабина! Спешно е!

— Какво става?

— Забелязахме три кораба, които се приближават централно през втория пояс. Изглеждат като полицейска ескадра.

Давидов ми хвърли един поглед.

— Ей сега идвам.

Той се затича между лехите.

— Изглежда безредиците на Марс не са ангажирали всичките им сили.

Тонът му беше все така безгрижен и шеговит, но погледът му беше мрачен.

— Ела с мен.

Тръгнах с него към командната кабина на „Ръждивият орел“. Там се бяха събрали десет-дванадесет души, някои от тях от „Орела“, останалите от хората на Давидов и Айлин Бритън.

— Разположени са под формата на равностраничен триъгълник един спрямо друг — каза Айлин. — Саймън ги забеляза с оптичния контрол — след като видя първия, той използва полицейската система и откри другите два. Ако не направят никакви корекции в курса, двата ще минат от двете ни страни, а третият — под нас.

— Колко време имаме? — попита Давидов.

— Сега намаляват скоростта. Ще прекосят астероидната група за около три часа.

В живота си не съм виждала толкова мрачни хора, събрани на едно място. Само шумовете на корабния живот нарушаваха тишината, последвала тези думи. Замислих се. Всичко, което бях видяла току-що, и четиридесетте изпълнени с опасности години на усилена работа, докато се стигне дотук, сега беше в опасност. Плячка в ръцете на безмилостен ловец. Всичко можеше да свърши само за четири часа, с плен и затвор, с връщане на Марс под стража на борда на „звездолета“.

Или пък със смърт. Тези полицейски кораби имаха цял арсенал на борда си.

— С каква скорост се движат? — попита Давидов.

— Два-три километра в секунда — отговори му Айлин.

— Ще трябва да претърсят доста голямо пространство — с надежда се обади Суон.

— Те ще ни хванат в клещи! — възкликна Айлин. — Ще ни видят. С помощта на радара, с топлинно или метално сканиране, с радиозасичане... все някак ще ни открият.

— Радиопредаванията са спрени — напомни Давидов.

— Все едно, вече сме в капана — отговори Айлин. По бледото ѝ напрегнато лице се четеше нетърпение — тя очакваше от останалите да осъзнаят напълно положението и да измислят начин да се измъкнат от него.

Всички се спогледаха.

— Можем да вкараме в действие всичките си лазери — предложи Олга Борг, капитанът на „Лермонтов“. — Да обстрелваме изпускателните им клапани.

Беше ѝ ясно, че това е безсмислено, тъй като защитата не може да бъде пробита.

— ...или да се целим в командните кабинни, в генераторите на силово поле...

— Защитата им е прекалено здрава — каза Суон, а някои от останалите кимнаха с глава, стиснали здраво устни.

Нямаше къде да избягат — бяха притиснати до стената. Те щяха да се борят и да умрат. И аз също, помислих си.

— Ако им дадем време — рече Айлин, — те ще предадат съобщение и ще бъдем открити. Само след седмица ще пристигнат и други полицейски кораби.

— Повече...

— Защо просто не се скриете? — намесих се аз.

Всички погледи се насочиха към мен. Това ми напомни за Надежда и Мария-Ана.

— Ние сме в клещи — обясни Суон.

— Знам. Но нали не се намираме точно в центъра на триъгълника? Така че ако корабите преминат в непосредствена близост до повърхността на Хилда или без да се отдалечават много от нея, а

вие се движите над нея, докато долният кораб преминава под нея, можете през цялото време да останете извън полезрението им. Разбирате ли какво искам да кажа?

— От единия все ще ни видят — каза Айлин.

— Може би...

Давидов ме прекъсна:

— Можем да се скрием в сянката от едната страна на Хилда, а астероидът да остане между нас и единия от страничните кораби. После да се притаим така, че един от съседните астероиди да остане между нас и другия страничен кораб. Така Хилда ще ни скрие от два от корабите, а една от съседките ѝ — от третия!

— Ако изобщо е възможно — усъмни се Айлин.

— Няма да стане! — заяви Олга Борг.

— Кажете ми как ще ни засекат през астероида? — попитах аз.

Суон се усмихна криво:

— Можем да се скрием, но не сме в състояние да избягаме.

— Не можем да използваме ракетите, докато обикаляме около Хилда — разумно се намеси Айлин. — Ще видят реактивните струи.

Това приличаше на криеница, която бях играла като дете из широките каменисти равнини на Големите плаващи пясъци.

— Можете да притеглите корабите към скалата с въжета — предложих аз. — Да закачите тук-там по повърхността лебедки и да теглите корабите около астероида, докато полицаите отминат. При всички положения позицията ви няма да е по-лоша от сега.

Това им хареса.

— Само че как ще ги виждаме? — попита Айлин. — Ами ако сменят посоката, докато ние обикаляме около Хилда?

— Ще поставим на повърхността наблюдатели — намеси се Давидов. — Те могат да ни сигнализират с ръце. Ще сменяме екипите от наблюдатели. — Той се замисли. — Точно така! Да го направим.

Той закрачи из стаята — скръц, скръц, скръц.

— Да вървим, нямаме много време! Айлин, прати два катера на повърхността на Хилда. Погрижи се да вземат всичко, което ще им бъде необходимо, защото може и да не успеят да се приберат, докато не свърши всичко. Кажи им да забият две скоби толкова дълбоко, колкото е възможно за петнадесет минути.

Хубавото на този план беше, че в по-голямата си част трябваше да се извършат действия, които малко се отличаваха от стандартната миньорска процедура — кацане на астероида и подготовка за пробиване...

— Кажи на Джон и на останалите миньори да поставят въжетата. А, да, нареди на катерите да използват скачващите устройства само на площадките за излитане и на обратната страна на Хилда.

Изведнъж сякаш му хрумна нещо и той погледна към мен. Явно плановете му се бяха променили.

— До всеки, който не е на наша страна, трябва постоянно да се намира някой от нашите. Съквартирантите им, ако има начин. Ако съквартирантите са заети, някой друг. Искам Дъгинс, Нордхоф и Валенски да са под най-строго наблюдение. Задръжте ги в спалното отделение и не им казвайте какво става. Ема, ти остани тук.

Аз вдигнах вежди:

— Ще си пропусна следобедния сън...

Всички се засмяха нервно и се запътиха да изпълняват задачите си. Давидов ме доближи.

— Благодаря, Ема. Планът ти е много добър.

Махнах с ръка, като се чудех какво съм направила, или по-точно защо го направих.

— Това е единствената възможност, струва ми се.

— Може би. Но ти ни спести време.

Белите му зъби и очите блестяха върху мургавото лице, но в действителност той вече не мислеше за мен. Челюстта му се вкамени от напрежение. Айлин го повика, той се обърна и тръгна към нея.

Аз седнах и зачаках.

Когато монтираха въжетата — това отне близо час, — отидох заедно с Давидов и Олга в малката стая с прозорец срещу командната кабина, от другата страна на кораба. Астероидът беше дълъг около седем километра и явно не беше достатъчно голям, за да скрие три кораба. Въжетата, привързващи ни към него, приличаха на сребърна паяжина, която можеше да бъде забелязана само при повече въображение. Придърпването започна и въжетата се опънаха. Тези, които водеха към кораба, едва-едва се виждаха от едната му страна. Давидов тръгна към командната кабина. Мина доста време. Хилда

беше все по-близо. Най-сетне голата грапава скала на синьосивия астероид се приближи на не повече от стотина метра. Сега централната ракетна дюза ни тласкаше начесто, но съвсем леко — двигателят беше включен, за да държи кораба на разстояние от астероида, предпазвайки ни от падане, или по-точно от сблъскване с Хилда. Струваше ми се, че усещам как ни притегля тайнствената сила на гравитацията.

Появи се Суон и ме помоли да се върна в командната кабина. Докато се изкачвах по шахтата — този път беше изкачване, — ме порази необичайната тишина. Повечето системи бяха изключени. Трите кораба се бяха превърнали в инертни обекти спрямо външния свят.

Айлин беше извикала на големия обзорен екран дисплей, който отразяваше положението на нашите два кораба, очертанията на астероида, гледан от първоначалната ни позиция, и трите полицейски кораба. Те все още се намираха извън обсега на нашите радари и местоположението им беше определено въз основа на данните на нашите наблюдатели от повърхността на астероида — хората в скафандри, които се криеха зад скалите като някогашните земни разузнавачи. Командната кабина отново беше пълна с хора.

Чакахме, вгледани в зеления екран с неговитеменящи се пурпурни линии и точки. Програмистите и Джон Дансър все още разработваха нашите маневри. Останалите седяхме и наблюдавахме.

— Хванах ги с бинокъла — долетя съобщението на един от наблюдателите. — На около десет градуса над хоризонта спрямо мен, вертикално деветдесет и пет — сто.

— Кажете му да насочи струята от скафандъра си към повърхността — нареди Давидов.

Въжетата започнаха да ни теглят около астероида с доста бързо темпо. Върху зеления компютърен екран ние бяхме близо до центъра — два пурпурночервени квадрата. Контурът на астероидния пояс се измести надолу и малките червени кръгчета на полицейските кораби бавно започнаха да нарастват по посока на горната му част. Ако прекосяха контура, те щяха да се озоват в нашето небе. Един от тях със сигурност щеше да го направи. Айлин въведе в програмата очертанията на малък скалист астероид, следващ Хилда, който щеше да застане между нас и този кораб — поне замалко.

Поглеждайки навън през широкия пластилов прозорец на командната кабина, можехме да видим въртенето на Хилда до нас и дъното на звездолета точно над главите ни, а зад него — обсипаната със звезди небесна пустош. Това, което ставаше на екрана, можеше да бъде и филм, военна игра или абстрактно изкуство — ние имахме същата възможност да видим полицейските кораби, както и те нас. Абстрактно изкуство — и естетиката в него беше всички точки да се задържат вътре в неправилния овал...

Тихите гласове на наблюдателите ни докладваха за положението, а отвътре Айлин предаваше съобщения към астероида. Малките червени точки танцуваха по екрана.

С полицейския кораб под нас беше лесно. Щеше да ни подмине, докато се придвижваме нагоре и в кръг около астероида, придържайки се зад него, така че корабът нямаше да ни забележи. Същото беше и с онзи отдясно, само полето на действие беше по-малко. Щяхме да се озовем точно под линията на неговия кръгозор. Това щеше да ни остави малко над хоризонта за третия кораб в продължение на няколко минути. Точно тук беше проблемът — но през това време по-малкият астероид, чийто диаметър беше не повече от два километра, щеше да премине между нас и кораба. Надявахме се, докато той ни подмине, да се озовем над хоризонта на Хилда и извън полезрението на всичките три кораба.

Всички гледахме екрана. Хвърлих поглед към Давидов. Той се взираше безстрастно в дисплея с особен поглед, в който се четеше примирение.

Третият кораб достигна хоризонта на Хилда зад по-малката скала. Давидов се наведе напред.

— Трети пост, теглете ни към вас — произнесе той в микрофона, без да се интересува от програмата. Айлин се опита да протестира, но той не ѝ обърна внимание. — Можем да икономисаме малко място от онази страна.

Давидов се съсредоточи върху екрана.

— Саймън, кажи ни, щом ги видиш — нареди той в микрофона. Представих си Саймън, прострян върху повърхността на астероида...

— Казва, че ги вижда — долетя гласът на наблюдателя.

— Теглете към първи пост колкото е възможно по-бързо — реши Давидов.

Дребното изображение на третия кораб пълзеше към линията, маркираща малкия астероид. То я достигна — беше вече на нашия хоризонт, а детекторите му бяха малко над или под него, кой би могъл да каже?

— Дърпайте! — шепнеше Давидов. — Дърпайте!

Помислих си, че в този момент би трябвало да прозвучи сигналът за тревога...

След не повече от две минути точката, бележеща третия кораб, се плъзна надолу под хоризонта на астероида, после отново се скри зад Хилда. Сега тя ни скриваше от всичките три кораба.

Но можеше да са ни забелязали през тези две минути.

Саймън продължаваше да ни докладва и всички в командната кабина слушаха със затаен дъх.

— Не забавят — осмели се да изрече Суон.

...Те профучаха покрай нас — трите полицейски кораба на моето законно правителство. Чувствах се не по-малко щастлива от останалите и се гордеех със себе си. Макар че всъщност те биха могли да ни засекат през тази минута на хоризонта. Така че планът ми не беше кой знае какво. Но успя.

Бяха изминали пет часа от мига, в който ги забелязахме — пет безкрайно дълги часа, през които нямах какво друго да правя, освен да мисля за живота си и за неговия възможен край... Беше онова трескаво състояние, което се описва накратко с фразата: „Целият живот премина пред очите ми.“ Торнадо на ума. Бях уморена.

— Ще останем зад Хилда ден-два — каза Давидов. — После се захващаме за работа.

Той пое дълбоко дъх и се усмихна широко.

— Да се махаме оттук!

Когато радостното облекчение отшумя и аз се успокоих, отидох в стаята си и потънах в дълбок сън. Точно преди да се събудя, сънувах ярък сън.

Бях дете, на Марс, и играехме на криеница — любимата ни игра. Бяхме в станцията на Големите плаващи пясъци, в една от онези обширни пустинни равнини, осеяни с камъни — някои колкото баскетболна топка, други с размера на стая, пръснати из равнината в правилна мозайка, която озадачаваше възрастните.

— Не е възможно такова равномерно разположение да е естествено — казваше баща ми, седнал върху един от камъните и загледан в близкия хоризонт. — Прилича на театрален декор.

Но за нас, децата, всичко си беше напълно естествено. И през късните следобеди, след като се бяхме нахранили, ние обичахме да играем на криеница. В съня ми клонеше към залез, един от онези прашни залези, когато можеш да погледнеш право към червеното слънце, а небето беше набраздено от розовите ленти на праха и ръждивочервената равнина беше осеяна с дълги черни сенки — по една под всеки камък. Бях се скрила зад един кръгъл камък, който иначе ми стигаше до кръста, и се спотайвах, свита зад него, докато другите деца тичаха с всички сили да се заплуют. Дотам никак не беше близо. Можех да видя вятъра, вдигащ малки пясъчни смерчове, но в скафандъра си не го усещах. Чувах кикот и забързано дишане по радиостанцията — бях намалила звука, затова всичко стигаше до мен много приглушено. Микрофонът ми беше изключен. Момичето, което трябваше да ни търси, се отказа — твърде много бяха камъните и сенките. „Кой намеря, той жуми! — припяваше то с треперещо гласче. — Кой намеря, той жуми!“

Аз обаче не можех да изляза. Имаше още някой, нещо, което не познавах, високо и дълго като оживяла черна сянка. Наближаваше залез и рубиновото слънце докосваше върха на кратера на запад. Аз се криех съвсем истински. Можех само да надникна с едно око над камъка и да видя тъмната сянка, която обикаляше наоколо, поглеждайки зад всяка една скала. Къде беше мястото, на което децата се заплюваха? Радиопредавателят съскаше. Никой не се обаждаше. Тъмното нещо се приближаваше към мястото, където се бях скрила, претърсвайки камък след камък. Сянката, която стената на кратера хвърляше, се простираше през цялата равнина и я затъмняваше...

Започнах да се въртя в леглото и за миг почти се събудих. Тогава баща ми ме хвана за ръката. Не носехме скафандри — намирахме се вътре под купола. Бях по-малка, около седемгодишна. Крачехме през някакво бейзболно игрище. Татко носеше ръкавиците си и топката — една от онези меки детски топки, които не отлитат далече при удар.

— Когато бях на твоите години и играех бейзбол, игрището беше горе-долу толкова голямо.

— Но това игрище е малко.

— За Марс — да. Но на Земята дори топките на големите не могат да отлетят много далече, когато ги удариш.

— Заради гравитацията! — Каквото и да значеше това.

— Точно така. Земята привлича по-силно.

Той ми подаде ръкавицата и аз застанах зад главната база. Татко стоеше на мястото на пичъра и двамата започнахме да си прехвърляме топката.

— Онзи пичър вчера добре те цапардоса.

— Аха. Уцели ме точно по капачката.

Татко се засмя.

— Видях те как хукна, когато се изправи. Това ми хареса.

Той хвана топката и я запрати обратно.

— Само че не разбрах защо се опита да хванеш третата база, щом само коляното ти е било ударено?

— Не знам.

— То беше очевидно. — Той ми изпрати една ниска топка. — Санди току-що беше ударила и ти правеше място за втората база. А озовеш ли се веднъж там, ти си в печеливша позиция.

— Знам — казах аз. — Просто имах добра преднина и тръгнах нагам.

— Така беше. — Татко се засмя и ми подаде една тежка топка. — Такава си е моята Ема! Ужасно си бърза! Със сигурност можеш да стигнеш третата база, стига да работиш достатъчно упорито. Ние с тебе се упражняваме доста усърдно и ти можеш да станеш истинска спринтьорка...

Тичах през откритата пустиня, по спечения окислен пясък. В съня ми широката равнина беше като Лазурния каньон, изпълнена с годен за дишане въздух. Тичах боса, само по шорти и тениска. Нежната прегръдка на Марс не спираше полета ми и аз се носех напред, а ръцете ми се движеха като при плуване, както ме беше учил баща ми. Никой досега не беше обръщал сериозно внимание на бягането в условията на марсианска гравитация. Аз си изработвах свой собствен стил с помощта на татко. Това беше нещо като състезание, в което всички останали бяха далеч зад гърба ми. С мощни тласъци на бедрата се отблъсквах от горещия ситен пясък и усещах лекия хладен повей край тялото ми. Чувах гласа на татко:

— Тичай, Ема, тичай!

И аз тичах през червената равнина, свободна и могъща, все по-бързо и по-бързо, и имах чувството, че мога да достигна и задмина хоризонта пред мене, да обиколя цялата планета.

Влязоха Надежда и Мария-Ана и ме събудиха с разговора си за излишната биомаса. Сърцето ми думкаше, а кожата ми беше влажна. В главата ми още отекваше викът на баща ми:

— Тичай!

Вече се работеше непрекъснато по завършването на звездолета. Надежда и Мария-Ана будуваха по цяла нощ в стаята, вгълбени в програмите и получените резултати. Това беше направо смешно, защото полицейските кораби на комитета едва ли имаха намерение да минат още веднъж по същия път, след като веднъж вече го бяха направили. Въпреки това на звездолета бързаха и съквартирантките ми с всеки изминал ден ставаха все по-сериозни.

— ...Степента на затваряне на цикъла за което и да е вещество зависи от степента му на потребление в системата — E , и прираства му при непълнен цикъл — $e...$ — мърмореше молитвено Надежда и ме поглеждаше злобно, защото отказвах да работя с тях повече от няколко часа на ден. Над малкото бюро светеше настолната лампа, а Мария-Ана седеше изгърбена пред компютъра и изписваше някакви цифри на екрана...

— Коефициентът на затваряне на веществото K се определя по следния начин: K е равно на I минус e върху $E...$

А степента на затваряне за цялата система беше сложно съчетание от степените на затваряне на всички рециклирани вещества. Те обаче не можеха да повишат в нужната степен този основен коефициент, колкото и да се стараеха. Аз самата с всички сили се опитвах да направя изчисленията. Ала пълното затваряне не беше естествено, то не съществуваше никъде в природата, освен може би във Вселената като цяло. Но дори и там всеки голям взрив без съмнение е част от нещо още по-голямо... В звездолета слабото място беше рециклирането на отпадъците. Тук не можеха да се справят с натрупването на хлориди или хуминови вещества в реакторите, преработващи водораслите. Освен това не бяха в състояние да рециклират напълно труповете, независимо дали са животински или човешки. Имаше някои минерали... ако успееха да ги въведат наново в

системата, да ги използват за нещо, което да ги трансформира в нещо друго, участващо в кръговрата... Ние работехме — час след час, видоизменяйки и изпитвайки различни бактерии, жонглирайки с физико-химичните процеси, опитвайки се да създадем змия, захапала опашката си, която да обвива цялата галактика.

Една вечер, когато те излязоха, аз разпечатах цялата програма и я попълних с изчислените от мен цифри, за да открия точката, в която натрупванията биха нарушили баланса на системата до степен да я унищожат. Получих около седемдесет години.

Това беше забележително постижение при възможностите, с които разполагаха на кораба, но Вселената е нещо огромно и те имаха нужда от нещо повече.

Един ден, докато мислех върху проблема за затварянето на цикъла, седмица или малко повече след като полицейските кораби ни подминаха, Андрю Дъгинс, Ал Нордхоф и Валенски ме спряха в коридора. Дъгинс изглеждаше болен и подут, сякаш това положение на нещата му беше нанесло тежък удар.

— Чухме, че си помогнала на въстаниците да се изплъзнат от полицейските кораби на комитета, които са прелетели наблизко — заяви той с обвинителен тон.

— Кой ви каза? — поинтересувах се аз.

— На кораба говорят — тросна се той.

— Кой по-точно?

— Това няма никакво значение — заяви Валенски на отривистия си, тронав английски. — Важното е дали наистина полицията на комитета ни е подминала, докато ние тримата бяхме затворени миналия петък?

— Да.

— И ти си била оръдието, разработило плана за измъкването?

Замислих се. Е, добре, наистина го бях направила. И исках да се знае. Погледнах Валенски в очите.

— Може да се каже.

Странно чувство — да си кажеш откровено какво мислиш...

— Помогнала си им да избягнат залавянето! — избухна Дъгинс. — Сега можем да сме свободни!

— Съмнявам се. Тези хора щяха да се съпротивяват. Полицията можеше да направи всички ни на пух и прах. Много е възможно да съм

ви спасила живота.

— Важното е това, че си помогнала на метежниците — заяви Валенски.

— И си им помагала през цялото време — добави Дъгинс. Ясно долавях излъчващата се от него злоба, но не можех да я разбера. — Участието ти в нападението на рубката беше просто номер, нали? Предназначен да спечели доверието ни. Съобщила си им за нашите планове, а сега им помагаш!

Сдържах желанието си да му кажа, че обвиненията му са нелогични. Както вече отбелязах, параноята е нещо обичайно в условията на полет.

— Ти как мислиш, Ал? — подхвърлих небрежно.

— Мисля, че си предателка — каза тихо той, но аз го разбрах.

— Когато се върнем на Марс — заяви Валенски, — ще докладваме за поведението ти. Освен това няма да вземеш участие в командването на обратния полет. Ако въобще се върнеш.

— Връщам се на Марс — отсякох аз, все още смаяна от думите на Ал.

— Така ли? — изсумтя насмешливо Дъгинс. — Сигурна ли си, че ще намериш сили да се измъкнеш от леглото на Давидов, когато дойде време да се връщаме?

— Андрю! — чух Ал да протестира.

В този момент вече бях сменила посоката и крачех бързо към столовата. Скръц, скръц, скръц.

— Проклетата предателка! — изкрещя след мене Дъгинс. Спътниците му се заеха да го убеждават нещо, а аз завих зад ъгъла и се постарях да се отдалеча достатъчно бързо, за да не ги чувам.

Разстроена от този сблъсък и със съзнанието за натиска, който ми се оказваше все по-осезаемо от всички страни (чудех се кога ли налягането ще ме превърне в някаква нова субстанция), бродех из различните ниши и фойета около столовата. Есенните цветове избледняваха в зимни — мръснокафяви оттенъци, повече сребро и бяло. В декоративната галерия между причудливите завеси по стените се мъдреше и едно табло, запълнено със съобщения, шегички и предложения. Спрях пред него и едно изречение веднага привлече погледа ми: „Само при стрес, възникнал в резултат на крайно социално напрежение, синергетично се появяват адекватни алтернативни

технически стратегии.“ Господи, помислих си, кой ли майстор на перото е измъдрил това? Погледнах надолу — беше се подписал някой си Бъкминстър Фулър. Нататък производението продължаваше така: „Тогава ставаме свидетели на тържество на разума над материята и на бягство на човека от идентичността му с някой ограничен географски район.“ Може и така да е.

Част от таблото беше заета от предложенията за име на звездолета. Всеки можеше, ръководейки се от предпочитанията и вкуса си, да изпише названието, което му харесва. Таблото вече беше запълнено с предложения. Повечето бяха глупави: „Първи“, „Едно“, „Звездолетът“. Имаше и по-добри. Тук се долавяше някаква алюзия с класиката: „Ноев ковчег“, „Санта Мария“, „Кон Тики III“... Други съединяваха имената на двете половини на звездолета — „Лердалго“, „Идмонтов“, — но аз се съмнявах, че ще бъде предпочетено някое от тях. В средата на таблото беше изписано едно име, което според слуховете беше измислено от Давидов — „Аникарус“. Харесваше ми. Също и „Трансплутония“, което звучеше като „Вампирите на открития Космос“. Около една трета от имената бяха на кирилица и трудно бих могла да ги възпроизведа. Сигурно бяха руски. Във всеки случай звучаха добре.

Докато ги гледах, аз си припомнях всичко, което се случи. Мислех си за Давидов, за Суон и Бритън, за Дъгинс и Валенски. Ако се върнех на Марс, сигурно щях да си имам неприятности... Ако? Не, когато се върнех! Обхваната от някакъв неадресиран към никого гняв, изведнъж изпитах желание да прибавя още едно име на таблото. С възможно най-големите букви, в оранжево, точно под предложението на Давидов аз изписах: „КОРАБЪТ НА ГЛУПЦИТЕ“. Корабът на глупците! Колко подходящо! Бяхме живата илюстрация на тази алегория, а аз се откроявах в центъра сред главните герои. Тази мисъл ме накара да се засмея. Почувствах се по-добре, въпреки че нямаше логика, и отидох да ям.

На следващия ден обаче потиснатостта ми се върна. Чувствах се като парче хондрит, видоизменено в някакъв друг камък. Този случай отклони привичното течение на живота ми и не виждах никакъв начин да го върна обратно. Всичките ми възможности за избор бяха в друга посока и вероятността да се стигне до катастрофа ми се струваше все по-голяма. Това чувство за натиск ставаше все по-непоносимо, затова

се запътих към центрофугата да потичам. Хубаво беше да усетя гравитацията и да бягам като хамстер в колело, като някакво създание, пред което няма избор.

И аз тичах. Подът на центрофугата беше покрит с извити дъсчици, стените и таванът бяха бели, изпъстрени с червени кръгчета, които подсказваха на бегача къде се намира. Имаше и немаркирани, второкласни пътеки — бавна отдысно, бърза отляво. Обикновено отивах до лявата стена и бягах, загледана в дъсчиците, движещи се под ходилата ми.

Изведнъж чух тропот на бягащи крака точно зад гърба си. Помислих си, че е някой побъркан спринтьор, и се отместих. Беше Давидов. Той се изравни с мен.

— Може ли да потичам с тебе?

Кимнах, макар че не обичах да тичам с други. Няколко оборота бягахме така.

— Винаги ли бягаш толкова бързо? — попита той.

Когато тичам, аз всъщност си правя тренировка на средна дистанция. Целта е да се достигне около деветдесет процента от максималния пулс и да се задържи така в продължение на двадесет-тридесет минути. Това е пределът. Когато Давидов ми зададе този въпрос, бях бягала близо половин час и вече бях пред припадък. Въпреки това отговорих:

— Понякога и по-бързо.

Той изпръхтя. Продължихме да тичаме. Дишането му се учести.

— Май се готвите да потегляте? — попитах аз.

— Аха. След няколко дни... струва ми се.

— Ще затворите ли цикъла?

Той ми хвърли бърз поглед. Знаеше, че не допускам такава възможност. После отново се загледа в пода и се замисли.

— Не — каза най-сетне. Още няколко крачки. — Имаме загуба на вода. Натрупване на отпадъци. Горивото не достига.

— Колко време ще издържите?

— Осемдесет. Осемдесет години.

Усмихнах се, горда от собствените си изчисления. Трябваше да ме привлекат на своя страна още от момента на излитането.

— Това не те ли притеснява?

Той отново се загледа в пода. Тичахме известно време, докато направихме почти пълна обиколка.

— Притеснява ме! — внезапно избухна той. Това признание беше съпроводено с леко забавяне на темпото. — Да, притеснен съм. — Още няколко крачки. — И има за какво. Хайде да спрем! Ще дойдеш ли с мен в игралната зала?

— След няколко минути.

Той рязко забави крачка и се прехвърли на дясната пътека. Махнах с ръка, без да се обръщам, и отново се затичах, като си мислех за изражението му и явното облекчение, с което каза: „Да, притеснен съм.“

След като пробягах шест хиляди метра, аз се измъкнах от центрофугата и бързо се обтрих с гъбата. Тръгнах към игралната зала освежена, едновременно уморена и силна в условията на безтегловност.

Давидов беше сам в един уединен ъгъл на салона. Седеше на маса за двама, загледан през малкия илюминатор в стената до него. На борда на нашия кораб сезоните сякаш препускаха — сега стените бяха в мрачни тонове, кафяво, сивосиньо и сребристо. Седнах до него и двамата се загледахме в малкия звезден квадрат. Той ми донесе чаша мляко. Едрото му мургаво лице беше напрегнато и съсредоточено, а очите му избягваха да срещнат моите.

— Осемдесет години не е кой знае какво — отбелязах аз.

— Не е, но може и да стигнат с малко повече късмет.

— Но е по-малко от това, на което разчитахте.

— Така е. — Устните му бяха стиснати. — Много по-малко.

— Какво ще правите?

Той не отговори. Отпиваше от чашата и подръпваше бузите си. Никога досега не бях виждала на лицето му такъв израз на неувереност. Замислих се. Беше посветил голяма част от живота си на идеята за звездолета и междузвездното пътешествие. И изведнъж тя беше на път да се превърне в действителност! — и тази действителност далеч не беше така съвършена, както му се беше струвала. Всичко се беше оказало по-опасно и сега той беше изпълнен със съмнения. Ставаше му ясно, че може би е повел хората на смърт. Четях го по лицето му. Този преход от идея към реалност му

въздействаше точно както можеше да се очаква — показа му възможността за провал, засили усещането за опасност и го уплаши.

— Можете просто да се откажете — обадох се аз. — Да се насочите към земна орбита и да кажете на земяните какво сте направили и защо. Ако ви помогнат, можете да направите истински звездолет. Комитетът няма да се осмели да ви нападне във въздушното пространство на Земята.

Той поклати глава.

— Няма и да се наложи. Американската и руската армия ще го направят вместо него. Ще ни арестуват, ще ни отведат на Земята и ще питат комитета какво иска да направят с нас.

— Но не и ако комитетът бъде свален от този бунт, за който ми каза.

— Съмнявам се, че това ще стане. Комитетът има твърде голяма власт, а и Земята стои зад него.

— Добре тогава. Имате на разположение осемдесет години — можете да си играете на криеница в самата система, да се свържете с Марс и Земята и да им кажете кои сте, да избягвате пленяването дотогава, докато станете пословични и никой вече не би се осмелил да ви направи нещо...

Той отново поклати глава.

— Ще ни изловят като пилци. Затова ли се решихме на тази стъпка?

— Но осемдесет години не са достатъчни за междузвезден полет!

— Напротив, достатъчни са...

— Олег, не можеш да твърдиш, че са достатъчни само защото ще успеете да се доберете до най-близките звезди. Ще трябва да си потърсите годна за живеене планета, а осемдесет години няма да ви стигнат.

Той се загледа през прозореца и отпи няколко глътки от чашата си.

— Само че дотогава ще подобрим животоподдържащата система. Това ще ни даде повече време.

— Чудя се как можеш да твърдиш подобно нещо.

— Имаме добро оборудване и резервни части, както и един от най-способните екипи по проектиране на животоподдържащи системи.

Ако той си свърши добре работата, ще имаме предостатъчно време.

Погледнах го.

— Ако...

Той кимна със същото загрижено изражение.

— Знам. Не ми остава нищо друго, освен да се надявам, че екипът е най-добрият, който би могъл да съществува.

Поседяхме още малко, без да разговаряме, после гласът на Айлин извика Давидов по някаква работа и аз останах сама да размишлявам върху смисъла на последното му изречение. Не мога да твърдя, че не ми беше ясно за какво става дума. Скръцнах със зъби — натискът продължаваше да се засилва.

По-късно същия ден вечерях със Суон. Чувството за натиск и неувереност продължаваше да нараства. Суон беше в прекрасно настроение, надълго и нашироко ми обясняваше какви подобрения трябва да се направят в ракетната система и управлението на звездолета. Щеше да им се наложи да преминават неведнъж от ускорение към забавяне и сега те бяха в състояние да намалят разхода на гориво.

— Какво става с тебе? — попита ме той, когато усети, че почти не участвам в разговора.

— Как възнамерявате да се измъкнете от Слънчевата система? — отклоних въпроса аз. — Нали полицията на комитета ще забележи реактивната струя?

— През цялото време, докато двигателите работят, между нас и тях ще има някаква преграда. Отначало между нас и Марс ще бъде Слънцето, после, когато стигнем Сатурн, ще изгасим двигателите. Ще влезем в орбита за известно време и след това ще се отправим по инерция към Плутон. — Той ме погледна някак особено. — Всъщност пламъци почти няма да има. А ти ще можеш ли да запазиш всичко това в тайна?

— Освен ако не го измъкнат насила от мен — заявих мрачно. — Или не ме упоят. Затова най-добре е да не ми казваш нищо повече.

— Какво искаш да кажеш?

— Дъгинс и Валенски имат намерение да съобщят на комитета, че съм ви сътрудничила. За това, което знам, мога да свърша на Амур.

— Господи! Ема, ще трябва да отречеш обвиненията им. Повечето от онези, които се връщат, ще те подкрепят.

— Може би. Там ще бъде такава бъркотия!

— Знаеш ли, ще взема един литър вино.

На „Ръждивият орел“ правеха добро бяло вино, и то само от няколко лози. Докато го донесе, аз се опитвах да си спомня дали на звездолета щяха да оставят няколко лози. Не, твърде много отпадъчни продукти се получаваха.

Изпих по-голямата част от виното, като се включвах само от време на време в разговора. След вечерята тръгнахме към стайте си. Пред моята врата Ерик ме целуна и аз му отговорих почти сърдито. Бях пияна.

— Да отидем в моята стая — предложи той и за своя изненада се съгласих.

Отидохме в стаята му и през ум не ми мина тогава да си задам въпроса дали това е мъжът, с когото бих искала да легна... Угасихме светлината и се съблякохме, докато плавахме прегърнати и се целувахме. В безтегловност любовните ласки бяха както обикновено тромави и очарователни — да се държиш за леглото и бавно да се движиш в онези злощастни моменти, когато ти се налага да използваш лепящите се лентички... Аз се отдадох изцяло на преживяването, изумявайки се за кой ли път колко близки помежду си са любовниците. Заля ме вълна от обич към този мой приятел, този жизнерадостен и нежен мъж, този побъркан беглец, спасяващ се от хората. Какво да мисля за него? От какво в крайна сметка се спасяваше той, ако не от бъркотията и потисничеството на Марс, от пълната лудост на Земята — дома, от който бяхме излезли, нашия дом, — бягаше от цялата тази омраза и войната. Ако всички те можеха да разберат, че и останалите са хора — също като любовниците ни... Може би на звездолета щяха да си го припомнят, мислех си с мъка.

— Ема — каза той, докато бавно плавахме прегърнати. — Ема?

— Да?

— Моля те, ела с нас.

— О, Ерик!...

— Моля те, Ема. Ние имаме нужда от тебе. Животът ни ще бъде хубав, един истински човешки живот. И аз имам нужда да си до мен. Без тебе ще е толкова по-различно...

— Ерик!

— Да?

— Искам да живея на Марс. Там е домът ми.

— Но... — Той замълча и въздъхна.

Изведнъж усетих безтегловността като силно притегляне, което ме притискаше от всички страни. От очите ми се стичаха сълзи.

Това беше моят шанс да взема участие в най-великото пътешествие на човека. Искаше ми се да не съм пила толкова много.

— Искам да си ида в стаята — прошепнах аз. Светнах настолната лампа и улових дрехите си във въздуха, като избягвах погледа на Ерик. Преди да си тръгна, го целунах.

— Ще си помислиш ли? — попита той.

— О, да... Ще си помисля.

През следващите няколко дни те направо опустошиха „Ръждивият орел“, като оставиха от него толкова, колкото да се прибере обратно у дома. Надежда и Мария-Ана имаха измъчен вид. Един ден аз им помогнах да си съберат багажа, за да се прехвърлят на звездолета. Мария-Ана си изтри очите и ме прегърна. Трите застинахме като изваяние на трезвата женственост в един побъркан свят... после си тръгнаха.

Голата празна стая действаше много потискащо. Излязох и тръгнах да обикалям из кораба, избягвайки привичните лепящи се подове и перила, като лениво се обръщах на пръсти, за да преодолее честите завои. Носех се като насън, пътешествайки из целия кораб, и отказвах да забележа познатите лица, които срещах от време на време. Беше нощ и коридорите бяха полутъмни, осветени само от маркиращи лампи. Тук-там из нишите седяха групички от хора и тихо разговаряха, а колбичките с напитки се рееха над тях, сякаш вътре бяха затворени духове. Когато минавах покрай тях, никой не поглеждаше към мен.

Бродех из тихите коридори на спалното отделение (през отворените врати се виждаше как хората приготвят багажа си, за да се прехвърлят на звездолета), нагоре към огромните тъмни платформи за излитане, сред изоставеното минно оборудване, крановете, подобни на чудовища или на тъжни потрошени работи, едва видими в сянката, която хвърляха. Надолу по шахтата към електроцентралата, където се разливаше ярка светлина, нещо бръмчеше и нямаше жива душа. После отново нагоре към командната кабина там заставах пред широкия прозорец и се загледах навън към звездолета.

Да, помислих си, такива работи... Можех да участвам в първия полет към звездите. Чувствах, че всичко трябваше да стане някак потържествено, да получа официална покана. Да събеседвам с многочленни комисии, да попълвам купища тестове, да участвам във видеопредавания и да съм в центъра на вниманието на два свята. Вместо това два стари миньорски кораба, вързани един за друг от няколко непокорни приятели — и аз съм поканена да участвам в

полета от същите тези приятели, в това число от двама мъже, които от доста години не са ми безразлични. Това не ми изглеждаше справедливо. Припомних си всички прочетени истории за междузвездни полети, за всички онези ненормални, изродени, затънали в кръвосмешение малки общности. Но по време на тази експедиция, участниците в която щяха да дочакат края на пътуването, до подобно нещо нямаше да се стигне. Или пък щеше? Дали бляновете по безкрайните простори нямаше да ги доведат до лудост? Изведнъж почувствах с цялото си същество, че съм затворена във въздушно балонче, което приличаше на твърде широк скафандър — бях в подводница, потънала на милиони метри в дълбините на безвъздушния океан.

Не, не можех да тръгна с тях. Те вероятно бяха способни на това. Ако заминех с тях, двете с Надежда щяхме да накараме тази животоподдържаща система да работи без прекъсване, сигурна съм — но аз не можех да тръгна. Имах нужда да усещам почва под краката си — голата марсианска почва.

Видението от книгите отново изплува пред очите ми. Видях двойния кораб да лети в пространството празен, на светлинни години далеч — като скелет на една неуспяла идея.

Можех да им попреча да отпътуват. Тази мисъл ме накара скришом да хвърля поглед към мълчаливите фигури, седнали пред пулта. Никой не ми обръщаше внимание.

Не можех да направя нищо на звездолета. Но ако повредя по някакъв начин „Ръждивият орел“, щях да ги принудя... какво? Нямаше да ни убият и може би всички щяхме да бъдем спасени... В кабината на Давидов се намираха кодовете, с които се отваряха крановете на резервоарите с деутерий.

Не го мислех сериозно. Отдалечих се от командната кабина и продължих да се нося във въздуха като безплътен дух, докато стигнах стаята на Давидов в едно от разклоненията на коридора на горния етаж. Вратата беше леко открената. Вътре светеше.

Почуках на вратата, като се придържах към перилата отстрани. Никакъв отговор. Надникнах вътре и се огледах. Май беше празно. Стаята се осветяваше само от една настолна лампа. Тъкмо се наках

да стъпя на лепящия се под, но размислих — щях да вдигна шум. Отворих вратата още малко и се вмъкнах вътре.

Той спеше. Беше събрал два стола и лежеше върху тях — на единия главата и раменете, коленете на другия. Устата му беше полуотворена и дишаше спокойно. В светлината на лампата забелязах, че косата му е също толкова ситно къдрава, както и лепящият се килим на пода.

Дълго плавах във въздуха, вглеждайки се в тъмното му лице, което изглеждаше още по-мургаво в полумрака. Видът му беше съвсем обикновен.

На масата в светлия кръг се виждаха няколко разпръснати листа, захванати със скоба. След като така или иначе се бях вмъкнала без покана, аз се отблъснах леко от стената и се надвесих над тях.

Това бяха схеми, няколко варианта на едно и също нещо. Под един от листовете лежах пергел и линия. Всички чертежи изобразяваха окръжност или нещо подобно — някакви конструкции, начертани с няколко врътвания на пергела, в резултат на което се получаваше сплескана от едната страна окръжност. Около нея под различни ъгли бяха разположени малки триъгълници, заштриховани с молив. Вгледах се в едва различимите драсканици под дългите редици цифри. „С нещо трябва да оставим следа в този свят, да покажем, че въобще сме били някога тук...“ Буквите бяха размазани, сякаш с ръба на дланта. Последният замах беше оставил дълга черта през целия лист.

Дълго гледах малките черни триъгълници, като от време на време хвърлях поглед към лицето на Давидов. Планове за паметник на група хора, напускащи всичко, което човечеството беше измислило и изстрадало заедно... „Нещо, което да покаже, че въобще сме били някога тук...“ Докато плавах из тази сумрачна стая, в която се чуваше единствено бученето на отдушниците, започна да ме обзема чувство за вътрешна пустота, за вакуум. Всички ще умрем. За пръв път в живота си бях изпълнена от тази мисъл и й повярвах. Отсрочката, която си бяхме извоювали, ни даваше възможност да я избягваме, защото имахме пред себе си цяло хилядолетие. Но този момент щеше да настъпи. Чертежите пред мен ме навеждаха на мисълта за надгробни камъни. Проекти за гробница. Това е начинът да покажем, че сме били тук — то е всичко, което можем да направим.

Плавах във въздуха над спящия мъж, простряна хоризонтално над него. Дори изгнаникът иска да бъде запомнен. Тази жалка групичка, обсебена от безумна мечта... Искаше ми се да бъда сукуб, за да мога да го притежавам, без да го събудя напълно, докато разумът и човешкото у него спят. Той въздъхна в съня си. Конвулсивно потръпнах и се отдръпнах от него, отблъснах се от стената и се измъкнах в коридора. Планът ми да повредя „Орела“ вече не съществуваше. Не беше моя работа да се меса в начина, по който някой е решил да умре или да остави преди това следа на този свят.

Скоро всички те щяха да са спомен.

Върнах се в стаята си и се унесох в тревожен сън. Веднъж почти се събудих и открих, че съм се свряла в ъгъла, изправена до леглото. Напипах един от коланите, прикрепих го с лепенките от двете ми страни и отново се унесох. Беше онзи неспокоен сън, когато час по час се будиш и ти се струва, че изобщо не си заспивала. Можеш да си спомниш сънищата, които по-скоро ти приличат на размишления, на отражение на дневните мисли, леко изкривени. Продължавах да спя, добрах се, без да се будя, до тоалетната и се върнах обратно, после отново потънах в сън. Не ми се искаше да се събудя. Бях уморена.

Часове по-късно ме събуди чукане на вратата. Изскочих от паяжината си и се спрях чак в отсрещната стена. Опитах се да се съсредоточа и отворих вратата.

Беше Давидов. Примигнах — още не се бях събудила напълно и ми се струваше, че предишната ни среща продължава.

— Каним всички на звездолета за последно събиране. Само за час-два.

— Време ли е?

Той кимна.

— Искаш ли да тръгнем заедно? След малко потеглям.

— Аха. Разбира се. Чакай да се съвзема.

След като си оправих тоалета, аз се присъединих към него на платформата за катерите, после двамата прекосихме пространството, отделящо двата кораба. Звездолетът беше същият, работата продължаваше да кипи.

„Лермонтов“ беше по-празен, отколкото го помнех. Давидов ме преведе през импровизирания тунел, свързващ двата кораба, и ми

показа спалното отделение на „Идалго“. Стените бяха изкъртени и сега спалните бяха двойно по-големи. Изолаторът беше разширен, явно с цел да бъде използван като склад. Минахме покрай купища пластмасови кашони, един от които почти препречваше коридора.

— Още се нанасяме — обясни Давидов.

Беше изпълнен с тиха гордост — капитан на нов блестящ звездолет! Всичките му съмнения бяха изчезнали през нощта, докато моите се бяха увеличили още повече.

— Уморена съм — оплаках се аз.

Върнахме се в командната кабина на „Лермонтов“. До събирането имаше още малко време. После онези от нас, които се връщаха на Марс, щяха да се приберат на „Ръждивия орел“. Времето на раздялата беше дошло.

Щяха да оставят на „Орела“ само един катер и толкова гориво, колкото да достигнем скорост петдесет километра в секунда и после да намалим — това означаваше да обикаляме около Слънцето и практически да изминем по-голямата част от пътя в безтегловност. Когато Давидов ми го каза, аз изругах. Не мога да търпя безтегловността!

— Съжалявам за всичко, което ти причинихме — обади се той, застанал пред прозореца. — Въвлякохме те в неприятности...

— Хм...

Той стоеше с гръб към мен.

— Докато се приберете, нещата ще се успокоят.

— Надявам се.

Не ми се мислеше за това. Бяхме заслужили да се върнем и да намерим всичко спокойно.

— Съжалявам, че няма да дойдеш с нас, Ема.

Това ме разсъни. Загледах се в гърба му.

— Защо?

— Ти... Ти беше последният аутсайдер. Не съм разговарял с хора като тебе от години — искам да кажа, не съм разговарял истински. Ако... ако се беше съгласила да дойдеш с нас, това щеше да значи много за мен.

— Не бива да се чувстваш виновен, че се връщам обратно на Марс, каквото и да става там — заявих безжалостно.

— Да, да. Сигурно. И... не мисля, че това, което се случи между нас преди много години, е свършило веднъж завинаги...

Най-сетне се обърна с лице към мен и се приближи.

— Бих се радвал да си до мен — бавно изрече той.

— Ако бях решила да тръгна с вас, аз също щях да се радвам. Само че няма да тръгна — продължавах да упорствам аз.

— Знам.

Той отмести поглед. Явно беше, че думите не му достигат.

— Твоето добро мнение означава много за мен.

— Е, не чак толкова — казах уморено.

И това беше вярно.

Той се намръщи. Устните му болезнено се свиха. Вътре в мен нещо се преобърна. Настроението ми започваше да се оправя. Бавно се изправих (бях се облегла на навигаторския стол), приближих се до него, надигнах се на пръсти и леко го целунах по устните. Хиляди думи напиреха в мен.

— Харесваш ми, Олег Давидов — изтърсих не на място.

Той понечи да ме прегърне, но аз се отдръпнах.

— Хайде да вървим долу на игрището. Срещата не може да започне без тебе.

Запътих се към вратата с твърдото убеждение, че продължението на разговора е излишно.

На вратата той ме спря и без да каже дума, ме притисна до гърдите си, в една от онези мечешки руски прегръдки, от които ти става ясно, че духът си е дух, но плътта е слаба. Отвърнах на прегръдката, обзета от спомена за времето, когато бяхме млади. После двамата слязохме по шахтата на преустроената спортна площадка... И така се разделихме.

Прощалната среща се състоя на широката площадка, която бяха разчистили на „Лермонтов“. Беше особено и непривично. За всяка от групите другите бяха мъртви. Аз се чувствах така, сякаш километри пластил ме отделяха от останалите. После всички се раздвижиха, започнаха да се сбогуват. Всичко стана много бързо. Чувствах се безкрайно уморена. Надежда и Мария-Ана ме откриха и започнаха да ме прегръщат. Тръгнах с останалите към коридора, водещ към платформата, изричайки:

— Довиждане... На добър път... Довиждане...

Тогава пред мене застана Ерик и ме прегърна. До него стоеше Давидов. Двата се спогледаха. Давидов каза:

— Тя е това, което трябва да оставиш тук, нали?

После ме хвана за ръката и ме изведе в коридора.

— Довиждане! — извика Ерик.

— Да... — едва успях да изрека, после се озовах на платформата.

— Сбогом, Ема. Благодаря ти за помощта.

— Добре, не говори повече — казах аз със свито гърло.

Той поклати глава.

— Сбогом, Олег Давидов — изрекох едва.

Той се обърна и напусна платформата. Качих се на катера и излетяхме обратно към „Ръждивият орел“, където беше започнало всичко. Когато се озовахме там, членовете на новия екипаж се спогледаха. Имаше трима от Космическия съюз, които бяха предпочели да се върнат, десетина-дванадесет яростни противници на метежа, групирани около Дъгинс и Валенски, и още толкова, които бяха подкрепили бунтовниците или не даваха пет пари. Тръгнахме към командната кабина в мълчаливо съгласие. Аз се приближих до прозореца и се загледах в звездолета. Слънцето беше зад нас и за секунда нашата сянка прекоси повърхността на двата съединени кораба.

Стоях до прозореца и гледах. Не можех да мисля — всяка мисъл припламваше в главата ми и само след миг замираще.

Звездолетът потегли. Безпомощно обикалях пред прозореца, следвайки движението му, и гледах заедно с останалите как корабът се отдалечава и се превръща първо в ярък пояс, после в огърлица, в гривна, в пръстен, в скъпоценен камък — докато накрая съвсем се смали и изчезна.

Не ни оставаше нищо друго, освен да си вървим у дома, на родната червена планета. При тази мисъл изпитах огромно облекчение — напук на всичко останало.

После всички се захвем с работата, на която бяхме способни, и аз започнах в усамотението на празната си стая тези записки — един опит да съхраним за Ема от следващите столетия някакъв спомен за случилото се през тези месеци.

Без съмнение екипажът на „Ръждивият орел“ е най-странният, който някога се е намирал на борда му. Етел Юргенсон, Юрий Копанев и аз работим в командната кабина, като задълженията ни се свеждат най-вече до наблюдение. Валенски на свой ред наблюдава нас, разхождайки се из командната кабина като учител по време на контролно. Джинджър Симс, Ейми ван Данке и Никос Микора, един от членовете на Космическия съюз, които предпочетоха да се върнат (много скромен човек), се грижат за фермата, а още трима-четирима им помагат, в това число и Ал Нордхоф. Те се отчитат пред мен, но Валенски настоява да присъства през цялото време, докато ми докладват.

Независимо от тази атмосфера на недоверие отношенията между различните фракции са далеч по-добри, отколкото в началото. На четвъртия ден от полета Юрий и Дъгинс се сбиха в столовата. Наложих се Сандра и още няколко души да ги разтървават. Двамата началници бяха доста разкрасени, особено Дъгинс, който прелетя на заден ход през масата. Една твърде радостна гледка за очите ми. В продължение на няколко дни приличахме на два въоръжени враждебни лагера. В крайна сметка отидох в стаята на Валенски да си поговорим.

— Върши си своята работа, а ние ще си гледаме нашата. Нека всеки се занимава с това, което е негово задължение. Когато се върнем на Марс и ни арестуват, всеки ще може да каже това, което смята за нужно.

— Аз нямам проблеми — заяви той. — Ти си тази, която може да си има неприятности, не аз.

Сигурно беше така. Но от този момент нататък нещата се поуспокоиха. Още при първите ни неофициални срещи Юрий предложи да завземем кораба и да летим към Земята, но идеята беше отхвърлена. Първо, никой не искаше да се стига до конфронтация с правоверните ни колеги. Но — което беше по-важно — струва ми се, че никой нямаше желание да тръгва към Земята. Тези нейни войни, милиардите гладуващи, гравитацията — всички ние инстинктивно чувствахме, че на Марс никога не може да бъде толкова зле. Освен това, както правилно отбеляза Сандра, Земята е родина на онези, които ни управляват, така че не би могла да ни бъде убежище.

И така, летяхме към Марс и чакахме. Прекарах тези дни като сомнамбул — докато водех записките, умът ми витаеше някъде из

изминалите месеци или блуждаеше около Сатурн със звездолета и екипажа му — моите приятели. Отначало не бях в състояние да контролирам мислите си и се лутах из кораба, без да чувам какво ми говорят спътниците ми. По-късно успях да се овладеея, защото забелязах колко демобилизиращо действа държанието ми на останалите.

Нямахме предавател, така че трябваше мълчаливо да изслушваме онова, което приемникът ни улавяше. Не беше кой знае какво. Най-общо казано, на Марс безредиците продължаваха и това ни правеше неспокойни — какво ли ни чакаше там?

Не след дълго вече ще знаем. Тези записки запълваха седмиците ми, колкото и да са недодялани — кой би могъл да изрази с думи удивителната канонада на вече преживяното? Но поне времето ми минаваше по-леко. Днес започваме да намаляваме скоростта — приближава благословеният миг, в който ще стъпим здраво на краката си. А не след дълго ще навлезем в космическото пространство на Марс. Ако съм в състояние, ще продължа да водя записките си, за да оформя нещо като финал. Страх ме е обаче, че ще хвърлят всички ни в затвора.

На Марс ни посрещнаха въстаниците.

Никога няма да забравя какъв вид имаше Андрю Дъгинс. Действителността не беше оправдала надеждите му. Негодниците навсякъде бяха навирили глава, дори и на родната му планета, където най-малко очакваше, и нямаше никакъв начин да им избяга.

Аз обаче съм сигурна, че и някои от нас, които бяхме помагали на метежа, бяха не по-малко уплашени от факта, че ни посрещаха противниците на комитета.

Ето как стана всичко. Посрещнаха ни точно край орбитата на Амур с един от онези малки полицейски кораби, които патрулират космическото пространство около Фобос и Деймос и извозват затворниците на Амур. Докато гледах през прозореца на командната кабина към червения сърп на планетата и се питах дали някога краката ми ще стъпят още веднъж на нея, те нахълтаха откъм асансьора — десетина изтормозени на вид мъже и жени, облечени в работни комбинезони. Насочиха към нас дългите цеви на оръжията си — леки

смъртоносни пистолети, и за един кратък инфарктен миг си помислих, че са дошли да премахнат всички свидетели на метежа...

— Това „Ръждивият орел“ ли е? — попита един светлокос мъж — нали не бяхме в състояние да отговорим на сърдитите им въпроси по радиото.

— Да — чуха се два-три гласа.

Мъжът кимна.

— Ние сме от Тексаската секция на съюза „Уошингтън-Ленин“. След като ви освободихме... — той се усмихна, вероятно на недоумението ни, — ще ви заведем по възможно най-бързия начин в Нов Хюстън, който сега е свободен град.

Точно тогава Дъгинс изглеждаше така, сякаш светът се беше сгромолясал. Етел и аз се спогледахме с отворена уста... Юри стисна и двете ни в прегръдките си, без да се притеснява от насочените дула. След малко той започна да обяснява на русия мъж кои сме, но не успя да стигне много далеч, защото ни поведоха към платформата, за да ни прехвърлят на полицейския кораб. Там ни разделиха на по-малки групи и двама от въстаниците ни подложиха на разпит. Не след дълго въведоха и мен в стаята, в която заварих светлокосия мъж и една жена приблизително на моята възраст.

— Вие ли сте Ема Вайл?

Отговорих, че съм аз. Зададоха ми няколко въпроса за Космическия съюз и действията му и аз потвърдих онова, което Юрий и останалите вече бяха разказали.

— Значи тук е имало революция? — попитах ги. — И комитетът е свален?

И двамата поклатиха глави.

— Битката още не е свършила — каза жената, която се наричаше Сюзън Джонс.

Русият мъж беше неин брат.

— Всъщност — добави той, — положението ни не е блестящо. — Мъжът се изправи. — Отначало въстанието обхвана цялата планета, но сега... Все още държим Тексас, само че...

— Това е ясно — прекъснах го и те се засмяха.

— ...И руския сектор. В „Мобил“ и на Атлантическия океан все още се водят боеве, както и в тунелите на Фобос. Но във всички останали райони силите на комитета си върнаха позициите.

— А „Роял Дъч“? — попитах със свито сърце.

Те поклатиха глави:

— Там е комитетът.

— Много ли беше страшно?

— Много хора бяха избити — сурово изрече Сюзън Джонс.

— Те разрушиха купола на Елада — добави брат й. — Много хора загинаха.

— Не е възможно! — извиках аз. Елада...

— Но го направиха. Тях не ги е грижа колко хора ще избият. На Земята има пълчища, които чакат да заемат мястото им...

— Но за имуществото ги е грижа — горчиво изрече Сюзън. — Това е добре дошло за нас. Иначе биха разрушили Нов Хюстън още в този момент.

— Оставам с впечатлението, че сте на път да загубите — казах аз.

Те не възразиха.

Внезапно силата на притеглянето се промени. Почувствахме, че натежаваме, после тежестта се увеличи още.

— Аз съм с вас! — заявих неочаквано и за самата себе си. — С вас съм, стига да ме приемете.

Те кимнаха.

— Ще те приемем — заяви Андрю Джонс. — Ще имаме нужда от специалисти по животоподдържащи системи, каквото и да стане.

Притеглянето възвърна обичайната си за Марс сила. Минута по-късно корабът леко се разтърси. Отново си бях у дома.

Така се присъединих към революционерите.

Когато се настанихме в апартамента, използван от тях като главна квартира — това беше в Далаския сектор, в индустриалния район на града, недалеч от водните и въздушните съоръжения, в подножието на кратера на Нов Хюстън, — попитах Сюзън Джонс какво е станало с Дъгинс, Валенски и тяхната група.

Тя се усмихна:

— Обяснихме им какво е положението и им дадохме възможност да избират — дали да се присъединят към нас, или да останат под стража. Казахме им истината за комитета и за това, което се прави на

Амур. Обяснихме им, че ако се присъединят към нас и после тръгнат срещу революцията, ще ги разстреляме.

— И какво?

— Някои от тях още не са решили. Повечето от онези, които направиха избора си, предпочетоха да бъдат арестувани.

— Ал Нордхоф е свестен човек...

— Той предпочете ареста.

Разбира се. А всички ние, които помагахме да построят звездолета, бяхме избрали пътя на революционерите. В това нямаше нищо чудно, макар все още да не ме напуска чувството, че някои от нас биха предпочели да ги посрещне комитетът. (Дали и аз не бях между тях?)

Бяхме провели кратка среща с тукашното командване на революционерите — един комитет от малко по-друг вид, миризлива и чорлава група от около двадесет и пет души. Видът им беше като на моите помощници от фермата след изнурителен трудов ден, ако не и по-жалък. Сюзън Джонс им разказа всичко, което знаеше за нашите приключения и историята на спасяването ни — ако можеше да се нарече така. Отговорихме на няколко въпроса. На тях явно им беше приятно да се срещнат с нас — нали ставаше дума за проект, насочен срещу комитета, който се беше оказал успешен. Бях ужасно уморена. Не бях спала от много време. Най-сетне ни поведоха обратно към стаите ни и в момента, в който се добрах до леглото, потънах в дълбок сън.

Днес са ни оставили да почиваме. Андрю каза, че някои от тях искат пак да поговорят с нас. Използвам възможността да запиша историята на нашето пристигане. А сега отново отивам да спя. Марсианското притегляне, което толкова обичам, през тези дни ми се струва доста силно.

Днес следобед говорих с Андрю Джонс. Той ми каза, че революцията е започнала едновременно навсякъде, във всички главни градове на планетата. Целият руски космически флот въстанал и нападнал останалите кораби на комитета, като им нанесъл опустошителни поражения.

— Това ни даде възможност да излетим и да ви посрещнем горе. Ние все още донякъде владеем космическото пространство на Марс.

Железопътните линии били подложени на саботажи, особено при мостовете и другите възлови точки. Въздушните и водните съоръжения във всички градове, както и някои полицейски казарми били щурмувани. Тези последни атаки имали променлив успех. Броят на полицаите бил горе-долу толкова, колкото и на въстаниците, така че още от самото начало битката между тях била решаваща. Биели се по улиците, във всеки град... Съединените щати и Русия изпратили подкрепления на комитета.

— Пристигнаха неотавна — завърши Андрю. — Няколко големи кораба, истински космически убийци, и известно количество най-модерно оръжие. Професионални убийци.

— Сигурно не се плашат кой знае колко от вас, щом още се опитват да запазят сградите и съоръженията.

— Знам — горчиво и безнадеждно произнесе Андрю. — Те си мислят, че могат просто да ни изтребят и да стъпят отново във владенията си.

— И сте прекъснали връзката с другите градове, които все още са в ръцете на въстаниците?

— И още как! — Беше започнало да го обзема някакво мрачно въодушевление. — Както ти казах, комитетът успя да си върне повечето сектори. Те връхлитат върху водните и въздушните съоръжения и избиват хората, а ако в града все още им оказват съпротива, се оттеглят във въздуха. Повечето от сградите са автономни, но от това задачата им само се улеснява. Градовете — изкриви лице в гримаса Джонс, — са прекалено централизирани. Някои от въстаническите части са си осигурили подземни убежища в целия този хаос. Надяваме се, че са успели да оцелеят.

— А цивилното население?

— Повечето хора бяха на наша страна. Отначало. Точно затова на първо време имахме такива успехи.

— Сигурно мнозина хора са загинали.

— Да.

Хиляди хора бяха мъртви. Избити. Хора, които трябваше да живеят по хиляда години. Баща ми... Може би затворът го беше спасил, но можеше и да е загинал. И нищо чудно да идва и моят ред.

Помолиха ме да произнеса малка реч пред въстаниците от Нов Хюстън, която по-късно щеше да бъде предадена в по-отдалечените зони.

— Когато започна въстанието — каза ми Сюзън Джонс, — членовете на Космическия съюз веднага застанаха на наша страна и разказаха на всички за звездолета. Тази история получи широк отзвук, хората бяха много заинтригувани и въодушевени. Ако ти заявиш, че звездолетът е тръгнал, това ще повдигне бойния дух.

Положението им никак не е блестящо, помислих си. Въпреки това събрах онези няколко души, които бяха помагали на хората на Давидов, и ги убедих да участват в събранието, което трябваше да се проведе във фойето на главната квартира. Там се беше събрала същата група, в леко разширен състав и малко по-изтощена от преди. Няколко видеокамери бяха насочени към нас. Дадох ми микрофон и аз започнах:

— Марсианският космически съюз е част от революцията. Той развиваше дейността си извън общото съпротивително движение от четиридесет години насам.

Разказах всичко, което знаех за историята на съюза, без да ме напуска съзнанието, че е твърде странно именно аз да седя тук и да разказвам за това. Описах звездолета и потенциалните му възможности. Събитията от последните два месеца изплуваха живо в паметта ми, пречейки ми да се съсредоточа.

— Когато напуснах Марс на „Ръждивият орел“, аз дори не подозирах за съществуването на Космическия съюз. Не знаех, че има нелегално движение, чиято цел е да свали комитета. Знаех само... — Изведнъж ми стана трудно да намеря нужните думи. — Знаех само, че мразя Комитета и властта му над нашия живот. Когато научих за Космическия съюз, донякъде случайно... — разнесе се одобрителен смях, — реших да му помогна. Същото направиха и тези мои приятели. Сега, след като сме тук, искаме да помогнем и на вас. Радвам се... радвам се, че Комитетът за развитие на Марс не беше тук, за да ни посрещне. — Млъкнах и поех дълбоко дъх. — Надявам се, че той никога повече няма да управлява Марс.

Тук всички се изправиха и започнаха да аплодират. Ръкопляскаха и надаваха приветствени възгласи. Но аз още не бях свършила! Искан да им кажа: „Слушайте, един звездолет е напуснал Слънчевата

система!“ Исках да кажа, че напук на всичките ни дребнави, глупави и саморазрушителни свади на тази планета един немощен, но чист порив е успял, че революцията е донякъде отговорна за него и че това е историческо събитие, поразяващо въображението...

Аз обаче не успях да кажа всичко това. Приятелите ми от „Ръждивият орел“ ме заобиколиха, всички тези близки лица, изпълнени с обич, и речта ми свърши дотук. Погледнахме се с някаква непозната досега нежност — сега и занаят пред всички ние бяхме като едно семейство. Братовчедите на Ной, останали извън ковчега.

Не ни остава много време. Полицейските части проникнаха в града и скоро ще трябва да се евакуираме.

Стоях с Андрю Джонс на ръба на кратера, когато снарядите започнаха да падат върху космодрума на север от града. Експлозиите бяха толкова ярки, че след тях пред очите ни оставаха сини силуети, и вдигаха високи, лениви стълбове от ръждива прах над тромавите грамади на космодрума.

В скафандрите атаката ни се струваше безшумна, въпреки че долавях тътена на експлозиите, твърде силен дори и в редкия марсиански въздух.

— Наш ред е — каза Андрю без видима следа от вълнение. — Най-добре е да слезем под купола.

Тръгнахме към тунела и оттам бързо се спуснахме с ескалатора по склона на кратера. Тъкмо се канехме да влезем в главната квартира, когато куполът се сгромоляса. Предполагам, че полицията вече пет пари не даваше за имуществото — може би Нов Хюстън беше последният град, който все още се държеше от въстаниците, и тя бързаше да приключи по-скоро с него. Видяхме как подножието на купола се пропука и огромни късове от тънкия пластил на похлупака се откъснаха и се разпръснаха, политайки като в забавен кадър към нас. Бързо се озовахме в преддверието на сградата под защитата на затворената входна камера.

Пластиловите късове продължиха да падат около минута. Веднага след това се появиха полицейските части, които се спускаха отгоре с индивидуални ракетни раници. Хора в скафандри заприиждаха отвътре към нашата камера, без да ги е грижа за изтичането на въздуха. Някой тикна в ръцете ни две от онези леки

пушки с дълги дула. Преметнахме ги през рамо и излязохме от камерата.

Отгоре продължаваха да се спускат тълпи полицаи в бледочервени скафандри. При този начин на кацане обаче те бяха твърде уязвими. Ярките лъчи на изстрелите прорязваха тъмнорозовото небе, а полицаите им отвръщаха още от въздуха. Но те трябваше да се занимават и с управлението на полета си, затова често падаха и загиваха на място. Не можеха и да се прицелят както трябва. Ние ги разстрелвахме още във въздуха. Натиснах спусъка на пушката си и видях как лъчът разполовява някакъв човек, който летеше надолу и стреляше по мен. Изведнъж тялото се превъртя и ракетите му го запратаха със сила надолу през няколко постройки. Прилоша ми и се отпуснах на земята, проклинайки безспир комитета за тази глупава и разточителна атака. Полесражението се тресеше от викове и рекове. Един лъч проблясна до мен и аз потърсих убежище под козирката на една от сградите, като си мислех, че са я построили тук не за да спира дъждовните капки, а именно тези гадни смъртоносни лъчи. Отново погледнах нагоре. Ако някой лъч докоснеше ракетната раница за повече от секунда, тя експлодираше. Навсякъде се разнасяше слаб пукот като при някаква непристойна карнавална заря. Аз проклинах и ридаех, ударих пушката в стената на сградата, после насочих оръжието си към небето и отново стрелях.

В другия край на града отбраната изнемогваше. Стотици полицаи се спускаха над жилищните райони, прелитайки над кратера откъм нашата посока. После спряха да слизат.

По радиостанцията нечий глас изрече:

— Врагът е в капан в жилищната зона, на северозапад. Върнете се в щаба или на предните постове — пети, шести, седми или девети.

За последния половин час това беше първото изречение, което разбрах. Намерих Андрю и тръгнах с него към главната квартира. Бяха изминали едва три часа след разсъмване, когато двамата се изкачихме по стената на кратера.

В щаба всички си свалихме шлемовете. Андрю имаше свиреп и безумен вид. Останалите се суетяха около някакъв мъж, който се тресеше неудържимо.

След един час, през който се съвземахме и преценявахме обстановката, в централното фоайе се проведе събрание. Съюзът

Джонс, която все още беше облечена в сребристия си скафандър, седна до мен.

— Смятаме да евакуираме града.

— И къде ще идем? — попитах тъпо.

— Разработили сме план за подобна извънредна ситуация.

— Добре.

Приблжиха се Етел, Сандра и Юрий. Сюзън повиши глас, за да я чуят и те.

— Разбира се, винаги е съществувала вероятността това да се случи. Трябваше да поемем този риск. — Тя сви устни. — Във всеки случай осигурили сме си път за отстъпление в този хаос на север оттук. Тайни селища под земята или в пещери. Всички те са малки и добре изолирани. Откакто започнахме да превземаме градовете, ние ги снабдяваме с продукти и екипировка, които ще са ни нужни, за да ги превърнем в автономни системи.

— Ще ни открият по сателитните снимки — предположих аз.

Тя поклати глава.

— Сушата на Марс е почти толкова, колкото и на Земята. Направо е невероятно колко недостъпни за изследване са формите на релефа. Знам го, защото съм била там. Дори и да снимат всичко, никога няма да им стигнат хората и времето, за да проучат всички фотографии.

— А компютърното сканиране?...

— Може да улови само обичайните форми. Нашите са маскирани и скрити. Ще им се наложи да прегледат на живо всички снимки и пак няма да ни открият. Марс е прекалено голям, а пътищата за отстъпление — твърде добре маскирани. И така, имаме си тайно убежище, което ни чака.

— Другият избор — продължи тя, като се вглеждаше в лицата ни, — е да се разтворите в градското население и да си давате вид, че сте неутрални и през цялото време сте се крили. Няма да бъде лесно, но ние сме заложили в градския регистър данните на множество несъществуващи лица, така че можете да приемете нечия самоличност.

После един висок слаб мъж призова към внимание и Сюзън се присъедини към него.

— Засега спрехме настъплението на полицията — каза той, — но, както знаете, условията на живот в града са ненормални. Още щом

се стъмни, ще се разпръснем и или ще се евакуираме, или ще се смесим с населението. Полевите коли, скрити в Копиевидния каньон, ще ни откарат на север. Там ще започнем революцията отново.

Човекът изглеждаше уморен и разочарован.

— Всички знаете, че това е единствената ни възможност. Най-доброто, което можем да направим в този момент, е да укрепим предните постове. Да, така се обърнаха нещата. Опасявам се, че губим контрола в Космоса. И че сме един от последните градове, които все още се държат.

Тук той полугласно се посъветва нещо със Сюзън.

— Онези от вас, които предпочитат да останат в града, могат да използват някои квартири недалеч оттук, в които все още има въздух. Можем да ви снабдим с фалшиви документи, на които трябва само да се залепят снимките и да се снемат отпечатъци от пръстите.

Той започна да си шепне нещо с онези около него. Джинджър Симс се присъедини към нас. Хората в стаята, четиридесет или петдесет на брой, започнаха да разговарят помежду си.

— Добре. Починете си, докато се стъмни. Засега това е всичко.

Такива ми ти работи. Етел и Юрий са в съседната стая и спорят как да постъпят. Аз обаче дори не се замислям. Тръгвам към хаоса. Странно, но тази ситуация ми напомня за звездолета — сякаш в крайна сметка съм решила да замина... затворена в малка подземна колония, където без съмнение ще трябва да работим с всички сили, за да създадем животоподдържаща система. И все пак още сме на Марс и още се противопоставяме на комитета. Така че аз получих това, което ми трябваше. Доволна съм.

Остава още малко време. Прекалено нервна съм, за да почивам, затова повече от час пиша. Скоро ще заминем. Всичките ми приятели от „Ръждивият орел“ тръгват с нас — Етел и Юрий току-що го решиха. Мисля си за звездолета, който се отдалечава от всичко това... мисля си за баща ми. Мислите ми са трескави и объркани, трудно ми е да пиша смислено.

Полицията ще тръгне по следите ни в онзи лабиринт. Комитетът ще иска да помете всяка следа от съпротива. И все пак това желание недвусмислено доказва, че ще успеем. Не сме дошли на тази червена планета, за да повторим всички печални грешки на историята, не!

Дори ако действията ни до този момент говорят за обратното. Марсианците искат да бъдат свободни, истински свободни.

Андрю ми каза, че ще пътувам в една кола с него. Сестра му и моите другари ще тръгнат с нас. Бягството тази вечер ще бъде най-опасната част от пътуването. Имам чувството, че всичко ще бъде точно както го сънувах — там, на звездолета, в астероидния пояс: аз вечно ще тичам по червения пясък на Марс, до края на живота си. Само че в реалния свят щяха наистина да ме гонят.

II. ХЯЛМАР НЕДЕРЛАНД 2547 ГОДИНА ОТ Н.Е.

*„Аз бях света, из който крачех,
каквото виждах, чувах, вкусвах,
единствено от себе си извличах.
И себе си аз преоткрих отново*

—

*по-истински и... твърде
непознат.“*

Уолъс
Стивънс

1

ПАМЕТТА е слабото ми място. Скоро ще навърша триста и десет години, но сякаш съм изгубил някъде почти целия си живот, погребан под бремето на миналото. Чувствам се като създание, минало през множество прераждания, прескачащо от живот на живот, без да съхрани спомените си. Е, да, „знам“, че някога съм изкачвал Олимпус Монс, че съм бил на Земята и така нататък. Мога да се допитам до базите данни като всеки друг. Но да не си спомняш подробностите, да не изпитваш нищо, свързано с фактите... Все едно не се е случило с тебе.

Признавам, че обяснението не е толкова просто. Някои събития, пръснати тук-там из живота ми, още съществуват в слоевете на моята памет, също като предмети, които съм открил при археологически разкопки. Парченца смисъл в купчините боклук, струпани от времето, но разхвърляни така, че не ги проумявам. Понякога се натъквам на тях. Клаксон на тролей на улицата, припомнящ ми усмивката на някой човек в Александрия. Миризма на амоняк и изведнъж се сецвам за раждането на първата си дъщеря. Но процесът на припомнянето си остава загадка за мен. Тайнственото изникване на дреболиите в съзнанието ми всеки път напомня, че има и неща, които съм забравил завинаги. А те биха могли да обяснят на самия мен що за чудо съм. Изпитвам болезнена нужда от подобно обяснение. И аз се вкопчвам в парченцето, защото знам, че може никога повече да не го намеря.

Затова реших да трупам откъслечните спомени. Съзнавам ясно, че е по-добре, ако се опитам да ги разбера още сега — да се трудя като някогашните археолози на Земята, бързаци да изпреварят бликването на подпочвените води, които ще потопят разкопките. И аз искам да изпреваря забравата, да сътворя нова археология на собственото си „аз“.

Което е пробудило най-силни чувства, това помним най-добре.

Тарсис. Тази изпъкналост в релефа се простира на пет хиляди километра и се издига на седем. Формирала се е в ранен период от

историята на Марс. Деформацията е предизвикала напрежения в кората на планетата и е основната причина за възникването на големите вулкани, екваториалната система от каньони и обширните радиални пукнатини.

Стигнахме до мястото със стотина наземни коли. След кервана се издигаше опашка от кафеникав прах над скалистата равнина. Най-обикновен кратер, от формираните по-късно — външна стена с лек наклон, по която можехме да стигнем чак до плоския пръстен. Не са много кратерите, които изглеждат внушително отстрани, и този не беше изключение. Но пулсът ми се ускори, щом го зърнах. Отдавна чаках този миг.

Облякох термоскафандър и заповядах на студентите си, които пътуваха в колата с мен, да направят същото — исках някой да ме придружи до ръба на кратера. Стиснах зъби и тръгнах към колата, в която бяха Сатарвал и Петрини. Почуках на прозореца. Вратата се отвори със съскане, ето ги и тях — надникнаха като две озъбени кучета от едно котило. Сънадзорниците на моята експедиция. Съобщих им с безизразен глас, че ще отида с неколцина студенти до ръба, за да огледам.

Сатарвал веднага се възползва от възможността да покаже кой е шефът:

— Не е ли по-добре първо да разположим лагера?

— Имате предостатъчно хора за това. А все някой трябва да провери дали сме точно при кратера, който търсим.

Започвах да се оправдавам. Грешка.

— Точно този е — увери ме Сатарвал.

А Петрини се ухили:

— Хялмар, нима се съмняваш, че сме сбъркали кратера?

— Не се съмнявам. И все пак няма да ни навреди, ако проверим, нали? И то преди да сме разположили лагера.

Спогледаха се мълчаливо, за да ми опънат нервите още малко.

— Добре де — промърмори Сатарвал накрая. — Вървете.

— Благодаря — отвърнах с все същия лишен от чувства глас.

Петрини стрелна с поглед началника на Планетарния инспекторат, за да види как онзи ще понесе подигравката. Но Сатарвал сякаш нищо не разбра. Тъпо ченге.

Кимнах рязко на неколцина от студентите и сътрудниците си и тръгнах към ръба на кратера. Беше средата на следобед, вървахме по лекия наклон, Слънцето светеше високо зад гърбовете ни, а четирите огледала бяха почти точно над нас. Беше ми приятно да крача енергично, за да се отърся по-бързо от разговора със Сатарвал и Петрини. Другите поизостанаха. Ех, че двойка клоуни! Щом помислих за тях, задишах толкова учестено, че облачетата пара пред устата ми заприличаха на редичка захарен памук в ледения въздух на платото. Това беше моя експедиция! Упорствах двайсетина години, докато се преборях с комитета, и накрая те заличиха мястото от списъка на забранените територии. Можех да си чакам още век, ако един мой приятел не бе станал член на комитета. Но той реши да се позабавлява и разреши разкопките точно в сезона, когато изтече мандатът ми като декан на факултета. Така новият декан Петрини стана сънадзорник на експедицията заедно с копия на комитета, онзи Сатарвал. А на мен, чиито хипотези разкопките щяха да потвърдят или опровергаят, едва ли не забраниха да участвам. Бях принуден да се унижавам и раболепнича още много месеци, докато ми позволиха да се присъединя към експедицията. А моят приятел само се подсмиваше: „Имаш късмет, че изобщо те допускаме при ужасните ти радикални възгледи!“

И въпреки всичко вече бяхме тук. Сритах ядно един камък нагоре, за да усетя, че наистина съм където искам, за да се освободя от отровата, с която властите просмукаха съзнанието ми. Бяхме тук. Каквото и да се случеше в бъдеще, вече спечелих битката — за пръв път задраскваха някое място от списъка със забраните. Ето го пред очите ми... Сърцето ми сякаш подскочи при тази мисъл. Ускорих крачка. Само присъствието на моите студенти ме възпря да не се изкача на подскоци. С приближаването към ръба склонът стана по-стръмен и неравен. Над мен остри скали като че пронизваха мръснолилавото небе и ми дадоха повод да отскоча, за да ги премина. Долу подвикванията на моите спътници звучаха като писукането на сипки. Между напуканите парчета плътен базалт имаше нанесен от вятъра ситен, скърцащ под обувките пясък...

Стъпих на равния пръстен. Бях на самия ръб. И видях стена от кафеникав бетон. Втурнах се към нея. Имаше и стоманен корниз — основа на херметизиран купол, както са ги правели през двадесет и втори век. Значи намерихме кратера, който търсехме. Оттук виждах

целия пръстен на ръба, стената се разширяваше или стесняваше, за да запълни неравностите. Тук-там стърчаха коси подпори над кратера — на два, пет или десет метра, но завършваха в пустотата, разкривени и огънати. Останки от някогашния скелет на купола. На някои места стената бе разрушена и парчетата бяха паднали долу. Една от празнотите не беше далече от мен и се запътих натам да я огледам. Там бетонът приличаше на черен пясъчник, ронеше се, щом го докоснех с ръкавица. Значи са взривили купола. Поклатих глава. Лесно си представих какво са преживели обитателите му при тази катастрофа.

Хана Ингтал, най-малко глупавата моя студентка, изведнъж се показва над ръба и прекъсна размишленията ми.

— Професор Недерланд! — развика се тя и размаха ръка.

Стискаше с два пръста късче синя пластмаса.

— Какво има?... — изръмжах недоволно.

— Вижте! Търговски знак!

Взех парчето и го разгледах.

— Фирмите, които произвеждат взривни вещества, поставят такива знаци във всяка партида, за да се знае чий продукт е...

— Ингтал, знам какво е търговски знак. Върни това там, откъдето го взе. Нима не помниш как се правят разкопки? Не пипай и не премествай нищо, освен по време на методично търсене и изследване на местността. Така всяка находка може да бъде потвърдена и от други свидетели, да стане част от автентичните данни, събрани от експедицията. Може би вече си унищожила този знак като източник на знания!

Тя се обърна унило и заслиза по склона. За жалост това е единственият начин да набиеш нещо в главите на студентите.

— И се постарай да го оставиш точно на мястото му! — креснах след нея.

Хана беше от студентите, чийто напредък протича на резки скокове и затова пропускат доста подробности... например основни методи на научната работа. И за миг не се усъмних, че тя вече е изградила цяла теория за гибелта на града само от намереното пластмасово парченце. Е, беше млада. Век или два на поражения и провали щяха да я научат какви усилия са необходими, за да съградиш хипотеза за историята на Марс.

Пристъпих към вътрешния ръб на кратера и предпазливо надникнах отвъд почти отвесната стена.

През последните триста години долу се бе натрупал доста пясък, но някои покриви още се виждаха. От високата ми гледна точка приличаха на скупчени пръстени колиби сред кръгла падина гола земя. Между едва различимите им квадратни или овални очертания имаше покрити с пясък прави вдлъбнатини — спомен за оживени улици и широки булеварди, над които са се разлиствали дървета. Градът се очертаваше ясно и навсякъде стигаше до стената на кратера, макар че на изток пясъкът бе погребал всякакви следи.

Леко разтреперан, пристъпих толкова близо до ръба, колкото посмях. Под мен бяха руините на Нов Хюстън. Родил съм се в този съсипан град. Прекарал съм първите години от живота си сред същите стени... Всъщност това пречеше допълнително на усилията ми да получа разрешение за разкопките, макар и да не разбирах защо. Родното ми място. И какво от това? Никой не си спомня своето детство. Научих, че съм се родил тук, както го прави всеки — проверих в архивите. Мълчаливият упрек, че подбудите ми са донякъде лични, беше съвсем неоправдан. Накрая и властите признаха това, когато позволиха неохотно проучванията да започнат и аз да се присъединя към експедицията.

И все пак, докато се вирах в покривите, стърчащите краища на слънчеви батерии и затрупаните улици, усетих се как търся нещо смътно познато в подредбата на града или във вертикалните гънки на кратера. Но те си оставаха поредната цел на започваща експедиция. Стар, отдавна разрушен град.

Нов Хюстън. По време на смутовете през 2248 година бил превзет от бунтовниците, които оказали съпротива на полицията, изпратена от Комитета за развитие на Марс. (Сигурно съм бил тук по онова време?) Според полицейските доклади бунтовниците накрая взривили купола, с което разрушили града и погубили всички мирни жители. Но версията на самиздата беше съвсем друга. Имах твърдото намерение да открия истината в тези развалини.

И както оглеждах дъното на кратера със смътно различимите следи от разположението на града, в сгъстяващите се сенки на късния следобед, духът ми кипеше от бодрост, сърцето ми биеше по-силно. Откакто се помня, искам да започна разкопки в някой от заличените

марсиански градове и най-после се озовах тук. Вече щях да се превърна в археолог и на дело, а не само според формалната титла. В ума ми се мяркаха снимки от разкопките, за които разказвах на студентите си — градове, погубени и изоставени от завоеватели. Троя, Картаген, Палмира, Теночтитлан. Упоритият труд на учените ги бе възкресил от забравата. Сега щяхме да добавим към тях и Нов Хюстън, за да го направим отново част от историята. Да, винаги има такъв миг, когато застанеш пред мястото на бъдещите разкопки — всичко е още непокътнато и само предусещаш незнанията. Можеш да си въобразиш, че тук е скрит град, древен и огромен като Персеполис, където трупаните от вековете слоеве крият под привидно пустата земя останки от безбройни животи. И вярваш, че е възможно да бъдат разгадани и осмислени, да бъдат изтръгнати от смъртта, за да ги опознаем, оценим и превърнем в част от себе си... завинаги. Казвах си, че в тези руини бихме могли да се натъкнем на какво ли не.

Разбира се, не е трудно да се чувстваш така, когато всичко тепърва предстои и си сам в гаснещата светлина на следобеда. Сякаш всяко нещо е наситено със значение и принадлежи само на тебе.

Но долу, в палатките, беше съвсем друго. Вечерта влязох в най-голямата, където хората от експедицията се бяха събрали да отпразнуват пристигането ни, и се почувствах като мравка, пусната в затворен сандък, пълен с големи паяци. Сатарвал и грубияните му от Планетарния инспекторат ме зяпнаха веднага. Петрини и неговите малко прекалено нахални студенти също се озъртаха към мен, както стояха около масите, сочеха картите и се препираха като опитни специалисти. А моите студенти, заедно с онези от групите на Калинин и Макнийл, само премигваха насреща ми с овчи погледи. Потърсих семейство Клезърт и ги открих в трапезарията. Вечеряхме в мълчание. Не познавах добре и двамата, но бяха горе-долу на моите години и поне умееха да не досаждат. Съжалих, че работата им при водните станции ще ги отведе в Ниргал Валис, на няколко километра югозападно от нас.

Нямаше как, върнах се в общото помещение, при спорещите и сочещите картите. Групата на Петрини разпалено се показваше пред Сатарвал — искаха да го убедят колко са надеждни и как ще търсят само „фактите“, без да застрашават официалната версия за съдбата на

Нов Хюстън. Биваше си ги в това. А Сатарвал направо се наслаждаваше на безсмислените приказки за „атинския“ и „парижкия“ модел в планирането на кратерните градове, защото така съвсем очебийно се заобикаляше основният въпрос, който трябваше да решат разкопките. Мускулчетата под синкавата четина на бузите му подскачаха от удоволствие, че има такава власт над нас. Не можах да понеса гледката. Побързах да изляза.

Но само за да попадна на Петрини в едно от по-малките помещения за почивка. Все пак той не ми опъваше нервите като Сатарвал. Все едно да не влезеш при зъболекаря, но да отидеш при специалиста по уши, нос и гърло (аз обаче не съм много добре със слуха). Пак ще те мъчи, но поне няма да ти пили зъбите.

— Е, Хялмар, как беше горе на ръба? Старото градче още ли си е на мястото?

— Ами... да. Там си е.

— Намери ли вече нещо интересно?

— Разбира се. Основата на купола. Но ще бъда съвсем уверен, когато проучим всичко подробно.

— Разбира се.

— Няма нищо неочаквано и странно.

— Вече щяхме да сме чули от твоите студенти, ако беше се натъкнал на нещо сензационно.

— Тъй ли?

— Хайде де, Хялмар, знаеш какви са тези младежи.

— Нима трябва да знам?

— Че кой ги познава по-добре от тебе? Ти си крепителят, опорният стълб на университета. Хялмар, та сегашните му сгради са по-млади от тебе.

— Не е точно така. Пък и сградите си остават по местата, а студентите се сменят непрекъснато.

И накрая сякаш преподаваш на същества от друга цивилизация, добавих мислено. А Петрини отметна глава и се разсмя.

— Май няма да ми е леко — добави съвсем сериозно след секунда, — да те заместя.

— Глупости. Ще бъдеш най-добрият декан, който сме имали.

Разговор на автопилот, а съзнанието ми наблюдаваше безпристрастно как той се опитваше да ме очарова. Признавам, не му

липсваше обаяние. Но Петрини имаше проблем — неговата прозрачност. Беше от хората, които си поставят едничка цел в живота. Да влязат в коридорите на властта. И всичко, което правеше, беше само поредният ход в играта. Познавах отблизо подобен човек, затова ми беше лесно да разгадая подбудите на Петрини. Но неговият устрем винаги личеше, а това щеше да спъва напредъка му. Най-способните политици се издигат като че случайно, а хората наоколо дори са склонни да им помагат.

Той ме потупа приятелски по рамото.

— Благодаря ти за доверието. Дано не ми се разсърдиш, но трябва да ти кажа, че знам какво ще се опиташ да докажеш по време на разкопките. Повярвай ми, симпатизирам на стремежите ти. Но не бива да забравяме съществуващите доказателства. Заключениеята на Комисията Еймз и докладът на полковник Шей. Невъзможно е да са фалшифицирани, Хялмар.

— Възможно е и още как! — Наклоних глава и го изгледах с любопитство. — Петрини, те не са нещо веществено като предметите, които ще намерим тук. Единствено в самия Нов Хюстън ще открием някакви доказателства, защото градът не може да ни излъже. Нека почакаме и ще видим какво ще намерим.

— Да, да, но все пак се подготви да понесеш разочарованието. — Пак докосна ръката ми. — Не ми се иска да го приемеш като удар.

— Благодаря ти за загрижеността.

Подвоумих се дали да отида в палатката си и да почета на спокойствие. Надзорниците на експедицията бяха непоносими, колегите ми ме дразнеха, студентите ме отегчаваха. Но тогава се появи Хана Ингтал и ме покани с такова желание да пийнем по нещо, че ми беше трудно да откажа. Кимнах неохотно и тръгнах след нея към бара на трапезарията. Докато пълнеше чашите, тя бърбеше оживено за видяното по ръба на кратера. Взирах се в нея озадачен. Работехме заедно вече над пет години, а тя сякаш още ме понасяше. Не разбирах. Повечето студенти се умилкват около професорите си само за да направят първата крачка в кариерата. А и може ли да е другояче? Все същите отношения „господар — подчинен“. Съмнявам се, че бих припарил до университета, ако ми се наложеше да започна всичко отначало. Двайсетина години робия при стар мъж или жена, които „знаят“, само за да се издигнеш и ти до положение, когато от тебе ще

зависят други хора, които са ти почти безразлични. Толкова е глупаво... но пък не е тежък труд като в рудниците.

А на Хана като че й беше приятно просто да си говори с мен. Държеше се без излишна почителност и наблюдавайки я, почти успях да си припомня какво е да започваш в науката от прага. На петдесет и две години, с кестенява коса и тъмнокафяви очи, фино очертано лице с приятно изражение. Ергените сред моите аспиранти само гледаха как да си попречат един на друг в усилията да са по-близо до нея, а тя седеше до ъгловата масичка с мен — човека, който не се сещаше за какво да говорим. Някога знаех какви теми интересуват младите хора (вероятно е било в собствената ми младост), но вече ми липсваше усетът. Животът е история на загубеното.

— Градът прилича ли на онези, които сте разкопавал на Земята? — попита тя и аз изпаднах в недоумение точно какъв беше смисълът на въпроса й.

— Е... никога не съм участвал в разкопки на Земята. Не знаеше ли? — Бях почти сигурен, че това й е известно. — Но наистина прилича на едно отдавна изоставено норвежко селище на брега в Гренландия, където съм ходил.

Описах й мястото, като си послужих с бележките си за лекциите — споменът за пътуването ми до Земята отдавна се е заличил от моята памет. Накрая прозрях пълното несъответствие между разказа си и видяното този следобед, запънах се и зачаках малко неспокойно тя да измисли друга тема. Нали разбирате, необщителните хора се славят като мълчаливци, но понякога това им придава по-голямо влияние върху околните — всеки очаква, че щом отворят уста, то ще е, за да кажат нещо важно. Но в същото време се усещат притиснати от времето. Остаряват и все по-често се чудят струва ли си изобщо да говорят за нещо? Като се замислиш, май нищо не остава. Мълчаливците все по-остро съзнават това, както и натрапващия се факт, че повечето приказки всъщност са код, прикриващ несравнимо по-сложен смисъл. Но колкото по-ясно ти става, толкова по-трудно е да разгадаеш смисъла.

Изправих се рязко.

— Време е за сън — казах и се върнах в палатката си.

„...и когато се убедихме, че са готови да спазят примирието, срещнахме се със седмина от тях в товарното депо на космодрума. Казахме им, че са последният град, който още оказва съпротива срещу законните власти на Марс, но те не ни повярваха. Тогава им обясних, че положението им е безнадеждно, дори независимо какво става другаде. Предложих им условията, които предлагаме на всички бунтовници — справедливи съдебни процеси с гаранция, че няма да получат смъртни присъди, както и подготовка за свободни дискусии с широко участие, на които да изложат причините за недоволството си от общопланетната политика. Добавих, че настояваме незабавно да пуснат при нас всички мирни жители на Нов Хюстън, които не са замесени в смутовете. Водачът на групата — брадат мъж на около седемдесет-осемдесет години, настоя да получат пълна амнистия, преди да се предадат. Отговорих му, че нямам такива пълномощия, но че е възможно подобно предложение да бъде разгледано от комитета, щом насилието бъде прекратено. Бунтовниците поговориха на руски помежду си, често повтаряха думата «Ленинград». Водачът заяви, че ще се върнат в града и ще поставят предложенията ни на гласуване. Споразумяхме се за нова среща след два дни. На следващата сутрин обаче по ръба на кратера избухнаха над двадесет взривни устройства — събориха херметизиращия купол. Когато нашите сили успяха да навлязат в града, енергоцентралата беше разрушена, а пожарите бяха угаснали поради липсата на кислород, макар че още се стелеше гъст дим. Вражеските снайперисти се възползваха от него като прикритие и докато ги ликвидираме, повечето мирни жители бяха умрели от задушаване. Спасителните работи продължиха три денонощия — открихме тридесет и осем живи в неразрушени херметични помещения, между люковете на въздушни шлюзове, в скафандри и така нататък. Всички до един заявиха, че не са замесени в безредиците. Прилагам протоколите от разпитите им към доклада. Когато овладяхме града, той вече беше необитаем. Нанесените от бунтовниците щети са такива, че е по-лесно да се започне изграждане на град в нов кратер, отколкото да се възстановява разрушеното.“

Ето такава е версията на полковника от полицията Ърнест Шей — оперативен командир по време на смутовете, получил извънредни пълномощия от комитета, — изложена пред Комисията Еймз през 2250 година. Но аз изрових от архивите на полицейския отряд на „Ройъл

Дъч Шел“ сведението, че през декември 2248 година Шей е ръководел операцията по потушаването на бунта в Ейкхойзен. Защо той, а не командирът на нападението срещу Нов Хюстън, е дал показания пред комисията? Защо е излъгал, че лично е преговарял с бунтовниците?

Оставих на шкафчето дебелия 194-ти том с разпечатките от доклада на Комисията Еймз, върху не по-малко дебелия папка с материали от самиздата — колекция от незаконни вестничета, листовки, ксерокопия и преписи, които събирах десетилетия наред. На жаргонен, саркастичен, хаплив руски (езика на нелегалния Марс, антипода на официалния английски) самиздатът (много неща бяха писани на ръка, за да не открие полицията принтера) разказваше истинската история на Нов Хюстън. Да извадя ли памфлета в стил „продължи борбата“, подписан „Евгений“? „Драконът се спусна, мълнии изскачаха от устата му. Небето пада, небето пада! Но за огъня нямаше въздух и той скочи през гърлата в дробовете на хората...“ Или пък доста по-деловия разказ на „Медведев“? „24 декември 2248 година. Десетото светкавично полицейско нападение — Нов Хюстън, Тексаски сектор. По приблизителни оценки около две хиляди щурмоваци на полицията се спуснали с реактивни раници в беззащитния град, след като куполът бил взривен. Съпротивата продължила още три дни. Заловените бунтовници били екзекутирани на място...“ Нямаше нужда да ги прелиствам отново. Знаех ги наизуст. От откъслечните свидетелства събрах в ума си историята на смутовете. Убедиха ме. Малцина историци споделяха моето мнение. Предпочитаха да се придържат към официалната версия на комитета, че самиздатът представлява само съчинения на недоволни и съдържа единствено лъжи, пълни с противоречия и очевидно изкривяване на фактите. Но често автори като „Медведев“ предлагаха много по-логично обяснение на смутовете в сравнение с доклада на Комисията Еймз. И щом тези материали бяха измислици, защо комитетът забрани притежаването и разпространението им? Защо започна инсталирането на системи за „воден знак“ във всяко копирно устройство, така че веднага да бъдат открити онези, на които се размножава самиздат? И защо бяха забранени разкопките в над десет разрушени града? Не, нямаше как да разсеят гнилата воня. Комитетът бе лъгал преди, продължаваше да лъже и сега. Тепърва предстоеше да допълним истинската история на смутовете.

Екипите стигнаха до дъното на кратера по различно време, според методите и находките си. Макнийл работеше така, сякаш имаше пред себе си цяла вечност да проучва всеки следващ сантиметър, и внимаваше неговите студенти да записват всичко толкова старателно, че можеха да възстановят развалините във вида, в който ги намериха. „Човек не знае на какви въпроси ще трябва да отговаря след един век“, често повтаряше Макнийл. Останалите вече имахме достатъчно въпроси. Бяхме близо до това, което търсехме, затова разчиствахме извънредно внимателно, едва ли не само с малки четчици в ръце. Разположих групата си около някогашната енергоцентралата на града, под източната стена на кратера. Под няколкометра слой пясък намерихме големите сгради на централата, частично затрупани и от срутване на стената, причинило разбити стени и пръснато на парчета оборудване. Разширихме периметъра на разкопките и открихме контролната зала, канцелариите и складовете. Отвъд оградата от ковано желязо бяха магазините, ресторантите, баровете заедно с блоковете и къщите на хората, които са работили в централата. Всички постройки, особено на самата централа, бяха обгорени, разтопени, срутени. Минаха седмици, докато пресеем всички свидетелства на разрухата. Непрекъснато правехме холоснимки, изработвахме модели и залагахме в компютрите данни, за да симулират взривовете. Дори взривяхме някои от моделите, за да разберем точно как е било извършено нападението. През цялото време една от групите ни разширяваше разкопките в околността, особено на север от централата, където пораженията бяха най-жестоки.

Улиците край източната стена бяха затрупани от близо девет метра пясък, затова накрая работехме на дъното на малко кратерче, сътворено от ръцете ни. И другите екипи бяха изровили големи дупки. Когато вечер вървах по неразкопания пясък и спирах тук-там да огледам парче от слънчева батерия или лишеите по камъните, струваше ми се, че минавам през древно бойно поле, белязано с дупки от избухнали бомби. Надничях в разкопките и ме обземаше странното чувство, че всъщност надзъртам в осквернени гробове, сякаш бяхме принизили археологията до мародерство. Високи пясъчни помпи стърчаха над всяко кратерче като хищни насекоми, навсякъде се виеха тръбите им. Този мъртъв град беше чудато място. Скреж скърцаше под

подметките ми, усещах студа с носа и белите си дробове. Връщах се при нашия „гроб“ и се вирах в постланите с пясък жилища, които разчистихме наскоро. Имаха водостоци по покривите — тук, където никога не бе падала капка дъжд. Къде се бяхме озовали? Дали градът съществуваше само в съзнанията ни?

Долу, на сенчестата улица, се появиха фигури, понесли вакуумните тръби към най-близката помпа. Същински призраци на пожарникари. Бил Стрикълънд вдигна глава и ме видя. Извика ми нещо, но не го разбрах. Посочи към зданието, откъдето излязоха, и ми махна да сляза при тях. Сърцето ми заби учестено и аз забързах към наклонената рампа, за да се спусна долу. Соуза, шефът на моя екип, притича край мен.

— Какво откриха? — успях да му подвикна.

— Не знам, но казаха да отидем веднага.

— Тук нищо не може да ни избяга — възразих аз, но той вече се отдалечаваше.

Постарах се да не ходя припряно, за да не си въобразят, че се вълнувам лесно. Заобиколих една издатина в новия пясъчен склон и заварих петима-шестима от сътрудниците си пред входа на току-що разчистена сграда. Изглежда е била хотел със закусвалня на първия етаж. Освободените от наносите стаи зееха като пещери, усещах миризма на глина и боя. Чух гласове в едно от вътрешните помещения и се насочих натам.

— Някой провери ли здравината на зданието? — попитах на висок глас.

Стрикълънд и останалите се озърнаха през рамо.

— Ами да, но доста набързо — отговори ми той.

— Чудесно. Значи може всеки момент да ни се стовари на главите.

Стрикълънд се отдръпна, за да погледна в съседната стая.

Четири трупа в стари космически скафандри. Двама още стискаха леки пушки в ръцете си. Едното тяло лежеше сгърчено под голяма маса, върху която нямаше нищо. Колко неподвижни са мъртъвците, колко различни от нас...

— Всички да излязат, преди таванът да се е срутил — заповядах рязко, за да се отърся от вцепенението. — Соуза, веднага проверете устойчивостта на конструкцията и вкарайте тук снимачна група. Искам

холограми на всяка подробност. Я вижте какви следи сте оставили! Кой изсмука пясъка от тази сграда? — Стрикълнд и Хайди Мюлер се обърнаха към мен. — Колко често проверявахте какво е останало във филтрите?

— След всяка стая — увери ме Хайди, а Бил само ме изгледа намусено.

— Намерихте ли нещо?

— Всичко е подредено в кутии. Сега са във фойето.

Намръщих се. Точно тук влудяващата мудност на Макнийл щеше да ни е от полза. Хана Ингтал понечи да влезе в стаята, но се закова на място, щом забеляза трупове. Облачета смръзваща се пара излизаха от ноздрите ѝ и падаха към пода.

— Намери Петрини и го доведи — наредих ѝ веднага. — Кажу ми, че имам нужда от неговата помощ.

Тя се вторачи в мен, сякаш най-последно оправдах подозренията ѝ, че съм полудял.

— Искам и той да види това — добавих търпеливо.

Хана кимна и излезе.

— Не пипайте нищо — казах на останалите. — Когато Петрини дойде, ще продължим работата.

Накарах ги да излязат. Не исках да стоя при онези тела. Лишиха ме от спокойствие, чувствах се объркан, мъчеше ме и нещо, което не успявах да определя. Навън студентите вървяха през пясъчната яма към нашата малка работна палатка — бледосини и кафеникави фигури по улица в жилищен квартал, между две стръмни стени от червен пясък. Погледът ми се плъзна от сенките към тъмния ръб на кратера и небето с цвят на презряла слива. Нямахме звезди. Но някога бяха неизброими, толкова нагъсто... и тази остра миризма на влажен прах, на фиксатор за пясъка...

Моят баща бе избродирал флаг на ивици и със звезда. Каза, че бил на „еднозвездния щат Тексас“, после погледна червената петолъчка и се засмя на някаква неизречена мисъл.

Замаян, направих несигурна крачка по улицата, вдигнах глава към избит прозорец на втория етаж в отсрещната къща... ахнах...

Бях в централата да взема дневната ни порция вода, когато куполът рухна. Куполът падна върху нас. Страхотен трясък, после мощният рев на изтръгналия се нагоре въздух. Затичах се към шкафа,

преборих се с лекия скафандър, закопчах шлема и включих подаването на кислород, както ни бяха учили. Възбуден от неочакваният шанс да участвам в битка, аз изтичах на улицата, но не можех да различа нищо в плътния дим. Улицата се тресеше под краката ми, постепенно пушеците се разнасяха, а отгоре се сипеха парчета от купола, носени насам-натам от безумните вихри. Проблясъците по ръба на кратера ме заслепяваха, пред очите ми играеха червени точки, но все пак различавах скалите, големи колкото къщи, подскачащи надолу по стените. Страхът ме зашемети като удар по главата, натика ме насила в друг свят. Втурнах се към дома си с едничката мисъл да се скрия. Препъвах се в някакви криви плоскости — останките от купола, — залутах се в пушилката, после вдигнах глава и видях спускащите се отгоре червени фигури с реактивни раници на гърбовете. Бяха стотици, приличаха на капки кръв, на метеорити, на оживели късове от купола. Червени лъчи пронизваха дима. Препънах се, но скочих мигновено и пак затичах към къщата. Една жена лежеше неподвижно наред улицата. С облекчение изкачих на бегом познатите стъпала, но когато отворих вратата, се почувствах измамен. Фасадата бе останала непокътната, но вече приличаше на нескопосан театрален декор, защото зад нея се виждаше само огромно кафеникавожълто парче от стената на кратера, сплескало нашия апартамент и покъщнината ни до еднометров сандвич от пластмасови плочи. Зяпнах дръжката на вратата. Струваше ми се, че с още един напън бих могъл да съборя цялата фасада.

Бях се пренесъл за миг в този свят на безвремието. Осъзнах, че от безсилие съм седнал на улицата. Потях се обилно. Терморегулаторът на скафандъра не се справяше с внезапната промяна в състоянието ми. Изправих се предпазливо, отидох до отсрещната стена и изкачих стъпалата до входа под зейналия прозорец. Поколебах се, но дръпнах вратата. Кафеникавожълта скала. Затворих пак вратата и седнах на горното стъпало.

Смътно долавях останали в паметта ми бледи образи на моите родители и сестрите ми. Сигурно са загинали тогава. Може би не в самия апартамент, но някъде из града. Иначе властите щяха да ме съберат с тях, когато самоличността на оцелелите е била установена. Насилвах паметта си да ми разкрие какво се бе случило, след като отворих вратата, но имаше само пустота. Нищо както винаги.

Изтръгнатите от забравата лица още живееха в мен, но откъснати от всичко друго — ярки като орбиталните огледала в здрачното небе. Пренесени от миналото чрез полъх на улична миризма, чрез сляпата скала, запушила входа, чрез потреса от намерените трупове. Треперех неудържимо и ровех из спомените си, за да науча още нещо. Клатушках се напред-назад върху стъпалото, смазан от силата на чувството какво означава цял град да бъде заличен, да изтребят жителите му... семейството ми...

— Професор Недерланд?

Беше Петрини, а сред групичката зад него видях и Сатарвал.

— Какво има?...

Той ме погледна смутено.

— Нали ти си изпратил да ни повикат?

— А, да. Открихме нещо и имам нужда от помощта ти. Вероятно е едно от средищата на съпротивата.

— Точно от моята помощ ли имаш нужда? — усмихна се Петрини.

— Искаме да бъде вписано потвърждение на находката от независими наблюдатели.

— Тъй ли било... — Усмивката му се стопи веднага. — Ясно. Добре, да погледнем. — Той ми протегна ръка. — Добре ли си? Имаш малко болнав вид.

Изправих се сам и посочих фасадата зад гърба си.

— Някога съм живял тук.

— Сериозно?! — възкликна учудено Петрини. Неговите сътрудници се спогледаха. — В базите данни ли го откри?

— Не, спомних си.

Вътрешността на сградата вече бе заснета, резултатите от проверката на здравината ѝ се оказаха задоволителни, затова се захванахме на работа. Соуза, Хана и Бил даваха указания, а аз следях какво се върши. Извлякоха седем тела, качваха ги на ескалатора, който бяхме прехвърлили над ръба на изкопа. С напредъка на разкопките сигурно щеше да се наложи да изкопаем и гробище някъде край основния лагер на експедицията. С падането на нощта включихме лампите и преносимите калорифери. Гледах как отнасят телата и стисках ръце, за да не треперят. Осквернители на гробове, повтарях си безмълвно.

В последната стая имаше бюро. Личеше, че всичко от него е било прибрано много набързо. Чекмеджетата бяха празни, но на пода намерихме листче, сковано от студа. Разчетохме припените драсканици: „Сюзън, на смрачаване започнете евакуацията. А.“ Хана ми показва късчето хартия, след малко ѝ го върнах и тя се отдалечи. Мрак и студ на тъмната улица. Гласовете от сградата все едно принадлежаха на пияни работници в закусвалнята. Пак седнах на стъпалата пред някогашния си дом и усилих отоплението на скафандъра. Усетих как горещите струи излизат от вентилационните отвори и обвяват лицето ми. Вдишвах дълбоко вледеняващия въздух. Значи са разрушили купола над Нов Хюстън. И още колко градове са загинали като този?

Другите излязоха, увлечени в спор.

— Очевидно е, че е имало добре организирана съпротива! — ядосано натърти Хана. — Това е един от щабовете! А причината да не намерим повече следи от тях досега е именно в секретния характер на организацията им, пък и полицията никога не е искала да признае нейното съществуване...

— Знам, знам — помирително изрече Петрини. — Професор Недерланд твърде красноречиво защитава това схващане от години.

Застанаха в лъчите на една лампа и сенките им се простряха по улицата.

— И все пак... Хялмар — обърна се Петрини към мен, — трябва да признаеш, че се опитвате да обясните липсата на данни, а не наличието им. В края на краищата не можете да се опирате само на толкова ценения от тебе самиздат. Та нали в самиздата се промъкват и измишльотини как зелени марсианци се присъединили към бунтовниците, най-после напускаяки хилядолетните си скривалища... — Неколцина от неговия екип се засмяха. — После пък прибрали победените в своите приказни убежища. Не е редно да повярваме и в марсианците само защото се натъкваме на подозрителна оскъдица на друга информация за тях.

Мисля, че той харесваше собственото си остроумие.

— Ето ви ги доказателствата — промърморих сърдито.

Тогава се обади Сатарвал:

— Виждаме само гнездо на неколцина от бунтовниците, разрушили този град. Свърталище на убийци.

— Но доколкото виждам, те са мъртвите в случая.

Шефът на Инспектората гневно размаха пръст насреща ми.

— Не е имало никаква организирана съпротива! Никакъв съюз „Уошингтън-Ленин“, както твърдят някои от вашите съмишленици. Обикновени злонамерени измислици, разпространявани от дисидентите, за да дразнят властите.

Уморено се обърнах към Петрини.

— Самият мащаб на бунта е най-очевидното доказателство. Невъзможно е участниците в спонтанно избухнали безредици да отблъскват полицията цели пет месеца. И да превземат толкова градове.

— Станало е само заради измяната в руската космическа флота — заяви Сатарвал.

— Да, но това засяга руското участие в смутовете. А тук стоим наред град, обитаван от тексасци, който е трябвало да бъде разрушен, за да бъде превзет. Ето ви и американското участие.

— Бунтовниците са унищожили града — заинати се Сатарвал. — Доказал съм този факт толкова...

— Вие работите за комитета — прекъснах го и станах. Зави ми се свят, светлините подскачаха пред очите ми. Заговорих по-силно, исках всички наоколо да ме чуят. — Не бунтовниците са унищожили този град. — Хана ме загледа втренчено, угрижена гримаса изкриви лицето ѝ. Другите също ме зяпаха. — Виновни са полицейските щурмоваци. Знаем, защото бях тук по онова време. — Махнах с ръка. — Бях точно тук, когато се случи!

— Може и да си бил тук, Хялмар — постара се да ме укроти Петрини, — но едва ли си способен да възстановиш произшествието в паметта си...

— Не беше произшествие, а война... истинско клане, не разбирате ли? Взривиха купола, спуснаха се в кратера с реактивните си раници и... избиха всички! Както стоях на улицата, осени ме проблясък на паметта. На всички ви се е случвало, знаете как е. Спомних си ясно онзи ден. Да, тогава съм бил малък, но съм запомнил.

— Но това е смешно! — викна вбесеният Сатарвал. — Защо да вярваме на някого като вас, толкова предубеден, че...

— Защото бях тук! — изръмжах аз.

В този миг един от студентите се спъна в някакъв прожектор и го обърна към мен. Изведнъж видях отражението си във все още здрава витрина наблизо — нисък, тантурест, с нелепо щръкнала коса над голямата глава, закръглено лице с малки очички, изпъкнали вени по слепоочията... Застаряващ мъж, пламнал от възмущение за нещо, което беше безразлично за останалите. Хана, Бил, Соуза и Хайди също стояха и ме гледаха. Колко ли неловко се чувстваха, докато кресливо се опитвах да им натрапя спомените си, сякаш някой щеше да ми повярва! Отвратен, аз изсумтях и се извърнах, все едно и другите нямаше да ме забележат, ако не се гледам в стъклото.

И все пак помнех какво бях видял на същото това място.

Пак Петрини с неговия обичаен вразумяващ тон:

— Хялмар, нима се опираш на преживелици отпреди триста години? Съгласи се, че това не е особено сигурно доказателство.

Вдигнах рамене в опит да загладя положението.

— Щом и свидетелствата на очевидци вече не са убедителни, значи сме загазили. Казвам ви, че така беше. Бях тук и видях. Нали историята се гради от очевидците. Това ни предлага и самиздатът.

— Дори историите за зелените марсианци ли? — меко възрази той. — А и ние сме археолози в края на краищата.

Поклатих глава и отново огледах тъмните жилища. Отчаянието ме заливаше на вълни.

— Ние сме безпаметни твари! — изпъшках гласно.

Пак гледах безпомощно скалата зад вратата, падащите парчета от купола. Моите студенти се взираха напрегнато в мен и търсеха какъв да е повод да ме измъкнат от неудобното положение. Вярвах ми не повече от Петрини.

Грабен — хлътнал участък в кората на планетата, очертан по дължината си от съпътстващи разломи.

Веднъж казах почти същото на Бодила. Бяхме в неговата спалня на осемнадесетия етаж в кулата Барнард. Бе нагласил прозрачността на прозореца, заел цяла стена, така че да виждаме панорамата. Стоеше до стъклото и наблюдаваше голям полярен орел, понесъл се с мразовития вятър над Александрия. Проснат на леглото, аз се взирах в неговия ясно очертан силует на фона на лилавото небе и последните здрачни

отблясъци от орбиталните огледала. Долу примигваха безбройните светлинки на града.

— Ние сме безпаметни същества, Бодил — казах му.

Само аз го наричам Бодил, но той не схваща смисъла на прякора. Неговият баща му дал името Алигзандър Греъм Селкирк, сигурно в изблик на чувство за хумор. Позяпах го как разпалва лулата си и повторих:

— Безпаметни сме и затова делата ни нямат никакво значение. Каквото и да направиш, Бодил, само след век няма да си го спомняш.

— Дотогава няма и да ме интересува — отвърна той и издиша ароматен облак дим. — А и защо ли е нужно да си мъча главата? Винаги мога да прибягна до лекарствата за събуждане на паметта.

— Не вършат работа.

Той вдигна рамене.

— Зависи какво очакваш от тях. Имаме ли избор? Нима би предпочел да си мъртъв? — Засмука енергично лулата. — Такива са нещата от живота.

— Понякога ужасно ми омръзва. Бодил, я се вгледай във всичките онези хора по улиците. Виждаш ли ги? — Приличат на мравки.

— Колко оригинално... Всъщност те наистина са мравки за тебе. Работниците, бедняците, миньорите, които се бършат на тази планета, за да печелят нейните собственици на Земята. Нима някога те е било грижа за тях? Живееш си тук като тревата по Сиртис в ледените си цепнатини, откъснат от грубия марсиански живот и неговите мравки.

— В момента и ти си тук, нали?

— Че кой не би избрал да се качи горе, ако може? Само че пак си оставаме впримчени от все същата система. Борим се с оковите, но след време забравяме и най-упоритите си усилия.

— Ако казаното от тебе е вярно, готов съм да се примиря с положението.

— А някога бил ли си беден в пълния марсиански смисъл на тази дума?

— Да. Дори съм се родил в рудник. И израснах в миньорско селище.

— Но спомняш ли си това?

— Естествено, нищо не помня. И не бих казал, че съжалявам.

— Предпочиташ привилегированя си уют.

— Както и ти — кимна Бодила. — Моля те, не започвай да се горещиш. Колко ли пъти сме си приказвали за същото... Щом се почувстваш добре, започват да те налягат угризенията. Затова ли толкова ти харесват твоите досадни разкопки? И се мусиш, че сега не ти позволяват да ровиш отново. Не се сърди, ще се погрижа да получиш каквото искаш.

— Нямах достатъчно заслуги като член на комитета, за да се погрижиш за каквото и да било. Още цял век ще бъдеш момче за всичко. А комитетът ще ме допусне до разкопки в Нов Хюстън едва когато изтече деканският ми мандат. Не по-рано.

Той се усмихна.

— Но пък ще получиш тъй жадуваното разрешение. И ще знаеш на кого го дължиш.

— О, да — промърморих и се отпуснах на огромните възглавници. — Но как да ти се отблагодаря, Бодил? Какво мога да ти дам нещастникът аз, един жалък професор в университета? Та ти имаш...

Махнах с ръка към ярката панорама на Александрия. А той пак вдигна рамене — красиво движение, което безуспешно се опитвах да наподобявам.

— Предостатъчно е, че ми е приятно с тебе.

— Не разбирам защо.

— Понякога и аз не разбирам! — засмя се Бодила. — Но обикновено не си толкова опак.

— Аха, това ли било... — Сведох поглед. — Аз съм твоят питомен учен, нещо като домашен любимец. И на двама ни е ясно. Чудя се още колко ли такива любимци имаш.

Мълчанието се проточи. Бодила пристъпи към музикалния пулт, натисна два-три клавиша — прозвуча меланхоличното начало на едно от най-протяжните изпълнения на Джанго. След миг той забеляза, че го гледам напрегнато, и насочи лулата си към мен.

— А ти още колко покровители имаш?

— Нито един!

Бодила се засмя и отново застана пред прозореца.

— Може би е по-добре, че забравяме миналото си. Какъв ли товар бихме могли да понесем, преди да рухнем под цялата нетърпима

глупост на живота?

— Но бихме могли да се научим как да я преодолеем.

— Възможно е, но се съмнявам. Само че в момента нямаме друг избор. Хялмар, мисли си за онези твои разкопки. Когато се добереш до Нов Хюстън, ще бъдеш в стихията си, наред необятната пустош, затънал в кал и никому ненужни боклуци, за да се ровиш в загадките на древността. Нима има нещо по-хубаво на света?

Усетих, че пак ми се присмива, но неговото наслаждение от собствения му чар, самият му вид, изгледът към града и Ноктис Лабиринтис отвъд, музиката — всичко ме изпълни и облекчи настроението ми. Или причината беше друга? Психическите ми състояния се сменят, но не знам защо, и то твърде често в присъствието на Бодила.

— Няма ли да си легнеш? — попитах го.

Районът на кратерите — гъстотата им в централните и южните плата е стотина пъти по-голяма, отколкото в северните равнини. Тази част от планетата е на 3,9 милиарда години.

Разкопките са преди всичко бавен труд. Мястото постепенно се превръща в малко подобие на самостоятелна култура — отчасти дължаща се на работещите тук хора, отчасти на находките. Според оценката на Макнийл на дъното на кратера е имало 3500 сгради, а Калинин пресметна, че около две хиляди от тях бяха все още запазени. Във всички намирахме множество предмети, понякога заедно с обитателите им отпреди триста години. Гробището на външния склон се разпростираше все повече. Екипът на Калинин откри масов гроб с четиристотин двадесет и осем трупа. Повечето бяха застреляни или убити от взривовете, или пък умрели от задушаване. Сатарвал ги обяви за жертви на бунтовниците. Достатъчно беше да му обърна гръб и да се дръпна настрана, за да покажа какво мисля. Дори Петрини си позволи недоверчиво изражение — когато Сатарвал не го виждаше, но пък аз щях непременно да го забележа.

Както много пъти досега, изкачих се до ръба на кратера, за да се усамотя и да погледам обширните марсиански плата. Тези трупове... Кои ли сред тях бяха на моите родители, на сестрите ми? Но беше глупаво да мисля за това. Важното беше да докажем, че полицията е

унищожила града. Какво ли обаче в Нов Хюстън щеше да се приеме като доказателство?

Обиколих половината пръстен, когато забелязах, че някой се катери към мен. Учудих се. След избухването ми вече се отнасяха с мен като с безумец и престанаха да ме безпокоят напразно. Видях, че е Хана, и спрях.

— Какво искаш? — подвикнах ѝ отдалеч.

Тя мълча, докато стигна до мен, и чак тогава каза:

— Идентифицирах търговските знаци на експлозивите, с които са унищожили купола. — Лицето ѝ сякаш пламтеше в потоците кислород от отворите на скафандъра. Явно беше разстроена. — Американски са.

— Не ме изненадваш.

— Но... — Отвори уста, за да поеме повече кислород, а очите ѝ се насълзиха. Не разбирах какво иска — да я похваля или да я утеша? — Защо американците?...

— Естествено е — отсякох, раздразнен от нейната наивност. — А според тебе кой притежава тази планета?

— Знам! — ядоса се и Хана. — Ясно е, че те са опората под краката на комитета. Но това тук...

— Нищо ново. Тяхната революция от 1776 година е отдавна забравено минало. Сега Америка управлява империя, част от която сме и ние — най-далечната им колония.

— Не бих казала, че е толкова просто.

— Колония сме, казвам ти! Комитетът е пряко подчинен на американците и руснаците.

Тя седна на един ръбат камък.

— Какво има? — промърморих. — И преди си ме чувала да говоря подобни неща.

— Да, да, само че...

Пак се взря в парчето пластмаса, което държеше.

— Сега се убеди, че е вярно — довърших вместо нея.

Хана кимна. Дожаля ми за нея. И в същото време ѝ се ядосах. Би могла да ми повярва отдавна. Нали затова работеше под мое ръководство — да научи каквото съм си направил труда да изясня за този объркан, нещастен свят? Това е лошото в работата на наставника.

Студентите ти започват да вярват само на онова, в което са се убедили лично.

А Хана седеше унило, като че влак бе прегазил кучето ѝ. Настаних се на парче скала, изтръгнато от планинския масив, още когато метеоритът се бе врязал в него и оставил кратер след себе си. Долу работата за деня привършваше. В кафеникавия здрач човек би могъл да се заблуди, че градът тепърва се строи — половината сгради готови, други с натрупани наоколо материали.

Постарах се да ѝ обясня как е станало.

— Боя се, че при нас са се съчетали най-лошите пороци на американската и руската политическа система. — Подхвърлях парче ударно уплътнен базалт на дланта си. — Имали са едни и същи цели спрямо Марс и още преди да станат на Земята толкова близки партньори, вече са командвали заедно тук. За съжаление именно най-неприятните елементи на тези системи са си паснали чудесно. Ето на какво сме подчинени.

— Сигурно е така.

— Но пък най-доброто у американците и руснаците се е сляло, за да предизвика борбата срещу комитета през 2248 година. Поне това е моето мнение. Опит да бъдат осъществени идеали, които никога не са имали шанс на Земята. Но... — захвърлих камъчето към дъното на кратера, — ...сама виждаш какво е сполетяло бунтовниците. А след това властите затегнали контрола още по-свирепо.

— Е, поне не ви ли се струва, че вече не ни притискат толкова? Нали в момента сме в Нов Хюстън. А в „Реферативният сборник“ допускат за публикация почти всички получени материали.

— Знаят, че ние сами ще се цензурираме, преди да ги изпратим.

— Но не и вие, Накаяма или Лебедян. Все пак и тримата имате извънредно много публикации. А хората вече могат да се движат свободно по планетата. Поне когато формулярите минат през цялата бюрокрация.

— Онези в „Реферативният сборник“ не ги е грижа за миналото. Опитай да пробуташ аналитична статия срещу комитета и ще видиш какво ще стане. — Пак хвърлих камъче към града. — Въпреки всичко ти си права. Малко ни отхлабиха примките на шиите.

— Може би комитетът е избрал по-либерална политика. Нали има нови членове...

За Бодила ли намекуваше? Бе се постарала да не видя лицето ѝ в този миг, преструваше се, че гледа към дъното на кратера. Май опитваше да ми се бърка в живота.

— Мисля, че вече нямат нужда от стегнатата примка. Позволяват малко повече свобода, защото има практическа полза от нея. Нали разбираш — поддържат илюзията за благополучие. Всички са доволни.

— Но вие не сте.

— Ъхъ... — Ето, пак говореше лично за мен! Какво ли се опитваше да постигне? — Сигурно помня прекалено много неща — казах, за да я объркам, но веднага се засмях. — Всъщност почти нищо не помня.

Тя ме изгледа с любопитство.

— Но нали си спомнихте гибелта на града?

— Да, онази вечер на улицата. И вече само помня, че съм си спомнил. Не е същото, обаче ми е достатъчно.

— И искате да докажете, че полицията е виновна за всичко, защото сте бил в града по онова време?

Време беше да я поставя на мястото ѝ. Започвах да се чувствам неудобно.

— И други се опитват да преосмислят историята заедно с мен. Или поне напредват в същата посока. Накаяма и Лебедян са по-възрастни от мен... Питам се дали и те са прозрели истината в някой друг град...

Но Хана вече се бе обърнала към ескалатора.

— Това е Бил! — възкликна тя. Явно не чуваше какво ѝ говоря. — Чудя се дали е дошъл да ме търси.

— Значи си единствената, която още се чуди — изтърсих и в същата секунда се стъписах от собствената си грубост, но се чух да продължавам: — Търси те и още как!

После се ухилих нелепо.

— Харесвам го! — рязко отвърна Хана.

— Прекрасно. Така ще е още по-лесно за него. — Не можех да повярвам, че ръся тези глупости. С всяка дума ставаше по-зле! — Извинявай, исках да кажа, че това би го зарадвало много. Аз... аз ще си довърша разходката.

Тя кимна, без да отделя погледа си от Бил.

— Онези търговски знаци ще ни помогнат — промълвих смутено. — Те са сериозно доказателство.

— С Бил и Соуза ще опишем находките — каза тя сдържано, без да се обърне към мен.

Превръщаме тези развалини в отделни предмети и отломки според стремежите си — почистваме ги, класифицираме ги, после ги подреждаме в спретнати редици на пода на музейната палатка. Всички си играем на Шерлок Холмс с боклука на миналото. Такава е археологията.

Разкопавахме, пресявахме, изчетквахме, взирахме се напрегнато в находките. Нов ден следваше предишния, седмиците се изнизваха, а ние изследвахме сграда след сграда в мъртвия град. Взривната загуба на атмосферата при падането на купола бе накарала някои херметизирани постройките да гръмнат като прекалено надути балони. Неприятна гледка. Случваше се да открием и трупа на някой щурмовак, скрит толкова добре, че другите полицаи не бяха успели да го намерят. Какво ли можехме да кажем за тях? Сатарвал ги обяви за жертви на безредиците и им уреди официално погребение. Аз беснеех. Съмнявах се дали ще успеем някога да оборим доклада на Комисията Еймз. Току-виж, си останал завинаги част от историята на Марс. В края на краищата нали победителите пишат историята. Победеният винаги е виновен. Осемстотин хиляди души са загинали. Е, и? Да, явно смутовете са били твърде значителни, пък и измяната на руската флота... Онези двеста тома ще ви обяснят как е станало всичко, но ако искате да узнаете нещо повече, дали да не ви пратим да продължите проучванията си в астероидния пояс? О, значи не желаете да се ровите още в миналото? Напълно ви разбираме.

Така се гради историята, защото фактите не са нещо материално. Но археологът вярва, че вещите създават фактите или ги заличават. Всяка голяма лъжа в историята (не че всички са оборени, съвсем не) — за Ричард III, за десетилетията на Съветския съюз, за американския президент Труман, за расовите вражди в Южна Африка, за бедствието на Меркурий — е била опровергана от материални доказателства.

Заричах се, че и тук ще напишем историята отново. А Сатарвал се подсмиваше: „Можем да обясним всяка ваша находка.“ И неговото „министерство на истината“ сякаш се изправяше като грамада зад

гърба му. Защо ли да не бъде самоуверен — истинската история никога не влиза в учебниците. Но археологията е изкуство да разчетеш онова, което не е било написано. Вещите не лъжат.

— Куполът рухнал на главите им и изведнъж вече било безполезно да защитават пръстена на кратера — казах на Хана, Бил и Хайди, както стояхме един ден пред развалините на енергоцентралата. — Хиляди са загинали, останалите били хванати като в капан в своите убежища, а щурмоваците се спускали като порой отгоре. Какво щяхте да направите вие? Къде щяхте да отидете?

— Централата е била последното огнище на съпротивата, съгласни ли сте? — обади се Бил. Изгледах го скептично. Лесно предлагаше щури теории, но не бързаше да ги обоснове. — Оттук през ръба се стига право в дефилето, което те са наричали Копиевидния каньон. Може би са се скрили там и са се опитали да избягат. Нали намерихме и бележка, според която са се готвели да го направят.

— Веднага са щели да ги забележат при изкачването към ръба — възразих му. — Имаме нужда от по-правдоподобно предположение.

Бил вдигна рамене. И като се замислих над неговата хипотеза, започна да ми се струва по-приемлива, но въпреки това ги подканих:

— Някой да има по-добра идея?

— Може да са се смесили с мирните граждани — каза Хана. — И при последното нападение полицаите нямало да намерят никого от съпротивата.

— В такъв случай са щели да арестуват всички и да ги тикнат в затвора. Е, това наистина е по-добре, отколкото да те застрелят на място. Според доклада щурмоваците открили тридесет и осем живи жители на града... — включително и мен, вметнах мислено, — ...но може и в това да са излъгали.

— Екипът на Калинин — подхвана Хайди, — откри малко по на юг обгоряла зона, която според тях е ясен знак за кацане на ракета. Предполагат, че е бил снабдителен кораб на полицията. Но пък може и бунтовниците да са имали подготвен кораб, за да отлетят при нужда направо оттук.

— Би било изключително опасно — напомни Хана.

— Щели са да ги свалят на секундата — възразих и аз. — Бунтовниците не биха поели толкова безнадежден риск.

Моите сътрудници стояха пред мен и се мусеха, сякаш аз им бях виновен, че не успяват да измислят нищо разумно. Все пак идеята за бягство през Копиевидния каньон не беше толкова лоша.

— Няма съмнение, че са били заловени, екзекутирани, а трупите — откарани на друго място — заявих непреклонно.

Радиални разломи — напреженията в кората, причинени от образуването на Тарсис, довели до появата на обширна система от разломи в терените около него.

Дойде време пак да се отбия при своя геронтолог, така че се погрижих да ми бъде разрешено от Сатарвал и от университета. Отидох с кола до крайната спирка на влаковете в Копратес и оттам се отправих към Александрия. Бях в клиниката още рано сутринта.

Прегледите се проточиха през целия ден. Прекарах и обичайния час в чакалнята пред кабинета на доктор Лейърд — зяпах разсеяно все същите стари снимки на спътниците на Юпитер. Когато влязох при доктора, поздравихме се и той веднага започна по същество. Накара ме да се съблека и да застана пред неговите машини. Пиех разни течности, изправях се пред най-различни камери, после ми инжектираха нещо и ме вързаха неподвижно на манипулационната маса, а всевъзможни сонди проникнаха в тялото ми. Частички от мен — кръв, урина, изпражнения, слюнка, мускулна тъкан, кожа, кости и така нататък — бяха отнесени за изследване. После доктор Лейърд започна да ме опипва, мушка и почуква с пръсти. Първобитен метод да прегледаш пациент, но според него и това беше необходимо. Докато получи резултатите от изследванията, той мачкаше кожата ми на различни места и задаваше въпроси.

— Как е онова сухожилие в коляното?

— Зле. Тази година наболява повече.

— Хъм... Е, знаеш, че винаги можем да го махнем. Но бих те посъветвал да изчакаш още някоя и друга година.

— Ще изчакам.

— А как си с настроението напоследък?

Естествено, отказах да отговоря на толкова безочлив въпрос. Но докато той продължаваше да ме мушка с пръсти и да оглежда кожата ми като същински ботаник-генинженер, проверяващ свойствата на нов хибрид (това странно растение дали ще оцелее на Марс, господин

Учен?), казах си: „Защо пък не?“ И когато проверяват жизнеспособността на растението, искат да знаят дали цъфти.

— Ту нагоре, ту надолу. — Какъв ли е научният им жаргон за такива състояния? — Не мога да го овладея. Чувствам се потиснат. Тревожа се, че може съвсем да загубя контрол и да изпадна в паника. Понякога предусещам как ми остава само крачка до това... и за да се предпазя, прекалявам с работата. Не знам. Обезсърчен съм...

Влезе сестрата с готовите снимки и прекъсна признанията ми. Но доктор Лейърд не се подразни. Зае се с резултатите. Без да вдига глава, той проточи замислено:

— Няма никакви физиологични признаци за притъпяване на възприятията ти. На твоето място не бих се безпокоил.

Искаше ми се да му възразя, че с мен става нещо по-лошо от притъпяване на възприятията. Всъщност вече откривах пълна липса на чувства у себе си. Непоклатимо равнодушие. Никакво натрупване на нови спомени. Емоционална смърт.

— Сърцето ти е леко увеличено. По колко време прекарваш в центрофугата?

— Изобщо не се натоварвам.

— Меко казано, проявяваш небрежност. — Лейърд ме изгледа недоволено. — Знаеш, че хората не са приспособени към това слабо притегляне. Можем да те подложим на пълната програма за засилване на имунната система и правилното клетъчно деление, а ти да провалиш усилията ни с това нехайство. Както виждам, кожата на лицето ти е силно набръчкана, забелязва се и недостиг на калций в костите ти...

Той продължи с обичайното тягостно изброяване на смущенията в моя организъм. Свърши чак след десет минути. После се захвана да пише рецепти и да съставя „пълната програма“, която трябваше да ме избави от болестите. Сякаш говореше пред мен за състоянието на друг човек. Изписа почти цялата пачка листове пред себе си, а през следващия половин час обясняваше как ще ми въздействат тези лекарства и по каква схема да ги използвам. Ацетилхолинови стимулатори, нов еквивалент на вазопресина. Бяха нещо ново, значи все пак бе чул оплакванията ми.

— Сега за възпаленото сухожилие. Нека опитаме с... — Избълва име на лекарство, от което разбрах не повече, отколкото от някоя

отвара на вещици. — И помни — грижи се за себе си, за да дадеш шанс на безграничната способност на организма да се възстановява. Замисли се за това. Ако ти не внимаваш, нищо друго няма да ти помогне. — Дружеско ръкостискане. — Ще се видим следващата година.

Облякох се и излязох в чакалнята. Един от кратерите на Мимас ме зяпаше като око на циклоп от снимката. Сведох поглед към рецептите в дясната си ръка. Животът, какъвто го познавах, бе съсипан безнадеждно...

Струваше ми се, че няма да понеса задушния парник, в какъвто се превърна Александрия за мен. Тръгнах към гарата, за да се кача в първия влак по посока към Нов Хюстън. Отбих се в една аптека, за да взема всички лекарства.

*Някога бяхме изопнати тетиви,
трептящи на лъка на своята преходност.
Но сега сме отвързани, отпуснати,
а стрелата...
падна в пръстта.*

Грабен

Но после се магнах от гарата, върнах се в града, за да се видя с Бодила. Решихме да вечеряме в индийски ресторант в долната част на града, където каналите се редуват с промишлените инсталации и евтините пансиони. Тук бедните са навсякъде, дори под мостовете над леденостудените канали, възпаляващи кожата им, докато раните започнат да приличат на проказа. Разбира се, веднага биха отишли да получат рецепта за лекарство, ако можеха да си го позволят...

— Същото е като историята на Съветския съюз — промълвих, застанал на един от мостовете.

Бодила спря до мен. Над нас, между овехтелите пансиони, небето бе петнисто като буркан с конфитюр.

— Кое е същото?

— Ние. Веднага след революцията през 1917 година болшевиките наложили властта си над страната. После Ленин преобразувал партията, докато се превърнала в негов инструмент. За да

влезеш във властта, първо е трябвало да си в партията, така че тя се наложила като по-високо равнище в управлението. Когато Сталин поел нещата в свои ръце, изградил системата за сигурност като основа на личната си власт. Вече нямало значение дали си в партията или не си — властта била у тайната полиция, а пък Сталин контролирал полицията. Системата вече имала три равнища. Голямата реформа на Хрущов се състояла в отнемането на властта от тайната полиция, за да я върне на партията. Равнищата отново станали само две.

— Е, каква е приликата с нас?

Бодила се вглеждаше в пансионите. Насреща през отворен прозорец се виждаше жена, която переше на ръка.

— Ясно ти е, както и на мен! Отначало тук са властвали отделните корпорации. Комитетът е бил създаден първоначално само като средище за събиране и размяна на информация между тях. После руснаците и американците решили да го използват като средство за контрол над планетата, независимо от корпорациите.

— Както Ленин е използвал партията ли? — с престорен интерес попита Бодила.

— Именно.

— Май приликата не е особено голяма, а?

— Достатъчна е. Стигаме до третата стъпка — когато комитетът поел изцяло в свои ръце планетарната политика и съчетал законодателната, изпълнителната и съдебната власт. Точно тогава онзи кремълски възпитаник Сарьонович натрапил идеята си за планова икономика, претоварил стопанството — разбира се, — и хората. Всичко това само за да докаже на двете свръхсили, че може да печели за тях много повече, ако му дадат пълна свобода на действията. И те го оставили да прави каквото иска. За да постигне целите си, той увеличил многократно и числеността, и правомощията на полицията. Така се стигнало до смутовете.

— А сега? — попита Бодила само за да ме успокои. — На кого приличаме — на Брежнев, Андропов, Черненко, Горбачов?...

— Брежнев изобщо не е управлявал. Дори когато е бил здрав, допускарал е бъркотия и страшна корупция. А Андропов и Черненко още се опитвали да си мерят силите с американците. Бих казал, че повече приличате на по-късните руски управници.

Бодила ме изгледа, уж зяпнал от учудване.

— Божичко, Хялмар! Какъв комплимент! По-приятно нещо не съм чувал от твоята уста от много месеци насам. Сигурен ли си в оценката си?

— Ох, стига си се заяждал, по-добре ме изслушай.

— Знаем, че се отнасям несериозно към твоята лекция по история. Но право да ти кажа, това сравнение ми изглежда твърде пресилено. И не смяташ ли, че историческите аналогии са малко... изкуствени? Отгоре на всичко ми пречиш да се радвам на разходката.

— О, нима разглеждаш околността, когато си в този квартал? Бих предположил, че се извъръщаш, за да съхраниш съвестта си чиста.

— Моят праведен професор — промърмори Бодила, ухилен до уши. — Милият ми светец, който отхвърля привилегиите на своята класа и посвещава целия си живот на борбата с обществените неправди...

— Стига...

— И който не си представя друг начин да работи за промяната, освен да се вайка и циври от висотата на своето положение или пък да се рови в земята.

Вече можех да позная по напрегнатата му усмивка, че съм го ядосал. Това ме изненада.

— Явно съм те настъпил по мазола.

— Не! Само беше несправедлив както винаги. Заяждаш се с мен при всяка наша среща, сякаш е невъзможно да се стремя към друго, освен лична власт. Но всеки ден от своя живот ти се възползваш от моите постижения. Каква неблагодарност... — Той отново се ухили. — Май започва да ми омръзва, Хялмар. Дотегна ми да се грижа за твоето благополучие и ти да ми се сърдиш за това. Дали изобщо си струваше да ме безпокоиш тази вечер? — Но дори в здрача той можеше лесно да разчете страха по лицето ми. Погледа ме миг-два и се разсмя. — Хялмар, ела вкъщи, там ще ми говориш за древната история. Но праведността си я захвърли в канала. Не правиш нищо повече от нас.

По-късно през нощта аз се събудих и попитах:

— Би ли се погрижил Сатарвал да не ми виси над главата? Мисля, че е доста опасен.

— Защо? — в просъница промърмори Бодила.

— Мрази ме. Вече не само ми пречи. С радост би заличил всички резултати от моята работа. Готов е на всичко. Двамата с Петрини

заговорничат зад гърба ми.

— Ще видим. Хялмар, ами ако съм го пратил там, за да те държи нащрек? А? За да не се отпусках?

С тези думи той заспа.

Олимпус Монс — най-високият вулкан в Слънчевата система. Издига се 27 километра над средното равнище на марсианската повърхност, а обемът му надвишава стократно обема на най-големия земен вулкан Мауна Лоа.

Един ден изведох екипа си от кратера, за да огледаме дефилето, някога наричано Копиевидния каньон. Бил Стриклънд ме гледаше огорчено, сякаш съм длъжен да изтъквам заслугите му всеки път само защото веднъж е споменал небрежно това дефиле. Поддадох се на раздражението си и рязко му наредих да се погрижи за необходимото оборудване, с което си заслужих убийствен поглед от Хана.

Нов Хюстън е бил построен в „разплискан кратер“. Външният склон е образуван от изтласкан втечен материал веднага след удара на метеорита, тоест е съвсем равен и непрекъснат, с изключение на теснината, където разлетялата се лава е била разцепена от зъбер, покъсно погълнат от издигналия се ръб на кратера. Това дефиле се разширява към ниския външен ръб на склона и води направо към равнината. Твърде обещаващ маршрут за бягство за всеки, който иска да се отдалечи незабелязано от кратера.

Поведох сътрудниците си надолу. Вървахме на зигзаг по терасите. Наклонът беше към трийсетина градуса, но не се налагаше да подскачаме, защото гънките в скалата се препокриваха като керемиди. Чувах как зад мен обсъждаха студа. Повечето бяха покрили лицата си с маски и очила, но аз се наслаждавах на резкия вятър (за което доктор Лейърд би ми се разсърдил). Небето имаше цвят на стара хартия. Приятно ми беше да вървя под този необятен купол.

Минахме каньона открай докрай. На няколко места открихме останки от стар път, врязан в южния склон. Свлачища го бяха заличили почти изцяло, но в горния край на дефилето се бе запазил доста дълъг участък. Всички се скупчихме там и вдигнахме глави към ръба на кратера.

— Сигурно е продължавал по склона чак догоре — предположи Бил.

— Или е свършвал в този малък циркус — обадих се аз. — Може би отгук са се качвали с асансьор до купола.

— Възможно е — вдигна рамене Бил.

— Чудя се — каза Хана, — защо им е трябвало да прокарат пътя по склона при такава опасност от свлачища?

— Сега разместването на горните пластове е стотина пъти по-бързо — напомних й недоволно. — Съобразявали са се с ерозията при тогавашното състояние на атмосферата.

Бил и Соуза тръгнаха по пътя с включени детектори за метал и сеизмични сонди. Искаха да отбележат всяка възможна находка. Другите започнаха да ровят по краищата на свлачищата, търсеха из дъното на дефилето, запълнено от тънки ледени езици и камънак, покрил дори основата на отсрещната стена. Искахме да останем до смрачаване, но вятърът се усилваше. Прашни вихрушки се плъзгаха надолу от ръба на кратера, слънцето мъждукаше мътночервеникаво, а орбиталните огледала изобщо не се виждаха.

— Най-добре да се връщаме! — извиках им. — Ще продължим, когато времето се оправи.

Снимките от синоптичните спътници ясно показваха приближаващата към нас циклонална система.

Изкачихме се до ръба, спуснахме се в града и отидохме до ескалатора отсреща, за да се приберем в основния лагер. Маските и очилата предпазваха лицата ни, докато вървахме по склона, станал невидим в пясъчната мътилка, вдигната от вятъра.

На следващия ден се разрази сериозна буря и останахме по принуда в лагера десет дни, през които пясъчните вълни блъскаха палатките и се трупаха около тях. За моя екип чакането се точеше особено мудно, защото на нито една от старите карти не бе отбелязан път в Копиевидния каньон. Значи е бил построен през последните дни на града. Когато стихията отмина, Сатарвал ни заповяда да участваме в разчистването на лагера и така ни отне още три дни.

Следобедна на третия ден отидох с Хана и Соуза до ръба на кратера, за да проверим има ли до купола следи от асансьор. Но точно там основата бе твърде разбита и Хана тъкмо подхвана една от своите лекции за отдавна използваните взривни вещества, когато нещо привлече погледа ми. Вторачих се в Копиевидния каньон, който се простираше на половин километър под ръба. Дали в прозрачния

въздух след бурята бях забелязал някакво проблясване? Нещо като че ми намигна. Завъртях глава предпазливо... ето пак — отблясък. Отражена слънчева светлина, жълта като огън. На южния склон.

— Някой от вас взе ли бинокъл? — прекъснах Хана.

— Има един в моята чанта с инструменти — отвърна тя. — За какво ви е?

— Има нещо долу. — Веднага измъкнах бинокъла. — Виждате ли там някакво огледало, което отразява светлината? Застанете ето тук, на моето място. По средата на участъка от пътя, който се вижда.

От припряност пръстите ми се плъзгаха безполезно по регулатора на фокуса.

— Няма никаква светлина — възрази Соуза.

— Така е, но слънцето вече се премести малко. Погледнете натам. Има ново свлачище, точно над пътя. — Двайсетократното увеличение ми позволи да се уверя, че пластовете несъмнено са се смъкнали надолу съвсем скоро — тъмнокафяви и рязко очертани по краищата. — Сигурно можете да го различите и без бинокъл, доста е тъмно...

— Да, по средата е — съгласи се Хана.

Гледката трептеше пред очите ми през лещите на прибора. Нещо се мярна и аз отново завъртях бинокъла натам. Близко до горния край на свлачището забелязах твърде правилни очертания с цвят на ръжда, по-тъмни от смектитната глина... Нещо гладко, заоблено и с блестящо като стъкло петно в средата. Леко заклатих глава наляво-надясно и видях златист отблясък.

— За Бога... — Задавих се. — Мисля, че е... всъщност не знам, постройка или нещо подобно... Я погледнете.

Дадох бинокъла на Соуза. Хана бе заслонила очите си с длан и се взираше натам.

— Съвсем ясно го виждам на фона на свлачището.

— И аз — промърмори Соуза. — Към горния край, нали?

— Да.

— Където би трябвало да продължава пътят — прошепна той и предаде бинокъла на Хана.

Спогледахме се.

— Хайде да слезем — подканих останалите.

— Ще се обадя по радиото за още хора — предложи Соуза, вече закрачил бързо към чантата с инструменти. — Скоро ще ни настигнат.

— Различавам го чудесно! — заяви Хана. — Прилича ми на наземна кола.

Щом Соуза се обади, заподскачахме надолу по скалните тераси като на състезание. Затичахме се по пътя. Накрая се наложи да забавим крачка, за да си поемем дъх. Увеличих притока на кислород и накарах другите да направят същото. Забързахме се отново и след малко стигнахме до влажните, покрити със скреж камънаци и пръст в основата на свлачището. Покатерихме се по стръмната стена на дефилето и се озовахме толкова близо до предмета, колкото можахме, без да пристъпяме в наскоро рухналата земна маса.

— Кола е — доволно отбеляза Хана.

— Това отпред не са ли следи от обгаряне? — посочи Соуза.

Разколебахме се за миг. Нетърпението ни се смеси със страх от възможните находки. На твърде много трупове се бяхме натъкнали вече.

Опипах с обувката си изронената глина, за да проверя дали е стабилна. Беше мека и имаше вероятност да предизвикам ново срутване. А колата беше само на пет-шест метра и жадувах да стигна до нея, преди да се е появил още някой. Пристъпих предпазливо, докато кракът ми потъна до глезена. Пренесох тежестта си върху него и направих следващата крачка.

— Може би е по-добре да изчакате — предложи Хана.

— Все някога ще трябва да направим това.

— Но ще е по-безопасно с осигурително въже.

— Глината ми се струва достатъчно устойчива.

Така беше. Продължих напред съвсем бавно и бях само на метър от колата, когато следващата група нахълта запъхтяно в каньона. Всички говореха, без да се изслушват.

— Нали проверихме този участък с детектор за метали — намусено каза Бил. — Чудя се как сме пропуснали такова нещо.

— Донесохте ли въже? — подвикнах им отгоре.

— Взехме всичко необходимо — увери ме Петрини. — Значи намерихте заровено съкровище, а?

— Може и да сте прав — рязко отвърна Хана.

— Стара наземна кола, леко обгорена — подхванах аз. — Я ми подхвърлете единия край на въжето.

Вече не се чувствах в такава опасност. Вързах примка под мишниците си. И Макнийл подтичваше към нас, следван от двама свои студенти. Доближих колата и надникнах отдолу, за да проверя на каква повърхност е стъпила. Беше в края на някогашния път. Върнах се по свлачището — сега сякаш го усещах по-неподатливо под краката си. Взех холокамера от Макнийл и пак отидох при колата.

Пластмасовият прозорец на вратата беше непокътнат. Точно в него се бе отразила светлината, която привлече погледа ми. Изчистих мръсотията и надникнах в кабината. Празно — същинска миниатюрна пещера в склона на дефилето. Предното стъкло беше напукано, но все още цяло. През дупката в отсрещната врата се бе изсипала пръст в кабината.

— Има ли трупове? — попита Петрини.

Първият въпрос при всяка находка в Нов Хюстън.

— Няма.

Колата беше осемместна и на последните две седалки бяха струпани сандъци. Опитах се да отворя вратата и тя поддаде с гръмко скрибуцане. Протегнах ръка навътре. Холокамерата бе настроена за шест последователни кадъра. Щом чух шестте писукания, издърпах ръката си и внимателно натиснах с крак пода на кабината.

— Не пипайте нищо! — провикна се Макнийл.

— Ох, пак ли! — хорово откликнаха няколко гласа.

Колата дори не се разклати и аз се вмъкнах вътре, за да огледам сандъците.

— Пълни са с документи — казах след малко, но изглежда никой не ме чу.

Пулсът туптеше силно в ушите ми. Папки, бележници, компютърни дискове, сгънати карти, схеми и чертежи. Вдигнах най-близкия сандък и го понесох, като се стараех да стъпвам точно върху предишните си следи.

— След време ще съжалявате, че не сте описали добре положението на всяка вещ. Само исках да ви напомня това — не мириясваше Макнийл.

Но и той се взираше с любопитство в сандъка, който оставих на земята. А докато се върна със следващия, двамата с Петрини вече

ровеха вътре.

Тъкмо изнасях последния сандък, когато забелязах бележник на пода на колата, почти затрупан от проникналата в кабината глина. Беше малък, със спирала и пластмасови корици. Едва не го пропуснах. Издърпах го, изтупах го от мръсотията и го поставих върху сандъка. После го показах на останалите.

— Това беше на пода.

— Вижте, този бюлетин е подписан от Андрю Джоунс, член на съюза „Уошингтън-Ленин“ — изрече Хана, приклепнала наблизко над един сандък.

Показа документа на Петрини, който го прочете и веждите му се извиха от учудване. Аз треперех и от студ, и от превъзбуда. Пуснах бележника в най-близкия сандък.

— Хайде да отнесем всичко това в лагера. Нещо не ми достига кислород. — Огледах скупчените наоколо хора, изпоцапани с глина, и неволно се засмях. — Много работа ни чака.

Лавови улеи

Планове за отбраната на града, касети и копия от размяната на съобщения със съюза в други градове и в Космоса, списъци на хора, на жертви, на оръжия и припаси. Откъслечни хроники от революцията в Нов Хюстън и Ниргал Валис, както и по целия Марс. И карти, включително една на източния (или долния) край на Валис Маринерис.

Макнийл организираше работата и погълваше каталог, докато изпразвахме малките сандъци. Подаваше всеки предмет или свитък на поредния жадно очакващ учен. Почти всички участници в експедицията се бяха събрали в голямата палатка и помагаха да разберем точно на какво сме попаднали. Две копирни машини работеха непрекъснато, няколко мощни компютъра обработваха данните, от една касета се чуваха гласове, заглушавани от електромагнитни смущения. Вълнението се усещаше толкова ясно, колкото и миризмата на озон откъм копирните машини. И Сатарвал беше в общата палатка, стараяше се упорито да съхрани маската си на равнодушие. Почти никой не го поглеждаше и не говореше с него.

А аз... Струваше ми се, че това е сън. Калинин и Макнийл дойдоха при мен и започнаха да ме потупват по раменете.

— Всичко е тук, Недерланд — каза Калинин. — Получихте своето доказателство.

Хана ги чу и ме погледна обезсърчено. Отначало изобщо не разбрах реакцията ѝ. Помъчих се да отгатна и накрая май успях. Тръгнах след нея към кафемашината в съседната стая.

— Знаеш ли, той греши. Ще се нуждаем от всяко, дори нищожно вещественно доказателство, което успеем да открием.

Така придавах значение на нейните любими търговски знаци в партидите експлозиви.

По усмивката ѝ се уверих, че съм познал. Бе изпитала онова, което и аз щях да преживея на нейно място. Разбрах я и се постарях да ѝ помогна. Не знам дали имам по-слабо развити способности от обичайното в разбирането на другите хора. Подозирам, че е така. Толкова рядко ми се случва само да погледна нечие лице и да се досетя какво чувства този човек! Въодушевлението разцъфтя в мен, аз сграбчих ръката на Хана и я стиснах. Дори при вида на разговарящите малко по-нататък Петрини и Сатарвал не загубих нищо от чудесното си настроение. Върнах се в общата зала и започнах да обикалям всички, надничах над раменете им, поздравявах студентите за добре свършената работа и около мен сякаш се разнасяха вълни от усмивки и смях. Стиснахме си ръцете и с Макнийл, който упорито попълваше каталога. Зад него семейство Клезърт се бяха надвесили над маса, потънали в четене на един от бележниците.

— Все едно да четеш дневника на Скот — промълви Клаудия.

Сатарвал се върна в залата и аз отидох при него.

— Нали разбирате, че този материал разобличава опита на Комисията Еймз да укрие истината — подхвърлих му дружелюбно. — Еймз, както и мнозина от свидетелите, е още на държавна служба. Ще трябва да им бъдат зададени най-различни въпроси.

„И от отговорите нечия глава може да се търкулне на пода!“, искаше ми се да добавя. Сатарвал ме изгледа хладно и в този момент Петрини застана до нас.

— Според нас — започна той и току се оглеждаше към Сатарвал, за да провери дали прокарва правилната линия, — макар бунтовниците в Нов Хюстън да са се смятали за част от по-голяма организация, все още е под съмнение тезата, че е била подготвяна общопланетна революция. Особено като си припомним множеството доказателства в

полза на обратното твърдение, съдържащи се в доклада на Комисията Еймз.

Но този път Петрини само успя да ме разсмее. Твърде щастлив бях, за да обръщам внимание на подобни безсмислици.

— Хора като вас все се опитват да извъртят нещата в своя полза. Но докога ли ще успявате?

Обърнах им гръб и пак се заех с работата. Бил Стриклънд подреждаше копията от документите според указанията на Макнийл. Нещо го безпокоеше. Погледна ме и каза:

— Би трябвало да сканираме отново целия южен склон в Копиевидния каньон. Може би сме пропуснали още нещо.

— Добре, заеми се с това.

До лакътя му видях малкия бележник с пластмасови корици, който намерих в кабината на колата. Обзет от любопитство, взех бележника. Съвсем бях забравил за него и сега исках да го прегледам. Но Макнийл ме попита къде според мен би било най-уместно да изпратим копията и малко поумувахме над това.

— Широко Накаяма и Аня Лебедян много ще им се зарадват — казах накрая.

После и Калинин поиска да обсъди с мен няколко въпроса за колата. Хапнахме на крак. Обаче и Хана настояваше да погледна една от картите на града, според която таверната до енергостанцията е била квартален център на съпротивата. Изнизаха се няколко часа и едва когато всички си легнаха, останахме аз и Макнийл. Можех вече да седна с бележника пред себе си.

— Имате ли копия от него? — обърнах се към Макнийл.

— Няколко.

Отворих мръсносинята корица. Първата страница беше празна, а от втората нататък всичко бе изписано със старателен, остър почерк.

„На първия признак на бунта се натъкнах, когато доближихме първия астероиден пояс. Разбира се, тогава не съзнавах значението му. Беше всичко на всичко една затворена врата.“

Погледът ми се плъзгаше бързо по редовете.

— Ема Вайл — промърморих към Макнийл. — Чувал ли сте това име?

— Дали не е във връзка с Хелас? — отвърна той, без да вдигне глава. — Май е участвала в планирането на първия град над резервоара. Доста отдавна работих по ремонта на канализацията там. За онова време добре са си свършили работата. Доколкото си спомням, изчезнала е през периода на смутовете.

— Е, сега я намерихме. Тук пише, че е била в един от миньорските кораби.

— Ами тогава как е попаднала тук?

— Още не знам.

Макнийл дойде при моята маса.

— Къде има дубликат на този бележник?

Засмях се.

— Наистина ли чух тези думи от устата на Макнийл?

Зачетох се отново, а той намери копие на бележника и седна наблизо.

Значи Марсианският космически съюз е организиран своя малка революция и под прикритието на по-голямото въстание на Марс тези хора са откраднали три миньорски кораба, за да построят звездолет...

— Ето какво е станало с онези руски кораби — измънках изумено. Макнийл бе прочел достатъчно, за да кимне. — Знаехте ли нещо за този Космически съюз?

Той поклати глава.

— Научих едва преди две страници. Това се казва изненада!

— Така е...

Стигнах до момента, когато Вайл се съгласила да помогне на бунтовниците да стъкмят своя импровизиран звездолет, увлякох се в разказа ѝ и започнах още по-припряно да прелиствам, за да науча какво е станало после. Бягството от полицията... подготовката на звездолета... насочването му към открития Космос... с всяко събитие четях все по-настървено. Накрая Ема Вайл се завърна на Марс, разтърсен от революцията. Чак тогава започнах да чета по-внимателно. Трудно ми е да опиша чувствата, които събудиха у мен последните страници на дневника. Почти всяко изречение отговаряше на отдавнашен въпрос, загнездил се в съзнанието ми, и аз трепвах от удовлетворение или учудване. Като че чувах откровение, изречено от нея. Никое творение на самиздата не бе предизвиквало такъв шок у мен. Изобщо не бях подготвен за края на разказа. Тъкмо описваше

подробно плановете им за бягство и... следващата страница се оказа празна. Само две трети от бележника бяха изписани. Бавно затворих корицата, а мислите кипяха в главата ми.

— Както изглежда, не са успели — изрече Макнийл. Май бе чел още по-задъхано от мен. — А и следите от обгаряне по колата... Сигурно са ги уллучили.

— Вярно е. — Станах и закрачих из палатката. — Само че не намерихме трупове в колата. Може би наистина са ги уллучили и толкова са бързали да се измъкнат, че са оставили всичко това.

— Вероятно.

— Къде е картата на онзи начупен терен източно от Маринерис?

— Най-отгоре във втория сандък. Но при този мащаб не би могла да им послужи за нищо. Отбелязаните точки сигурно са водни станции.

Намерих картата и я разгънах. Топографска карта, разчертана с тънки кафяви линии. Веднага се разпознаваха релефът в източната част на Валис Маринерис и още по-хаотичният терен на изток. И в тази безмълвна гора от плътно събрани нагънати линии бяха отбелязани четири малки червени точки. Три по южната страна на една от падините и една в центъра. Нямаше никакви пояснения и не познах веднага падината, но бързото сравнение с официална карта на планетата показва, че това е Хаос Ауреум — дълбока падина във все още недокоснатата пустош.

— Може би са взели по-едромащабните карти със себе си.

— Кой знае...

Сгънах картата и я сложих в бележника.

— Звездолет! Склонен ли сте да повярвате?

— Не. Нищо чудно, че и тя ги е смятала за безумци.

— Да... — И въпреки всичко ми допаднаше неукротимият дух на онази група, съпротивата им срещу комитета. — Чудя се какво ли ги е сполетяло?

— Вайл явно е била изобретателен конструктор. Ако са им стигнали горивото и припасите, кой знае докъде са отлетели? Но и пък колко ли напред е трябвало да продължат? Какво ли са очаквали да намерят? Друга Земя?

— Или друг Марс. Тласкало ги е отчаянието.

Тази омраза към комитета ми беше позната, но никога не ме бе подтиквала към действие. Всъщност цялата ми работа само му помагаше.

— Дали има още едно копие от дневника?

— На онази маса отсреща.

Взех копието и го натиках ядно в пощенската кутия на Сатарвал.

— Не ми се вярва да е погледнал това досега.

Макнийл се засмя.

— Най-скъпоценната находка. Историята на Марс вече няма да е същата като досега.

— Вярно.

Бях се сгорещил и не се съмнявах, че по лицето ми е плъзнала петниста руменина и че съм ухилен като клоун, но това не ме притесняваше. Притисках с една ръка дневника на Ема Вайл към корема си, другата размахвах в безсмислени жестове. След като открих онова, от което толкова отдавна се нуждаех, изпитвах странни чувства. А пред мен беше опустялата обща палатка на лагера — покритите с кутии и карти маси, леко трепкащите лампи, едва чутото бръмчене на кафемашината, а единственият ми буден колега се бе прегърбил уморено на стола в среднощната тишина. Толкова привична за живота ми гледка и все пак преобразена напълно от думите по старите страници, които държах. Сякаш бях победител, изправил се наред полесражението. Мечтател, озовал се в своя сбъднат блян.

— Почти... почти бях загубил всякаква надежда. — Макнийл леко наклони глава встрани. Слушаше ме с пестеливото внимание на преуморения човек. — Но не се отказах! И... — Усетих как глупавата усмивка пак разтегли устните ми. — Сега ще се просна в леглото си и внимателно ще прочета всичко.

Това и направих. Така прочетох дневника за втори път. Колко нощи след това будувах и отново преживявах всичко заедно с Ема Вайл, опознавах мислите ѝ, обзет от нейните гняв и надежда, вирах се неспокойно в празните страници накрая и се чудех оцеляла ли е, къде ли е отишла после, но не се опитвах да градя догадки. Може би прелистих този дневник стотина пъти, дори повече. Живеех с него и Ема Вайл се превърна в част от съзнанието ми, често ми се случваше да се питам какво ли би си помислила за мен. Нямах ден, през който да не се сетя за нея. Но никога не се повтори тази нощ, когато потресен

треперех на леглото си и всяко изречение беше като отворен прозорец към душата на друг човек... цял нов свят.

Само след седмица при нас дойдоха повече от десет репортери и студентите ги водеха в Копиевидния каньон да разгледат колата, вече освободена от глината и преместена встрани от свлачището. Показваха я по всички холовизионни канали. Следях това оживление с голямо любопитство. Обществената информационна служба не пречеше репортажите да бъдат излъчени и аз се питах какво ли означава това. Шефовете на Сатарвал не правеха официални изявления относно находката и не знаехме какво се опитват да измислят. А аз за кой ли път отговарях на въпросите на журналистите:

— Да, някои от нашите находки противоречат на изводите на Комисията Еймз. Не, не мога да ви дам изчерпателно обяснение за това. Да споделя предположенията си ли? Сигурно сте по-способни от мен да предлагате необосновани хипотези.

Скоро репортерите се отправиха към Бъроуз, за да се вкопчат в самия Еймз, но той отказа всякакви коментари. Комитетът и всичките му подкомисийки мълчаха. И все пак, щом поначало разрешиха експедицията, сигурно бяха помислили как да се справят и с подобна находка. Изчаквах, за да видя какво ще предприемат.

Сатарвал подхвърли копието от дневника на бюрото ми.

— Имала е лошия късмет да се забърка с безнадеждни глупаци.

Усмихнах му се.

— Същото може да се каже и за вас. — Опитвах се да прикрия ликуването си, но май не успях. — Нали се убедихте, че е имало съюз „Уошингтън-Ленин“, който се е борил срещу такива като вас.

Лицето му се разкриви.

— Както и да са се наричали, били са убийци.

След няколко дни му съобщиха да се върне в Бъроуз. Всички полицаи с него също си събраха нещата и тръгнаха накуп с последните коли, откарали репортерите. Не знам как журналистите са успели да се възползват от неочакваната възможност. Не отидох да изпратя заминаващите.

Скоро получихме съобщение, че аз и Петрини сме назначени за съдиректори на експедицията. Нито дума повече за Сатарвал. Едновременно с това научихме, че в Бъроуз ще има официална

пресконференция. Събрахме се пред холоприемника в голямата палатка. Петрини ми стисна ръката.

— Сега заедно ще ръководим разкопките, както трябваше да е от самото начало.

— Предстои ни още много работа — промърморих аз и той май прие думите ми сериозно.

Говорител на комитета беше Бодила. Постарах се да седна най-отзад в палатката, защото се почувствах неудобно под погледите на колегите си.

Както винаги в общуването си с журналистите, Бодила беше невъзмутим и чаровен, а на тях това много им харесваше. Сведе поглед към поставката с листовете пред себе си и си придаде строго изражение. Строен среброкос мъж, облечен в извънредно скъп сив костюм. На всяко кутре и по ушите си имаше малки сребърни халки. Остър нос, гъсти вежди, тъмносини очи.

Първо прочете официалното изявление.

— Скорошните находки по време на разкопките в Нов Хюстън са вълнуващ и трогателен принос към знанията ни за един от най-тревожните периоди в марсианската история. Месеците през 2248 година, които наричаме смутовете, са били време на трагедии и героизъм. А историята на обсадения град и неговите храбри защитници е вдъхновяваща за всички, които обичат Марс. Мъжете и жените от Нов Хюстън са се борили за правата и свободите, приемани днес от нас като нещо естествено и обичайно. Отчасти и на тяхната саможертва дължим всички блага, на които се радваме сега. Изразяваме възхищението си към компетентните и опитни археолози от Планетарния инспекторат и от университета за техните исторически открития.

Той се взря право в камерите — знаеше, че и аз го гледам в момента и искаше да ме разтърси с подигравателната си усмивчица.

Първа се обади една жена:

— Господин Селкирк, а новите находки, особено доказателствата, че е имало съюз „Уошингтън-Ленин“, не противоречат ли на изводите в доклада на Комисията Еймз за смутовете?

— По никакъв начин — жизнерадостно отвърна Бодила. — Ако прочетете отново доклада на Комисията Еймз... — той направи пауза,

за да отзвучи смехът на хората в залата, — ...ще намерите заключение, че е имало добре организирани бунтове срещу законните власти на Марс, по време на които водеща роля са играли екипажите на руските миньорски кораби. Комисията не е успяла да установи името на организацията, но находките в Нов Хюстън потвърждават изводите ѝ. Изтъкнати историци като Хироко Накаяма и Хялмар Недерланд от много години се опитват да посочат кои са били водещите фигури в смутовете. Всъщност именно Недерланд се е натъкнал на така наречената кола на спасението близо до Нов Хюстън. Други историци пък изясняваха връзката между смутовете и реформите в управлението на Марс през следващия век.

Журналистите кимаха верноподанически и шепнешком изразяваха одобрението си пред окачените на китките им микропредаватели, за ги чуят и хората в бедняшките спални и в мините.

Значи пак щеше да им се размине.

Излязох от голямата палатка, гадеше ми се. Властите щяха да признаят каквото беше изгодно за тях, а останалото да изопачат така, че да се впише в новата измислица. Щяха вечно да променят обясненията си, за да се крият зад тях. Отново вкусих поражението. Каквото и да хвърлях срещу тях, отскачаше от гъвкавата броня на разтегливите тълкувания.

И все пак очаквах това. Бях готов и вече кроях планове с какво да ги уязвя в бъдеще. Но лъжите на Бодила ме потсоха. Старото ми сърце прескачаше по някой удар, стомахът ми се сви на топка. Наложих се да поседна. Какво от това, че очаквах удара...

По компютърната връзка с Александрия получих оскъдни сведения за Ема Вайл. Родила се в лагера в кратера Гале, на самия край на падината Аргире, през 2168 година. Родителите ѝ се развели и тя останала с баща си. Учила математика в Бъроуз, после ръководила екологично-инженерния екип при изграждането на комплекса в падината Хелас. Четири пъти подобрявала рекорда на средни дистанции. Когато Комитетът поел управлението на миньорските кораби, тя била прехвърлена от „Роял Дъч“ в центъра за нови животоподдържащи системи, а по-късно я включили в миньорски екипаж. Архивите на проектите за извличане на метали и минерали от

астероидите бяха твърде непълни, пак заради смутовете. Изобщо не открих данни за „Ръждивият орел“, нито за Ема след 2248 година. Липсваха каквито и да било забележки, свързани с нейното изчезване.

За Олег Давидов намерих само няколко реда в регистъра на ражданията (роден през 2159 година, на Деймос). Беше отбелязан и фактът, че е постъпил като кадет (специалист по двигателите и системите за ориентация) в руската миньорска флота. После нищо — нито нови длъжности, нито съдебен процес, нито назначаването му за капитан на „Идалго“. Всъщност корабът „Идалго“ не се споменаваше никъде.

И нито дума за Марсианския космически съюз.

Явно цензорите бяха поработили добре. Но документацията за марсианската история е била повредена и разбъркана, вероятно безнадеждно, по време на смутовете. Откъслечни сведения се намират на най-странни места и цензорите не успяват да пресеят цялата достъпна информация. От Нов Хюстън не можех да направя нищо повече, но се окуражавах, че ако разполагам с повечко време в Александрия, все ще изровя още факти. И преди се бе случвало.

Засега се отказах и се върнах към Ема. Бях поискал да ми изпратят нейна снимка — от времето, когато започвала работа в миньорската флота. Кръгло лице, стиснати устни, кафяви очи и кестенява коса, чудесно очертани скули и челюсти. Харесвах лицето ѝ. Често се обръщах към снимката нощем, когато вдигах поглед от страниците на нейния дневник.

„Мразех Комитета за развитие на Марс — да, признавам, наистина го мразех! Мразех лъжите им, че правят всичко възможно да създадат по-добър живот на една чужда планета... И така нататък, и така нататък. Всички знаеха, че това е лъжа. Но ние бяхме свикнали да си затваряме устата, защото онзи, който приказваше твърде много, можеше бързо да бъде изселен в Тексас. Или на Амур. Членовете на Космическия съюз бяха намерили свое решение, впускайки се в едно безумно начинание — тайно да избягат към звездите, но те поне се съпротивяваха. А аз? Дори нямах куража да кажа на приятелите си как се чувствах! Мислех си, че това малодушие е норма, и се успокоявах.“

И аз си седях така в разкошния апартамент на университетското градче, пишех статии за събития отпреди три столетия, зальгвах се, че съм едва ли не най-яръстният противник на комитета по цялата

планета, макар да захапвах стръвта на всяка кукичка, която ми подхвърляха. И се умилквах за услуги около един от членовете на комитета. Що за съпротива беше това? Бях ли направил друго, освен да крещя разпалено? А хората от властта ме търпяха и се подсмиваха тайничко. О, как ми се искаше да съм като Ема, да намеря в себе си сили, за да направя нещо, а не само да говоря!

Накаяма, Лебедян и още неколцина възразиха остро срещу твърденията на комитета, че находките в Нов Хюстън не оборвали изводите на Комисията Еймз. След това упреците и критиките рукнаха като порой, на мен ми остана само да насочвам недоволството и да си водя записки, за да не забравям. Университетът позволи на медиите да публикуват части от дневника на Ема, скоро бе издаден и изцяло. Стана доста популярно четиво. Хората като че бяха запленили, поне за седмица или две, от тези новини, връщащи ги в собственото им забравено минало. Аня Лебедян се обади да ме поздрави и да ми зададе няколко въпроса. Без колебание започна разговора на руски. За мен беше особено вълнуващо да говоря езика на самиздата. Открих, че си служа свободно с него, но не си спомнях нищо от някогашния живот, в който го бях научил.

Ходех по ръба на кратера, а буреносните облаци с цвят на шоколад се носеха на север и светкавици като дебели разклонени дървета се редуваха с ивици масленожълта светлина. После облациите се разстлаха като намачкано одеяло по цялото небе и превърнаха следобед в нощ. Долу моят екип работеше в мъртвия град, а в съзнанието ми звучеше Адажио за струнен оркестър на Самюъл Барбър. До основната сграда на енергоцентралата Хана и Бил разгорещено обсъждаха нещо. Изглежда повече бяха заети със себе си, отколкото с работата. Спуснах се по гънките в застиналата лава до Копиевидния каньон, влязох в наземната кола и седнах вътре.

Може би Ема Вайл бе седяла точно на това място някога. Било е през нощта. Бавно са се промъквали с угасени фарове по виещия се път, а отляво склонът на дефилето се спускал стръмно надолу. Артилерията на щурмоваците унищожавала последните огнища на съпротива. Електромоторите са работели безшумно, а и във все още зараждащата се тогава атмосфера е било невъзможно да се използват

хеликоптери. Но вече качените на ръба оръдия с топлинно насочване се прицелвали и стреляли. Някои от колите се пръскали на парчета, други застивали повредени, а трети — с изключени двигатели, продължавали надолу... към свободата.

Не се съмнявах, че някои от бегълците са били убити. Но в тази кола не намерихме останки. Ако полицаите са прибрали трупове, щели са да приберат и документите. Същото биха направили и бунтовниците. И щом ние открихме документите, значи никой не е отнасял мъртъвци от колата. Значи взривът, който я е повредил, не е убил хората вътре. Или поне така ми се искаше да е било. Седнал на смръзналата се напукана пластмаса, аз исках да почувствам какво се е случило на Ема. И във виденията ми тя оставаше жива. Нямах усещане за смърт в тази кола. Може би е живяла само колкото да изпълзи навън и сега тялото ѝ беше едва на метри под мен. Не. Детекторите на метал биха открили скафандъра. Избягала е към хълмовете. Моята Ема не е загинала.

Извадих малката снимка, която носех в джоба на скафандъра, и я разгладих върху крака си. Тръгнали са към района на хаотичните терени, където лесно биха могли да се крият и досега. Дали пък Ема е още жива и се занимава с биогеоценозата на любимата си планета?

Изведнъж ми хрумна, че ако е така, мога да я намеря.

Метеоритни кратери. С диаметър около 2000 километра, падината Хелас е най-големият метеоритен кратер на Марс.

Скоро след това научихме за находката на Плутон. Стрикълънд слезе при нас в града да ни съобщи новината. Разкопахме център на съпротивата, бомбардиран до пълно унищожение. Дватама със Союза закрепяхме въжетата на крана към опорната греда, от която току-що бяхме почистили пясъка.

— Доктор Недерланд! Хана! Има съобщение от Бъроуз.

Той скочи при нас в разчистеното подземие. Зяпнахме го учудено, а той се изпъна като полицай в стойка „мирно“.

— Какво толкова е станало... — промърморих аз.

Хана надникна отгоре и Бил вдигна поглед към нея. Чак тогава забелязах, че прелива от радостна възбуда.

— Намерили са паметник на Плутон. Миналата година Съветът на външните планети изпрати първата експедиция. Току-що са

стигнали до Плутон. Открили някакъв паметник. Големи правоъгълни късове лед, изправени в кръг. На пръв поглед били доста стари...

— Но това е невероятно! — ахна Хана.

— Знам! Иначе защо ще тичам и ще крещя като луд?

Бил седна на земята и увеличи притока на кислород към лицето си.

— Това звучи налудничаво — обади се и Соуза. — Сигурно някой се е...

— Върнете се в лагера и вижте сами — предложи Бил. — Изпратили са снимки.

Зарязахме си работата, сякаш изведнъж бе загубила всякакво значение, и се запътихме към лагера. В голямата палатка вече имаше тълпа, вдигаха оглушителна врява. Никога не бях чувал такъв шум тук. Пробих си път през гъмжилото и се вклиних в групата, скупчила се около най-голямата работна маса. Предавах си няколко снимки от ръка на ръка. Пресегнах се мигновено и откъгнах една.

— Ей! — кресна жертвата ми, но аз вече бях обърнал гръб на жената и побързах да отида в трапезарията.

Малка снимка и... като че в черно-бяло. Черно небе, сивкава равнина от реголит с ниски, наслагащи се метеоритни кратери и в среден план кръг от прави бели блокове. Някои бяха тънки, други — дебели и масивни. Осветяваха ги монтирани от едната страна прожектори и пет-шест от колоните сияеха ослепително, сякаш бяха огледала, уловили слънчевата светлина. Човешките фигури в тромави белезникави скафандри стигаха едва до една пета от височината на тези странни колони. Хората бяха отметнали глави назад, може би се взираха в най-близкия бял стълб. Не можах да определя на око диаметъра на кръга — около двеста или триста метра. Малък кръг от камъни (бели камъни?!)... на Плутон.

Седях прегърбен над тази снимка поне половин час. Не знам за какво си мислех, главата ми беше съвсем празна. Струваше ми се, че сънувам. Точно такава нещо бих очаквал да ми се присъни. Но колегите ми обсъждаха оживено в съседната зала и ме връщаха към действителността.

Петрини потропа с юмрук по масата.

— Моля ви за тишина! Имам още новини за вас. Очевидно е, че тази изследователска група не е първата, стъпила някога на Плутон. Не

се съмнявам, че са преживели ужасен шок! Както и да е, опомнили са се бързо и са изпратили информация заедно със снимките. Обектът е разположен точно на географския северен полюс на планетата. Кулите, съставлящи пръстена, са направени от воден лед. На брой са шестдесет и шест, една от тях е паднала и се разчупила. На друга има надпис. — Настъпи пълна тишина. — Джеферсън от университетската библиотека в Александрия установи, че надписът е на санскрит. Знам, знам какво ще питате! Не чакайте обяснения от мен. Някой си е направил хубава шегичка на онази планета. Надписът представлява два глагола и няколко черти. И двата глагола означават приблизително „да тласнеш още по-напред“. А чертите образуват проста аритметична прогресия — две, пак две, после четири и осем.

— Две хиляди двеста четиридесет и осма — обадих се аз. —
Годината на смутовете.

Мигновено в паметта ми изплува откъс от дневника на Ема. Влязла в каютата на Давидов, заварила го заспал, а на бюрото му намерила някакви чертежи...

Петрини вдигна рамене.

— Ако допуснем, че тези черти обозначават дата според нашия календар. Но при оскъдните данни засега не бих прибързвал със заключенията.

Едва го чувах.

— Откъде ни препредават информацията, която изпраща експедицията?

— От Бъроуз. От космическия център на университета.

— Ще отида там и ще предам няколко въпроса, ще прегледам и всичко, което изпращат.

— Но защо?

— Ще се върна колкото може по-скоро.

Извиних се на колегите си и излязох. Някои ме зяпнаха озадачено, но това не ме притесни. Нека си мислят каквото искат.

„Това бяха схеми, няколко варианта на едно и също нещо... окръжност или нещо подобно... сплескана от едната страна окръжност. Около нея под различни ъгли бяха разположени малки триъгълници, защриховани с молив... С нещо трябва да оставим следа в този свят, да покажем, че въобще сме били някога тук...“

Може би, повтарях си, може би това откритие на Плутон, стъписало ме до смайване, разтревожило ме до полуда, все пак щеше да ми послужи много по-добре, отколкото бях способен да си представя. Май съвсем не беше толкова ненавременно, колкото си мислех в онова разкопано подземие.

Лагерът

Планетарният инспекторат ми отказа разрешение да напусна Нов Хюстън, затова се обадох на Бодила.

— Имаш нужда от помощ, а? — подхвърли той веднага.

— Да.

— Гледа ли моята пресконференция?

— Гледах я. Ти сам ли си написа речта?

— Не.

— Така си и мислех. Съзнаваш ли колко лъжи бяха вмъкнати в нея? Или ти е все едно?

— Нима имаше лъжи?

— Ясно. Все едно ти е. Щеше да прочетеш всичко, което ти бутнат в ръцете. Това е участието на всеки новак в Комитета. Отвратително!

— Ти май щеше да ми искаш услуга?

— Е... да.

— Ще си помисля. Разочарован съм, че не си харесал моето малко представление.

— „Представление“ е най-точната дума. — Ето, пак не можах да се сдържа! — Но номерът няма да мине, да знаеш. Лебедян и останалите вече разкъсват на парчета вашите измислици, както и всички отчети на Инспектората за находките в Нов Хюстън. Бодил, не можете да се преструвате, че не е имало фалшификации на историята. Твърде много противоречия и несъвпадения излязоха наяве. Намереното от нас тук отрича напълно казаното от Шей за нападението на града. Ако искаш, провери пак в доклада на Комисията Еймз.

— Непременно, Хялмар — засмя се Бодила.

— Гледай да не забравиш! Ако оставим настрана гнусната наглост на тези увъртания, изглеждаш глупаво, когато изпълняваш такива поръчения. Така собствената ти позиция отслабва, защото като говорител те свързват с лъжите, които си изрекъл. Ще ти се отрази зле

на кариерата. А този път няма да се измъкнеш сух от водата. По-добре обясни на своите шефове положението и се опитайте да измислите нещо по-умно.

— Благодаря за урока по държавническа мъдрост — изрече той присмехулно.

— Готов съм да го разменя срещу едно пътуване до Бъроуз — озъбих му се аз. — Искам да науча повече за тази щуротия на Плутон.

— Чудесна загадка, нали? Всички в Бъроуз само за това говорят. Каква е истината според тебе?

— Истината е, че ви очакват още неприятности. — Забелязах как потрепна горната му устна и реших да не прекалявам. — Но знам, че откритието е добро за Марс. Можеш да се обзаложиш на това.

— Хъм...

Той ме принуди да се поизпотя от притеснение, докато го молах. Но му казах каквото трябваше и се съгласи да ми помогне.

Седях във влака за Бъроуз, притиснал чело о стъклото на прозореца. Медни облаци се пръскаха по вятъра под тъмнокафявото небе. Понякога се чувствам като тях — разпилян, разпокъсан по неумолимия ураганен напор на Времето. Знаех, че с това пътуване за мен свършва още един живот. Из целия вагон се чуваха гласове, говорещи само за поредното чудо — тайнствения паметник на Плутон. Дали означавал, че наистина е имало цивилизация в Атлантида? И че е достигнала до полети в Космоса? Мислено порицавах тези хора с необичайно за самия мен красноречие. Моля ви, стига с налудничавите измислици! И без това е достатъчно трудно! Само че именно най-нелепите хипотези щяха да никнат изобилно около това откритие, същински гъби около пръснал се мехур със спори. Беше неизбежно. А на осеяната със скали равнина Синус Сабеус някой бе разчистил обширен район и бе подредил камъните в надпис: „ПОКАЙТЕ СЕ“. Вглеждах се в буквите през смътното отражение на собствената ми глава — щръкнала черна коса, малки очички, мрачно свити устни. Как ли ме понасяше Бодила?...

Знаех защо откритието на Плутон ме засегна толкова лично. То щеше да унищожи привичния ми свят. Досега живях в среда, която успявах да предвидя, в едно разбираемо за мен затворено общество. Като всеки друг полагах много усилия да си свия гнездо от вкоренени навици, иначе животът ставаше твърде дълъг и непоносим. Щях цяло

десетилетие или дори две да се ровя кротко в най-важното за мен място от марсианската история. Самите разкопки щяха да се превърнат в част от историята. А сега паметникът на Плутон връхлетя като метеорит през купола, разби всичко и ме запрати насред нов свят. Вече бродех по непознат терен, изложен на неznайни опасности.

И общността на историците, и непостоянната публика от непосветени щяха да забравят Нов Хюстън заради това несравнимо по-вълнуващо откритие... освен ако можех да докажа, че в дневника на Ема е скрито разковничето на загадката. Да убедя всички, че звездолетът, с който тя отказала да напусне Слънчевата система, е оставил след себе си този паметник като доказателство и знак за излизането в междузвездното пространство. Да внуша, че това е паметник на смутовете. Но имах нужда не само от тези кратки редове, за да заприщя потопа от безумни измишльотини. Предстоеше ми цяло разследване и планът вече ми беше ясен — щях да търся Марсианския космически съюз из архивните дебри на Александрия.

Поредната загадка. Би трябвало да съм доволен, но все още преживявах само объркване от промяната и още нещо неопределено, граничещо със страха. Може би борбата с тайните е само упражнение на способностите, които ще ни позволят да разгадаем самите себе си.

Щом пристигнах в Бъроуз, отбих се в апартамента си. Кухня в махагон и черно-зелена теракота. В хола властваше библиотеката, заела две стени от пода до тавана. Дебел сребристосив килим застилаше коридора към баня почти с размерите на хола. И спалня, запълнена от легло на подиум. Глупавият разкош на един самотен професор. Не ми се вярваше, че лично съм избирал обзавеждането. Що за човек е този Недерланд? Нищо чудно, че на разкопките се чувствах много по-добре.

Прекоших големия двор на университетското градче, мърморех си:

— Всичко на боклука, само голи стени с мазилка и дъски на пода. Книгите на купчини и един дюшек в ъгъла...

Дворът беше като издигната тераса над градския център и аз се поспрях да хвърля един поглед. Годината в Нов Хюстън бе променила изцяло представите ми за мащаби. Небостъргачите край реката, мостът, широките булеварди като спици на колело ми изглеждаха

немислимо грамадни, като че творците на града бяха строили за великани. Цяла падина, превърната в речна долина, четиримилионен град под открито небе. Какво ли биха си помислили някогашните обитатели на Нов Хюстън? А какво ли щяхме да кажем самите ние преди триста години?... В миналото е било по-просто (съзнавах, че това не е вярно). Само че нашето съзнание се оформя през юношеството и повече не се променя, колкото и дълго да живеем.

— Хайде, изкопаемо — подхвърлих си, а статуята до мен сякаш ме гледаше със съчувствие. — Хайде, пещерно човече, върви да зяпаш онзи леден кръг.

Минаващите студенти се обръщаха за миг към мен и се отдалечаваха равнодушно.

Разбира се, в канцеларията на факултета всичко си беше същото. Люсинда и Кори ме поздравиха и ми дадоха моята поща. Често си мислех, че хората от факултета са като семейство — секретарките заместват лелите, колегите са свирепите братя и сестри, а студентите играят ролята на децата. Колко по-близки ми бяха от моето биологично семейство! Деца, внуци, правнуци, пра-пра... и така нататък. Вече не знам докъде се простира потомството ми. Не съм виждал никого от тях от десетилетия. Повечето живееха по астероидите или още по-далеч, където Съветът на външните планети допуска пълна анархия. Всъщност замисли ли се човек, кръвта не се оказва чак толкова по-гъста от водата. Но тук, в познатите кабинети, Люсинда веднага ме попита как вървят разкопките, докъде са стигнали Бил и Хана и кой е бил последният повод за мрънкането на Соуза... а какво мисля за това забележително откритие на Плутон?

— Радиопредавател на извънземни — сериозно изрекох аз и те се ухилиха.

Така разбирам семейството.

Всичко в пощата ми беше пълен боклук, ако не смятам дългото, писано на ръка послание от моята бивша трета съпруга. Бореше се с пристъпите на паника, редуваща се с убийствено равнодушие, а това писмо беше част от предписаното ѝ лечение. Съчинявала го цял месец и все едно четях дневника на някой зомби. „Разходих се край канала. Ледът беше дебел и напукан от камъните, които хлапетата хвърлят.“ Горката Маги... Оставих листовите настрана с намерение да дочета писмото друг път. Пишеше скучни писма дори когато беше добре.

В голямата прожекционна зала на космическия център ме чакаха Люис, Столуърт, Нгуен и още неколцина, които не познавах.

— Пускай! — подвикна Нгуен на техника.

Мрак. После над пода се появи тъмната равнина, която вече видях на малката снимка. Гъсто осеяно със звезди небе замести куполовидния таван. Слънцето беше само два-три пъти по-ярко от Сириус и висеше ниско над хоризонта.

— В единия си край Айсхендж е на петдесет метра от географския северен полюс — подхвърли Нгуен.

— Айсхендж ли?

— Така го наричат.

— „Хендж“ означава кръгъл земен насип — възразих аз.

— Да, но правят аналогия със Стоунхендж — весело вдигна рамене Нгуен. — Освен това колоните са поставени по ръба на нисък кратер, така че се издигат на около два метра над равнината. Значи можеш да наречеш този ръб „хендж“.

— Нелепо е.

— Е, къде е? — попита Столуърт.

Няколко пъти бях работил с него по проблеми в датирането на находките. Това беше неговата специалност.

— Холозаписът е направен от Артър Гросджийн, главния планетолог в „Персефона“. Показва ни как самите те са приближили мястото. Вижте как подскача хоризонтът. Ей сега ще се появи, право пред нас. Сега в северното полукълбо на Плутон е лято и мегалитът е осветен постоянно. Тихо, ето го!

Но тъкмо в този миг Столуърт заговори:

— Появата на такова множество кратери би трябвало да отнеме милиарди години. Как е възможно планета, отдалечена от всякакви метеорни потоци и астероидни пояси, да е надупчена с толкова кратери?

— Няма общоприет отговор — отвърна Люис. — Според една от теориите Плутон е бил спътник на някой от газовите гиганти в системата и след като си отнесъл порцията тежка бомбардировка, бил изхвърлен на далечна орбита от преминало наблизко друго голямо тяло.

— Кое? — учуди се Столуърт.

— Не знам. Питай Великовски. — Люис се засмя. — А Маунтджоув твърди, че образуването на кратерите е започнало преди

петнадесет милиарда години и Плутон е планета, някога принадлежала към една от най-ранните звездни системи.

Над хоризонта изведнъж се появиха десетина точки — звезди, постепенно превърнали се в бели кули. Млъкнахме. Колата, на която беше холокамерата, подскочи върху ръба на почти изравнен с повърхността кратер. Скоро вече виждахме целия пръстен от колони. С доближаването му моето сърце туптеше все по-болезнено. Колата премина между два ледени стълба и се насочи към центъра на кръга. Но повърхността на реголитната равнина беше непокътната. Нима след издигането на такъв паметник не биха останали някакви следи?

Средната височина на ледените кули беше десет до петнадесет метра, а широчината — два до три. Но някои бяха значително по-големи. Три колони имаха триъгълно сечение, а не правоъгълно. Една от по-масивните се бе пречупила почти в основата си и бе паднала към средата, пръскайки се на десетки ръбести бели парчета. Холокамерата се насочи към тези останки и когато спря, аз отидох в ъгъла на залата и се озовах до кръста в призрака на ледена буца.

Другите си бъбреха за водния лед около Сатурн и за каменните кръгове, останали в Британия от епохата на неолита, но аз се постарях да не ги чувам и се вирах в сцената около мен. Поддадох се на илюзията за безмерно пространство и се опитах да почувствам мястото.

— По-големите колони са откъм северния полюс — обади се Нгуен.

— Помълчи малко и ни остави да гледаме — помолих го веднага.

Кречех из холограмата и се вирах напрегнато. Незнайният творец имаше чудесен усет за формата. Не се съмнявах, че виждам нещо, създадено от човешки ум и ръце. Изглеждаше точно като знак, оставен от съзнанието върху Космоса, също като рисунките в праисторическа пещера. Шестдесет и шест ледени стълба на около десет метра един от друг. Нещо изплува в паметта ми и аз се върнах при останалите, които разглеждаха колоната с надписа. Дълбоко врязана калиграфия, а отдолу — шестнадесет резки.

За Стоунхендж ли ми напомняше? Не... В съзнанието ми се появи образът на Стоунхендж като на пощенска картичка — невзрачно място под защитен купол, все едно го бе направил скулпторът Риналди. Пък и напречните каменни плочи му придаваха съвсем друг

вид. Беше нещо различно... Затревена пустош... Мрачно море като калаена тава...

Още една нишка от спомените се прекъсна в настоящето. Сегашният миг е най-важен за сетивата, може да заличи всичко останало и това е добре, но понякога ми се иска да не е така. Дали пък не изпитвах облекчение, че не си спомням? Объркан, аз се дръпнах настрана от другите. Оглеждах тези ледени остриета, стърчащи над тъмната равнина, и остро преживявах странното видение. Приклеках и преминах през дребните камъчета, сякаш аз не съществувах, а холографската илюзия беше самата действителност. Изобщо забравих за залата, в която се намирах, и се озовах на Плутон — на един полупрозрачен Плутон, където можех да си седя без скафандър и да дишам хладен въздух, и да се вирам в по-загадъчен и чудат мегалит от всеки, който някога се е издигал под земното небе. Страхопочитанието (чувство, което ценя и го жадувам заради редките мигове на появата му) твърде много наподобява своя братовчед ужаса, когато нахлуе като вълна в душата. И точно острието на тази смътна уплаха върна ненадейно убягващия ми спомен — ливадата над морето, тънкия сърп на Луната в небето, изпълненото със съжаление кръгло лице на Мадлен. Скочих, стреснат и развълнуван. Да, пътуването ми до Земята... картини от него се редяха подобно на наниз и всяка мигновено събуждаше следващата в паметта. Нервите ми почти звъняха от напрежение, кръвта се втурна буйно по вените ми, Плутон и Марс изчезнаха от съзнанието ми.

Притисках слепоочията си с длани, когато блеснаха светлините. Боя се, че моите колегите ме помислиха за смахнат. Не им обърнах внимание, само промърморих някакво извинение към Столуърт и Нгуен. Измъкнах се от космическия център в изненадващо ярката светлина на следобеда.

Лемнискатски острови — тези буци извънредно твърда скала са били по-устойчиви от околните пластове, когато катастрофалните изблици на вода от подземните кухни са оформили каналите.

Помня, че прекарах почти целия полет до Земята в центрофугата. Тренирах в условията на земно притегляне, за да се подготвя за кацането и последвалите го дни. Третата ми жена Маги току-що ме бе напуснала. Не искаше да предприемам това пътуване, а аз няхах

желание бракът ни да свърши така. Имахме деца, аз следвах твърдо установените си навици. Нищо, освен възможността да посетя Земята, не би ме убедило да ги разруша. Комитетът даваше подобни разрешения крайно неохотно, но аз се вкопчих в своя шанс и тръгнах въпреки ужасната депресия, оставяйки парчетиите от цял един живот зад гърба си. Отново бях в преход към нов етап, лишен от предишните привички, болезнено жив.

Разбира се, побързах да се вмести в рамките на нови установени правила в битието си. Самото пътуване беше начин на живот, спомням си го като едно цяло. Упражнявах се усърдно всеки ден и накрая вече не усещах тялото си като непосилен товар. Все още ми тежеше, но можех да се справя. Всеки ден се измъчвах на онези машини и се уморявах толкова, че няха сили да мисля.

Една жена се занимаваше със същата упоритост, макар и не с толкова мрачно настървение. Белите ѝ дробове помпаха мощно въздуха, от всяка пора на кожата ѝ изскачаха капчици пот. Нападаше машините с весела дързост и се присмиваше на намусената ми физиономия. „А този уред опита ли го?“ — питаше ме тя. „Още не съм“ — отвърщах и се насочвах към механичния мъчител. Говореше само за тренировки и натоварвания, а това ми допадаше. Казваше се Мадлен. Беше горе-долу на моите години — около стотина. От външността ѝ си спомням само гъстата руса коса, вързана на опашка в центрофугата, но пусната да се рее като облак в по-слабото притегляне на общите помещения в кораба. Винаги привличаше погледа ми. И колко силна беше тази Мадлен...

Но дори през ум не ми мина, че се влюбвам. А и как бих могъл? Чувствах се изтощен, гадеше ми се от самата мисъл за нови преживявания. И колко ли пъти може да се случи това в един човешки живот в края на краищата? Не е ли любовта сред способностите ни, които се изчерпват, изтичат подобно на вода от подземно езеро? А Мадлен не допускаше сближаване (това също ми харесваше). Разговаряхме часове наред, докато тренирахме. Тя ме научи да скачам на въже. Разказахме си своите житейски истории. Бе помогнала в организирането на пътуването — отиваше за трети път на Земята. Всеки ден се упражнявахме, накрая рухвахме и дишахме тежко в гъстия като супа земен въздух. Може би газовият състав на земната атмосфера има особено въздействие върху мозъка, защото усещах как

същото нещо ми се случва отново, въпреки че се подтиквах да мисля трезво. Плашещо е да разбереш колко са безпомощни хората пред самите себе си! Казваме си: „Аз се разбирам, ще се променя, ще се овладеея, ще се пазя.“ А после при всеки стрес се държим така, както е заложено в нашия характер още от самото ни раждане, в характера, скрит дълбоко под нашето „аз“. И аз се влюбих безпомощно, сякаш ме повали заразна болест.

Струва ми се, че бях симпатичен на Мадлен. Преодолявах тежестите, защото исках да бъда доволен от тялото си, отбягвах да се обръщам към множеството огледала в залата на центрофугата, за да не виждам зачервените си бузи и щръкналата си черна коса. Жалко, че човек не може да промени и образа си с тренировки. (Суетността си отива трудно от съзнанието. Дори и когато прехвърлим първите две столетия, ценим лицата си, сбръчкани като корубата на костенурка, защото изразявали нашия опит и помъдряване, били история на емоционалния ни живот. А тогава бях само на сто години и изглеждах съвсем млад.)

Паметта съществува в малки затворени вериги от случки. Ето следващата връзка от брънки в спомените ми — излизаме от совалката на площадката за кацане сред пустинята. Всички в групата се чувстват като колумбовци. Въпреки цялата подготовка се усещах твърде тежък, а слънцето ме заслепяваше. Струваше ми се, че небето гори. А синевата... нямаме такъв цвят на Марс, но съзнавах, че някаква част от мозъка ми веднага разпознава това синьо.

Откъслечни мигове от обиколките ни — Мадлен ме водеше по пътеки над Мачу Пикчу; смеехме се на сериозните статуи на Великденския остров; някакъв екскурзовод се учудваше на знанията ми за поредната историческа забележителност. Макар да бях научил немалко за руините на Земята, пак зяпах с отворена уста и се опитвах да видя всичко едновременно като останалите в нашата група. Сигурен съм, че приличахме на миньори от астероидите, дошли след много години в Бъроуз.

Още една, по-голяма верига. Една вечер бяхме в Ангкор Ват, двамата с Мадлен се катерехме по стъпаловидните стени на храмовете под бледо мъждукащите звезди. Застанахме на обвит с бръшлян покрив сред тъмната джунгла и аз видях познато изражение на лицето ѝ. Тъкмо я прегърнах и доближих устните си към нейните, когато

насекомо с големината на юмука ми прелетя между нас. Отскочихме, препънахме се и избухнахме в смях.

— Божичко!...

— Какво беше това?

— Не знам — каза Мадлен, — но пък беше грозно!

— Няма спор. Да не е водно конче?

— Как да го позная?! Дано няма много като него наоколо.

— Дано.

— Радвам се, че нямаме такива грамадни буболечки на Марс.

— И аз. Може да те уплаши до смърт.

Засмяхме се, после все пак беше време и за прегръдката. След няколко минути тя прошепна:

— Но не можем да го направим тук. Тези буболечки ще ни изядат!

Върнахме се в хотела и отидохме в нейната стая.

Отчетлив спомен от Персеполис — крачех по неизброимите хектари натрошен камък и се чувствах като Тамерлан. Опивах се от неподправения досег с миналото, а Мадлен ми каза:

— Когато съм с тебе, сякаш виждам това за пръв път.

Но във Флоренция се присъединихме към друга група от университета в Хелас. Техният екскурзовод и Мадлен се оказаха стари приятели. Дали стана точно така? Двамата излязоха да се поразходят из града. Защо пък не? Ревността е толкова глупава. Вероятно ми липсва умението на повечето хора да контролират чувствата си. Флоренция ми напомняше за Бъроуз с пожълтяващите си камъни, с реката сред извивките на хълмовете, с мостовете си. Вървах по тесните улици, а в корема ми сякаш бе попаднал един от мраморните пиедестали наоколо, превивах се под тежестта му. Свирепата жега се стоварваше на тласъци отгоре ми, изгаряше врата ми, едва издържах на тежкия влажен въздух. Мярнах Мадлен и нейния приятел в една пресечка, бяха спрели да си купят от местния сладолед. Омръзна ми и да гледам просящите наоколо, прибрах се в стаята си и се заслушах в пронизващата душата меланхолия на „Спомен от Флоренция“. Забравих за етруските, за италианския Ренесанс, у мен остана само трепетът от този секстет... Можеш да превърнеш и злочестините си в естетическо преживяване. Всеки се опитва да го постигне и сигурно

има защо, но не вярвам да е от голяма полза. Така само запомняш по-добре, но не се чувстваш по-малко нещастен.

Е, държах се глупаво. Признавам.

Последната верига с най-много брънки. Точно нея си спомних в холозалата на космическия център. Бяхме на Оркнейските острови, северно от Британия, за да разгледаме гробниците и каменните кръгове в Стенис и Бродгар. Островите бяха запустели, сутрин слана покриваше поляните, защото вече започваше зимата. Помолих настоятелно Мадлен да дойде с мен на зазоряване, за да отидем през ливадите до кръга в Стенис. Местността ни напомняше за Марс. Казах на Мадлен, че я обичам, а тя ми отвърна, че всъщност не я познавам достатъчно, за да съм сигурен. Като че любовта има нещо общо с опознаването между хората.

— Знаеш за какво говоря — промълвих след малко.

— Така ми се струва. Но нали познаваш Онега, който води групата от Хелас? — Кимнах. — Хялмар, аз го обичам. От години. Моля те, не се сърди! Това пътуване беше толкова приятно...

И така нататък. Тя си тръгна скоро, имала да върши нещо в хотела.

Бродех край побитите камъни, зареял поглед към далечните езера Хъри и Стенис на запад и на изток. Тесните, неравно одялани стълбове от сива скала се устремяваха към бързо носещите се облаци. Отвъд езерото се виждаше каменният кръг на Бродгар, съвсем мъничък от такова разстояние, попаднал в петънце слънчева светлина. Свят на шистените плочи. Древните легенди твърдят, че тези стълбове и колони са селяни, заварени от светлината да изпълняват езически ритуали. Опрях чело в мъха, покрил най-близкия камък, и се разтреперих. Колко пъти ми се бе случвало, колко пъти се заричах никога да не протягам ръка към друг човек, а ето — при най-лекия признак на дружелюбие се подлъгах отново. Изобщо не се владеех. В мен имаше нещо сбъркано. Знаех си. Чувствах го.

Тогава се стремях към брак според древногръцкия идеал — две силни дървета, увили се едно в друго като двойна спирала, по-здрави с взаимната си подкрепа и сплели клони завинаги. Дори в наше време някои хора успяваха да живеят така. И аз исках. Вече започвах да разбирам защо съществуването ми е накъсано на поредица от отделни животи и че не мога да разчитам приятел или близък да остане с мен за

повече от един живот. Значи никога никого нямаше да опозная истински. Освен ако откриех жената, с която да осъществя идеала си.

Но не можех. Както стоях до онзи мъхясал камък, струваше ми се, че има два вида хора. Симпатичните и общителните, привличащи се един друг за сериозни връзки, и ние, останалите — обикновени, грозновати, намръщени, чиито отношения са изпълнени с враждебност, разочарования, гняв и съжаление. Ние бяхме обречени на неуспех. И в трите си брака, и в останалите връзки полагах такива усилия, а се провалих толкова жалко...

Потънал в пристъп на самосъжаление, изведнъж забелязах десетина души от нашата група, които вървяха към мен и си сочеха камъните на Бродгар отвъд езерото. Един величествен каменен кръг, видян откъм друг, над ивица вода с метален отблясък — приказна, прекрасна гледка. Жестовете на всички издаваха вълнението им и макар да не чувах какво си казваха, разбирах ги напълно. Никъде другаде по Земята не видях по-хубаво място (не искам да я сравнявам с Марс, разбира се). Веселите туристи дойдоха при мен и някои ми махнаха с ръка. Една жена им обясняваше за древните мегалити и за астрономическото предназначение на грижливо разположените камъни. Беше затворено, срамежливо същество и през останалото време рядко говореше, но тези кръгове сякаш отприщиха красноречието ѝ.

— Знаели са как да изчисляват момента на изгрева при лятното и зимното слънцестоене, дори са могли да предсказват затъмненията.

— Не е вярно — намесих се аз. — Тази теория има толкова общо с истината, колкото и изкуственият произход на марсианските канали. Наистина тези кръгове са грубо ориентирани спрямо Слънцето, но в никакъв случай не са били научни обсерватории. Вярвате ли в обратното, налагате собствените си схващания върху древното мислене, а така само изкривявате представите ни за миналото.

Тя сведе поглед и ми обърна гръб. Другите се почувстваха неловко. Лиших я от краткото удоволствие да се покаже компетентна. Виждах, че ме смятат за досаден натрапник, а и сам разбирах, че проявих неуместна грубост. Искаше ми се да помоля за прошка горката жена, да обясня причините за вкиснатото си настроение, но не виждах как да направя това, без да се впускам в лични подробности. Пък и тя плещеше глупости, нима трябваше да се съглася с нея?

Висока жена с кестенява коса наруши мълчанието с жизнерадостно предложение:

— Хайде да разгледаме Бродгар отблизо и да видим Кометния камък.

Те тръгнаха по брега на езерото, наобиколили „специалистката“, без повече да ми обръщат внимание. Само високата жена ме изгледа отровно през рамо.

Пак останах сам и закрачих из заскрежените туфи от мъртва сивозеленикава трева, още по-потиснат отпреди. Не исках да остана на това място, но не измислих и повод да си тръгна, нямах и къде да отида. Обгърнах с ръце прояден от мъха побит камък и зарях поглед в разкъсаните сиви облаци над мен, а белезникавото небе ставаше бледосиньо с приближаването на залеза. Около краката си виждах малки цветчета, шарени петънца, пръснати между камъните и храсталаците. Вече наистина се чувствах твърде особено и няколко пъти ритмично блъснах чело в камъка, за да се отърся от това настроение.

Премръзналите ми ръце имаха цвета на небето. Над закръгления хълм отвъд западното езеро висеше тънкият лунен сърп. Мразовит ветрец появяваше откъм тъмносребрилата вода и аз усетих, че ми е студено. Преди четири хиляди години незнайни хора бяха издигнали камъните, за да увековечат странното въздействие на тази местност и своя живот тук. Знаех четири хиляди пъти повече от тях, но животът ми не ставаше по-малко суров от това. Слънцето се спускаше зад отсрещния каменен кръг и островчетата, езерото, голите хълмове в далечината излъчваха собствено сияние под тъмното небе. Уплаших се от суровостта им.

Най-после се насилих да се върна в старата странноприемница. Дълго седях пред камината и си стоплях ръцете, но студът не искаше да изчезне от тях.

Jokuhlaps — тези ледникови изригвания са типични за Исландия, където подземните водни маси, нагрети от действащите вулкани, стапят ледената покривка и рукват в катастрофални наводнения.

Вече ми е ясно, че съм подценявал паметта си. Събитията се трупат в нея и постепенно изчерпват естествения ѝ капацитет. Каквото е останало от далечното ни минало, се сляга под натиска на

последващото, припомнянето става по-трудно и накрая престава да се подчинява на съзнанието. Но спомените остават. Умението да ги извикваш изисква особен вид умствени способности. Когато се оплаквам от слабата си памет, аз всъщност ругая собствената си тъпота.

А случайните изблици на спомени са безполезни. Отприщено от случаен повод, миналото нахлува в съзнанието като поредица от образи, които сами сме си сътворили. Затова виждаме не истинските случки, а част от себе си. Приятни мигове, само събуждащи мъката по изгубеното време.

В промеждутъците, когато преминаваме от един живот в друг, сме най-уязвими към преживяното.

Когато надхвърляме естествената продължителност на живота си и навлизаме в столетията, приличаме на алпинисти, поели нагоре по склона на Олимпус Монс. Ние напускаме пределите на атмосферата. И трябва да си носим сгъстен въздух.

Не знам какъв съм.

Валес Маринерис — малко по на юг от екватора има поредица от свързани помежду си огромни каньони. Простира се на четири хиляди километра от източния край на Тарсис до ниските райони от хаотичните терени.

И Подкомитетът по планетарна организация, и Ректорският съвет на университета, и Планетарният инспекторат единодушно ми отказаха разрешение да работя в библиотеките на Александрия. Подозирам, че Сатарвал имаше пръст в този отказ — възползваше се от силното си влияние в Бъроуз. Затова пак отидох за помощ при Бодила. Получих я. Знаех, че е лошо дългът ми към него да нараства, но нямаше друг начин да си свърша работата.

По време на дългото пътуване с влака на запад седях до прозореца в почти празния вагон. Чух шум от детска игра в предния вагон и надникнах. Беше момче на около десет години, което пускаше пластмасови самолетчета към родителите си. А в другия край на салона се бе събрала цяла тълпа зяпачи. Момчето не се смущаваше от

любопитството им и спокойно отиваше да си вземе самолетчетата под жадните им погледи. Стана ми неудобно заради него и се върнах на мястото си. А влакът се плъзгаше край източния ръб на Еос, после през каньона Копратес. Беше грамаден и за миг ми се стори, че летим. Дъното на пропастта профучаваше на километри под нас, а на север отсрещната му стена сякаш образуваше самостоятелен хоризонт, като че Марс се въртеше насреща ни в гигантска приливна вълна. Все едно пътувахме през оптическа илюзия и вгледах ли се за няколко секунди, завиваше ми се свят. А и времето участваше в това нападение срещу моите сетива. Високи облаци се трупаха в прашното небе, а залезът събираше цветове, твърде пищни дори за най-екстравагантното изкуство. Само че природата не признава естетските задръжки и лилаво, розово, бледо и чисто зелено изпъстряха небесния купол, който неуловимо преминаваше от отенъците на малиновото към къпиновото. Най-сетне слънцето се скри и в здрача, осветяван само от орбиталните огледала, влакът запълзя нагоре по склона — същинско влакно от водорасло сред голия пуст свят. Включих малката лампичка над креслото и почетох, после зяпах през бледото си отражение към каньона.

От будката във влака си купих книга със заглавие „Разгаданите тайни на Айсхендж“ от някой си Теофилус Джонс. Първите думи в увода гласяха: „Нека подходим разумно към това откритие“, което ме накара да се разсмея с пълен глас. Прелистих нататък. „Освен това учените от академичната школа пренебрегнаха всички признаци, че находката е извънредно стара, с цел да я обяснят като творение на съвременната ни цивилизация. Вероятно предпочитат тази версия пред другата, към която фактите ни насочват недвусмислено — че вече разполагаме с доказателства за космически полети още в праисторическите епохи. Подобни доказателства са пръснати и по цялата Земя — от Стоунхендж до Великденския остров. Айсхендж е съграден именно от тази древна култура, чийто език е бил санскрит и схемите на чиито космически кораби могат да се видят по стените на храмовете на майте. Дупчиците по ледените монолити показват дълго бомбардиране от микрометеорити, а един е ударен и начупен от по-голям метеорит — почти невероятно събитие, показващо категорично, че се минали безброй хилядолетия, докато се случи.“

Атлантида като лоно на тази праисторическа технология... Санскрит като математически код и в същото време като праезик... Тибет като убежище на древната мъдрост... Изгубеният континент Му... „Космодрумът“ на платото Наска... „Великата пирамида“ в Иос... В тази книга бяха събрани накуп. Четях я, а в мен странно се сливаха удоволствието и гневът. Вярно, отявленото й скудоумие ме насърчаваше. Моето обяснение на явлението не бе застрашено от подобни глупости. И все пак дългото ми писмо, обясняващо връзката между мегалитите и експедицията на Давидов, разкрита в дневника на Ема, бе публикувано в „Марсианска наука“ без никакъв коментар. А в будката на влака имаше десет екземпляра от този набор евтини измислици, съшити с бели конци!

Захвърлих книгата на масичката и пак се загледах през прозореца. Сега и огледалата се спускаха към хоризонта, повтаряха истинския залез в приглушени отънъци на бледомораво, маслинозелено и опушен тюркоаз. Когато огледалата се скриха зад оставащата все по-назад стена на каньона, небето изведнъж потъмня. Грамадната пропаст изчезна в мрака до мига, в който Деймос (или Ужас на древногръцки) изскочи над западния хоризонт като факел. Луната с обратна посока на орбитата... Облегнах чело на стъклото и депресията се спусна върху мен като дългите сенки по дъното на каньона.

Винаги съм се страхувал, че някой от тези пристъпи просто няма да отmine, че ще промени биохимическите процеси в мен винаги и ще ме натика в неизлечимата боязън от живота. Познавам мнозина, които изпадаха във вцепенение за години наред или изобщо не излизаха от това състояние до смъртта си. Заболяването се среща често сред достигналите моята възраст. Престават да виждат какъвто и да било смисъл в живота и макар че още мъждукат, самата биохимия на техния организъм се променя, изпадат в съноподобно безразличие за десет, двадесет, тридесет години. Някакъв комедиант го нарече „болестта на Рип ван Уинкъл“. А медиците използват термина „затихване на емоционалните функции“. Само че така и не успяват да обхванат всички причини. Веднъж или два пъти ми се случи да изпитам тази потиснатост, ужасната вялост и равнодушие. Както аз си го представям, това е преддверието към неизлечимия страх от живота. Затова се впускам толкова пламенно да изпълнявам замислите си.

Знам, че е от уплаха. Невъзможно е да оцелееш в свят без смисъл! Но толкова често изглежда, че точно в такъв свят сме обречени да останем! Когато се разминавам с изпадналите във вцепенение, които някой друг води по улицата, или ги виждам седнали на прага като зомбитата, извърщам се на секундата, защото не съм сигурен дали няма да ме убедят с поглед, че са прави. Но що за живот е техният... Привикват ги да се обслужват сами и ги оставят да се влачат като просяци. Или ги прибират в специални лечебници с по-примитивна програма дори от детските градини. На други помагат приятели, роднини или домашни лекари. Останалите умират.

А онези, които навреме усетят, че се плъзгат надолу по склона, се преместват в Александрия.

Защото Александрия е град на сетивата и тук човек може да живее само с тях, без да се осланя на съзнанието си, въпреки присъствието на всички библиотеки и архиви. Осъзнах това отново, щом излязох през гарата на широкия централен булевард. Сякаш някаква част от мен се пробуди за нов живот. Градът е разположен в западния край на Ноктис Лабиринтус и тъй като е почти в най-високата точка на Тарсис (единадесет километра над средното ниво на повърхността), все още е защитен с купол. Парниковият въздух е топъл и изобилства на аромати. А всяка обществена сграда в сърцето на града се отличава от останалите по особения вид камък, вложен във фасадата. На всеки ъгъл изненада причаква очите. Минах край небостъргач от пурпурен мрамор, после друг от розов кварц. И двата служеха за опорни колони на купола и върховете им се сливаха по цвят с небето. Зданията на архивите предлагаха на погледа серпентина, халцедон и яспис. Полицейското управление представляваше квадратна кула от обсидиан, отразяваща околните постройки. А в централния парк бяха баните от корал и оливин, от тюркоаз, нефрит и кварц. Но аз минах направо през парка и се загледах само в марсианските боровинки и японските ели. Пристигнах в университетското градче, чувствайки се особено благочестив. Сигурен бях, че са ми приготвили стаите в пансиона за гостуващи учени, но се поколебах, защото вече се поддавах на градската магия. Защо пък да не се отбия в някоя от баните, може би точно от това се нуждая? Отърсих се от съблазните и се качих с асансьора до терасата на покрива. На

запад трите големи вулкана се издигаха над хоризонта като върхове от съвсем друга планета — аз бях сред мрак, а те в ярко слънчево сияние от средата нагоре. Най-северният, Аскреус Монс, беше и заснежен. Сърцето ми сякаш запълни изцяло гърдите ми и веднага познах чувството — Александрия...

Идеята е била чудесна — да съберат на едно място всички материали за марсианската история, да създадат Планетарен архив и да прибавят към него всевъзможни библиотеки, галерии, университетско градче. (Председателят Сарьонович май се е смятал за Александър Велики.) Александрия, столицата на паметта. Но не бих казал, че са постигнали особен успех. Парников град под купол, претъпкан с пари, на пътя от Бъроуз към Олимпус Монс и от Аркадия към Аргир, Александрия бе побрала в себе си и цял друг град — на банките и бардаците, пазарите и баните, схлупените спални и бордеите.

В самите архиви имаше сериозни пропуски, дължащи се преди всичко на смутовете. В последните дни бунтовниците бяха унищожавали всякакви документи, за да попречат на гонителите си. Затова и данните за периодите преди 2248 година бяха откъслечни. Почти толкова сериозно препятствие бе и фактът, че всяко поколение архивари е прилагало различна система за класификация, работило е с различни програми. За да проникне в базите данни, човек трябваше да е историк и в програмирането.

Зарових се в този лабиринт от документи с трескава енергия, като човек, решен да развали магия. Дни наред седях пред монитора и се борех с клавиатурата, защото повечето данни бяха записани на дискове — за руската миньорска флота (частични), кореспонденцията на Консорциума на марсианските корпорации за външните планети (досадни безсмислици), сведения за хората, споменати в дневника на Ема. Последните бяха най-интересни, защото потвърждаваха, че всички тези хора са изчезнали по време на смутовете, а за повечето липсваше и обяснение на този факт. Често явление, когато човек се занимава с документи от онзи период, но все пак беше нещо.

Омръзнеше ли ми да се вирам в екрана, минавах през парка и отивах в крилото, където се съхраняваха архивите на хартия. Тук бяха всички останали документи. Някои от тях бяха оригинали на записаното на дисковете, други изобщо не бяха попадали в

компютрите. Отначало се чувствах облекчен, че мога да докосна листовете с ръцете си. Съзнавам, че ми е по-приятно да се занимавам с предмети, отколкото с факти. Но след броени седмици големите зали, запълнени от шкафове и рафтове, претъпкани с отпадъците от бюрокрацията, започнаха да ме дразнят още по-силно от компютърния монитор. Точно в тези зали успях да си изясня докрай трудността на задачата, която си поставих, а и можех да видя до какво водят неизброимите часове безсмислен труд. Разбрах и степента на хаоса, на пропуските — цели чекмеджета, шкафове, стаи с объркано подреждане, с ненанесени в каталозите документи. Бях принуден да снова между този архив и компютрите и това само усилваше раздразнението ми.

Но никъде не намирах и най-беглото споменаване на Марсианския космически съюз. Три месеца след идването ми в Александрия не бях попаднал на нищо съществено. И все още нямаше никаква реакция на писмото ми в „Марсианска наука“.

Ема е търсела. Ние ровим.

А градът се опитваше да ме погълне. В погледа ми се наби гладкото лице на младеж, задрямал с глава върху масата сред петната от разлято кафе. Същински марсиански превод на онова стихотворение от Кавафи. Сякаш бе писано точно за този град. И затова навсякъде виждах сборника с поезията му — на седалки в тролейте, на посипаните с окапали листа пътеки в парковете, на рафтовете в библиотеките. И от задната корица на всеки орфан екземпляр тъжните очи на Кавафи зад очилата сякаш казваха: „И ученият може да се разтвори в Александрия.“ Опитвах се да не го забелязвам. До късен следобед оставах в архивите. Вечер се хранех в кафенетата около централния площад и наблюдавах бедняците, които преживяваха на тълпи около големите обществени сгради и си изпросаха по нещо от влизачите там. Нощем бях в апартамента си, празен като изключен компютърен монитор.

Една вечер погледнах календара в кухнята и се усетих, че съм преживял цяла седмица, без да забележа. Когато таламусът се претовари, не можем да съхраняваме новите спомени. Стъписан, аз се облякох и хванах един късен тролей до центъра на града. Застанах на

широкия тротоар пред небостъргача, където беше апартаментът на Бодила. Горе бяха просторните му стаи с огромните си прозорци, разположени над купола. Исках да вляза във фоайето, да му се обадя с надеждата, че си е у дома и ще ме покани да се кача. Застанах пред пулта. „Алигзандър Селкирк, 8008.“ Но той би останал недоволен, че го търся от самата сграда, нали? Ако е в града, сигурно си е довел някого. А и не би го интересувало в какво настроение съм, нито че имам нужда от компанията му. Самата мисъл за това би го накарала да се държи необичайно вежливо, за разлика от нормалното му поведение. Нямах да понеса това.

Под втренчения поглед на полицая излязох от сградата, свих зад ъгъла и се вмъкнах в най-близката баня. Платих си таксата, напъхах дрехите си в шкафче и тръгнах по гъстата плетеница от червени коридори към една от залите. В мътната червеникава светлина лениво се движеха тела с мокра, блестяща, гладка кожа. Очертаните мускули на мъжки гърбове, изящните извивки на женски бедра. Мокри коси, полуотворени устни. Вдигнах един от маркучите, навити по дъното на басейна, и се облях целия с ледена вода. В отсрещния край на залата две стройни тела се сплетоха и след малко се отдалечиха в търсене на най-близката ниша в коридора. Друга двойка пъхтеше в ъгъла на басейна и очите им гледаха сяпапо през мен. Излязох и се залутах по коридорите, от време на време надничах в нишите. В една някаква жена беше възседнала мъж и се движеше ритмично върху него. Вдигна глава, видя ме и се усмихна. Усетих тръпка в слабините.

В далечна ниша след последната зала седеше Ема, кръстосала крака, сама. Махна ми и ме повика с пръст при себе си. Коленичих до нея, а сърцето ми замалко да изскочи от гърдите. Отблизо видях, че само приличаше на Ема, но прогоних тази мисъл. Целунах жената. Проникнах в нея, а всеки минал по коридора можеше да се спъне в краката ми. Когато свършихме, жената се освободи, притисна пръст към устните ми, целуна ме по челото и си тръгна.

Прибавих още една привичка към живота си. Всяка вечер отивах в някоя от баните. Понякога срещах партньорката си, напомняща ми за Ема, и се любехме с все по-малко задръжки. Повечето вечери не се виждахме и аз просто киснех в басейна и гледах или си намирах друга партньорка. Но с нея беше различно. Никога не казвахме дори и дума. Знаехме, че това поддържа страстта ни. Вече имаше дни, когато четях

дневника на Ема и мислех само за нея, а после обикалях от баня на баня и търсех нейната двойничка. Веднъж пътищата ни се пресякоха през деня пред сградата с хартиените архиви. Само се спогледахме. Но вечерта телата ни се сляха ведно в няма страст. Разбихме.

И ми се струваше, че се връщам към живота. Всъщност само се бях озовал в Александрия.

Живеем така, като че непрекъснато се пробуждаме след продължителна кома. Какво се бе случило в предишните ми животи, за да ме доведе накрая в Александрия? Понякога бродех в полунощ по улиците сред бедняците и се питах: как бях стигнал до това странно състояние? Какъв е бил животът ми преди? Знаех, че съм бил дете, после студент, по някое време съм бил шофьор в Инспектората — но какво и как е ставало? Ясно ми беше само, че съм в този град.

През изнизващите се в архивите дни разговарях с хората, които работеха тук, търсех от тях и помощ, и мнение. Обяснявах им своята цел и теорията си, свързваща мегалита на Плутон със смутите. Аз съм извънредно общителен човек. Имам нужда да говоря с хора всеки ден. Един следобед седяхме на по чаша турско кафе с Вадя Шандор — архивар, с когото се бях запознал наскоро. Попитах го дали знае за някакви документи на Подкомитета по полезните изкопаеми, които да са били засекретени и достъпът до тях в базите данни да е възможен само със специален код.

— Особено ме интересуват данни от годините между обсебването на властта от комитета и смутите.

Шандор беше уважаван специалист точно по този период. Според мълвата шестдесет негови статии още чакали одобрение за публикуване.

— Има такива файлове — отговори ми той на напевен руски. — Все още са засекретени и аз нямам достъп. Отказват да ми съобщят кодовете.

Веднага извадих бележника си.

— Кажете ми файловете. Ще подам молба от свое име.

Изпратих формулярите още същия ден. Не бях сигурен дали пак ще трябва да моля Бодила, ако успея да се насиля.

Не се наложи. Може би Бодила помогна, без да чака обаждане от мен. Получих кодовете заедно с официално писмо от полицията и декларация за опазване на тайната. Изхвърлих хартийките и се втурнах към архивите, за да въведа кодовете в системата.

Един от многото засекретени файлове от периода съдържаха списък на изчезналите миньорски кораби в астероидните пояси. Бяха пет в годините от 2150-а до 2248-а. Били намерени останките само от първия. А последните три били под командването на Олег Давидов, Олга Борг и Ерик Суон.

Повиках Шандор да погледне. Щом прочете списъка, кимна.

— Да, чувал съм за тези и преди. В общ обзор на историята на миньорските операции в астероидите бяха споменати и те. Разсекретиха го преди четиридесет години.

— Но вие нищо не ми казахте.

— Вече знаехте, че са изчезнали. Никой не оспорва факта. Предполагах, че вече сте чел обзора. Общодостъпен е.

— По дяволите! Търсех първоизточници и изобщо не се сетих за обзора... — Шандор се смути, защото помисли, че го упреквам. Побързах да си наложя спокойствие. — Комитетът сигурно е бил доста обезпокоен от изчезването на корабите.

— Вероятно. Но в обзора се твърди, че няма кой знае каква загадка. Ако повреденият от взрив кораб излезе от плоскостта на еклиптиката, вероятността да бъде намерен е нищожна.

— Но три от петте кораба са изчезнали през последните пет години преди смутовете! Освен това вече имаме документите от Нов Хюстън и паметника на Плутон.

— Да — усмихна се Шандор. — Направихте сериозен пробив. Трябва да опишете новите данни.

— Нуждая се от още факти.

— Може и да сте прав, но нека това не ви възпира да изложите мнението си пред обществеността. Току-виж, някой ви помогне да продължите напред.

И така, написах голяма статия, в която обосновах новата представа за смутовете. Подробно се спрях на всичко, свързано с Марсианския космически съюз. Наблегнах на увереността си, че бунтът и построяването на звездолет са били неделима част от

събитията според дневника на Ема и че екипажът на новия кораб е издигнал паметника на Плутон, за да отбележи напускането си на Слънчевата система. Изпратих статията в „Марсианска наука“ и беше публикувана. Сега моето обяснение за находката на Плутон се конкурираше с теориите за Атлантида, с позоваването на извънземна цивилизация и всички останали измишльотини. Но никой не беше особено въодушевен. В редакцията на „Марсианска наука“ се получаваха писма с възражения, че изводите ми са прекалено смели за оскъдните факти, които съм посочил. После отново настъпи затишие. Все едно хвърлих камък в някой от каналите. Вече разбирах, че ревността пречи на колегите ми да бъдат обективни. Сигурно си мислеха, че съм получил привилегирован достъп до доскоро закрити места и сведения — а и аз не бих могъл да отрека — затова беше естествено да се отнасят с неприязън към резултатите от работата ми и да ми се присмиват.

Преживях обезсърчаваща среща в едно кафене на тротоара. Пийвах кафе от малката чашка и гледах бедняците, които се прибираха в леговищата си под зорките погледи на полицаите, застанали на всеки ъгъл. Някой бе захвърлил издание на „Джъстин“ с червена обложка на мръсната масичка до моята. Прелистих книжката. Странна смес от мисли и образи. Харесваше ми безпомощната липса на структура в текста. „Просто драскам тези бележки, за да опиша къс от живота си, потънал в морето.“ Или: „Започнах да описвам за себе си с думи тази част от Александрия, защото знаех, че скоро ще бъде забравена и ще я навестяват само онези, чиито спомени са били присвоени от трескавия град...“

Разсеяните ми занимания бяха прекъснати от млад мъж и бременна жена, застанали пред моята маса.

— Вие ли сте професор Недерланд? — попита жената.

— Да.

— Видяхме ви по новините.

Вдигнах вежди. Особено усещане е да те познаят хора, които не си виждал никога. Може би наистина ставаше нещо, предизвикано от разкопките и находката на Плутон.

— Да? — подканих я след малко.

— Аз съм вашата внучка Мери Шанън. Дъщеря съм на Хестър.

— Аха...

Спомних си, че Маги ми е споменавала за нея. Но с Хестър не се бях чувал повече години, отколкото младата жена бе живяла на този свят. И беше бременна. Явно имаха връзки с високопоставени хора.

— Това е съпругът ми Хърбърт.

— Здравейте.

Станах и му протегнах ръка. Мери го побутна и той стисна ръката ми, без да ме погледне. Разбрах, че съзнанието му е вцепенено и се уплаших.

— Радвам се да се запознаем — промърморих и неловко изтрих устните си със салфетката.

— И аз се радвам да се запознаем — изрече той.

Мери го стрелна с очи смутено и ми се усмихна.

— Скоро отново ще станете працядо — каза тя. — Сигурно вече ми личи.

— Да. Честито.

Но как е изтръгнала разрешително да забременее, щом нейният мъж е в такова състояние? Чудех се дали и моето име не е било споменато по време на бюрократичните разправи.

— Ако не се лъжа, ще ми бъде деветият правнук.

— Не, Хестър ми каза, че Стефани е родила пак преди две години.

— Нима? Не знаех.

— Тъй ли... Е, ние скоро ще се преместим на Фобос. И решихме да ви се обадим, като ви видяхме.

— Радвам се. Както чувам, Фобос е вълнуващо място.

— Всъщност ни наредиха да отидем там. Но Хърб работи по яхтите със слънчеви платна, така че ще има с какво да се занимава.

Прониза ме съчувствие към тази храбра жена, прогонена на Фобос, където скоро щеше да се грижи за две безпомощни същества.

Семейство... Цяло родово дърво, простиращо се и в двете посоки във времето, особено надолу при стар човек като мен. Гъмжило от потомци. Повечето бяха по спътниците на външните планети. Никога не съм виждал смисъл да поддържам връзка с такова множество непознати, чието съществуване ми доказваше отново и отново, че от човека остава единствено самият той. Моята внучка пристъпи от крак на крак и погледна потиснато съпруга си. На колко

ли беше? На шестдесет? Трудно ми беше да преценя. Приличаше ми на голямо дете.

— Ще ви оставим да хапнете на спокойствие. Само исках да ви се обадя. Радваме се, когато чуваме името ви по новините.

— Да, да. Желая ви късмет на Фобос. Беше ми приятно, Хърб. Грижете се добре за себе си. И поздравете Хестър от мен. Довиждане.

Пак седнах на неудобния метален стол и отворих книгата. „Мисля си, че случките са само резюме на нашите чувства...“ Бутнах книгата настрана. По булеварда изведнъж светнаха всички яркочервени лампи. Във фонтана насред площада заиграха отблясъци по огледалната черна повърхност на водата. Наоколо се разхождаха двойки. Някои хвърляха жетони във фонтана, други ги зяпаха. Сцената с нещо ми напомняше за Земята.

Но какво ли означаваха спомените за Земята, изригнали у мен в Бъроуз? Дали наистина това се е случило? Обзеха ме съмнения. Можем ли някога да задържим в паметта си достатъчно ярна картина на настоящето, за да го видим отново каквото е било? Поне се опитваме. С годините си преповтаряме миналото в образи и представи, докато ни останат само те. А това означава, че не ни остава нищо. Всички сме затънали в сегашния момент като върху острието на нож... освен в кратките видения, когато паметта се отприщва независимо от волята и ни въздейства като настоящето. Усецах се на ръба на подобно откровение, напрежението в мен беше като напиреща вода в кладенец. Тази моя потомка, тази дъщеря на моя дъщеря, която едва си спомнях, извика представата за нещо... нещо...

Така и не улових мига. Нямаше откровение. Вече не вярвах в пътуването си до Земята. Спомнях си вечерта в Бъроуз, след като видях паметника на Плутон, но сега тя не означаваше нищо за мен. Поредното видение. И какви ли измислици бях прибавил вече към нея? Не се доверявах на паметта си. Отворих бележника и натраках на клавиатурата куплет, за да опиша състоянието си. Естествено, в александрийска форма:

„Паметта е кост, въображението — плът.

А искрата на духа?... Печалният копнеж.“

Само в Ема намирах утеха, тя беше като котвата, задържаща ме да не се залутам нанякъде. Колко нощи препрочитах дневника и се връщах към измеренията на действителното...

Изпратените кодове ми позволиха да преровя още много засекретени данни и след време попаднах на дълъг списък с досиета, които така и не били въведени в компютърната система. Втурнах се към крилото с документацията. Отпратката се отнасяше за Давидов и установих, че вече съм тършувал в стаята, където би трябвало да са сведенията за него. Отново започнах да отварям шкафовете, чиито плътни редици заемаха почти цялата площ на помещението. Едно от долните чекмеджета беше в пълен безпорядък. Изглежда някой бе изтървал папките и после ги бе наблъскал обратно както му падне. Почти най-отдолу намерих търсената от мен папка — „Давидов. Поверително“. Вътре имаше цяла купчина книжа.

Документи за руската миньорска флота. Експедицията до спътниците на Юпитер през 2182–2186 година. Доклад за нападение срещу пряк началник. Разрешение за отпуск на Земята.

През 2211 година го изправили пред военен съд по обвинение в заговор за измяна и бунт, но обвиненията били оттеглени поради недостатъчни доказателства. Имаше отпратка: "Виж „Космическа сигурност, Валенски“. Нищо повече.

Следващият документ беше молба на петнадесет страници за разрешение да бъдат основани асоциация за лобиране и клуб под името „Марсиански космически съюз“.

— Аха! — креснах тържествуващо.

Годината на подаване беше 2208-а. По онова време е било необходимо разрешение от полицията за всяко събиране на повече от десет души, така че обяснението за асоциацията и клуба беше извънредно подробно. Давидов бил определен за съпредседател на управителния съвет заедно с Борг. Бяха посочени имената на всички членове. Повечето вече познавах от дневника на Ема. В параграфа „Цели“ бе написано: „Да пропагандира използването на известна част от печалбите при разработването на астероидите за създаване на междузвезден кораб и финансиране на експедиция извън орбитата на Плутон.“

Намерих го. Независимо потвърждение за съществуването на Марсианския космически съюз, в чекмедже на архива, където всеки би могъл да го открие и прочете. Същото това чекмедже бях прегледал небрежно преди няколко месеца. Толкова може да се разчита на каталозите... Повиках Шандор да дойде в стаята и го помолих да засвидетелства находката. Направихме копия от всеки документ.

— Работата ви дава твърде сериозни резултати — отбеляза той.

Написах статия, „Хроника на марсианската история“ я публикува. Никакъв отзвук.

Е, не беше точно така. Обадиха ми се Накайма, Лебедян и някои други. Но точно тази седмица стана най-популярна теорията, че Плутон е планета, случайно попаднала по някое време в орбита около Слънцето и че мегалитът е извънредно стар — може би на петнайсетина милиарда години. Почти на възрастта на Вселената. Разбира се, това предизвика трескаво оживление и призиви да бъде изпратена нова експедиция, за да изследва най-подробно находката и да потвърди или отрече хипотезата.

Мина повече от година в усърден труд, но открих само отделни късчета. За мен бяха важни, но малцина други споделяха мнението ми. Безсмислени усилия. А вече откликвах с цялата си душа на александрийските ритми. Почти нищо друго не възприемах от света и не разбирах, че съм затънал в тези нови навици. Всяка вечер отивах в баните и не ме интересуваше с кого се виждам, в чия компания съм. Вече не търсех непременно жената, която приличаше на Ема. Понякога се срещахме и се отдавахме на секс, но някак по-умерено. Дори и най-чудатите връзки с времето губят своята мистерия.

А връзките се променят, независимо дали ни се иска или не. Веднъж познах жената в един ресторант. И двамата се канехме да си тръгнем. Стори ми се доста необичайно да я видя облечена. Тя се засмя и ми показа с жест да я последвам. Придружих я до апартамент — сигурно беше нейният — където трескаво се съблякохме (нещо ново) и се любихме в привичното мълчание.

По-късно седяхме отново облечени на леглото и гледахме през прозореца близката стена на сградата отсреща.

— От какво бягаш? — промълви жената.

Усетих стомаха си свит на топка.

— От работата си. — Пауза. — А ти?

— От същото.

Разсмяхме се. Беше по-сближаващо от всичко, което бяхме преживели един с друг. Сексът може да бъде самотен като самоубийството. Да се смеете заедно не е присъщо на Александрия.

— Е, успяваш ли? — едва изхълца тя.

Поклатих глава, както още се кисках.

— И аз — призна си жената и отново избухнахме в кикот.

После си поговорихме. И тя се занимавала с проучвания в една от библиотеките. Казах ѝ, че прилича на Ема Вайл. Вдигна рамене. След няколко дни се срещнахме в една от баните. Жената само се усмихна и продължи по коридора. Веднъж опитахме пак. Вече нямаше смисъл.

Понякога съм толкова уморен. Ден след ден в нескончаем кръг, изпълнен с навици, за да прикрия празнотата в самата същност. Съществувам и трябва някак да запълня времето си. Това е. Замисля ли се над тази истина, трудно ми е да продължа дори с всекидневните си занимания. Чувствам се като театърмайстор, ръководещ смяната на декорите в собствената си пиеса. И в същото време съм принуден да вярвам, че това представление е истинският ми живот. Невъзможно.

Никога не съм усещал изтощението толкова тежко, както през последните си месеци в Александрия. Придържах се към навиците си от страх, но знаех, че съм загубен. Нямах представа още какво да търся в архивите и ровех наслука. Не обръщах внимание на облеклото си. Престанах да се бръсна. Ядях, без да забелязвам каква е храната. Живеех в апартамент, пълен със захвърлени дрехи и боклуци. И ако не бяха всекидневните ми посещения в баните, едва ли щях да се грижа за чистотата си. Затъвах във вцепенението и не съзнавах това — най-опасният признак.

Винаги съм се боял от лудостта. Смятам я за най-страшната болест, за ахилесовата пета на съвременната медицина. Подозирам, че съм от особено податливите на умствени разстройства. Често съм напрегнат и лесно се плаша. И трудно разбирам мотивите на другите хора за постъпките им, затова повечето време съм непоносимо самотен... Пък и имам всички телесни особености на потенциалния шизофреник — твърде голяма глава, ниско разположени уши, стърчаща коса. И лекарите посочват тези признаци.

Веднъж се озовах, седнал на стъпалата пред голямата библиотека с фасада от нефрит. Галех един от каменните лъвове и бях толкова уморен, че нямах сили да си отместя ръката. Не помнех как съм попаднал тук, къде съм бил преди това, какво съм правил от вече... не знам откога. Тогава разбрах, че няма надежда.

Измъкна ме Бодила. Стигна му и един поглед.

— За Бога, човече, ти си се вцепенил! — Подхвана ме още от входната врата на моя апартамент. — Най-малко от тебе съм го очаквал! Въобразявах си, че си прекалено заядлив, за да се предадеш. Тъкмо всичко се нарежда, както го искаше, а ти си заплувал по течението. Не те разбирам, Хялмар, наистина не те разбирам. — Той огледа обстановката с погнуса. — Я ела в моя апартамент да се справиш. Къде се мота досега?

— Не знам.

Изгледа ме особено.

— Май си прекалил с работата — изрече с глас, какъвто не бях чувал досега от устата му, и ме хвана здраво за ръката.

Водеше ме през града към своето жилище, като не преставаше да мърмори през цялото време:

— Трябваше да се сетя, че е станало нещо подобно, толкова отдавна не си ми дотягал. Какво става, уплаши ли се? Излезе на голямата сцена и разбра, че не ти стиска да останеш?

— Не знам за какво говориш.

Той стисна раменете ми и ме разтърси.

— Събуди се!

Вкара ме в банята, ядно съдра дрехите от мен, първо пусна вряла вода, после ледена.

— Какво правиш — мънках аз, — да не си взел диплома за физиотерапевт?

Той само се ухили като побъркан. Най-сетне ме измъкна изпод душа, накара ме да глътна някакви хапчета, плясна ми няколко шамара и ме блъсна в стената.

— Престани! — възпротивих се. — Не ти ли стига, че ти е служебно задължение да тормозиш хората?

Смехът му приличаше на крясък.

— Ама че си позъор! Шо за надуто перчене! Че какъв си ти — един скапан буржоа в науката. Дължиш благоденствието си на същата система, която отричаш. Археолог! Досадни безсмислици! Защо изобщо се занимаваш с това? Има ли нещо, което да е по-далеч от любимата ти революция?

— А, не е така — проточих, вече с искрица желание да споря. — Не си съвсем прав. Разбираш ли, това е търсене на действителността. Присъствието на историята в нашето настояще. В намерените предмети ние откриваме истини за същността си, изразени в начина, по който сме живели в праисторическите епохи. Така са се оформили нашите мозъци, стремежи, желания, удоволствия и откровения...

— Ама че щуротии! Какво искаш да ми внушиш? Глупако, та ние отдавна не сме като пещерните хора...

— Не схващаш! Освен всичко друго, започваме да разбираме събитията, изтръгнали ни от устойчивия праисторически цикъл и довели до сегашното ни окаяно живуркане на Марс.

— Само как мразиш тази планета! Защо не се върнеш на Земята? Отместих мокрите кичури от очите си.

— Защото съм марсианец! — избухнах внезапно и размахох юмрук насреща му. — Твърде дълго бях живял тук, преди да стъпя за пръв път на Земята. Затова ми беше чужда, сякаш сънувах. Виждах всичко раздвоено на действителност и мечта — и като древен земен бозайник, и като марсианец. Едва когато се върнах отново тук, започнах да възприемам света ясно.

— Ето, сам го каза! Тук ние...

— Но това, което виждам ясно, никак не ми харесва, Бодил! Бихме могли да превърнем Марс в сбъднат блян. Всъщност с всяка ледена зора планетата иска от нас да създадем ново общество. И ние имаме нужда от съвсем друго общество, за да опазим разума си, защото всички ще живеем по хиляда години, при това в системата, която сами сме съградили — толкова дълго, че изобщо не можем да си го представим! Ето какво забравихме, Бодил. Навремето хората са имали оправдание да си казват: „Защо да жертвам живота си в името на някаква промяна, щом няма да доживея плодовете ѝ. Нека поне оставащите ми години да отминат в мир, а пък следващите поколения да си блъскат главите.“ Това е било най-страшното препятствие пред напредъка — егоизмът на отделния човек, който искал само да го

оставят на спокойствие. А сега хората ден за ден на Марс и не желаят да си спомнят, че не децата им, а самите те ще живеят в бъдещето, което си подготвят. Дори ми се струва, че само забравата в главите им ги възпира да излязат още сега по улиците и да вдигнат бунт! Върху всяко лице на всяка улица във всеки град аз съзирам все същото. Само работят до изнемога, за да трупат печалби хора, които никога не виждаме. А ние от върхушката отчаяно се стремим да им угаждаме... или поне аз се държа така. Мразя смирената си поза, искам да ударя по системата и едва се сдържам. Трябва да направя нещо...

— Моля те, Хялмар! — Бодила вече беше в кухнята и кълцаше зеленчуци на дървена дъска. — Постарай се да погледнеш на нещата без такъв пресилен идеализъм. Нима един човек може сам да промени всичко? — Големият нож почукваше ритмично в ръката му. — Не поемаш ли прекалено тежко бреме на плещите си? Замислял ли си се някога колко добре се е укрепила тази система? — Размаха ножа като диригентска палка пред мен, вдигна рамене и въздъхна примирено. — Маркс изобщо не е могъл да предположи как новите технологии ще бетонират за незнайни векове някогашния капитализъм на парната машина. Хялмар, ние сме само дребни винтчета от механизъм, заемащ цялата Слънчева система. Как ще успееш да се пребориш с него?

— Като покажа откъде идваме и че някога сме били жив организъм.

— Но ние сме марсианци! Тук никога не е имало цялостно, живо общество. Винаги сме били машина. Тук нищо не можеш да покажеш.

— Е, тогава ще докажа, че веднъж всички марсианци се надигнали заедно, отпразничили взор към утопията. И почти са успели, имали са приложим в живота план. Ще покажа как са били смазани и как е било наложено внушението, че намеренията им са престъпни. Самото разобличение ще съдържа идеята, че можем да изберем верния път — да го направим отново, а вече ще знаем и от какво да се пазим. Бодил, на тази планета сме двадесет милиона хилядолетници, обречени да понасяме всеки ден от своя живот. Нима някаква си форма е способна да ни задържи в калъпа си?

— Абстракции.

— Тогава ще говоря по-конкретно. Защо да прахосваме живота си в извличане на печалби за земяните? Защо не можем да отхвърлим колониалното господство на Земята?

— Вероятно не е невъз...

— Ето за какво е археологията, Бодил, не проумяваш ли? За мен е най-добрият начин да търся възможността. Поне

да започна, да тласна нещата в тази посока...

— Добре, Хялмар, добре. Само се успокой. Ха! Знаех си аз, че няма да се поддадеш на вцепенението. Просто се беше отпуснал. Сега чуй аз какво ще ти кажа. Говориш с член на Комитета за развитие на Марс, най-новия и най-умния сред тях. Това все нещо означава. Настъпват промени. Твоят път не е единственият, а и повече хора, отколкото можеш да си представиш, се стремят към същото като тебе. Не го забравяй! Напоследък си се наежил толкова, защото си въобразяваш, че сам вършиш всичко и че никой друг на Марс не мисли!

Хвърли зеленчуците в нагрятото олио на тигана и те засъскаха бясно.

— Да, защото нищо не постигам — признах си и пак усетих умората. — Съживих миналото, но това няма никакво значение. За твоите шефове това е поредният жетон, който пъхат в машината, за да работи. Нищо не се променя.

— Не бъди толкова сигурен. Слушай, дивако, ще бъдеш назначен за директор на Планетарния инспекторат!

Помислих, че не съм го чул добре в шума откъм тигана.

— Какво каза?!

— Със Сатарвал е свършено. Ще получиш пълномощия да разрешиш разкопки където и да било. И да започнеш ново разследване по доклада на Комисията Еймз.

Бях толкова смаян, че сигурно го гледах като безнадежден кретен. Бодила вдигна глава, видя ме и се ухили широко.

— Хайде, върви да облечеш нещо, за да вечеряме. Но първо избърши тази вода от себе си.

— Но защо?...

— За да не капе в чинията ти!

— По дяволите, защо? Защо ме назначават?

— Ти изобщо ли не обърна внимание на шума, който се вдигна около твоите статии?

— И още как! Никакъв шум нямаше! Пък и почти нищо ново не открих.

— Е, според мнозина твърде съдържано тълкуваш фактите. Кое е още по-приемливо за комитета. Заслужил си славата си на достоен и отговорен учен. Сред обществеността няма разгорещени спорове по твоята работа, пък и как да ги очакваш, щом не е обсъждана в общодостъпните новини? Но както чувам, учените са впечатлени. Разбирам ги — нима другите обяснения за произхода на Айсхендж имат някакъв смисъл? Какво ще кажеш?

— Не питай мен! Аз постоянно си задавам същия въпрос.

— Вече знаеш отговора. Към нас се обърнаха Накайма и Лебемян, както и няколко от съветниците на комитета. Обясниха ни значението на твоите изводи за Марс. Хайде, яж. Комитетът реши да те назначи на длъжност, която ще ти даде възможност да си свършиш работата както трябва.

— Виж ти... — промълвих аз. Започвах да разбирам. — Ще ме превърнете в поредния добър партиен другар, така ли?

Бодила се изсмя.

— Че ти и сега си добрият партиен другар. Просто не съзнаваш този факт.

Оставих вилицата в чинията, отидох в банята, изсуших се и се облякох. Обземаше ме непоносим страх. Прозирах замисъла им, виждах в какво се надяват да ме превърнат. Върнах се в трапезарията.

— Ще докажа, че е имало революция! Гражданска война!

Бодила кимна.

— Вярвам ти. И ще докажеш, че Айсхендж е бил построен от марсианци.

— От бунтовници, които са се борили срещу комитета!

Пак кимна, по устните му плъзна познатата усмивчица, сякаш ми напомняше гласно: „Какво от това?“ През всичките тези години комитетът лъжеше — бяха смазали не само бунта, но и спомена за него. Вече мина толкова време, можеха да се усмихват и да казват: „Да, точно това се случи. Вярно е. Избихме една пета от населението — почти милион души. После заличихме следите. Сега изровиха истината в Нов Хюстън, но ни е все едно. Ние пак сме си тук, всички са доволни. Никой не помни и никой не се интересува.“

Разчитаха точно на нашата безпаметност. Можеха да вместят всяко разкритие в историята си. Дори най-жестоките им мерки нямаше да се обърнат срещу самите тях, защото бяха толкова далеч в

миналото. Лесно като да приобщиш един уж бунтарски настроен професор — даваш му привидно важен пост в системата, за да стане част от машината. Нека усети лекичко вкуса на властта, после сам ще се цензурира, за да вкуси още...

— Аз ще съм различен от другите! — закрепях на Бодила. — Няма да правя каквото ми кажете, за да пропълзя още по-нагоре! Ще използвам срещу вас всичко, което ми давате, кълна се! Ще съжалявате, че сте ми дали в ръцете този шанс.

А той кимаше, свел поглед, и хитрата усмивка не изчезваше от устните му. Чувах мислената му въздишка: „Отначало всички са такива.“ Изведнъж ужасът надделя в мен.

— Трябва да се махна оттук.

— Да, този град ти влияе зле. Но защо не се храниш?

Обикалях из стаята и си търсех палтото.

— Не носех ли палто?

— Не. По дяволите, Хялмар, няма ли да се държиш разумно най-после? Седни и изяж каквото ти приготвих.

Треперех.

— Ще взема едно от твоите палта. Трябва да се махна оттук.

Тръгнах към вратата.

— Хялмар, за Бога! Почакай малко — ще приемеш ли длъжността?

— Да — отвърнах. — Да, проклети да сте всички!

Бързах по булевардите като в треска. Грамадните обществени сгради надвисваха над мен, а отгоре се развяваха многоцветните флагове на комитета. Естествено е, че ми дадоха кодовете, за да намеря онова, което те искаха. Естествено е, че техните цензори ми позволиха да публикувам резултатите от издирванията си. Всичко ставаше по техния план, с тяхно благоволение и напътствия. Властта им над мен бе тежка и осезаема като огромните библиотеки, между които подтичвах като буболечка. Бясно натиках вещите си в пътната чанта и напуснах апартамента. И отново по булеварда — към великанската гара от олин. Трябваше да избягам, преди да са ме унищожили. Минавах край хора с отпуснати и бездушни, почти мъртвешки лица. Входовете на баните зееха — същински влажни гърла, кулите от разноцветен камък блещукаха над уличните лампи. На гарата научих, че след малко към Бъроуз ще тръгне влак със спални вагони. Щеше да

спре в Копратес, откъдето можех да наема кола и да се върна в Нов Хюстън. Там щях да се чувствам в безопасност. Свих се на седалката в ъгъла, стисках чантата си и се тресях, докато влакът потегли с мек тласък и потъна в нощта. След малко тялото ми се отпусна, но в главата ми всичко се въртеше. Не можах да заспя.

Каквото и да направех, нямаше да ги сваля от власт.

Кратерът Колпос не е голям (с диаметър 8 километра). Намира се в западната част на Хелас Планиция и е най-ниската точка на марсианската повърхност — четири километра под средното ниво.

Не забелязах особени промени в Нов Хюстън. Все едно бях попаднал на историческа реконструкция — „Разкопки на Марс през двадесет и шести век“. Когато изследователската работа тук завърши, навсякъде ще бъдат поставени месингови табели и ще бъде оградено с червени шнурове, за да не пипат любознателните зяпачи. Символът на унищожението, превърнат в туристическа забележителност.

Макнийл ме разведе из града. Все още сякаш почистваше с четка за зъби и разкопките почти не се бяха променили отпреди година.

Като всеки трезвомислещ практик Петрини побърза да ме посрещне със сърдечна усмивка.

— Поздравявам ви за повишението. Научихме днес, само преди няколко часа. Висока чест! Надявам се, че ще си спомняте старите си приятели, когато отидете в Бъроуз.

— Много неща ще трябва да си припомня.

Хана, Бил, Хайди и Соуза бяха в енергоцентралата. Поздравиха ме и ме разведоха сред разчистените стени. Да, тук също всичко беше готово за поставянето на табелите.

— Потрудили сте се — отбелязах мимоходом. — Но се надявах да сте свършили повече.

По-късно Хана и Бил ме отведоха на ръба на кратера, за да ми покажат докъде са стигнали с проучванията на взривовете. Доста сериозни резултати, макар че и един човек можеше да се справи чудесно, не бяха нужни двама.

— Ще се женим — съобщи ми Бил.

— Тъй ли? — Постарах се да прикрия учудването си. — Не знаех, че този обичай още се спазва. Приемете най-добрите ми пожелания.

— Предположихме, че ще се върнете скоро — намеси се Хана, — затова отложихме малко церемонията. Надявахме се да присъствате. Ще го направим тук, в лагера. В събота.

— Благодаря ви. Я ми кажете, публикувахте ли вече заключенията от проучванията си? — Дватамата се спогледаха. — Знам, че би трябвало да следя как върви при вас, но в Александрия бях твърде зает и си мислех, че вече сте се погрижили за това.

— Подготвихме текста, за да го прегледате — бавно изрече Хана. — Хрумна ни, че може да станете съавтор...

— О, не, откажете се от тази идея. Резултатите са си ваши. Дори не бях тук последната година. — Погледите им ми се сториха особени, Бил пак се озърна към Хана. — Е, добре, нека това бъде моят малък сватбен подарък за вас — казах най-последно, защото се сетих, че може би искат името ми под статията, за да привлече внимание. — Още веднъж ви поздравявам. Непременно ще бъда на сватбата.

Сватба. Какъв идеализъм...

В събота следобед всички се събрахме в голямата палатка, украсена с цветни орнаменти и гирлянди. Чудесен ден — безветрие, кристално чист въздух, наситено виолетово небе.

Церемонията беше кратка. Семейство Клезърт бяха кумове. Като пастор от унитариянската църква Соуза водеше службата. Бил и Хана си размениха обичайните неизпълними клетви и празненството започна. Бяха поръчали няколко каси от най-хубавото шампанско и аз охотно участвах в изпразването на бутилките. След седмата чаша се преместих в ъгъла, за да освободя място за танцуващите. Цялата експедиция се бе събрала — шестдесетина души — и повечето танцуваха под сложните смесени ритми на музиката на Ив Морис. Взирах се през отворения вход на палатката към ръба на кратера. Колко ли сватби е имало в Нов Хюстън? Оцеляла ли е по чудо някоя от семейните двойки? Не ми се вярваше... И все пак, дали не са успели да избягат някъде из хаотичните терени...

Петрини застана до мен с чаша в ръка.

— Сигурно е приятно да виждате колко добре се погаждат вашите студенти.

— Така ли бихте нарекъл отношенията им?

— Едва ли е нещо повече — засмя се той.

Разбрах, че и той е доста пийнал. Алкохолът е опият със странно въздействие.

— В инспектората ни очаква много работа. — Изпих чашата си до дъно. — Ще започнем разкопки на всички забранени досега места, ще субсидираме университетите за целта, когато е необходимо. Може би ще успея да изкопча малко пари и за вас, ако имате желание да изясните точно какво е станало по време на онази революция. — Кимнах му съвсем сериозно. — Защо не проверите историята за подземните пещери на зелените човечета?

Още се опитваше да измисли отговор, когато Хана ме покани на танц. Тактично бе избрала по-бавна мелодия и затова можехме да кръжим кротко сред останалите танцуващи, сред общата гълчава.

— Изглеждаш чудесно — казах ѝ.

Носеше бяла пола и синя блузка. Наведох се да я целуна по бузата и пропуснах една стъпка.

— Благодаря.

— Но не разбирам това нещо със сватбата — промърморих недоволено. — Толкова остаряла церемония, в съвременната епоха едва ли има смисъл. Очаквах да проявиш повече разсъдливост. Двойно поумна си от Бил...

Тя се дръпна рязко и на лицето ѝ се изписа раздражение. В миг осъзнах какво казах. От отчаяние я поведох пак сред другите двойки.

— Почакай, Хана, моля те да ме извиниш. Изтърсих страшна глупост. Много съжалявам. Май прекалих с шампанското. — Тя кимна, но не ме погледна. — Само че ти наистина си най-способната от всички. Единствена ти никога не си съгласявала със Сатарвал и лъжите му. Тревожа се за тебе. Да знаеш, могат да превърнат в зло всичко, което направиш. Използват и победите ни също толкова успешно, колкото и пораженията. Служат си с всякакви похвати. Непременно бъди нащрек. Не им позволявай да те засмучат в системата. Твърде умна си. Твърде млада и твърде проницателна.

— Това няма да се случи, професор Недерланд. Все пак ви благодаря за предупреждението.

— Това е част от задълженията ми като твой наставник. Ти си най-добрата и искам да ти предам това, което съм научил.

Пак я целунах по бузата и тя ме изтърпя стоически. Ами да... Наставник, който се е наквасил с шампанско и натрапва поученията си

в сватбената вечер. Отвратително. Ужасен от самия себе си, аз отстъпих назад. Хана ме изгледа за миг със съжаление, но от положението ме избави Макнийл, който също не беше блестящ танцьор и искаше да се възползва от бавната песен. Повлякох се замаяно към масата с бутилките.

Обърнах още няколко чаши и излязох навън. Настроението ми като че падна в пропаст. Дръпнах от главата си шлема и студът ме отрезви, но още бях потиснат. Вторачих се в бронзовото слънце и квартета от орбитални огледала. Надявах се с бягството си от Александрия да се отърва от това състояние. Нов Хюстън ми изглеждаше моят дом, истинският ми живот, моята същинска работа. Но беше все същото където и да отида. И тук усилията ми щяха да са безполезни, а животът — празен. Нямахме къде да избягам. Спомних си края на поемата „Градът“ от Кавафи:

*„...Ах, не виждаш ли,
че щом затвор е твоята душа,
ще гниеш зад решетки
навсякъде по Марс?“*

Понякога съм толкова изтощен!

Хаосът — пропаднали терени, представляващи главоблъсканица от къси, задънени долини и ридове.

Тръгнахме от Нов Хюстън с шест големи експедиционни коли и две по-малки полеви машини. Насочихме се към Ауреум Хаос — района, отбелязан с червените точки на картата, която намерихме. Заедно с нас в първата кола пътуваше Ивлин — картографка от бюро на инспектората в Копратес. Тя ни упътваше. Движихме се в меката светлина на фалшивата зора от орбиталните огледала. Небето сияеше в бяло и златно, пред нас се простираше кехлибарената равнина с рязко очертани сенки от всяка скала и камъче. По радиото чувахме разговорите в другите коли, но в нашата беше тихо. Подминахме стоманена опора, стърчаща като кост от пръстта. Ивлин разпозна в нея останка от отдавна демонтиран водопровод и ни насочи да се движим покрай линията на опорите.

Късно следобед стигнахме до път. В районите на кратерите е лесно да прокарваш пътища. Пускаш булдозера и имаш равна ивица, оброчена от два ниски вала чакъл.

— По този ще стигнем почти до целта — увери ни Ивлин.

Озърнах се — над следващите коли се издигаше дълъг облак прах и вятърът го отнасяше на изток. Пътят криволичеше край толкова стари кратери, че ръбовете им представляваха заоблени могилки.

Напредвахме бързо. Спряхме за през нощта на самия път, потеглихме рано на следващата сутрин. Завихме на изток, доближихме източния край на пропастта Еос. Същия ден стигнахме до Ауреум. Тук равнината пропадеше в неравна местност, която продължаваше на север, докдето различавахме нещо. Ауреум е падина, хлътнала повече от два километра надолу, затова можехме да виждаме околността четиридесет километра напред — нагъната, надупчена земя, сякаш тук се бяха сражавали гиганти. Гледах потиснато хаоса — как бих успял да открия скривалището на бунтовниците в тази топографска лудница?

Все пак разчитах на картата. Ивлин ни показва дълъг плавен наклон надолу — спуснахме се към края на хаоса. Забелязах, че всяка къса долина е сравнително равна, макар понякога проходите да бяха твърде стръмни и тесни. Не ми се струваше невъзможно да бъде прекосен този терен.

Когато здрачът се спусна, разположихме лагера си в едно дефиле. Ивлин твърдеше, че отново сме попаднали на път, който води към една от старите водни станции. В южната част на Ауреум имаше три такива станции, където най-добре използвали остатъците от някогашните подземни водни находища. Изпомпвали жителната влага нагоре към пресъхналите плата на Тарсис. Вероятно една от станциите бе послужила като отправна точка по пътя към скривалището, защото изграждането на каквото и да било голямо убежище би наложило доста пътувания напред-назад. Ивлин щеше да ни заведе до водната станция, която беше най-близо до червената точка в средата на картата.

Намерихме станцията към края на другия ден. Състоеше се от две пластмасови оранжерии, хлътнали под наветия пясък, и пет малки жилища, направени от тухли. Бяха изградили хитроумна система — старите машини на Джонсън смесваха пръст и топла вода, за да

освободят кислород. Към глината прибавяха фиксатор и правеха блокчета от „кирпич“ за построяване на селището, кацнало върху един от стръмните хълмове, изобилстващи наоколо.

Изкачихме се по тесния път и излязохме от колите да огледаме. Още една от руините на смутовете. Тухлените къщи изглеждаха достатъчно добре, затова бяхме изненадани от изпочупените прозорци. Нямаше нито една затворена врата. Вътре беше пълно с пясък и прах. Реших, че можем да влезем в една от постройките. В кухнята намерихме шкафове, претъпкани със съдове и прибори. Но никакви останки от храна. Странно. Пресякох малкия кръгъл двор и заварих Союза да изпробва старата помпа. Генераторът беше в доста добро състояние. Скоро щяхме да проверим дали и подземните механизми за топене, пречистване и изпомпване също работеха.

Разпънахме палатки в двора и през следващите два-три дни аз обикалях каменните лабиринти северно от станцията. Отначало не открих нищо. Преди стъпяването на атмосферата следите от колела или вериги щяха да се съхранят милиони години, но сега не можех да се надявам на това. Оставях зелени маркери навсякъде, където минавах, и често се случваше да попадам на вече изследвано място.

До четвъртия ден не намерих никакъв път. Тогава тръгнах по дълъг, спускащ се надолу каньон. Спрях се да разгледам едно тибетско храстче, поникнало между два камъка. Вече бях виждал тук много лишеи и алпийски мъхове, но това растение веднага привлече вниманието ми. В падините въздухът и водата са достатъчни, за да поддържат съществуването и на по-висшите форми. Когато вдигнах глава, видях, че по дъното на малкия каньон минават две успоредни хълътнали линии, като почти засипани коловози. Извадих малка четка от джоба си и изметох пясъка по десетина сантиметра от едната линия. Открих ясна следа от гуми, каквито оставяха и нашите коли. Тръгнах по коловозите, минах през проход и попаднах в клиновидна долина, виеща се между склоновете, докъдето стигаше моят поглед. Вече притъмняваше, затова се върнах в станцията.

Тази вечер изобщо не успях да прикрия обзелата ме възбуда. Ровичках с вилицата в чинията си, сякаш преследвах мравки. Накрая не издържах и казах:

— Ще взема една от малките коли за няколко дни и ще огледам терена на север.

Соуза и Бил се спогледаха, а Хана се намръщи.

— Възможно е някои от обитателите на това място да са отишли на север, когато са го изоставили. Не е много вероятно и не искам да преча на основната работа тук, но се натъкнах на следи и искам да проверя докъде водят. Няма да е за дълго.

— Ще е по-безопасно да изпратим група — предложи Соуза. — Имаме достатъчно хора.

— Ще го направя сам — отсякох веднага.

Вече усещах как властта развращава. Толкова е лесно! Но въпреки че бях началникът тук, другите пък имаха право да не ми се подчинят и да ме спрат. Истинската власт има сила зад гърба си. Затова добавих:

— Не се тревожете. Карал съм полеви коли на инспектората повече години, отколкото вие живеете на този свят.

— Нямаме големи запаси сгъстен въздух — обади се Бил.

— Ами пуснете машината на Джонсън отново — натъртих невежливо. — Няма да взема прекалено много.

— Там е лесно да се загубите — неспокойно каза Соуза. — По-сигурно ще е и аз да дойда с вас.

— Ще се оправя.

Очите на Хана ми зададоха безмълвен въпрос. Обърнах се към нея:

— Нищо лошо няма да ми се случи. Просто искам да огледам.

Тя кимна с нежелание. Соуза се взираше в мен неуверено. Бил се мръщеше, сякаш се колебаеше дали да даде съгласието си. Ядосах се и промърморих:

— По-добре ми помогнете да подготвим една от колите.

Союза напълни багажника със зелени маркери.

— Оставяйте ги навсякъде. Ще чакаме обажданията ви по радиостанцията.

В небето бяха само огледалата и не можех да определя изражението на лицето му. Хана и Бил излязоха от близката палатка.

— Не би трябвало да правите това — упрекна ме тя. — Опасно е. — Озърна се към Союза. — Редно е да го спрем...

— Ще правите каквото ви казвам! — избухнах аз.

Смутен от своята невъздържаност, обърнах им гръб и довърших приготвянията си, избягвайки да ги поглеждам. Вмъкнах се в кабината на малката кола, без да се сбогувам, и с чувството, че се държа твърде глупаво, подкарах надолу по пътя.

Лесно преминах през две ниски била и навлязох в моя каньон. Колелата минаваха почти точно по заличените коловози. Изключих радиостанцията и настроението ми устремно се възвиси до ликуващ вик. Тръгнах да търся Ема и бунтовниците! Заклех се, че ако ги намеря, ще остана при тях и никога няма да се върна.

Клиновидната долина продължаваше още четири-пет километра след мястото, докдето бях стигнал преди. През нея се виеше пресъхналото дъно на малко поточе, тук-там запълнено със зеленикав лед. Следите се виждаха, докато стигнах в задънено дефиле. Върнах се на заден ход и при първия страничен проход отново намерих коловозите. Проклех небрежността си, но не беше станало нищо непоправимо, затова оставих един маркер на отклонението и продължих.

След прохода започваха закръглени ридове, подобни на пясъчни дюни. Не виждах никакъв път на север. Бавно следвах коловозите през неравния терен. Накрая ме отведоха в район на масивни скални блокове, разделени от тесни каньони, през които понякога можех да мина. Явно вече бях попаднал в същинския хаос. Рядко се случваше да виждам повече от километър в която и да е посока. Като че карах по разбитите улици на град от яспис и кварц, сринат до снови от

катастрофално земетресение. Мудно се влачех, воден от едва забележимите отпечатъци на гуми и като че единствената причина все още да ги намирам бе, че друг път през лабиринта просто нямаше. При всеки изминат километър имаше три-четири възможни разклонения. Щом излезех обаче от поредното място без изход с увереността, че съм загубил следата, все нещо, невидимо отблизо, но странно очертаващо се отдалече, ми подсказваше накъде да се насоча. Често включвах механичния манипулатор и забивах зелените маркери в твърдата пръст. Почти не се случваше да се огледам назад и да не видя някой от тях.

По на север скалите вече не бяха толкова високи или пък дъното на дефилетата помежду им се издигаше. Накрая се изравни с горния край на каменните прегради. Вече се движех по напукано и неравно поле, заобиколено от ниски остри зъбери. Ниските ридове се виеха и кръстосваха във всички посоки, а между тях се виждаха замръзнали езерца и пясъчни наноси. Теренът беше трудно проходим за кола и следите го заобикаляха от запад, за да ме изведат на поредното плато, така нацепено, че пътят криволичеше в остър зиг-заг. Тук се натъкнах на поредното затруднение. Равнината бе изложена на вятъра, в процепите и ямите имаше ледени локви с поникнала устойчива трева край тях, а по камъните се бяха закрепили разноцветни мъхове. В тази чудата арктическа ливада нямаше как да продължа по следите. Върнах се дотам, където бях сигурен, че ги виждам, но вече ме объркваха и отпечатъците от гумите на моята кола. Все пак нито една друга посока не ми изглеждаше обещаваща. Завиех ли надясно, щях пак да изляза на напуканата равнина, а тръгнах ли наляво, връщах се в каменния лабиринт, от който следите ме изведоха. Струваше ми се най-добре да продължа право напред по платото. През последния един век отпечатъците сигурно бяха заличени от ерозията и оскъдната растителност.

Вече можех да разчитам само на досетливостта си. Не ми се искаше да повярвам, че няма какво да ме води. Излязох от колата и обиколих пеша всички възможни маршрути между пукнатините, за да търся продължението на пътя. Нищо. Скупчените върхове на север може би осигуряваха достатъчна защита от вятъра, за да попадна на следите там. Поне се надявах да е така. В последния час преди здрачаване карах предпазливо между процепите. Скоро започнаха да се появяват грамадни отломки като морени, попаднали не на мястото си.

Намалих още скоростта и се вирах напрегнато. Виждах само покритото с чакъл поле, постепенно преминаващо във входове към множество каньони. Подкарах неуверено в един от тях. Незнайно защо погледнах към лявата му стена и там три дълбоки драскотини оформяха стрела. Разсмях се.

— Благодаря ви, много ви благодаря! — казах гласно. — Тъкмо се чудех какво да правя.

Исках да продължа, но веднага се сетих, че плътните сенки на късния следобед ще ми попречат да намеря следите. Върнах се в равнината, за да имам по-добър изглед, и спрях до една от замръзналите локви. Вечерните огледала светеха като остриета на игли във виненочервеното небе. Стоплих си паница говежда супа и топях сухари в нея. После си сипах малко коняк и отбелязах положението си на картата. Нацепеното поле бе ясно очертано — същински остров сред много по-нагънатия терен. Червената точка все още беше далеч на север. Небето потъмня, огледалата се скриха зад хоризонта, напомнящ за почернели зъби. Трудно ми беше да се унеса в сън. Събудих се посред нощ със съзнанието, че току-що съм водил дълъг разговор с Ема за нещо извънредно важно. Тя ми бе казала: „Какво можеш да ни предложиш?“ Напъвах се да си спомня. Но осветеният от звездите хаос с безредните петна от сиво и черно ме разсея, от съзнанието ми изчезна и последната дума на Ема. Забравих целия сън. По същия начин губим почти целия си съзнателен живот. Стана ми тъжно за всичко, през което преминаваме, но никога не успяваме да си върнем.

Щом слънцето изгря, колата се заклатушка през каньона със стрелата. Стигнах до поредния скален лабиринт с по две-три разклонения на всеки завой. Но нищо не подсказваше друг да е минавал отгук. Върнах се при стрелата и се замислих. Разгледах в подробности картата и прецених, че и сам бих могъл да намеря пътя до червената точка. Беше на около шестдесет километра и теренът като че не беше много по-различен от изминатия дотук. Утрото отминаваше, а аз не разполагах с неизчерпаеми запаси от въздух. Бях принуден или да продължа, както мога, или да се върна.

Реших да стигна до мястото, без да се ориентирам по следите. До обяд напреднах много на север. Веднъж дълъг и широк разлом ми позволи да се движа право напред няколко километра, като заобикалях само свлачищата. Духът ми се съживи, а с него и надеждата

(примесена с малко страх): може би щях да се добера до района на червената точка още същия ден.

Но бях забравил, че картите не могат да покажат всички особености на местността. А за Ауреум Хаос би било най-добре да оставят празно място с пояснение: „Това е непозната земя и никоя карта не може да я изобрази вярно.“ Навлязох в тесен процеп, който според картата ми позволяваше да продължа на север и надолу, към средата, към самото дъно на тази гигантска каменна купа...

И процепът завърши с отвесна стена. Спускаше се надолу някакви си десетина метра, само че се простираше на изток и на запад, докъдето можех да видя.

Разгневен, отново разтворих картата. И, разбира се, намерих тънката контурна линия, само дето не бях ѝ обърнал внимание досега. Захвърлих картата с погнуса на пода. Не можех да продължа с колата.

Почти час седях и умувах. После наредих в една количка малко храна, напълних догоре бидона с вода, заредих отново кислородните резервоари на скафандъра си. Щеше да ми стигне за около сто часа. В количката сложих и картите, лека походна палатка, лампа и още някои необходими дреболии, после я избутах през въздушния шлюз на колата. Студеният въздух запълни дробовете ми, но беше дори потопъл, отколкото очаквах. Не бях свикнал с плътна атмосфера като в тази падина.

Имах въжена стълба и голям квадрат от яркозелен найлон. Използвах стълбата, за да спусна количката. Притиснах с камъни разпънатия квадрат и пуснах другия му край да се разстеле по отвесната стена. После слязох. Платнището се открояваше отчетливо на скалата. Доволен, пак проверих пътя си по картата, пъхнах я в един от джобовете на скафандъра и задърпах количката.

Вече не ми пречеха нито тесните дефилета, нито стръмнините. Вървях на север почти по права линия. Според картата до червената точка ми оставаха петнадесет километра, така че се налагаше да побързам. Но тръгнах късно и скоро слънцето залезе. В здрача на огледалата разпънах палатката, напълних я с въздух и влязох през малкия шлюз. Хапнах припряно, сякаш се канех да продължа веднага.

Нощта беше облачна, но видях как Деймос прелетя над главата ми като зловещо знамение. Часовете се точеха бавно. Събудих се изненадан, че още дремя в зората на огледалата. Измъкнах се навън и

студът веднага събуди сетивата ми. Тъкмо сгънах палатката и я сложих в количката, когато слънцето се показва над хоризонта.

Целият свят се сви за мен до тази бъркотия от каньони и картата. Такова облекчение е да се вживееш в задачата, която си поставяш. Вярваш в смисъла ѝ, защото само той съществува за тебе. При всяко разклонение на колосалните пукнатини вадех картата и избирах посока. Слънцето напичаше и ледът по туфите жилава трева се превърна в искрящи топчици вода. Капки се стичаха от висулките по надвисналите скали, повърхността на ледените петна стана мътнобляскава и хлъзгава. Ниски боровинки и остри стръкове запълваха всеки малък процеп, учудваше ме изобилието на тези живи цветни петна. Понякога не беше лесно да свържа местността с картата заради твърде едрият ѝ мащаб. Затруднявах се и да преценя височините и разстоянията в гъстото кехлибарено сияние на въздуха. Понякога виждах ясно на петдесетина метра пред себе си, друг път можех да огледам едва ли не целия хаос. Каквото отдалече ми приличаше на планини, отблизо се оказваше купчина камъни върху поредното било. Или пък обратното. Но следобед се покатерих на висок камък и околността отговаряше точно на изобразеното върху картата — само на пет километра от червената точка. Уверено продължих напред.

Общият наклон тук беше нагоре и тегленето на количката се превърна в тежък труд. Утринните огледала се бяха скрили, а слънцето клонеше към залез, когато седнах да си почина. Тъкмо си поех дъх видях ясен знак за отбелязване на направление, на пясъка точно пред мен. Четири плоски камъка, сложени един върху друг.

— Ура! — възкликнах възторжено.

Коленичих да огледам. Несъмнено бяха наредени от човешки ръце. Разкрещях се диво и зарязал количката, защурах се от единия край на каньона до другия в търсене на следващия знак. Нямахме такъв.

— Сега накъде? — промърморих си, обзет от желание да говоря на глас. — Никой не оставя само един знак. Къде е следващият?

Но другите или бяха паднали, или погребани под свлачище. Или пък трябваше да продължа в същата посока и едва когато пътят завиеше, щеше да е отбелязано.

Бях преуморен. В здрача едва смогнах да разпъна палатката и да пропълзя вътре. Изпих чаша бульон, набелязах на картата маршрута за

следващия ден. Спах на пресекулки. Сънувах, но веднага забравях виденията си.

На сутринта се бях схванал и с мъка прибрах нещата си в количката. Но преди да тръгна, обиколих и намерих още един знак над стръмен рид източно от моя каньон. Под струпания пясък приличаше на купчинка чакъл, ала все пак го открих. Сочеше ми друго направление, но и без това в мащаб едно към милион картата не ми беше голям помощник, стигнех ли близо до червената точка. Изтеглих количката върху рида и едва не си изкълчих глезена.

— Така не бива — прошепнах си.

Възпаленото ми коляно отново се обаждаше, но сега не ми беше до това. Оставих количката при втория знак и затърсих трети. Беше от другата страна на следващото било. За жалост теренът нататък беше още по-труден. Логично. Бунтовниците биха избрали място за скривалището си в най-недостъпната територия. Мина близо час, докато извлека количката до знака. Леко увеличих притока на кислород и отново започнах да обикалям.

Поредният знак ме отведе нагоре по стръмен тесен улей, но така поне можах да изкача наклона, който приличаше на планина. Дърпах количката дващестина крачки, после спирах да събера сили. На огрения от слънцето склон беше твърде горещо. Забелязах с изненада, че минава пладне. За миг се зачудих накъде ли ще ме насочи следващият знак и пак поех нагоре.

Стигнах почти до върха, когато забелязах катерещата се пред мен фигура. Сърцето ми задумка ужасно в гърдите, не чувах нищо друго освен пулса си.

— Ей! — подвикнах немощно, после се напънах да изкрещя: — Ей! Здравейте!

Фигурата продължи нагоре. Носеше скафандър със затворен шлем, придвижваше се извънредно бързо по стръмнината. Трябваше да побързам, за да я настигна. Пак завъртях регулатора на кислорода и се затърсих нагоре. Когато излязох от улея, учудих се, че непознатият продължаваше напред по сравнително равното плато.

Значи бунтовниците бяха разположили скривалището си сред хълмовете в средата на хаоса, за да имат видимост към цялата падина. Похвална предпазливост. Потта се стичаше в очите ми и ги дразнеше,

целият свят се разми пред погледа ми. Дишах толкова учестено, че почти не можех да говоря.

— Не бързайте! Ей, вие! Спрете!

Платото завършваше с гънка, после падаше отвесно. Ръбът водеше надясно към широк рид, който беше лесен за изкачване. Но не можех да тегля количката бързо по острите камъни. Кожата ми сякаш гореше, обливах се в потта си. Човекът стоеше на билото и гледаше към мен. Махна ми подканящо с ръка да отида при него.

— Да, да — измънках, — само не бързайте толкова.

Но фигурата не спря и пак трябваше да бързам, все изоставах. Непознатият можеше да свърне по другия склон и да поеме кой знае накъде. Уплашен, аз дръпнах количката настрани, застопорих я с камъни и побързах да се изкача.

Озовах се на малка седловина, която водеше към още по-висок връх. Виждах на много километри и навсякъде падината леко се извиваше нагоре. Бяхме наред грамадния Ауреум Хаос. Фигурата пак беше спряла — стоеше на седловината и ме гледаше. Червеникавото слънце хвърляше отблясъци по шлема на скафандъра ѝ. Размахвах ръка над главата си. Непознатият кимна и за миг отраженията изчезнаха. Запрепъвах се надолу по седловината. Едва успях да местя краката си. За щастие човекът се смили над мен и не помръдна. Гледаше ме. Спрях пред него и разперих ръце.

— Ето ме.

Никакво движение. След малко посочи едното си ухо.

— Вече не се нуждаете от херметични шлемове — продължих аз. — Въздухът е достатъчно плътен за дишане, можем и да разговаряме. А с шлем на главата няма да се чуваме.

Никакъв отговор. Пристъпих напред, но фигурата отстъпи. Вдигнах ръце с длани към непознатия, за да покажа, че нищо няма да му сторя. Вероятно ме разбра. Поне ми позволи да заста на по-наблизо. Надникнах през прозрачната лицева плоча на шлема отстрани, за да не ме заслепяват отраженията. Беше Ема.

Почти същата като на снимките — кафяви очи, извити надолу ъгълчета на устните, кичури тъмна коса. Останах без дъх.

— Значи си оживяла — прошепнах. — О, Ема... Аз съм Хялмар Недерланд. Намерих те. Дойдох тук само за да те търся. Открихме твоя

дневник. Искам да се присъединя към вас. Никога няма да се върна. Там не ме задържа нищо... — Посочих през рамо. — Нищо.

Тя кимна лекичко, обърна се и тръгна по седловината. Озърна се да види дали вървя след нея. Препъвах се, защото не можех да откъсна поглед от Ема. Не можех да се наситя — та това беше Ема Вайл! Ето я пред мен! Едва сдържах изумлението и радостта си. Тя ходеше бързо, но вече бях силен, нямаше да изостана.

Докато доближим по-високия връх, останахме в полуздрача на вечерните огледала и вече виждах добре слабото ѝ лице. Отново ѝ показах да махне шлема. Тя поклати глава. Изглеждаше по-възрастна — отдавна навлязла в четвъртото столетие от живота си, в очите ѝ личеше мъдростта. Повече ме нагоре и едва сега забелязах, че под най-високите скали има кухня. Подът беше гладък, кръг от неравни колони, два пъти по-високи от нас, поддържаше също толкова гладкия таван.

Ема се усмихна на очевидното ми стъписване и ме преведе между две колони към средата на този... павилион. Светлината на огледалата изпълваше въздуха. Целият хаос се простираше под нас във фантастична плетеница от сенки.

— Какво е това? — попитах я. — Наблюдателният ви пост? Или храм? Скривалището ви наблизко ли е?

Тя кимна.

Погледнах на север. Още едно широко било се спускаше към сенките. Седнах в края, изтощен и неизказано щастлив. Ема застана до мен.

— Разбирам защо сте останали тук — казах ѝ. — Не се страхувате от комитета. А заради това място. Имате Марс такъв, какъвто би трябвало да е винаги, за всички. Имате и живота — лишеите и мъховете, тревата, игликите. Не е ли прекрасно да ги гледаш как се борят да оцелеят край езерцата? Островчета живот наред тази пустош. О, Ема, какъв свят имаме! Какъв свят!

Тя ме хвана за ръката и ме издърпа няколко стъпки надолу по северния рид. Посочи пръстта между нас. Под индиговото небе отначало не различавах нищо, но след миг се убедих, че е чула какво ѝ говоря. Там имаше алпийски цветя, малки петънца от ярки цветове в мрака.

Вдигнах глава и Ема вече не беше до мен. Забелязах я да се спуска бързо по билото. Викнах ѝ да ме почака и се забързах след нея. Препънах се.

— Ема, не си отивай!

Беше тъмно и вече не я виждах. Може би ѝ свършваше кислородът. Опитах се да се върна нагоре, но не можах. Засилих отоплението на скафандъра, дръпнах на носа си вълнената маска. Легнах. Не знаех дали ще преживея нощта.

Лежах на завет под камък и си мислех, че сигурно е нямала достатъчно кислород. Или пък това беше изпитание, в което оцеляват само силните. Ще се върне сутринта. После изпаднах в безсъзнание.

Няколко пъти през нощта студът се впиваше толкова остро в мен, че се събуждах. Накрая победи дори изнемогатата ми и аз седнах непохватно. Започнах да размахвам ръце, за да се стопля. Не знаех колко време е минало. Вече ми се струваше, че тази нощ продължава години. Оставаше ми само да чакам.

Настъпи утрото в хаоса. Огледалата се появиха едно след друго. Перлено небе над сива земя. Беше много студено. Болеше ме гърлото, главата ми туптеше неприятно.

Слънцето изгря след час и ярката жълта светлина покри всичко като гел. Станах и съвсем бавно изкачих билото. Но сякаш попаднах на друг връх. Никакъв павилион. Отидох и до другото възвишение, мислех си, че може да съм ги объркал в здрача. И тук всичко беше съвсем обикновено. А на рида, водещ на юг, беше моята количка.

Спуснах се. Изпих цял литър вода и преглътнах няколко залька. Отново се върнах да тършувам упорито по двата върха, търсех каквито и да било знаци. Изглеждаше ми напълно възможно колоните да са подвижни и да се прибират в скалата. Но не открих дори пролука. Все пак видях множество отпечатъци от стъпки и въпреки странното изчезване на Ема предната нощ бях уверен, че скривалището е някъде наблизо. Дали да не огледам каньоните наоколо...

Погледнах датчиците на пулта, вграден в скафандъра на лявата ми ръка, и се стреснах. Опомних се. Имах кислород само за двадесет и пет часа при минимално потребление! Бях изразходвал много през нощта, но как съм пропуснал да проверя досега?

Но ако намерех скривалището, нямаше да има никакво значение.

Колебаех се, застанал между двете възвишения. Плътна, масивна скала. Но ако колоните са подвижни, ако Ема само изпитва моята решимост, моето желание...

Разтърсих глава. Не можех да рискувам. Отстъпвах с лице към по-високия връх, не исках да откъсна поглед от него. Може би скривалището беше точно под него — крепост в планинските недра!

Насилих се да обърна гръб, отидох при количката и започна тягостното спускане по южното било.

Веднага установих, че усилията предния ден и нощният студ са ме изцедили почти докрай. Количката замалко да се изтръгне от ръцете ми и да се запремята в стръмния улей. Когато успях да я смъкна долу, едва се принудих да я дърпам по-нататък през каменната джунгла.

Целият свят — камъните и небето, всичко — гореше в оттенъци на червеното, всяко късче чакъл по пътя ми пулсираше в ритъма на моето сърце. Сякаш вървах по напукан език. Човекът като планета. Край една от разтопените локви растяха туфи остра трева, пробили ледената броня. Зелено чудо. С мъка се отърсих от замаяното съзерцание и продължих през хаоса, а величествената поема на зимата отекваше налудничаво в главата ми.

Залутах се из каньоните и почти победен от преумората и главоболието, започнах да се питам дали този път глупостта ме е отвела при смъртта. От тази мисъл сякаш всяка клетка в мен настръхна и аз се подсетих да пия вода, после погледнах компаса на количката. Дори извадих картата, но се засмях дрезгаво и я захвърлих на пясъка. Карта на хаоса! Що за идея!

Смъртта е майка на красотата, казвали някогашните поети. Но според мен само са се залъгвали от страх пред преждевременния си край. Усещах бремето на смъртта върху себе си през този ден, а каменните грамади, слънцето в кристалното небе не означаваха нищо за мен. Само следващите няколко стъпки. Носът, гърлото и дробовете ми изгаряха, но поемаха в себе си света с неутолима жажда. В мен чегъртаха ръбовете на неоспоримата истина — спра ли да пия въздух, ще умра. Да умреш означава да се разболееш толкова тежко, че всичко в тялото ти да се повреди безнадеждно. Досега не бях успявал да си го представя. Вече знаех как ще стане.

А опасността никак не ми помагаше да мисля по-ясно. Виждах хаоса размазан, крайниците ми бяха като дървени трупчета. От очите

ми се стичаха сълзи и дразнеха напуканите ми бузи. Стенех, влачех себе си и количката с последните парченца от моята разпадаща се воля. Така мина целият дълъг ден — в ужасния смут на кошмарите.

Лъчите на залеза се разпростряха като хоризонтално ветрило и аз седнах на един камък. Искях да си стопля малко супа и да изям остатъка от шоколада, но не можех да помръдна. Седях и гледах как светлината на моя последен залез изчезва от тази земя. Накрая усетих жажда и се преместих, колкото да взема манерката.

— Ти си само една идея, Недерланд. По-добре си стопли супата, иначе планетата бързо ще те забрави.

Започнах да поглъщам супа, бисквити, шоколад, сушено телешко. Взех малкия далекоглед от количката и го насочих на юг. Виждах ниската каменна стена, все още осветена от огледалата. Моята стена. Може би някъде наляво мярнах за миг зелена точица. Пих още, защото разбирах колко съм се обезводнил. Оставаше ми кислород за шест часа. Натъпках джобовете на скафандъра си с храната, манерката, далекогледа. Зарязах количката (нека ѝ се чуди някой бъдещ археолог). Тръгнах на юг в огледалния здрач.

Когато и последното огледало се скри, температурата спадна отведнъж. Марсианска нощ — четиридесет градуса под нулата. Но нямаше вятър, маската и очилата ми си бяха на мястото, усилията и нагревателят в скафандъра ме сгрываха достатъчно. Странно усещане — топлина по цялото тяло, но дишането вледеняваше вътрешностите ми.

Час или два напредвах предпазливо, упорито, внимавах къде стъпвам на всяка крачка. После станах тромав и студът неумолимо пълзеше от дробовете из тялото ми. Всяко вдишване терзаеше гърлото ми. Бях жаден, но водата в манерката беше замръзнала. Главата ми бучеше така, че можех да оследея. Но не си позволявах да седна. Страхувах се от смъртта. Няколко крачки, после почивах прав. Още няколко крачки и пак почивка. До безкрайност.

После ми свърши кислородът. Пулсът ми се ускори лудешки. Що за тъпота, беднеех мислено, да навлезеш сам в хаоса! Къде ти беше умът? Тялото ми помпаше въздух като сух лед. Вече не усещах болката в гърлото си. Ето ти проверка — може ли човек да оцелее нощем само с марсианския въздух? Безсилието се прокрадваше на пристъпи,

виждах света ту в червено, ту в зеленикаво. Облегнах се на скалата, съсредоточил всички останки от енергия в усилието да остана в съзнание. И вдишвах този сух лед. Въглероден двуокис, аргон, инертни газове, доста голям процент кислород — налягане от триста и деветдесет милибара, в Ауреум сигурно бяха към четиристотин. Стигаха ли?

Явно стигаха. Засега. Но можех ли да вървя? Проверих и се оказа, че мога. Сега студът проникваше в мен по-лесно отвсякога. Не мислех, тътрех се, уплашен от самата представа за сядане. Бавно замръзвах и убивах мозъка си с недостига на кислород. Минаваха часове, а аз продължавах напред. Кислородният глад предизвика леко опиянение — не че се ободрих, но ми олекна физически. Пристъпвах, олюлявах се, застивах неподвижно с убеждението, че ако не запазя равновесие, ще отплувам нанякъде.

По някое време се зазори. Първото огледало изскочи над хоризонта и ме изненада до пълно оглупяване. Бях забравил, че има и ден. Изпръхналите ми устни се напукаха до кръв от мъртвешката усмивка.

— Слънцето е... една идея.

Някак бях успял да не се отклоня от южната посока. Каменната стена беше само на два километра пред мен, видях и зеления си найлон.

— Право към целта...

Главата вече не ме болеше, позволих си да поседна. Малко след същинския изгрев застанах под въжената стълба и се сблъсках с проблема как да се кача по нея. Три бързи крачки и се хванах за най-долния напречник. Поех си дъх. Две стъпала нагоре и пак увиснах. Отново и отново, докато всяко мускулче в мен нададе вой. Дишах учестено като птица. Да се прехвърля през ръба беше постижение, което едва не ме спря. Но мисълта, че преживях цялата нощ, за да се проваля накрая, ме отврати. Изпълзях по корем на равното. Без да ставам, затътрих се на ръце и колене към колата. Не беше лесно да отворя люка на въздушния шлюз... и нахлух в неописуемо топлия въздух на кабината. Включих всички системи и рухнах на седалката. Гледах през прозорците грамадната падина Ауреум, потънала в лимоненожълтата светлина на новия ден, и докато заспивах, размахвах юмрук към нея.

— Ема Вайл, стигнах заради тебе докъдето можах!

Спах почти до края на деня. Събуди ме непоносимата жажда. Така се бях схванал, че едва се размърдах.

Свалих скафандъра и потръпнах от киселата воня. Влязох в тоалетната да се почистя. И застинах стъписан пред огледалото. Щръкналата четка на брадата ми бе покрита с потен скреж, устните и носът ми бяха побелели и напукани.

— Ще ти трябва нова кожа. Доктор Лейърд ще побеснее.

Малките очички бяха хлътнали, а кожата под тях чернееше. Така ще изглежда трупът ми някога. Наплисках се с вода и се наслаждавах на болката — водата на живота, болката на оцеляването.

Крайт на още един ден. Поредната чертичка в календара. И хиляда години да живееш, пак си остава вярно. Досега се държах като безсмъртен, но си научих урока. Все някога ще настъпи мигът на пълното безсилие — краят. Лицето в огледалото вярваше в това.

Бях се залъгвал с илюзии. Цялото това мрънкане за страданието в живота... Какво скудоумие е било да подражавам в досадата си на безсмъртните, да пренебрегвам потракването на метронома в тялото си, отбелязващо ограничения брой мигове, които никога няма да се върнат. Преструвах се на бог и нехайно навлязох сам в хаоса. Ледената нощ ми вкара ума в главата по най-мъчителния начин.

Светлината се изцеждаше от небето и черни облаци надвисваха на север като огромни зверове. Съзнавах, че всичките ми мотиви са били заблуда. Изпъшках. Наведох се като дървена статуя, измъкнах пакет сушено месо и го надробих в цвъртящия тиган. Пих коняк направо от бутилката. Коремът ми закъркори. Всеки път, когато ме убощава с иглите на пренебрежението си, Бодила бе прав. Пак надигнах бутилката.

— Ти си лицемер, Недерланд — натяквах си, — ти си скапаняк. Тъпанар. Идиот. Живееш като мишка в дупката си, а през това време червеният Марс обикаля в пространството. Ровиш в пръстта, само за да преживяваш все същото отново и отново.

Поредната глътка прогори пътя си надолу по хранопровода и плисна в мозъка ми. Изсипах пърженото месо в чиния и седнах до миниатюрната масичка. Включих осветлението и бледи отражения на

кабината се появиха в прозорците, заличили облачното небе навън. Вилицата в ръката ми увисна над чинията, зяпах сляпо в нощта.

— Трябва да промениш живота си.

На другия ден се върнах по следите на колата си. Ускорявах безмилостно, незнайно как припомнил си уменията от времето, когато бях шофьор в инспектората. Хубави години бяха, кръстосвах по цялата планета. Припомнях си ги с ръцете си, стиснали волана. Имах за какво да мисля, докато отминавах маркер след маркер. В ранния следобед се изкачих по стръмния път до хълма и вкарах колата в двора на водната станция.

Всички се събраха за минута. Когато излязох неловко през шлюза и огледах смаяните им лица, преливащи от любопитство и страхопочитание, разбрах как са се чувствали пророците, завърнали се от отшелничество в пустинята. Вместо четина по бузите трябваше да имам брада до коленете, може би да нося и каменни скрижали.

Союза се хилеше като побъркан, Хана се опита да ме хване под ръка, за да ми помогне, но аз я накарах да се дръпне. Изкуцуках през двора към най-голямата палатка, следван по петите от цялото си паство.

Бях пестелив в разказа си. Когато стигнах до каменната стена и решението си да продължа пеша, Хана ахна, сякаш още бях в опасност. Щом споменах за нощта без кислород, Союз подсвирна протяжно.

— Не съм сигурен дали някой го е правил досега.

Това събуди любопитството ми и по-късно проверих. Четирима катерачи в Касей Валис изтървали количката си в пропастта (никак не е трудно!) и били принудени да останат през нощта на два километра над средното ниво. Двама умрели, другите двама били спасени на сутринта. Е, не бях първият човек, прекарал нощта на открито без кислород. Но беше почти същото.

Накрая Бил каза:

— Получихме по радиото съобщение за вас. Искат незабавно да се върнете в Бъроуз. Явно ще оглавите експедицията до Плутон, която ще посвети Айсхендж.

— Ще посвети Айсхендж ли?...

— На паметта на загиналите по време на смутовете. Комитетът ще организира експедицията, представен от господин Селкирк. Каза,

че ще излетите скоро. Надявал се, че кацането ви на Плутон и посвещаването на паметника ще съвпадне с триста и петдесетата годишнина от създаването на комитета.

Не можах да сдържа смеха си. Точно така, Бодил, забий острието си в мен! Естествено, другите ме гледаха, сякаш съм се побъркал. Разбирах ги — бродил в хаоса и страдал от кислороден глад, който му е умъртвил толкова мозъчни клетки, че едва ли ще се възстанови някога. Това е лошото да ти се носи славата на чудак. И най-обикновената ти постъпка изглежда странна.

След като се погрижиха за кожата ми, починах си един ден и двама студенти, които едва познавах, ме откараха до Нов Хюстън. Искрах да погледна още веднъж разкопките. Експедицията на Селкирк можеше да почака.

Накуцвах по ръба на кратера и се вирах в родния си град, превърнат в развалини. После отидох до изоставената кола и седнах в кабината. Слънцето грееше през надрасканото предно стъкло.

Тук е седяла Ема Вайл. Тук, в Нов Хюстън, бе преживяла няколко трескави седмици. По същото време и аз съм бил в града. Плъзнах пръстите на ръкавицата си по седалката. Скоро щях да отлетя към Плутон, за да „посветя“ паметника, издигнат от Олег Давидов и неговите пътешественици... да го посветя на Комитета за развитие на Марс, същата сила, която бе принудила групата на Давидов да предприеме отчаяния си ход.

Но въпреки всичко той, Ема и Марсианският космически съюз щяха да бъдат запомнени. Мегалитът си оставаше техен — завинаги. Комитетът отстъпваше хитро при нужда като опитен джудист, за да ме събори и да ме запрати в ъгъла. Но ако продължа да натискам в правилната посока, може аз да ги поваля. Космическият съюз се бе съпротивявал, Ема също. И аз устоях досега. Може би някой ден щяхме да освободим Марс.

Какво означава да обичаш миналото? Всеки ден изчезва в нищото и трябва да живеем сега, в настоящето. Само то е истинско. Но хората са нещо повече от действителността. Втурваме се през годините като великани и никой от нас не може да бъде разбран иначе, освен като непрекъснато променящо се същество. Когато паметта ни

изневери, трябва още по-силно да обичаме миналото, да го задържаме в себе си. Иначе настоящето се превръща в безсмислен набор от цветове и звуци, в който хората не могат да се докоснат дори с връхчетата на пръстите си и никой никога няма да разбере другия. Да обичаш миналото означава да се превърнеш в цялостен човек.

Стиснах с все сила облегалките на старата седалка, та чак изпукаха. Тук бе седяла жена, която разбирах. Никога нямаше да узная дали е оцеляла. Поклонението ми при нея се провали, в онзи хаос срещнах само себе си. Или призраци. Но нямаше значение. Изпълни ме покой. Все едно дали Ема е преживяла нощта в Копиевидния каньон — тя е устояла. Една велика жена е обичала Марс и се е борила за него, посветила цялото си съществуване на увереността, че тук можем да бъдем свободни. И човеци. Знаех, че е така. Тя живееше в душата ми. И това ми стигаше.

Животът ни е като растение, непрекъснато губещо листата и цветчетата си. Не очаквам тези написани редове да променят нещо. Думите са паяжина в свят от гранит. И все пак се радвам, че ги написах. Скоро ще кацнем на деветата планета в Слънчевата система и предчувствам, че съм на прага на нов свят, на нов живот. Отърсил от себе си всички навици, предубеждения и очаквания, аз трептя като стрък трева по вятъра. Дори промяната ми изглежда вече откъслечна, прозрачна като сън. И все пак изтъканата паяжина може да съхрани предишния ми живот. Каквото чувстваме най-силно, помним най-добре. Това е слабото ни място.

III. ЕДМОНД ДОЯ 2610 ГОДИНА ОТ Н.Е.

*„Сгрешиха страшно мощните
мъже,
на тебе поверили паметта си.
А ти захвърли имената им в
забрава,
макар да те въздигнаха за своя
слава.
За тежкия им труд постигнал
чудесата,
отплатата ти беше най-
сурова:
че спомен в гробница изчезва за
делата,
чрез тебе уверихме се отново“*

Майкъл
Дрейтън,
„Поли-
Олбион“

ПОНЯКОГА сънувах Айсхендж и ходех, обзет от страхопочитание, по дъното на стария кратер, сред високите бели кули. Често в съня си бях член на екипажа на „Персефона“, по време на първата експедиция до Плутон през 2547-а. Кацах заедно с останалите върху равнината от черен базалт, надупчена с кратери. И бях в командната кабина при комодор Ерунг и другите офицери, когато се обади доктор Серезън, който бе в един от изследователските модули — установяваше точното разположение на магнитните полюси. Изтънелият му глас звънеше от вълнение, примесено с уплаха.

— Кацам на географския полюс... и най-добре веднага да изпратите тук голяма група... има... има някакъв градеж...

После се пренасях в совалката, устремена на север, в която се бяха натъпкали Ерунг и офицерите. Споделях с тях напрегнатото мълчание. Под нас отминаваше черната, неясно очертана повърхност на Плутон, по нея се редяха кратер след кратер. Помня как си мислех, че непрестанният фонов шум по радиото е гласът на самата планета. После, точно като в записите на „Персефона“, над тъмния хоризонт се появяваше тънкият сърп на Харон — спътника на Плутон, а под него започваха да белеят някакви точки. Скупчени на едно място бели кули.

— Кацаме — тихо казваше Ерунг.

Кръг от вертикални бели стълбове, сочещи звездите.

После всички бяхме навън в скафандри и вървахме тромаво към странната находка. Слънцето беше само една светла точка ниско в небето и едва огряваше равнината. Минавахме през сенките на кулите, сякаш изчезвахме в тях, после пак се появявахме. Стъпвахме по прашния черен чакъл и всички оставяхме големи следи.

Приличахме на джуджета до ледените стълбове. Накрая се озовахме наред грамадния кръг, оформен от тях. Стори ни се, че бяха стотина, най-различни по големина.

— Лед... — прошепна някой по радиото. — Май са направени от лед.

Никой не отговори.

Тук сънищата ми неизменно се объркваха. Всичко се случваше почти едновременно. Множество гласове бърбореха в слушалките на шлема ми, а гледката пред очите ми подскачаше като в холофилма от първата камера, която някой от доближаващия всъдеход е държал в ръка. Намираха горкия Сет Серезън, както беше застинал в шок, притиснал шлем към един от най-големите монолити. Водеха го обратно към една от колите, а той тихо повтаряше, че нещо мърдало в леда. Всички малко се стъписваха. Неколцина отиваха да разгледат парчетата от падналата ледена колона. Други сезираха отблизо в ръбовете на триъгълните стълбове, които бяха почти прозрачни. Застанал върху един от ледените монолити, аз виждах цъкащите наоколо дребни фигурки...

И внезапен вик в слушалките:

— Вижте това! Погледнете!

— По-кратко — промърморваше Ерунг. — Кой говори?

— Насам!

Една от фигурите махаше с ръка и сочеше бялата стена над себе си. Ерунг отиваше припряно при него, ние я следвахме. Струпвахме се под ледената кула, втренчили погледи в знаците на гладката повърхност.

В съня си знаех, че двете думи бяха на санскрит, изписани на азбуката „наранги“: абхи-уд и аби-ут-сад. Знаех и значението им: „да тласнеш, да запратиш надалече“ и „да накараш да тръгне напред“.

Друг път, зареян в полудрямката, когато исках да се събудя, но нещо ми пречеше, аз бях със следващата експедиция до Плутон, потеглила с твърдото намерение веднъж завинаги да сложи край на споровете за произхода на находката. Чак тогава се събуждах. Може да се каже, че това е сред редките мигове на облекчение в живота ни — нещо ни тревожи и потиска, но после осъзнаваме, че ни се е присънило и няма от какво да се опасяваме. Но този път нямах тази утеха. Сънят беше действителност. Беше 2610 година и ние летяхме към Плутон.

В „Снежинка“ се намираха седемдесет и девет души — двадесет и четирима екипаж, шестнадесет журналисти, тридесет и девет учени и техници. Средствата отпусна Изследователският институт на

Транзитната станция, но всъщност главен виновник за експедицията бях аз. Щом се сетих за това, изпъшках и се надигнах от леглото.

Хладилникът се оказа празен и след като наплисках лицето си с няколко шепи вода, излязох в коридора. Грубите му дървени стени не се срещаха точно под прав ъгъл. Мекият мъх на пода беше учудващо приятен за краката ми.

Тъкмо минавах край каютата на Джонс и вратата се отвори.

— Доя! — Той сведе поглед към мен. — Появи се най-последно. Започваше да ми липсваш.

— Да, знам, че се увличам в работа. Вече съм готов за един малък гуляй.

— Доколкото разбрах, доктор Бринстън искал да си поприказва с тебе — осведоми ме Джонс, докато разресваше с пръсти дългите си кестеняви кичури. — За закуска ли си тръгнал?

Кимнах и продължихме заедно по коридора.

— Бринстън защо толкова напирал да говори с мен?

— Искал да организира поредица от семинари за Айсхендж, всеки от нас да води по един.

— Олеле... Да се включи в такова нещо?

Бринстън беше главният археолог на експедицията и може би това го правеше най-важният човек сред нас, макар формално да ни ръководеше доктор Лхоцзе от Изследователския институт. За жалост Бринстън твърде добре съзнаваше положението си. Беше истински трън в задника — прекалено общителен земянин (едва ли е нужно да споменавам подобна особеност, когато говоря за жител на третата планета) и отявлен академичен бездарник. Макар че беше готов да работи до изнемога.

Завихме зад ъгъла и продължихме по главния коридор към трапезарията. Джонс ми се ухили.

— Очевидно е убеден, че е много важно и ти да участваш, като се знае ролята ти в цялата тази щуротия.

— Я стига си ме занасял...

В изцяло бялото преддверие на трапезарията голям синкав екран за съобщения заемаше почти цялата стена. Някой съвсем наскоро бе набрал в средата с яркооранжеви букви въпроса, който ни запрати през пространството: „Кой е издигнал Айсхендж?“

Естествено, отговаряха му само с шеги. До средата на екрана с червени калиграфски букви се мъдреше „БОГ“. Друг, в жълто: „Това са останки от кристализирал леден метеорит.“ Зелено, в долния десен ъгъл: „Недерланд.“ Отдолу някой бе добавил: „Не е вярно, бил е някой друг от извънземните.“ Засмях се. Имаше още няколко предложения (особено ми хареса това: „Плутон е планета-послание от друга галактика“), но повечето бяха известни от първата година след откриването на мегалита, още преди Недерланд да публикува резултатите от проучванията си на Марс.

Джонс пристъпи към пулта.

— Да прибавя и най-новото си хрумване. Я да видим... да, с жълт готически шрифт е най-добре.

Започна с познатото си основно твърдение: „Айсхендж е издигнат от праисторическа земна цивилизация...“ Той упорстваше, че човечеството има извънземен произход и че през ранните епохи от пребиваването си в Слънчевата система все още е разполагало с технологии за космически полети. Сега продължението гласеше: „...но надписите са направени от експедицията на Давидов“.

— Джонс, не ти ли омръзна? — присмях му се. — Колко от тези драсканици са твое съчинение?

— Не повече от половината — призна си той и като видя стъписаното ми лице, прихна.

И аз не се съдържах, но преди да влезем в трапезарията, си придадохме намръщения вид на сериозни хора.

Бачан Нимит и групата му специалисти по микрометеоритите се хранеха на една маса, при тях беше и доктор Бринстън. Трепнах, като го видях, и тръгнах към кухнята.

Двамата се настанихме в другия край на залата. Джонс беше прочут в цялата Слънчева система еретик, който се занимаваше с еволюцията и праисторията. Пред него имаше само една пълна купа с ябълки. Придържаше се към типичната диета за родното си място — астероида Икар, основаваща се на принципа, че човек не бива да се храни с продукти, произведени чрез смъртта на живо същество. Предпочиташе ябълките и сега ги изяде набързо.

Аз почти привърших с омлета си, когато Бринстън застана до нашата маса.

— Господин Доя, колко приятно е, че най-после излязохте от своята каюта! — изрече гръмко. — Не бива да сте такъв отшелник!

Е, бих казал, че честичко излизах да се повеселя с някои хора от експедицията, но внимавах да не попадам пред погледа на Бринстън. В момента той отново ми напомняше защо полагах такива усилия да го отбягвам.

— Работя — казах сдържано.

— Разбирам — усмихна се натрапникът. — Но се надявам, че вашата заетост не би ви попречила да вземете участие в нашата малка поредица лекции.

— Моля?

— Ще организираме няколко дискусии и се надяваме, че всеки ще изложи своите възгледи.

Всички от групата по микрометеоритите се бяха обърнали да ни зяпат.

— Всеки ли?

— Ами... който смята, че може да изложи различно схващане по въпроса.

— И какъв е смисълът?

— Не ви разбирам.

— Какъв е смисълът? — повторих натъртено. — Всеки в този кораб вече знае какво останалите са казали или написали за Айсхендж.

— Но по време на семинарите бихме могли да обсъдим и сравним мненията си.

Можеш ли да очакваш друго от академичната школа?...

— В един семинар ще има само ожесточени спорове, кавги и предъвкване на отдавна познатото. Нападаме се един друг от години, без никой да отстъпи нито крачка. Сега сме на път към Плутон, за да изследваме Айсхендж и да установим най-после кой го е направил. Защо да преповтаряме каквото вече сме чували?

Бринстън почервеня.

— Надявахме се, че все още има какво ново да си кажем.

Вдигнах рамене.

— Вероятно сте прав. Вижте какво, спокойно можете да си проведете семинарите и без мен.

Бринстън помълча, преди да отговори.

— Нямах да е зле — измънка замислено, — ако и Недерланд беше тръгнал с нас. А сега двамата основни теоретици по въпроса няма да участват.

Чувствах, че равнодушната ми непоносимост към него ще се превърне в открита неприязън. Знаеше какво ме свързва с Недерланд и прибягваше до гадни заяждания.

— Е, ако не сте забравил, Недерланд вече е бил там.

Жалко, че не се бяха възползвали по-добре от възможността. Не свършили никаква работа, освен да сложат тържествено паметна плоча, посветена на междузвездната експедиция, изровена от забравата. По онова време обяснението на Недерланд получило толкова широка популярност, че дори не направили разкопки на мегалита.

— Да, но очаквах, че ще поиска да се присъедини към експедиция, която или ще потвърди, или ще опровергае теорията му. — Явно долавяше неудобството ми, защото заговори още по-гръмогласно. — Господин Доя, професор Недерланд сподели ли с вас причината да се откаже от участие в експедицията?

Дълго не можах да откъсна поглед от лицето на Бринстън.

— Боеше се, че ще има прекалено много семинари — изтърсих накрая и се изправих. — Моля да ме извините, искам да се върна към работата си.

Минах през кухнята да си взема достатъчно храна и се прибрах в каютата си. Усещах, че току-що превърнах още един човек в свой враг, но не съжалявах.

Да, Хялмар Недерланд, прочутият историк на Айсхендж, беше мой праядо. Откакто се помня, този факт ми е известен, макар че моят баща ми внуши да не се радвам прекалено на това. (Естествено. Не той беше внук на Недерланд, а майка ми.)

Прочетох всички книги на професора — трудовете му за Айсхендж, петтомника по марсианска история, по-ранните му бележки за земната археология, — преди да навърша десет години. Тогава баща ми и аз живеехме на Ганимед. На татко тъкмо му бе провървяло. Включиха го в екипажа на космическа яхта със слънчеви платна, която щеше да участва във „Вътре — вън“, състезанието, по време на което корабите навлизат в горните слоеве на юпитерианската атмосфера.

Обикновено не беше чак такъв късметлия. Тези яхти са богаташко занимание, а собствениците им рядко се нуждаят от голям екипаж. Така че повечето време татко вършеше черна работа — чистеше улиците, помагаше на строежи, разтоварваше кораби или каквото още изскочеше в базата данни на работническия съюз. Доста по-късно разбрах колко беден беше и защо му се налагаше все да ходи по ръба в живота си. Може пък да му подражавам неволно.

Той е дребничък и кльощав. Помня го облечен в работни дрехи, с увиснали мустаци. Често се хилеше до уши. Хората се учудваха, когато го виждаха с дете. Не изглеждаше толкова важна личност. Но когато живял на Марс, после и на Фобос, бил част от четворка. Другият мъж бил известен скулптор със силни връзки в художествените кръгове. А и майка ми като внучка на Недерланд имала влияние в Университета на Марс. С общи усилия успели да издействат рядко даваното (особено на четвъртата планета) разрешение за дете. Когато четворката се разпаднала, само татко пожелал да ме отгледа. В известен смисъл бе израснал отново заедно с мен, защото именно моята поява на бял свят успяла да го изтръгне от психическото вцепенение. Поне така казва той. Повериха ме на него (вече бях на шест, но не бях стъпвал на Марс) и отлетяхме към Юпитер.

Оттогава баща ми никога не е говорил с мен за моята майка, за другите от четворката или за моя прочут пралядо (и не ме насърчаваше да подхващам тази тема). Дори за Марс. Сред останалите му особености беше и прекалената чувствителност. Поет, който пишеше единствено за себе си и никога не плащаше, за да поместят творбите му в общодостъпните файлове. Обичаше пейзажите и небесата и когато се преместихме на Ганимед, често обикаляше в скафандър мрачните хълмове, за да наблюдава изгревите на Юпитер или на другите юпитериански спътници. Или пък се любуваше на Слънцето — най-яркото присъствие, дори гледано чак откъм петата планета. Беше ни добре заедно. От спокойното ни кротко всекидневие татко извличаше почти всички свои стихове. Но най-много ме вълнуваха творбите му за Марс. Като тази:

*„С лодките в Лазурния каньон,
през ледена коричка на потока,*

*пропукваща се под веслата.
Потокът по-широко се разлива,
от сянката изтръгва се
в милионите извивки на тази
древна долина.
Дъхът е скреж пред нашите лица.
Червеният каньон издига се безмерно
и няма край била и долини.
Изваяни от ветровете канари
издигат се над нас.
А на брега, червен и мокър,
тревата бледо зеленее.
Тук, сред каньона, чиста е душата ми.
Защо ли трябва да си тръгна?
Небето притъмня в лилаво
и в него има две звезди —
индигова Земята и бялата Венера.“*

Колкото и неприязнено да се отнасяше татко към Недерланд (макар да знам, че лично са се срещали само веднъж), нямаше нищо против да се захласвам по Айсхендж. Незнайно защо се бях влюбил в този мегалит. Нямаше по-величава загадка от него. На единадесетия ми рожден ден татко ме заведе в пощенската станция (тогава бяхме на спътника Европа и често се разхождахме дълго по заснежените полета). Пошепна си малко с един от служителите и влязохме в холозала. Не искаше да ми каже какво ще видим и започнах да се боя, че ще говорим с майка ми.

Системата се включи, залата притъмня. Над нас имаше звезди. Внезапно изгря най-ярката от всички, очерта хоризонта и бледа светлина обля тъмната, камениста равнина.

И в далечината видях мегалита. Слънцето (вече го бях познал в ярката звезда) тъкмо се издигаше над колоните и върховете им засияха в бяло. Силуетите им бяха черни правоъгълници, засенчващи звездите. Паметникът ни доближаваше бързо (записът явно беше ускорен) и се откри пред нас — висок и бял. Тогава имах мъничък модел на Айсхендж, затова истинският ми изглеждаше невероятно огромен.

— О, татко!

— Хайде, да вървим и да го разгледаме.

— Искаш да кажеш — да го превъртим към нас.

Той се разсмя.

— Хлапе, никакво въображение ли нямаш?

Набра друга позиция и аз се пренесох право през един от ледените стълбове към средата, до плочата, увековечила експедицията на Давидов. Обикаляхме бавно, отметнали глави назад, за да видим всичко. Огледахме и парчетата на падналата колона, после се взряхме отблизо в надписа.

— Чудно, защо не са си написали имената? — промърмори татко.

След малко всичко изчезна и пак се озовахме в голата холозала. Татко забеляза, че се натъжих, и се позасмя.

— Ще му се нагледаш до насита. Ела сега да си купим сладолед.

Тъкмо бях навършил четиринадесет години, и му се падна възможност да пътува до Земята. Негови приятели си бяха купили малка яхта и щяха да я откарат до третата планета. Имали нужда от още един член на екипажа. Или им се искаше баща ми да тръгне с тях.

Наскоро се бяхме върнали на Ганимед и аз си намерих работа в атмосферната станция. Нямах желание пак да се местя. Завърших книгата си за приключенията на Давидов и спътниците му в открития Космос и имах намерение да спестя достатъчно пари, за да я издам. (Срещу определена такса всеки може да помести съчиненията си в базите данни и да ги обяви в общодостъпния каталог. Друг въпрос е дали някой ще ги прочете, но тогава се надявах, че някой от библиофилските клубове ще откупи от мен правата за зачисляване на заглавието в техния каталог.)

— Виж какво, татко, знам, че си живял на Земята и на Марс. Искаш да се върнеш там, за да ходиш свободно под небето. На мен такива неща хич не ми трябват. Тук си ми харесва.

Той се вторачи замислено в очите ми. Подозренията му изобщо не бяха лишени от основание — самият аз много по-късно осъзнах, че не съм пожелал да отида на Земята просто защото Хялмар Недерланд бе казал в едно интервю (и както добре се подразбираше от статиите му), че не харесва третата планета.

— Никога не си бил там — напомни татко. — Иначе нямаше да говориш така. Повярвай ми, струва си да се види. А и нямаш този шанс всеки ден.

— Знам. Но сега шансът се падна на тебе, не на мен.

Той ми се озъби. В свят с толкова малко деца с всеки се отнасят като с възрастен. А и моят баща винаги ме смяташе за равен — до такава степен, че е трудно да се опише. И сега не знаеше как да ме убеди.

— Има място и за тебе.

— Да, ако се сврем двамата в една каюта. Хайде де, след две-три години ще се върнеш тук с някоя яхта. И аз ще отида към вътрешните планети някой път. Засега искам да остана тук. Имам си работа, имам и приятели.

— Така да бъде — отсече той и се извърна настрана. — Сам си решаващ, прави каквото искаш.

Не ми беше весело, но по-късно се почувствах направо смазан, щом си припомних сцената и разбрах какво съм направил. Татко беше уморен, преживяваше труден период и имаше нужда от своите приятели. Тогава беше на седемдесет, с никакъв плод на житейските усилия не можеше да се похвали и изпитваше тежка умора. Преди векове щеше да е в залеза на живота си и предполагам, че точно така му се е струвало. Още не бе се понесъл напред с втората вълна жизненост, която те залива, щом осъзнаеш, че всъщност историята ти току-що е започнала. Само че вдъхновението не дойде от мен, нито дори с моя помощ, а според мен това все пак е задължение и на синовете.

Баща ми замина за Земята и аз останах да се оправям сам, както мога. Около две години по-късно получих писмо от него. Беше в Микронезия, някъде по островите в Тихия океан. Запознал се с някакви местни моряци. Имали цели флотилии стари микронезийски кораби, наричани „уа’а каулуа“, които кръстосвали от бряг до бряг океана, пренасяли пътници и дори товари. Татко решил да се наеме при един капитан от Каролинските острови, който спазвал традициите и направлявал корабчето си без помощта на радиостанция, компас или дори карта.

Ето с какво се занимава оттогава до ден днешен, вече четиридесет и пет години. Десетилетия, през които е учил уменията да

определя скоростта на око по отминаващите черупки от кокосови орехи. Наизустявал е разстоянията между островите. Ориентирал се е по звездите и предсказвал времето по вятъра, облаците, залеза. В облачните нощи е лягал на дъното и е усещал направлението по посоката на вълните... Връщам се мислено в годините на оскъдица, през които бяхме заедно, и си мисля, че най-после е намерил каквото търсеше. Понякога получавам известия, пратени от Фиджи, Самоа, Оаху. Веднъж ми прати холокартичка от Великденския остров, на която бе изобразена една от тамошните мрачни статуи. Единственото изречение гласеше: „Тази поне не е фалшива!“

Само по това се досетих, че знаеше с какво се занимавам.

Останах на Ганимед, живеях в общите спални и работех в атмосферната станция. Начина си на живот бях усвоил през годините с татко. Само това знаех и спазвах правилата и навиците си. А когато името ми се придвижи достатъчно нагоре в списъка на „стопаджиите“, преместих се на Титан и докато чаках да се освободи работно място във фирмата за климатичен контрол, записах се в работническия съюз. Метях улиците, бутах колички, разтоварвах кораби. Работата ми харесваше и скоро станах доста силен.

Намерих си стая в една от спалните, даваща обяви в съюза, и открих, че повечето ми съседни също са работници. Това гъмжило ми беше по сърце — дори вечерите се превръщаха в шумни веселби, а започнеше ли истински гуляй, продължаваше до късни доби, защото и нашата хазайка си падаше по тях. Една от по-отдавнашните наемателки на име Анджела обичаше да обсъжда философски въпроси. Наричаше го „разнищване на идеи“. Някоя студена вечер се обаждаше по вътрешната уредба на неколцина от нас и ни канеше долу в кухнята, където вареше неспирно чай и измъчваше мен и още трима-четирима редовни събеседници с въпросите и закачките си.

— Според вас не е ли вече установено със сигурност, че всички убити американски президенти са станали жертва на розенкройцерите? — изричаше тя безпрекословно.

Само след миг се впускаше в обяснения как Джон Уилкс Бут избягал от онази запалена плевня, сменил самоличността си, а накрая застрелял и Гарфийлд, и Кинли...

— И Кенеди, нали? — зъбеше се Джон Ашли. — Дали пък не си приказваме всъщност за всеизвестния наемен убиец Ахасфер?

Трябва да знаете, че Джон също беше розенкройцер и лесно побесняваше от такива приказки.

— Кой Ахасфер? — невинно питаше Анджела.

— Вечният евреин.

— Не си ли чувал, че отначало изобщо не бил евреин? — подсмиваше се Джордж. — Казвал се Картафилус и бил метач при Пилат Понтийски.

— Чакайте малко — намесвах се и аз. — Да започнем отначало. Бут е бил разпознат по зъбите, значи в плевнята са намерили именно неговия труп. Такава идентификация почти не подлежи на съмнение. Анджела, измислиците ти нищо не струват.

Но тя упорстваше и започвахме да обсъждаме доколко можем да се опрем на веществените доказателства, оттам се прехвърляхме към самата същност на действителността, докато изпивахме чайник след чайник. Аз противопоставях Платон на Аристотел, Хюм на Бъркли, Пиърс на метафизиците, Алън Гън на Долпа и разгорещените ни реплики отекваха в топлата кухня. Често надмогнах останалите с моя мишмаш от емпиризъм, прагматизъм, логически позитивизъм и есенциалистки хуманизъм... или си въобразявах, че съм успял. Но когато се качвах в тясната си стаичка на четвъртия етаж, отрупана с книги, започвах да се чудя за какво са всички тези приказки. Дали е истина, че знаем само онова, което е достъпно за сетивата ни?

Веднъж Джон Ашли донесе в кухнята книга със заглавие „Шестдесет и шест кристала на деветата планета“ от Теофилус Джонс. Обясни ни накратко тезите на автора и аз се впуснах да разбивам доводите му с унищожителен сарказъм. Вече бях чел предишните съчинения на Джонс и не виждах нищо ново и по-убедително.

— Не схващате ли колко нелогично е всичко? Налага му се да отрече цялата досегашна представа за човешката история — резултатите от работата на стотици учени, използвали неизброими факти и свидетелства, само за да предположи възможността да е съществувала праисторическа високоразвита цивилизация. Което изобщо не доказва, че са отлетели точно до Плутон, за да издигнат храм. Защо пък ще им хрумне това?

— Да, но замисли се над доводите му за невероятната възраст на Айсхендж.

— Не, не, не! Той не използва сериозни методи за датирание. Що за похват е да изчисляваш вероятността един от монолитите да бъде ударен от метеорит? Това няма никакво значение. Ясно е за всички, че метеоритът може да е паднал още на следващия ден след изграждането на паметника. А вероятностите да вървят по дяволите! Нищо никому не доказва. Мегалитът е бил построен преди триста години от марсианците, участвали в експедицията на Давидов. Само те са могли да стигнат до Плутон по онова време. Прочетете трудовете на Недерланд, всичко е разяснил твърде добре. Дори открил, че планът да бъде издигнат паметникът е споменат в дневника на Вайл. При подобни доказателства нямаме нужда от пресилени измислици. Джон, това са глупости.

А той веднага възразяваше, че не били измислици. Обикновено Анджела, Джордж и останалите заставаха на негова страна.

— Едмонд, как можеш да си сигурен? Какво те кара да си толкова убеден?

— Фактите, с които разполагаме. Всичко се връзва съвсем логично.

Но не бих казал, че чувствата ми към моя всеизвестен пралядо се отличаваха със същата неизменност. Веднъж се прибирах след тежък ден. Бях изпил няколко бири с другите момчета от ремонтната група, но не се развеселих особено. Минах край магазин за холоуредби и видях, че в момента предават някаква дискусия. В една от фигурките с големина на кукли разпознах Недерланд и се спрях да погледам. Взирах се любопитно в него. Каза нещо, но не чувах звука от колоните в магазина. Беше с група типични професори — безукорно облечени и почти еднакви. Държеше се властно и в момента вече се мръщеше замислено, май се канеше да поправи грешката на говорещия.

Спомних си как веднъж се заядох с баща си:

— Татко, защо ти е толкова неприятен пралядо? Защо? Да не е защото е известен?

Много усилия ми струваше да изтръгна от баща си дори признанието, че не понася професор Недерланд, камо ли да ми обясни защо. Все пак накрая промълви с нежелание:

— Вярно, срещали сме се само веднъж, но той се държа грубо с майка ти. Тя си мислеше, че му се е натрапила, когато е бил в лошо настроение, но въпреки всичко можеше да прояви повече любезност. В края на краищата майка ти му е внучка, а не някаква си просякиня, дошла да изкрънка малко жетони. Това никак не ми хареса.

Дръпнах се от витрината и продължих по улицата. Мислех си за онзи разговор. Когато влязох в старата занемарена спалня, погледнах зацапаните стени и надрасканите прозорци, спомних си и Недерланд в скъпите му дрехи сред също толкова доволни от живота негови колеги. Малко ми докривя.

Но повечето време бях доволен, че прочутият историк е един от моите предци. Бях заплепен от работата му и самият аз се превърнах в специалист по професор Недерланд. Рафтовете на цяла стена в стаичката ми бяха запълнени с неговите книги, с книгите за него, за Олег Давидов и Ема Вайл, за Марсианския космически съюз, за гражданската война на четвъртата планета и всичко останало в ранната история на Марс. Задълбах в изучаването на цялата онази епоха и първите ми публикувани коментари бяха по вече издадени статии в „Хроника на марсианската история“ и „Откъси“ — стремях се да поправа грешките на авторите. Щом писмата ми се появиха в тези престижни издания, аз си въобразих, че съм станал независим учен, работник-интелектуалец, равен на когото и да било от университетите. И започнах да уча още по-усърдно отпреди — дилетант в област, където нямах възможност дори за миг да се докосна до първоизточниците. Поредният последовател на Недерланд в широко популярното пренаписване на марсианската история.

Годините си минаваха, а Айсхендж, теорията на Недерланд и изумителната история за бунта на Давидов оставаха средоточието на моя живот. Повратът (или по-точно краят на моето простодушие) настъпи в новогодишната нощ на 2589-а срещу 2590-а. Тогава вече работех във фирмата за климатичен контрол на Титан. Вечерта помагах в създаването на гръмотевична буря, която да бушува над шумния нов куполен град Симонидес. След завършващия грохот в полунощ — сблъскахме две огромни плазмени кълба точно над купола — ни освободиха и ние излязохме в града, готови за буйна веселба. Целият екип от шестнадесет души нахълта заедно в любимия ни бар „При

Жак“. Съдържателят се бе облякъл като Старата година, а пелените и панделките по дресираното му шимпанзе трябваше да го превърнат в Новата. Изпих няколко бири и позволих какви ли не газови капсули да се пукат под носа ми. Съвсем скоро бях твърде пиан, подобно на повечето посетители в бара. Моят шеф Марк Стар се бореше на пода с шимпанзето и май губеше схватката. Току-що образувал се хор ревеше класическото парче „Срещнах я на Фобос в бара“ и вдъхновен от споменаването на родния ми спътник, запях импровизирано сложно соло. Изглежда единствен аз оцених красотата на изпълнението си. Чуха се сърдити подвиквания, а седящата до мен жена просто ме бутна от пейката на пода. Скочих, тя също се изправи и аз я запратих върху близката маса. Хората наоколо не харесаха появата ѝ и стовариха по няколко юмука отгоре ѝ. В пристъп на великодушие аз ѝ подадох ръка и я дръпнах от масата. Щом се освободи, тя ме улучи по рамото и бясно замахна отново. Отбих удара и забих събраните си пръсти в слънчевия ѝ сплит. За съжаление дългите ръце и крака, събрани накуп с яростта, ѝ даваха сериозно предимство. Бях принуден да отстъпвам, пазейки се от ударите ѝ. Два-три пъти я нацелих точно в лицето, но вече виждах, че няма да издържа дълго. Пробих си път през плътната тълпа около барплота и се измъкнах на улицата.

Седнах на тротоара и си отдъхнах. Беше ми хубаво. Много хора се мотаеха по улиците, повечето вече пияни. Един от тях не успя да ме забележи и се спъна в краката ми.

— Ей, ти! — кресна и сграбчи яката ми. — Защо ме събори, бе?

Беше грамаден мъжага с гръден кош като варел, а сравнително тънките му ръце криеха изумителна сила. Вдигна ме във въздуха и ме раздруса. От малката му глава падаха дълги оплетени кичури, вонеше на уиски.

— Извинявай — казах, докато се опитвах да махна пръстите му от дрехата си, но не успях. — Аз само си седях тук, а ти налетя отгоре ми.

— Как пък не! — кресна той и пак ме разтърси.

Изведнъж ме пусна, подбели очи и се тръсна по задник на тротоара. Огледа се замаяно и се премести настрани в разхвърляните боклуци, за да не го настъпват минаващите хора. Седнах на около метър от него и се канех да си тръгна, но той ме спря с жест. Извади

епруветка от джоба на ризата си, отвори я с непохватна предпазливост и я размаха под носа си.

— Да не беше се тровил с тая гадост — посъветвах го.

— Че защо?

— Кръвното ти налягане ще скочи право в небесата.

Той ме зяпна с кръвясалите си очи.

— По-добре високо кръвно налягане, отколкото никакво.

— Така си е.

— Затова не е зле и ти да си смръкнеш малко.

Не знаех сериозно ли говори, но реших да не проверявам.

— Ами да, няма да е зле.

Той бавно се пренесе до мен на бордюра. Седнал приличаше на огромен паяк.

— Мойто правило е, че човек трябва да си има кръвно налягане — увери ме дълбокомислено.

— Ясно.

Пъхна епруветката под носа ми и мигновено усетих опиянението. Накрая едва не припаднах от недостиг на кислород.

— Човече — промърмори мъжът, — на Нова година всички се побъркват.

— В-вярно, ама н-не знам защо — успях да измънкам.

Неочаквано Марк, Ивини и още неколцина от нашия екип изскочиха през вратата на „При Жак“.

— Хайде, Едмонд, надигни се, че оная маймуна докопа пожарогасител и ще ни направи страшни красавци.

Изправих се прекалено бързо и когато цветните звездички се се разсеяха пред очите ми, махнах на новия си познайник да дойде с нас. Той направи усилие да стане, а после ние го влачехме. Беше с десетина сантиметра по-висок от всеки. Разхождахме се, всички приказваха едновременно и не се слушаха, толкова се бяхме замотали. После около четиридесет души, увлечени в хаотична схватка, се изсипаха от една пресечка и ние попаднахме в тълпата. В Симонидес беше пълно с корабостроителите на Карълайн Холмс и съдейки по оглушителното ехо откъм купола, навсякъде в града имаше свади и сбивания. Ръцете на грамадния мъж бяха тънки само в сравнение с гръдния му кош, иначе силата и дължината им бързо разчистиха празно пространство около него. Гледах да не се отдалечавам от гърба му и бях възнаграден

с лакът по слепоочието. След няколко секунди се опомних, а той вече ме влачеше след Марк и другите.

— Ей, какво ми се въртеше зад гърба? — подвижна новият ми познайник. — Не знаеш ли, че е опасно?

Бутна отвора на спрей в едната ми ноздра и след миг мислех съвсем ясно. Освободих се от ръцете му и тръгнах до него по претъпканите улици.

На зазоряване бяхме в източния край на града, седяхме на широката бетонна ивица, обикаляща купола отвътре. От екипа ми бяха останали седем-осем души. Хилеха се и отпиваха от висока бяла бутилка. Мъжът подреждаше шарки от камъчета на бетона. На хоризонта се появи бяла точка и се разтегна в остра бяла линия, разсякла нощта. Пръстените. Сатурн щеше да изгрее скоро.

Моето приятелче бе изпаднало в лека меланхолия.

— Ама че забавления! — отвърна присмехулно на някаква моя забележка за масовите въргали из града. — Повтаря се все същата история. Мъдрият старец срещу младия перко. И младокът, ако изобщо струва нещо, побеждава всеки път. Даже в шаха. Нали вече си чувал за онова типче Гудмън? Учи играта като религия някакви си двајсет и пет години, включва се в състезания само на трийсет и пет. И печели триста и шестдесет турнирни партии поред. После пък разбива с дванайсет срещу две победи Гунар Кнорсон, който е прехвърлил петте века и е шампион на цялата система вече сто и шейсет години! Доста е тъжно.

— Значи играеш шах.

— Играя. И съм на петстотин и петнайсет години.

— Леле, доста годинки си отхвърлил! Случайно да не си Кнорсон?

— Не, но също съм стар.

— Така си е.

— Значи се сецаш колко новогодишни ноци съм виждал. Е, не помня повечето от тях...

— Много време е минало.

— Аха. Пък и се съмнявам дали утре ще помня и тая нощ. Изплъзват ми се от паметта.

— На доста промени си се нагледал.

— И още как! Само че през последните два века не са кой знае какво. Струва ми се, че темпото се позабави. Не е като през двайсетия, дваисет и първия, дваисет и втория век. Нещата вече вървят по инерция.

— Да не е заради по-бавната смяна на поколенията?

— Позна. Всички се туткат и си пилеят времето, защото го имат в излишък. Мисля, че навсякъде е така.

— Наистина ли?

— Де да знам! Но дяволите да ме вземат, защо и старецът да не може да смачка фасона на младия перко? Защо не се развиват? Къде им е желанието да правят нещо ново?

— Където им е и паметта — подхвърлих аз.

— Май си прав. А, не е ли все едно? Не е чак толкова важно да побеждаваш. И така съм си добре. — Той поклати глава. — Не бих си разменил мястото с някой от ония, „фениксите“. Чувал ли си за тях? Отдавна си направили някаква тайна организация и сега доброволно опъват петалата, щом навършат петте стотака.

Кимнах.

— Да, знам за клуб „Феникс“.

— Феникси... Невероятна тъпота. Не ги разбирам такива хора. Както и ония, дето си падат по рисковете. Сякаш колкото повече имаш да губиш, толкова по-сладка тръпка е да си рискуваш живота за нищо. Идиотите се дуелират с истински саби, опитват се да кацнат на твърдото ядро на Юпитер, правят си екскурзии до парчета лед в пръстените на Сатурн... и гинат като мухи!

— Ти сериозно ли мислиш, че сега хората имат повече за губене от времето, когато са изкарвали само по седемдесет години?

— Естествено.

— Аз пък не съм толкова сигурен.

Той ме сръга грубичко в ребрата.

— Ти си още хлапе, нищо не разбираш. Не подозираш даже колко особено ще се чувстваш. — Ядосано помете орнамента от камъчета, който бе наредил. — Из цялата Слънчева система я има, я няма двеста души по-стари от мен. И измират. Някой ден и аз ще пукна. Тялото ми ще се откаже от всички медицински манипулации и ще спре — ей така... — Той щракна с пръсти пред лицето ми. — Още не знаят защо става това. Да му се не види, не мога да свикна с тази

мисъл. Ти изобщо разбираш ли какво означава да си живял толкова дълго? Не разбираш. Няма начин. Да ти кажа право, не съм против да си поживея още шестстотин години. Не спирам да внушавам това на тялото си. И проклет да съм, ако бих се съгласил да си отида на седемдесет или на сто. Що за живот е бил техният? Човече, толкова неща съм правил...

Погледът му сякаш пронизваше бетона и виждаше нещо в безкрайността.

— Правил ли си всичко, което ти се е искало?

Той поклати глава раздразнено.

— И аз не съм.

Мъжът се засмя с нескрита подигравка.

— Не бих и очаквал.

Още бях пиян. В главата ми туптеше и сякаш целият ми живот се вихреше в спирала пред очите ми.

— Ще ми се да видя Айсхендж.

Приятелчето се извъртя рязко към мен и ме изгледа доста странно. Дори отметна назад дългата си коса, за да ме вижда по-добре.

— Я повтори какво искаш!

— Искам да застана по средата, после да обиколя всички ледени колони, да ги разгледам. Нали се сещаш — Айсхендж, паметника на Плутон, издигнат от Давидов и хората му.

— Ха! — Мъжът изведнъж избухна в остър кикот. — Ха! Ха! Ха!
— Изправи се неуверено. — Давидов, значи!

— Нали той е бил командир на експедицията, построила мегалита.

Във възбудата си моят нов познайник започна да кръжи около мен, от време на време се подхилваше. Внезапно застана пред мен, наведе се и тикна ядно свит юмрук в лицето ми.

— Давидов нищо такова не е правил.

Най-сетне яростта му проби мъглата на опиянението в главата ми.

— Какво? — възкликнах, изтрезнял на секундата. — Какво каза?

— Защо си въобразяваш, че Давидов е имал нещо общо с паметника?

— Ами... — Опитах се да подреда мислите си. — Един историк на име Недерланд открил доказателства на Марс. Намерил дневник, в който...

— Сбъркал е!

Съвсем се оплетох.

— Не ми се вярва, разполага с толкова документи...

— Той е идиот! С нищо не разполага. И какви ги плещи — миньори от астероидите сглобили надве-натри междузвезден кораб и отпрашили нанякъде си. Какво общо има това с Плутон? Я помисли хубавичко!

Станах и го последвах смутено, тласкан от вроденото си любопитство.

— Но по онова време те единствени са могли да стигнат до Плутон, просто е нямало други...

— Не!

Той едва не понечи да се разприказва, запъна се, завъртя се на пети и тръгна забързано нанякъде. Последвах го и когато спря, заобиколих го, за да виждам лицето му. Мъжът скръсти ръце на гърдите си.

— Но защо? — настоях. — Какво те кара да мислиш, че не е експедицията на Давидов?...

Той впи пръсти в раменете ми и ме придърпа към себе си.

— Знам и толкова — отсече с внезапно прегракнал глас. — Знам кой направи онова нещо.

Пусна ме и въздъхна дълбоко. В този миг краят на Сатурн се подаде над хоризонта и всички в купола се разкрещяха весело. Оглушителен хор от гласове, сирени, свирки, тръби и камбани разтресе Симонидес, за да приветства Новата година. Моят нов познайник отметна глава, нададе хриплив рев, после започна да си пробива път през тълпата.

— Чакай малко! — викнах, опитвайки се да не изостана. — Ей, почакай! — Успях да докопам единия му ръкав. — Как така? Кой го е построил? Откъде знаеш?

— Знам! — изсъска той свирепо, вторачил се в очите ми.

Сред цялата врява и люшкащата се навалица само ние бяхме неподвижни, лице в лице. И нещо в изражението на този мъж ме убеди, че той наистина знаеше какво говори. Казваше ми истината. В

този момент всичко се промени, самият аз вече не бях същият. Осъзнах, че понякога връзката между две човешки съзнания не допуска измама. Върховното напрежение на плътта преодолява със скок пропастта между умовете. Хипнотичният поглед на тези кръвясали очи ме вцепени и аз вече знаех.

Само че любопитството ми не мирясваше.

— Но как е станало?

Сигурно успя да разгадае въпроса по движението на устните ми. Мушна изкривен показалец в бузата си.

— И аз участвах в построяването! Ха!

В този шум го чувах трудно, а и той май говореше повече на себе си, но ми се стори, че различих думите му:

— Помогнах им да го построят, а вече само аз останах. Тя си беше... — оглушителен звук на тромбон, — ...само стари мъже и жени, които изпрати там, сега всички са мъртви. Освен мен!

Каза още нещо, но гласът му потъна в крясъците.

— Кой? Как го направихте? — развиках се с все сила.

Пресече въпросите ми, като ме отблъсна грубо.

— Достатъчно ти обяснявах. Останалото ще научиш сам.

Обърна се и се запромъква през тълпата толкова яростно, че ядосаните хора започнаха да размахват ръце и ми пречеха да го догоня. Промушвах се, разблъсквах ги, тласкан от отчаяното желание да го настигна. Забелязах стърчащата разрошена коса и се втурнах право през плътна групичка веселяци.

— Чакай! Чакай!!!

Той ме чу, спря и ме повали с безмилостен удар. Побързах да стана, видях главата му над гъмжилото, но се отказах от преследването. Имаше ли смисъл? Щом не искаше да ми каже нищо повече, едва ли бих могъл да го убедя.

Стоях зашеметен в мътната светлина на утрото, сякаш новата година бе донесла и съвсем непознат свят. Някакви хора ме сочеха. Усетих се, че съм мръсен и раздърпан. Не че това ме отличаваше кой знае колко от околните, но все пак разтърсих глава, за да се опомня.

— Честита ви Нова година! — подвикнах на зяпачите и на странния човек с неговите смайващи откровения.

Върнах се да видя останал ли е някой от моя екип.

Изобщо не се съмнявах, че особнякът знае нещо извънредно важно за Айсхендж. Тази увереност преобърна живота ми.

Храната свърши, а паметта ми се изтощи, затова реших да се откъсна от клавиатурата и спомените си за ден-два. Искях да се помотая сред хората из общите помещения. Може би щях да срещна Джонс или сам да го потърся. Подочух, че някои се обидили, защото той бил поканен (от мен) да участва в експедицията. Теофилус беше парий в науката, един от онези чудаци, готови да оспорват и най-непоклатимите основи, на които се крепи представата за света. Но аз се убедих, че червенокосият гигант е вероятно най-умният човек в „Снежинка“ и безспорно най-забавният. За разлика от останалите беше готов да говори и на други теми освен Айсхендж. Преди да се запътя към трапезарията, свързах се с библиотеката с намерението да си разпечатам някоя от книгите му. Дали да почета например пети том от „Хипотезите за праисторическите технологии“? Защо пък не. Набрах кода.

В кухнята си напълних голяма купа със сладолед и седнах до една маса да хапна и да чета. Нямаше никой друг в трапезарията. Сега не беше ли времето за сън? Нямах представа.

Погледът ми се спря на редовете.

„...Принудени сме да допуснем намесата на извънземна цивилизация в нерешения проблем за произхода на човека, тъй като науката досега се провали напълно в опита си да установи началото на човешката еволюция, тоест момента, когато хората са произлезли от някакъв присъщ за Земята животински вид. Скорошните находки в Урал и Южна Индия — вкаменени човешки скелети отпреди около сто милиона години — показват, че досегашната картина на еволюцията е изцяло погрешна. Така че с почти пълна увереност можем да допуснем намесата на друга цивилизация във формата на генно инженерство, кръстосване на видове или най-вероятно колонизация на планетата Земя.

В такъв случай не би било невъзможно и в праисторически епохи да е съществувала човешка цивилизация с високо технологично развитие — образно казано, предишната вълна на историята, напълно непозната за нас. Неизбежно е да нямаме на разположение никакви останки от такава цивилизация. Континентите и океаните са

променили положението си оттогава, самото човечество вероятно неведнъж е било на ръба на гибелта като вид. Дори да е имало великолепен град на широкия триъгълник на Индия — тогава парче от пракоиндуса Гондвана, движещо се на север, — как бихме могли да знаем нещо за него, ако при сблъсъка между Индия и Азия е бил смазан дълбоко под Хималаите? Дали пък това не е причината Тибет отколе да е средище на древна и изтънчена мъдрост, а и родина на несъмнено най-древния език — санскрит? Или някои от онази древна раса са оцелели в орбита около Земята по време на геоложкия катаклизъм? Или тибетците са открили пещери, от които дълбоки пукнатини се вият през базалтовите плочи до съхранени зали от древния град...“

В купата не беше останал сладолед, затова отскочих до кухнята да я напълня. Клатех глава, докато премислях този абзац от книгата на Джонс. Върнах се в трапезарията и заварих самия Теофилус, увлечен в разговор с Артър Гросджийн. Стояха пред дългото демонстрационно табло и Гросджийн тъкмо вземаше една показалка. В експедицията на „Персефона“ бил главен планетолог и бе съавтор на единственото подробно описание на мегалита. Наближаваше петстотин години, изглеждаше крехък и преуморен. Сега слушаше търпеливо разпаления Джонс. Седнах да си доям, гледах ги и слушах.

— Първо чертаем правилен полукръг — започна Гросджийн. — Това е южната половина. А северната, тоест онази откъм северния полюс, е сплескана. — Прокара хоризонтален диаметър и изобрази полукръга под него. — Изчислихме формулата, описваща северната част. Разделяме диаметъра на три равни части. Двете точки В и С стават центрове на две по-малки дъги с радиуси ВD и СE. От пресечната точка F прокараме линия до южната точка G. После прокараме линиите GBH и GCI, накрая дъгата HI с център G. Готово!

— Сега самата конструкция — промълви Джонс и започна да отбелязва с показалката малки правоъгълници по неправилния кръг.

— Всичките шестдесет и шест колони са на не повече от три метра от очертанията на тази геометрична фигура — добави Гросджийн.

— И казвате, че прилича на постройките на древните келти?

— Да, по-късно открихме, че същото разположение е използвано в Британия през второто хилядолетие преди новата ера. Само че,

господин Джонс, не виждам с какво това подкрепя вашите хипотези. Нищо не би попречило на хората, създали Айсхендж много по-късно, да повторят келтския градеж, както и древните келти биха могли да подражават на прастари творци на Айсхендж.

— Е, засега няма как да се уверим коя от възможностите отговаря на истината — отбеляза Джонс. — Твърде подозрително съвпадение, ако питате мен.

Тогава влязоха Бринстън и доктор Нимит. Теофилус се озърна през рамо и ги видя.

— А доктор Бринстън какво мисли за това? — обърна се той към Гросджийн.

Самият Бринстън явно го чу.

— Ами... — неловко се запъна Гросджийн, — боя се, че според него нашите измервания на монолита са били неточни.

— Моля?!

Бринстън доближи демонстрационното табло.

— Внимателното проучване на холограмите от Айсхендж показва, че направените на място измервания — между другото, доктор Гросджийн няма нищо общо с тях — се отклоняват значително от действителността.

— Трябва да са направо фантастично сбъркани — промърмори Джонс, — за да се окаже тази фигура изсмукана от пръстите измислица.

— Да, но е точно така — самоуверено заяви Бринстън. — Особено в северната част.

— Откровено казано — промълви Гросджийн подчертано към Джонс, — все още смятам, че строителите на Айсхендж са използвали именно тази схема.

— Не бих нарекъл това конструктивен подход — изрече Бринстън с преливащ от снизхождание глас. — Според мен е най-добре да се освободим от предубежденията си и да се заемем със самия Айсхендж, когато стигнем до него.

— Вече съм бил там — отсече Гросджийн.

— Разбира се — призна Бринстън все така жизнерадостно, — но основният проблем е извън областта на вашата компетентност.

Джонс неочаквано трясна по таблото с показалката.

— Бринстън, ти си глупак! — Настъпи пълна тишина. — Айсхендж не се е превърнал в лично твой проблем само защото ти си археолог.

Побързах да стана иззад масата, потресен от тази жива картина — закръгленият Бринстън, полагащ видими усилия да съхрани небрежното си високомерие; ядосаният червенокос Джонс, надвесил се над него; застиналият до таблото слабичък Гросджийн. Аз и Нимит ги наблюдавахме отстрани.

Устните на Теофилус се изопнаха и откриха зъбите му. Бринстън отстъпи крачка-две и мускулите на челюстите му се очертах изведнъж.

— Хайде, Артър — подкани го Джонс, — нека продължим разговора си другаде.

Изфуча от трапезарията и Гросджийн го последва. Спомних си как Недерланд ми каза, че експедицията ще се превърне в цирк. Бринстън дойде при нас, лицето му още беше напрегнато. След малко се изчерви под погледите ни.

— Много са чувствителни тези двамата — отрони нехайно.

— Няма такова нещо — уверих го. — Вие започнахте да им досаждате и прекъснахте разговора им.

— Аз ли досаждам! — избухна Бринстън. — Ако някой действа зле на хората в този кораб, това сте вие, Доя! Криете се в каютата си, като че нямате нищо общо с нас! Отказвате дори да споделите какво мислите! Изглежда двайсетте години в Транзитната станция са направили неизлечим човекомразец от вас.

— Не съм непременно човекомразец само защото не искам да участвам във вашите детски играчки. Освен това аз работя.

— Работите... — присмя се той. — Вашата работа приключи.

Тръгна към кухнята и ни остави двамата с Нимит да се споглеждаме безмълвно.

Транзитната станция (където живях петнадесет години, а не двадесет) е товарният влак, пътническият експрес и най-скоростният кораб на външните планети. Използва Слънцето и големите планети като ускорители или гравитационни трамплини, от които да се отгласне. Изминава само за година разстояние, равно на орбитата на Сатурн — доста бързо за грамадно парче скала. Първоначално идеята хрумнала на Карълайн Холмс, царицата на космическите превози, създава повечето колонии около Юпитер. И извлякла тлъсти печалби от вдъхновението си, както ставаше с всяко нейно начинание. Нейната фирма „Юпитериански метали“ намерила астероид с приблизително цилиндрична форма, дълъг към дванадесет километра и широк около пет. Издълбали го отвътре, в единия край настанили великанската ракетна система и станцията започнала лудешките си обиколки около Слънцето във вечно променлива орбита.

Пристигнах там през 2594-та със совалка, когато Транзитната мина достатъчно близо край Титан. Името ми най-после се бе изкачило достатъчно нагоре в списъка на „стопаджиите“. Съветът на външните планети осигурява безплатни пътувания между колониите по спътниците, иначе транспортът щеше да се окаже недостъпен за повечето им обитатели. Само трябва да се включиш в списъка и да си чакаш реда. Моето чакане продължи четири години.

Да настигнеш Транзитната е все едно да участваш в щафетно бягане, когато предаваш палката на следващия спринтьор, вече затичал се с пет пъти по-висока скорост от своята. Ако совалката всеки път трябва да изравнява скоростта си със станцията, губи смисъл самото предназначение на този орбитален влак. Всички пътници бяхме в максимално защитени капсули (с право наричани „желето“). Щом Транзитната се стрелна възможно най-близо, бяхме изстреляни след нея с ужасно ускорение, а оттам ни уловиха и ни притеглиха вътре в станцията.

Дори в „желето“ внезапните тласъци на ускорението са жестоко преживяване. Когато от Транзитната ни хванаха и повлякоха, някой

сякаш ми изкара въздуха с удар и за миг загубих съзнание. И тогава имах видение — кратко и извънредно отчетливо. Виждах само черно, а в средата, право пред мен — леден блок, издялан във формата на ковчег. И сред искрящата белота бях аз, с широко отворени очи.

Свестих се, разтърсих глава, премигнах. Дежурните от Транзитната станция вече ми помагаша да изляза от „желето“ и аз се озовах в приемната заедно с останалите пътници. Някои от тях определено имаха нужда от медицински грижи.

Един чиновник дойде да ни посрещне и без излишни церемонии бяхме отпратени от входно-изходния сектор към самия град, който в момента беше пренаселен. Предстояха изстрелвания на пътници и товари за системата на Юпитер и градът гъмжеше от търговци, тревожещи се за стоките си. Веднага си погрижих да си намеря работа като мияч на чинии, после се пренесох към предната част на Транзитната, взех скафандър под наем и се качих с асансьор до външната повърхност. Дълго седях до метановото езеро. Вече бях направил следващата крачка към покрайнините на Слънчевата система.

Защото точно това ме примамваше. Да, още бях запленил от Айсхендж. Моите мечти, предизвиканите от ускорението видения, изследванията, преместването ми — всичко се въртеше около онзи леден мегалит. И след случайната среща с непознатия на Титан, след рухването на любимата история в живота ми аз отново се захех с проучванията си, подтикван от маниакален устрем, вбесен от смътното чувство, че съм бил измамен. Щях да откроя кой бе издигнал проклетото нещо!

Но в същото време исках да свърша работата си както трябва. Не ми допаднаше припряността на Недерланд. В жаждата си да е първият, предложил ключа към загадката, той бе проявил небрежност, бе изсмукал прекомерно смели изводи от пръстите си и бе приел премного предположения за факти. Аз нямаше да си позволя същата грешка. От паметта ми не можеше да се заличи яростният поглед на онези кръвясали очи. Ровех старателно из архивите на Комитета за развитие на Марс, на различните компании, разработвали находищата по спътниците на външните планети, на корабостроителниците, на експедицията с „Персефона“ и къде ли още не. Година след година. Бавно, много бавно започвах да съзирам очертанията на истината.

Няколко години след преместването ми в Транзитната станция се събудих една сутрин, обвинил с ръце едно съвсем младо момиче. „Слънцето“ тъкмо се бе включило и още светеше с половината си яркост, за ни даде утешителната илюзия, че е утро. Станах и се наведох няколко пъти, за да разкърша гърба си. Момичето също се събуди. На тази светлина ми изглеждаше на петнадесет, най-много на шестнадесет години. Протегна се като коте. Палтото ѝ беше омачкано. Късно вечерта ме бе събудила, защото беше студено, а аз имах одеяло. Беше ми приятно да се сгрея, да усетя топлината на друг човек и през няколкото слоя дрехи.

Тя се надигна и изтупа с ръка панталона си. Усмихна ми се.

— Ей, искаш ли да закусим в „Червеното“? — попитах я.

— Не, трябва да ходя на работа. Благодаря, че не ме остави да мръзна.

Обърна се и тръгна през парка. Съпроводих я с поглед, докато се скри зад гъстия клонак на няколко лески. Рядко се случваше да видиш толкова млад човек в Транзитната станция.

Отидох да хапна сам. Казах „добро утро“ на касиерката Долорес, докато набираше прехвърлянето на парите от моята сметка в тяхната, но тя само вдигна рамене. Излязох и тръгнах безцелно по виещите се „нагоре“ улици. Понякога истинският свят прилича на холопредставление и каквото и да кажеш или направиш, няма значение, няма да промени нищо. Мразя такива сутрини.

За да се разведрия, отскочих до пощата да проверя има ли нещо за мен. И в предадения мартенски брой на „Откъси“ от 2606-а намерих собствената си статия. Първата, която издадох, плод на шестнадесет години усилия. Не бях се надявал да я видя в близките няколко месеца. Нададох тържествуващ вик и обезпокоих хората в съседните кабинки. Зачетох стръвно увода, още ми беше трудно да повярвам, че тези думи са родени от моето съзнание.

„Давидов и Айсхендж — опит за нов поглед
Едмонд Доя

Можем да изтъкнем разнообразни основания за предположението, че намереният на Плутон мегалит, наричан Айсхендж, е изграден през последните сто и петдесет години от все още неустановена група хора.

1. Едва когато корпорацията «Ферандо» предлага своите кораби от клас «Ферандо-Х» през 2443 година, става възможен полет от най-външните колонии до Плутон и обратно. Преди това, тъй като е бил максимално отдалечен по орбитата си от Слънцето и в отсрещната страна на планетната система спрямо Юпитер и Сатурн, а и поради ограничените възможности на всички типове кораби, предшествващи «Ферандо-Х», Плутон просто е бил недостъпен за хората. Следователно работната хипотеза, че Айсхендж е изграден след 2443 година, поне заслужава да бъде разгледана сериозно.

2. Теорията за експедицията на Давидов е единствената, която може да измести назад във времето това ограничение. Твърди се, че мегалитът е построен от група бивши миньори на астероиди, които напуснали Слънчевата система с два основно променени кораба от клас «Деймос-ПР». Но подробният анализ на тези твърдения и на данните, върху които се опират, показва следните несъответствия:

а/ Единствените сведения за съществуването на Марсианския космически съюз (групата, която предполагаме е създала Айсхендж) са открити на две места: в папка в шкаф 14А23546-6 в архива в град Александрия, на Марс, и в дневника на Ема Вайл, открит в затрупана полева кола при разкопките в Нов Хюстън, също на Марс. Но докато в документи на Комитета за развитие на Марс могат да бъдат намерени имената на Давидов и други хора от папката и дневника, никъде другаде не е споменат Марсианският космически съюз. Това буди особено недоумение, след като бяха изяснени на някои обстоятелства около тези единствени източници за теорията «Давидов».

б/ Хорхе Балдер, професор по история в Университета в Хелас, на Марс, е правил проучвания по ранна марсианска история в архива в Александрия през 2536 година. Според записите в работния му дневник той не само се е запознал със съдържанието на всичките шест чекмеджета в шкаф 14A23546 по онова време, но е съставил и каталог. В него не се споменава изобщо за досието, намерено от професор Недерланд през 2548 година и отнасящо се за Олег Давидов и Марсианския космически съюз. Налага се изводът, че папката е оставена в шкафа наскоро преди проучванията на професор Недерланд.

в/ Работните дневници на експедицията, извършила разкопките в Нов Хюстън, посочват, че Уилям Стрикълънд и Соуза Тиа, сътрудници на професор Недерланд, са провели сеизмично сканиране точно в района, където две седмици по-късно е намерена изоставената кола. Резултатите изобщо не позволяват да се установи наличието на толкова голям материален обект. През тези две седмици участниците в експедицията са били принудени да останат в лагера си поради разразилата се пясъчна буря, а след това колата била намерена в свлачище, което може да е било предизвикано и изкуствено чрез взрив...“

Статията продължаваше с изброяване на всичко документирано за Давидов и останалите, показвах и къде би трябвало да се намира информация за Марсианския космически съюз, която просто липсваше. По-нататък предлагам проучванията да продължат, включително и чрез физико-химично датиране, ако е възможно, на изоставената кола, дневника на Ема и папката от Александрия. Заключение ми беше предпазливо (нещо повече би изглеждало прекалено на този етап), но въпреки това стъписваше: „... Поради изброените причини аз съм склонен да смятам, че всички тези материални свидетелства и опиращата се на тях теория за ролята на Давидов са фалшифицирани и подхвърлени явно от същите лица, които са построили и Айсхендж. С други думи, те не са истинското

обяснение за произхода на мегалита, свързващи го с гражданската война на Марс. Най-вероятно е, че е издигнат поне два века по-късно.“

Е, щях най-после да им отворя очите! Въпросът отново оставаше нерешен. А и „Откъси“ беше едно от най-влиятелните списания, четяха го из цялата система. И Недерланд щеше да види статията. Може би я четеше точно сега. Тази мисъл ме смути незнайно защо. Казах си: „Битката продължава.“

Смяната ми в ресторанта свършваше. Отидох при Матю Юмрука, един от готвачите.

— Юмрук, ще ми бутнеш ли десетачка назаем до заплата?

— А бе, дивако, за какво са ти пари? Така плюскаш тука, че не може да си гладен.

— Вярно, ама трябва да платя в пощата, иначе не ми дават да си погледна писмата.

— Че за какво са му писма на мияч на чинии? Аз от такива неща нямам нужда. Приятелите са, за да се виждаш с тях, други не ти трябва. Няма защо да си пишете.

— Така си е. Само че искам да науча и какво ще ми кажат враговете! Виж сега, ще ти върна парите вдругиден, като ни платят.

— Не можеш ли да почакаш дотогава? Добре де, какъв ти беше номерът?... — Отиде при пулта на ресторанта и прехвърли парите. — Готово. Да не забравиш вдругиден.

— Няма да забравя. Благодарско, Юмрук.

— Няма за какво. Ей, с момичетата сме навити за малко сърф, като се освободим тука. Що не дойдеш?

— Първо ще си прегледам пощата, а после ще видим.

Поставих още няколко съдини на конвейера, за да влязат в миялната машина, грабнах от една чиния парче месо колкото дланта ми (още малко гориво за огъня — който не хаби, не изпада в нужда), а след малко пристигна сънливият мияч от другата смяна.

Улиците на Транзитната бяха пусти, доколкото това е възможно. В зеления квадрат на парка — над мен, от другата страна на кухня цилиндър — неколцина играеха крикет. Минах забързано покрай едно от местата, където спях обикновено. Внимавах да не настъпя някого. С приближаването към пощата едва не се затичах. От няколко дни не можех да си прегледам кореспонденцията. Все ставаше така в края на

месеца. Чиновниците нямат милост към манаците, жадуващи да получават писма.

Вътре беше претърпано и се наложи да дебна кога ще се освободи някой пулт. Май все повече хора използваша общите комуникационни канали, особено в Транзитната, където мнозинството пътници не се задържаха дълго.

Седнах пред един от сивите екрани и започнах да набирам. Първо платих на пощата, представих се и поисках компютърът да извлече моята кореспонденция от недрата си. Настроих се за спокойно четене.

Нищо!

— По дяволите! — креснах и младежът в съседната кабинка трепна.

Само глупости. Защо никой не ми пишеше?

— Никой не праща писъмца на Едмонд — измънках си мелодийката, в която се бе превърнало това привично изречение през годините.

Имаше брой на „Археологически преглед“ и съобщение, че абонаментът ми за „Марсианска наука“ се е изчерпал, за което отдадох хвала Господу. Някакъв местен политик питаше дали този номер ще остане мой пощенски адрес.

Изключих пулта и се магнах. Приятелите са, за да се виждаш с тях. Чудесен съвет. Сега имаше повече хора — някои отиваха на работа, други се прибираха. Не ги познавах. Вече различавах почти всички постоянни обитатели на Транзитната и признавах, че са свестни хора, но изведнъж усетих колко ми липсват старите ми приятели от Титан. Имах нужда от нещо... и си въобразявах, че ще ми го дадат писмата, но сбърках.

Мразех подобни дни. Реших да се възползвам от поканата на Юмрука и се качих в кола до предната част на града. Слязох на последната спирка и с асансьора минах през стената на астероида. Заставах пред големия панорамен прозорец с изглед към Изумруденото езеро. Намирахме се някъде около орбитата на Уран, затова езерото беше пълно. А пък в стаята за преобличане не заварих много хора. Отидох на касата и се простих с остатъка от десетачката на Юмрука. Служителят, който ми помогна да навлека скафандъра, едва не заспиваше, затова сам огледах внимателно как е свързан шлемът.

Някаква морска твар, кръстоска между жаба и тюлен, отвърна на погледа ми в огледалото през тъмната лицева маска. Усмихнах се и очите ми срещнаха невесело озъбената рибешка физиономия. Неестествено широка глава, ципести ръкавици за загребване, дълги плавници на краката, стабилизиращи перки на гърба — всичко това ме превръщаше (съвсем подходящо за настроението ми) в някакво извънземно чудовище. Бавно влязох във въздушния шлюз, вдигайки високо колене, за да не закача някъде плавниците.

Външният люк се отвори, усетих слабия тласък на остатъчния въздух от камерата и вече бях навън. Отдавна не бях излизал на открито. Зашляпах по дългата наклонена рампа към езерото.

Наоколо плоската равнина се издигаше полека към близкия хоризонт, оформен от ръбовете на древен кратер. Типична повърхност на астероид. Тук всекидневието на Транзитната в кухнята вътрешност, сградите и хората, сложната система на доковете, огромните двигатели можеха лесно да ми се сторят плод на разпалено въображение. Пред мен беше само езерото от течен метан.

Под мен звездите се отразяваха зелени като... да, като изумруди в стъкловидната повърхност. Виждах дъното — беше дълбоко само три-четири метра. Насред езерото машината за вълни приличаше на черна стена, трудно различима на слабата слънчева светлина. Внезапното ѝ завъртане към мен надигна още един голям зелен вал. Вълните не се забелязваха лесно, преди да се надигнат над залетия от езерото малък кратер. Тогава се втурваха нагоре и рухваха, разхвърляха метанови капки, които бавно падаха обратно.

Гмурнах се. Под повърхността бях на практика в безтегловност и плуването почти не изискваше усилия. Освен дишането си чувах равномерния шум на вълните, а на всеки десет-петнадесет секунди през течността се усещаше рязък удар откъм машината. Пред зеленината помътняваше от вихрушките около потъналият кратер. Подадох глава над метана и изведнъж всички звуци секнаха.

Имаше още гмуркачи и предположих, че колегите ми от ресторанта са сред тях. Заплувах към съвсем леко наклонените плитчини, където днес вълните се издигаха почти до десет метра. Открих трима от приятелите си — Лора, Уенди и Юмрука. Махнах им, после се отпуснах по гръб и зачаках да ми дойде редът. Ту нагоре, ту надолу по бавните валове. Сякаш не бях човек. Каквото виждах, чувах

и усещах — дори собственото ми дишане — беше твърде чуждо, твърде странно за сетивата ми.

Останах сам над плитчината. Поредната вълна се понесе към мен и аз заплувах усърдно пред нея, за да напасна скоростта си и да се понеса на гребена.

Вълната ме достигна, усетих мощния ѝ устрем. Обърнах се доволно по корем и се смъкнах надолу. От бедрата нагоре бях над повърхността, плъзгах се на разперените си ръкавици. Завих наляво, преместих се по вълната, точно пред завихрящия се гребен. И летях, летях... Пляснах с плавниците, за да забавя мъничко, и потънах под гребена. Притъмня. Бях в тунела на самата вълна. Бях неподвижен, но се реех, понесен през мрака с огромна скорост, а пред себе си виждах огромния тунел. В края на тази виеща се течна тръба имаше малко кръгче кадифена чернота, изпъстрена със звезди.

Отворът се смаляваше, значи вълната бе преминала над потопения кратер и спадаше. Потънах надолу, за да набера скорост, обърнах се с едно загребване и излязох от вала към гладката повърхност.

Обадих се по радиото и поръчах да ми пуснат григориански песнопения. Плувах, яхвах вълните и припявах, щом успеех да си поема дъх. Не мислех за нищо. По-късно превключих на общата честота и си поприказвах на воля с Лора, Уенди и Юмрука за вълните. Излязох чак когато миризмата на пот в моя скафандър стана прекалено силна, а кислородът ми беше на привършване.

На връщане към града се чувствах чудесно — свободен, независим, истински космополит. И готов да се заема с работата си. Време беше да се вкопча в още една страна от проблема Айсхендж — кой всъщност го е направил. Досегашните проучвания ми бяха достатъчни да се досетя за истината, но нямаше да ми е лесно да се обоснова. На следващия ден пак си проверих пощата и открих дълго писмо от бърборкото Марк Стар. Набрах командата за разпечатване и от принтера започнаха да излизат обичайните сини редове на сивкава хартия.

Веднъж се отбих в новинарско-информационната служба на Транзитната, за да видя запис от скорошната пресконференция на Недерланд. Когато потърсих в указателя, намерих само лекции по

редовното разписание на професора. Наложих се сам да прегледам новите записи. Най-сетне го открих, набрах кода и се настаних в средното кресло на кабинката.

Прещракване... и се озовах в голяма зала, ярко осветена, запълнена от холообразите на марсианци, очевидно принадлежащи към привилегированата класа. Репортери, студенти, чиновници (като във всеки запис от Марс последните изобилстваха) и някои учени, чиито лица познавах. Недерланд вървеше по пътеката към подиума отпред. Минах през прозрачни хора и кресла и се изпречих на пътеката. Професорът продължи право през мен. Засмях се на малката си шега и на неволния мигновен страх от сблъсъка, който не можех да усетя.

— Ще се срещнем някой ден — промърморих заканително.

Гълчавата в залата замря. Недерланд беше дребен човек и само главата му се подаваше над катедрата. Под разрошената черна коса очите гледаха ликуващо, бузите му червенееха ярко от възбуждане.

— Непоправим стар романтик — подхвърлих аз. — Няма да ме заблудиш, готвиш се да хвърлиш някоя бомбичка.

Той се прокашля — обичайният му знак, че поема водещата роля сред присъстващите.

— Мисля, че моето изявление ще даде отговор на повечето въпроси, които сте си приготвили, затова нека започна, а после ще видим още какви въпроси са ви останали.

— Че кога ли си предлагал нещо друго? — озъбих се.

Недерланд си погледна бележките, вдигна глава и направи плавен жест като милостив владетел.

— Появилите се наскоро критици за ролята на Давидов и експедицията му в създаването на Айсхендж твърдят, че монолитът е неотдавнашна фалшификация и че в изследванията си върху този паметник не съм обърнал внимание на някои материални обстоятелства. Липсата на всякакви следи по реголитната равнина около градежа се тълкува като факт, противоречащ или несъвпадащ с моето обяснение.

Позволявам си да кажа на моите критици, че именно те не се съобразяват с фактите. Ако експедицията на Давидов не е построила Айсхендж, защо тогава Давидов е изучавал старите мегалитни култури на Земята?

— Какво?! — възкликнах аз.

— Как да си обясним ясно изразеното му намерение да остави някаква следа в света? Можем ли да отхвърлим като съвпадение обстоятелството, че корабът на Давидов е изчезнал само три години преди датата, отбелязана на Айсхендж? Според мен — не...

И така нататък — все същите доводи, от които не се отказваше вече петдесет години.

— Хайде бе, човек, давай по същество — изпъшках накрая.

Но той си дъднеше, без изобщо да спомене, че критиците убедително показаха как теорията за ролята на Давидов чудесно се вписва в цялата фалшификация.

— Стига си ни мъчил, извади я тая изненада от ръкава — мърморех си аз.

В един миг неволна усмивка пробяга по устните му и аз седнах по-изправено в креслото.

— Тези хора — заяви той с тънкия си глас, — просто се стремят да разрушат вече създаденото. Дори не могат да посочат конкретни имена на извършители, когато твърдят, че паметникът е фалшификация. Оказва се, че още няма теория, която да замени моята и да обясни наличието на документите в марсианските архиви...

— Божичко, сега съвсем се оплеска!

— ...а трябва и да се има предвид, че те постоянно се преподреждат и класифицират наново.

— Аха, ето как искаш да се измъкнеш.

— Общо за хора като Доя, Сатарвал и Джордън е твърдението, че нищо в самия Айсхендж не може да ни подсказе възрастта му. Но, от друга страна, нищо не сочи и че това е скорошен градеж. Само че вече разполагаме с доказателство — Айсхендж е твърде стар. — Той поспря, за да осъзнаят слушателите му значението на тази реплика. — Всички знаете, че боклукът на Космоса — микрометеоритите — непрекъснато падат върху всички по-големи тела в нашата планетна система. При липса на атмосфера те оставят следи, дори най-малките частици сред тях. Микрометеоритите падат с неизменна интензивност, еднаква навсякъде в Слънчевата система. Професор Мунд Столуърт от нашия университет получи субсидия от фондация „Холмс“ и извърши значителна изследователска работа в тази област. Установи особеностите при различните стойности на гравитацията за небесните

тела и следователно следите от микрометеорити вече могат да бъдат използвани като точен метод за датиране. Професор Столуърт направи подробно компютърно сканиране на повърхностите на ледените колони от паметника, както и на околната територия, почистена от строителите. Според записаното в холограмите Столуърт установява, че Айсхендж е построен приблизително преди хиляда години, плюс-минус петстотин. Статията му по въпроса ще излезе в следващия брой на „Марсианска наука“. Той обяснява, че е невъзможно да измери възрастта на Айсхендж по-точно поради краткия времеви интервал, изминал от построяването му, а и защото е работил само с холограми, без да изследва самите повърхности. Разбира се, така най-скорошната възможна дата се измества в миналото с около сто и петдесет години преди посочената в надписа. Но може би това се обяснява с факта, че гладките ледени повърхности са по-белязани със следи от микрометеорити. Както и да е, нека само изтъкна, че е невъзможно толкова следи да бъдат оставени през кратък период, ако става дума за фалшификация, както твърдят моите критици.

И така, няма нищо, което да опровергава теорията за експедицията на Давидов. Чуваме само съмненията и необоснованите фантазии на хора, някои от които имат твърде прозрачни политически мотиви за действията си. Вече имаме и веществени доказателства. Благодаря ви за вниманието.

Вдигна се голям шум сред допреди миг внимателната публика. Много хора закрепяха едновременно въпросите си, но изобщо не се чуваше в оглушителните аплодисменти и приветствени викове.

— Що не млъкнеш? — изсъсках безсмислено на ръкопляскащата до мен жена.

Тъкмо започнаха да се чуват въпросите — и някои си бяха съвсем на място, но очевидно хората от информационната служба бяха решили, че важното е дотук. Още едно щракане, залата изчезна и се включи осветлението в кабинката.

Отпуснах се тежко в креслото. Нима Недерланд най-последно доказва теорията си? Бълнуваше ли онзи човек на Титан (заблуждавайки и мен)? Само изсумтях. Време беше да се захвана по-старателно с методиките за датиране на находките.

Събудих се на пешеходната алея до един от главните булеварди на Транзитната станция. Бях легнал настрани, усещах врата и хълбока си схванати. Изтръсках прахоляка от палтото си. Почистих си зъбите с нокът, сресвах се с пръсти. Размахвах ръце.

Проснатите фигури около мен още не помръдваха. Събуждането е най-лошата част от живота по улиците на Транзитната. Намаляват температурата нощем само до десет градуса над нулата, за да подтикнат пътниците да наемат стаи. Но повечето си остават на улиците, защото са тук временно. Никой не им досажда и само трябва да издържат на студа, за да спестят парите си за нещо по-важно. Какъвто подслон ни е нужен, вече го имаме в тази издълбана скала.

Пак ми свършваха парите, но исках да се нахраня. Качих се в преминаваща кола.

При доковете похарчих последната си десетачка в най-евтиното ресторантче. С рестото си купих една баня и седнах да си почина в общия басейн, без да мисля за нищо.

Освежих се, но и се разорих. Отидох в ресторанта, където работех, и изкрънках още една десетачка от Юмрука. Минах през пощата. Нищо съществено, но накрая за своя изненада се натъкнах на писмо от някой си професор Ротенберг, ръководител на катедрата за изящни изкуства в Изследователския институт на Транзитната станция (създаден, подобно на почти всичко друго тук, от Карълайн Холмс). Той проявявал „особен интерес към новаторските ми статии“ за Айсхендж и питаше дали бих се съгласил да приема временно назначение за един семестър като лектор. Искаше да ръководя семинар по литературата за мегалитния паметник на Плутон.

— Олеле!... — прошепнах и набрах кода за разпечатване.

За пръв път от доста време излязох от каютата си. Исках да си възстановя запасите от бисквити и портокалов сок. Коридорите на „Снежинка“ бяха съвсем празни. Хората предпочитаха да си стоят по каютите или в малките холове. Доктор Лхоцзе бе довел при мен Бринстън на помирителна визита, после отишли и при Джонс. Сега разговаряхме при необходимост, с особено предпазлива любезност. Но преди всичко се настройвахме да издържим най-трудното очакване накрая. Оставаха ни само няколко седмици до Плутон. Всеки го бива по търпението в този свят, където всичко става бавно.

Вчера беше рожденият ми ден. Навърших шестдесет и две години. Първата една десета от живота ми. Приключих с безкрайното детство. Но усещам тези години в съзнанието си като цяла вечност, а всичко едва-що е започнало. Трудно ми е да повярвам. Мислех си за стария непознат, когото срещнах на Титан, и се чудех какво ли означава за него да е живял толкова неестествено дълго, а после все пак да го чака смъртта? В какво сме се превърнали?

Когато стана на неговите години, ще съм забравил не само досегашния си живот, но и много по-големи части от миналото си. Паметта ни просто не се справя с новите времеви измерения на битието ни. Колко ли още други способности не могат като нея?

Автобиографията е вече необходимо продължение на способността да си припомняш. Може и да съм жив след пет века, но пишещият сега тези редове ще е само гол факт в съзнанието на тогавашното ми „аз“. Пиша за непознатия от бъдещето, за да научи какъв е бил. Надявам се това да е достатъчно. Паметта ми винаги е била силна.

Татко ми прати стихотворение за рождения ден. Получи се снощи по радиото. Вече си имам петдесет и четири такива подаръци. Трупат се в доста внушителна сбирка. Все го подканям да пусне тях и останалите си творби в общодостъпните файлове, но той още ми отказва. Ето я последната:

*„Взирам се с очакване
в морето за онзи зелен проблясък.
На север от Хаваите.
Ден без облаци, тъмни вълни
под кристално небе.
Нашият кораб е мушица
в синия танц на Земята,
в танца на вятър, вода и светлина.
На запад грее сребро
сред нощната синева на океана.
Светлооранжево слънце бавно
сякаш се сплесква, щом хоризонта докосне.
И виждаме само пречупени*

*във въздуха лъчи — призрачен образ на слънце.
Бяло небе край сиянието.
Остава само ивичка тънка,
от оранжево в жълто прелива,
после и в зеленикаво.
А тъкмо когато изчезва...
яркозелено!“*

На връщане към стаята си повтарях стиховете на татко и осъзнах колко ми липсва.

Около месец след като приех поканата на Розенберг, срещнах се с участниците в моя семинар. Помолих ги да се съберем в най-забутаното сепаре на кръчмата срещу института.

Бързо си изясних, че са изчели цялата литература по въпроса. Е, какво още можех да им кажа?

— Кой го е построил? — не се съдържа мъжът на име Андрю.

— Чакай, нека караме поред. — Това беше Илейн, симпатична жена на около сто години, седнала вляво от мен. — Кажи ни как започна да се занимаваш с това?

Бях колкото можех по-кратък и доста смутено им описах случайната среща, тласнала ме към всички тези занимания.

— ...казано ясно и без увъртания — вярвам, че срещнах човек, който е участвал в изграждането на Айсхендж, значи теорията за експедицията на Давидов отпада неизбежно.

— Сигурно си изпаднал в шок тогава — предположи Илейн.

— За доста време. Бях изумен, чувствах се излъган... но скоро идеята, че някой друг е създал паметника, просто ме погълна. Нали разбирате, проблемът трябваше да бъде решен отново, и то от самото начало.

— Значи си се зарадвал на тази възможност — уточни седналата срещу мен Ейприл, която слушаше внимателно всички.

— Аха.

— Ами Давидов и Недерланд? — продължи Ейприл.

Говореше особено, с нотка на пренебрежение.

— Не знаех какво да мисля. Струваше ми се невъзможно Недерланд да е сгрешил — след всички тези томове, след толкова разсъждения и доводи. Пък и твърде дълго вярвах в неговата версия. И наистина — ако не е прав, какво да кажем за Давидов? За Ема? Много пъти в мен избледняваше увереността от онази нощ, че непознатият знаеше какво се е случило там. Но споменът за срещата не се променяше. Бях сигурен, че не лъжеше. И продължавах да работя.

— С какво започна?

— С предварителна хипотеза. По индукция, също като Недерланд. За начало предположих, че Айсхендж не е бил построен, преди хората да имат възможност да достигнат Плутон. А преди 2443 година не е имало космически кораби, с които да летиш дотам и обратно. Значи паметникът е направен сравнително скоро, при това със съзнателното намерение да бъде скрит истинският му произход.

— Фалшификация — подсказа Ейприл.

— Да, в известен смисъл, макар че самият градеж не е фалшификат, независимо кой е творецът му...

— Значи лъжата се отнася за експедицията на Давидов.

— Правилно. Изведнъж започнах да се питам дали Давидов и Ема... дали изобщо са съществували.

— И започна да проверяваш как Недерланд е стигнал до изводите си — обади се Шон, огромен братат мъжага.

— Така е. Открих, че Давидов и Ема все пак са реални личности. Тя няколко години е била рекордьорка на Марс в бяганията на средни дистанции. Пък и има достатъчно официални сведения за професионалната им кариера. И двамата, както мнозина други, са изчезнали безследно по време на марсианската гражданска война. Но единственото, което ги свързва с Айсхендж, е една очевидно подхвърлена папка в архивите на Марс заедно с дневника на Ема, намерен до Нов Хюстън. Успях да събудя любознателността у един химик на име Джордън и той се зае да провери как са се състарявали материалите на полевата кола, открита в свлачището. Знаете, че металът се окислява в определена степен, ако е заровен в марсианската почва. Но анализът на Джордън показа, че колата никога не е била заровена в смектитна глина, а е била изложена на влиянието на атмосферата. Естествено тези данни събуждат подозрения. А един инженер, казва се Сатарвал, съставил списък на оборудването,

необходимо за построяването на Айсхендж, и според собствените описания на Вайл в дневника ѝ миньорските кораби не са разполагали с всичко това. Значи откъдето и да подхванем теорията за Давидов, тя просто се разпада. Дори и този семинар е един от признаците.

— После какво предприе? — настоя Шон.

— И аз си направих списък — на качества и възможностите, които създателят на паметника е трябвало да притежава, за да очертая и кръга на заподозрените. Първо са били нужни много пари. И помощта на доста хора. Трябвало е да имат на разположение голям кораб, при това с възможността да го извадят задълго от регистрите и дневниците за контрол на полетите. Никак не е лесно, да ви кажа. Да прибавим и специализираното оборудване, част от което не е в масово производство. Накрая започнах да умувам над вероятните подбуди, което вече не беше толкова сигурно, но си помогнах значително...

— Би могъл да си умуваш до края на света — прекъсна ме Ейприл. — Какви бяха конкретните ти стъпки?

— Ами... търсех. Седях си пред монитора и набирах кодове, четях каквото се появяше, откривах нови каталози, събирах нови и нови кодове. Проверяхах товарителници, производствени листи, регистрирани продажби. Разследвах дейността на множество богати хора. Донякъде скучно, но на мен ми харесваше. Отначало ми се струваше, че бродя в лабиринт. Но разбрах, че греша. Ако седнеш пред монитора в някоя библиотека, можеш да се пренесеш навсякъде. Законите за свободен достъп до информацията ми позволяваха да надникна във всеки файл, освен в незаконно защитените, но след време прониквах и в тях, защото откривах в коя по-голяма база данни са скрити. Запознавах се с манияци и научавах най-неочаквани кодове от тях. Всъщност не бях в лабиринт, реех се над него и виждах всичко едновременно — стените му оформяха картина със собствен смисъл, стига да се научех да го разгадавам...

Млъкнах и огледах слушателите си. Безизразни лица, вежливи кимания.

— Разбирате ли ме? — реших да попитам.

Никакъв отговор.

— Донякъде — накрая промърмори Илейн. — Но времето свърши.

— Добре. Следващия път ще продължим.

Една вечер, след гуляй в кухнята на ресторанта, бродех по улиците и в съзнанието ми нещо се мътеше. „Слънцето“ не светеше и отсрещната стена на цилиндъра беше истинска паяжина от улични лампи и цветни неоновии надписи. Предишния ден си бяхме получили заплатите, затова се отбих в новинарско-информационната служба и изчаках да се освободи кабинка. Започнах безцелно да прехвърлям каталозите. Нещо ме мъчеше, но не успях да го определя. В момента исках само да се разсея. Затова избрах развлекателните новини, които се излъчваха денонощно.

Пренесох се на площадка в Космоса. Камерата се завъртя — видях, че сме върху издатина на малък спътник в орбита около астероид.

Чух напевния глас на някакъв спортен коментатор:

— Тук, на Хеба, древната игра голф претърпя още една коренна промяна. — Появиха се двама играчи в тънки скафандри за кратко излизане в Космоса. — Да, Филип Джон и Арафура Афоези откриха нов хоризонт пред този спорт. Нека сами да ни опишат какво правят. Моля, Арафура...

— Ами, Кони, да го кажа с две думи — бием топката оттук. Дупката е ей там, до хоризонта. Направихме я с диаметър два метра. Мисля, че заслужаваме такова улеснение при разстоянията, на които играем.

— Сигурно внимавате да не ударите прекалено силно. Малко камъче като това няма кой знае какво притегляне и можете не само да пратите топката в орбита около него, но и да я изстреляте в пространството.

— Вярно си е, Кони — обади се Филип. — Понякога опитваме едно завъртане на топката около Хеба, преди да падне в дупката, но играта и без това е доста трудна, та затуй не се престаряваме...

— Добре, да видим сега как го правите.

Двамата вдигнаха стиковете и след секунди топките изчезнаха в далечината.

— Приятели, а как разбирате дали сте уллучили?

— Виж, Кони, тук имаме радарен екран, който ги следва до хоризонта. Ще се появят в зеления кръг, ако попаднат в целта. Ей, май ще уллучим...

На зеления кръг нямаше нито следа от топки, Филип и Арафура се обезсърчиха.

— Е, имате ли планове за други нововъведения?

Филип веднага се оживи.

— Ами мислехме си дали да не играем от Йо и да целим Червеното петно на Юпитер вместо дупка. Там няма никакви проблеми с притеглянето...

— Да, това се казва удар! Засега край на предаването от Хеба, за вас коментираше Кони Макдауъл...

Платеното от мен време изтече и в кабинката притъмня. След малко служителят влезе да ми напомни, че трябва да се махна, защото така си и седях с увиснала челюст. Шокът на прозрението. Сkochих и се разкикожих.

— Това е! — възкликнах. — Топки за голф!

Човекът само ме изгледа и поклати тъжно глава.

Само след месец в коментарната рубрика на „Откъси“ се появи дълго мое писмо. Бях го съчинил за броени дни. Ето част от него:

„Липсват достоверни данни за действителната възраст на Айсхендж. Така е, защото повечето методи за датирание са създадени от археолози, занимавали се с вещества и процеси на Земята. Някои са били приспособени и за условията на Марс, но на планетарните тела без атмосфера повечето от тези измерими процеси просто не протичат.

Установено е, че ледът, от който е направен Айсхендж, е на около два милиарда години. Но се оказва значително по-трудно да определим кога тези ледени късове са изсечени и поставени на Плутон. Две промени в ледените колони ни предоставят възможност за датирание. Първо, известно количество от леда е сублимирало спонтанно, обаче при седемдесет градуса по Келвин този процес е извънредно бавен и в случая с Айсхендж трудно измерим. (Това показва, че мегалитът не е древен, с което се опровергават теориите за «праисторическия» му

произход, но не ни помага да определим точно кога е създаден.)

Бяха направени опити да се измери втората промяна в леда, а именно следите от падащите микрометеорити. Професор Мунд Столуърт с помощта на професор Хялмар Недерланд и фондацията «Холмс» създаде метод за отчитане на интензивността на процеса и твърди, че по този начин е определил възрастта на мегалита. Но подобен метод може да се опира само на детайлно запознаване с местните условия, за да бъде точен. Столуърт е предположил — и това си остава предположение — че интензивността на микрометеоритната бомбардировка е постоянна и във времето, и в пространството. След това е извършил множество измервания на повърхността на Луната и на астероидите, за да определи стойностите на процеса за кратки периоди. Според изчисленията му микрометеоритите са падали върху Айсхендж хиляда години, плюс-минус петстотин. Това измества датата на създаването на мегалита поне сто и петдесет години преди 2248-а, но според Недерланд е достатъчно близо до неговата теория.

Основният проблем обаче при този метод на датирание (като оставим настрана факта, че се опира само на едно предположение) е възможността Айсхендж да е бил изложен изкуствено на подобно влияние като част от плана за укриване на истината. Микрометеоритите се състоят преди всичко от въглероден прах. Шепата от него, пуснат от височина стотина метра над мегалита, ще има точно същото въздействие, както и естественият процес в продължение на хиляда години. Не е възможно да се установи разликата.

Подобна предпазна мярка срещу разобличаване веднага би хрумнала на създателите на Айсхендж, ако са искали да го представят за по-стар, отколкото е, тъй като само въздействието на микрометеоритите би се забелязало за толкова кратък период. По онова време методът не е бил развит (и все още не е според мен), но всички са знаели за

микрометеоритите и са могли да предвидят как да се справят с подобно бъдещо затруднение, особено като си припомним какви старания са вложени в тази фалшификация...”

На следващата сбирка на семинара, след като пийнахме, Андрю размаха пръст пред лицето ми.

— Хайде, Едмонд, изплюй камъчето. Искаме да знаем кой е сложил онова нещо на Плутон.

Оставих чашата си на масата. Никога не бях писал за подозренията си, с никого още не ги бях споделил. Другите не откъсваха погледите си от мен.

— Карълайн Холмс — казах след малко.

— Какво?!

— А, не!

— Какви са тия?...

Млъкнаха едновременно. Най-сетне Шон попита:

— Но защо?

— Започни отначало — помоли Илейн.

— Добре. Започнах с регистрите за товарните пратки. Нали си спомняте списъка с изискванията, на които трябва да отговаря заподозреният? Казах си, че достъпът до космически кораби ще е най-добрият първи тест за пресяване на възможностите. Съветът на външните планети лицензира всички кораби и съхранява дневници за всички извършени полети. Горедолу същото е на Марс и на Земята. Така че полетът до Плутон трябва да е бил извършен, меко казано, неофициално. Проверих записите за всички кораби с технически характеристики, позволяващи такъв полет...

— Божичко! — изпъшка Шон. — Това е страшна работа...

— Вярно. Но броят им е ограничен, а аз имах предостатъчно време. И накрая научих, че малко след 2530-а корабостроителниците на Карълайн Холмс прибрали два „Ферандо-Х“ за необозначен ремонт в продължение на пет години. Затова се заех със самата Холмс. Отговаря на всички критерии — богата е, има оборудването, корабите и служителите, които толкова зависят от нея, че ще си държат устите под ключ. Освен това именно нейната фондация даде парите за

изследванията на Столуърт. А и около нея има нещо неясно... Не че е прекалено потайна... Тоест всички знаем по някоя дреболия за нея, но е особено любопитно колко малко факти открих за Холмс, когато започнах да ровя усърдно. Особено за по-ранните ѝ години.

— Аз знам доста за нейната корпорация — намеси се Шон. — Те са направили куполния град в кратера Хиперион на Ганимед, където съм се родил. Всъщност половината от колониите около Юпитер са нейно дело. Но какво е правила преди това, изобщо не ми е ясно.

— Е, и аз не можах да намеря регистрацията на раждането ѝ. Никой не знае на колко години е. Родителите ѝ са Йоханес Токенер и Джейн Лийф. Лийф е била президент на „Арко“ до смъртта си при злополука на Фобос през 2289-а. След година Холмс се преместила на Серес. С наследството си основала фирма за корабостроене, минни разработки и изследвания. Получила патенти за няколко пречиствателни инсталации, които се използват широко в юпитерианските колонии. В периода между 2290-а и 2460-а, когато на Титан бил основан Съветът на външните планети, тя се превърнала в може би най-големия предприемач в този район. Знаем в общи линии житейската ѝ история. Въпросът ми е — може ли някой от вас да я обясни?

— Добър нюх за бизнес — предложи Андрю.

— Абсолютно безмилостна кучка — натърти Ейприл.

— Не, просто я бива в бизнеса — настоя Андрю. — Страхотна изобретателност проявила в добива на астероидните находища. Откривала преди конкурентите си метални руди, от които имало недостиг на Земята. И аз съм бил миньор, затова съм се наслушал за нея. Тя е легенда. Нали по едно време мислели, че вече няма откъде да намерят манган? Извлекли с драги дори късовете от океанското дъно на Земята, а с отдалечаването от Слънцето тежките метали се срещат все по-рядко. Но точно през 70-те на XXIII век „Юпитериански метали“ на Холмс доставила хиляди тонове манганов концентрат. Все едно ги вадила като зайци от шапката си. Дори само това стигало да я направи мултимилардерка.

— А после е могла да остави всичко на гравитацията — подсказах аз.

— Моля?

— По-прозорливите познавачи на финансите забелязват, че макар парите да са абстрактна идея, поведението им е, като че имат собствена маса. Икономическите закони наподобяват физическите. Натрупаните у всеки пари са като небесно тяло, тоест оказват влияние на всички останали тела. Колкото повече пари имаш, толкова по-силно е притеглянето им — те лесно привличат още пари. Повечето от нас имат жалки астероидчета. Но някои са събрали цели финансови звезди и понякога те — като при Холмс — достигат своята „граница на Чандрасекхар“ и се превръщат в черни дупки на икономиката. Припарят ли пари близо до Холмс, просто биват засмукани. И нейните дъщерни корпорации вече приличат на невидимата маса на Вселената по гравитационното си въздействие.

Андрю и Илейн се разсмяха, останалите ме зяпнаха.

— Едмонд, много си щур днес — каза Илейн. — Но времето ни пак свърши и аз трябва да бързам за работа.

Тя беше барманка.

— Не, довърши историята!

— Следващия път — обещах им аз. — Добре... ще ви дам домашна работа. Съберете някаква информация за Карълайн Холмс. Да видим какво ще откриете.

Илейн и Ейприл си тръгнаха, а ние с Андрю и Шон се настанихме по-удобно за сериозно пиене и още по-сериозна дискусия.

По време на семинара имах малко повече пари от обикновено, дори след като си върнах дълговете на Юмрука. Една вечер се помотах с някои от местните хора в търсене на развлечения, но реших накрая да предприема едно пътешествие на духа. Влязох в най-близкия център и си платих за три часа пълна сетивна изолация.

Свалих си дрехите в съблекалнята и слязох в една от малките камери. Служителят сложи на лявата ми китка лепенка с наркотици и ми помогна да легна в топлата вана.

Усещах се почти в безтегловност. Светлините угаснаха. Пълен мрак, без звуци, миризми, а и температурата на водата беше почти като на тялото ми. Струваше ми се, че от мен остана само съзнанието. Почивах си.

Както винаги, първите халюцинации бяха звукови. Далечна тиха музика, сякаш се намирах в огромна пещера. За кой ли път си

помислих, че ако успея да запомня тези мелодии, ще стана велик композитор. После шепот на много гласове наблизо. Съсредоточих се и започнах да чувам нещо като бърбуренето на публиката, преди да се вдигне завесата.

В периферното ми зрение заподскачаха светлинки. Нещо се изпречи и ги закри. Нисичка фигура, може би на човек.

— Ей? — подвикнах любопитно.

Дълго се носех незнайно къде, целият пулсирах в ритъма на сърцето си, а гласовете шепнеха неразбираемо...

Дребната фигура ме доближи и каза:

— Мисля, че се страхуваш.

— Не се боя от нищо — изрекох, обзет от внезапен пристъп на истински ужас.

Глупаво е да си говориш сам, повторих си пак. Но фигурата стоеше пред мен. Странните светулки кръжаха наоколо и осветяваха за миг лицето на човека. Беше жена. Източено лице, кестенява коса, кафяви очи.

Бях я виждал и преди.

— Ема! — И добавих дръзко: — Не вярвам в тебе.

Тя се засмя, мелодичният звук се умножи с ехото и запълни цялото пространство.

— Аз пък не вярвам на думите ти. Нали съм тук?

— Да, но това не си ти. Всъщност коя си? Къде си сега?

— Все същите въпроси задаваш. — Посочи нанякъде и закри светлинките. — Ела с мен.

И двамата вече се движехме, а гласовете не млъкваха. Усетих пръстите ѝ, хванали ме за ръката. Дълго разговаряхме без думи за нещо жизненоважно, макар и да не знаех какво е то.

Тя се дръпна и се издигна над туптяща червено-черна равнина.

— Май те търся цял живот — казах ѝ, — но все не те намирам. Като малък прочетох дневника ти и си представях, че скоро ще се появиш. Надявах се, че се криеш и че най-после ще излезеш от убежището си.

Ясният ѝ смях отекна като камбанка и червено-черните планини зад нея се разтърсиха от звука.

— Убиха ме, след като написах последните редове в дневника си. Не се крия.

— Тъй ли... — промълвих, налегна ме тъга, после и страх. Значи разговарях с призрак. — Знаех си. Не би трябвало да се боя от тебе.

— Но се боиш.

— Аз... може би. Но вече не е същото, не разбираш ли? Онзи дневник... не е твой. Някой друг прави всичко, а ти не си жената, за която те мислех.

Светулките премигнаха, от Ема остана само силуетът. И ужасът, стегнал гърдите ми, изведнъж избухна.

— Ема, не си отивай — прошепнах. — Сам съм, не знам защо върша всичко това. Защо не ми помогнеш?

— Не се поддавай на отчаянието. — Гласът ѝ се отдалечаваше, неразличимите гласове вече ревяха като бурно море. — Не може да ти помогне нещо, в което не вярваш, нали? Търси онова, в което вярваш...

Вече не я чувах. Видях мъничката ѝ фигурка да изчезва в далечината и се опитах да я последвам, но бях скован. Светлините се завъртяха бясно, а аз останах сам, мятащ се сред пространството... Някаква частица от моето съзнание се сети за алармения бутон на китката ми, натиснах го с все сила. Усетих, че се спускам. Изпразваха ваната. Далече сред чернилката имаше дребен черен силует...

Светлина. Служителят вече ми помагаше да изляза. Не можех да го погледна. Обърнах се към часовника на стената. Два и половина часа във ваната. Въздействието на наркотиците не беше преминало и аз се клатушках в мътната червенина на съблекалнята, стените се свиваха и отпусаха. Служителят ме наблюдаваше без особено любопитство. Облякох се и излязох под ярките лампи на Транзитната станция. Мислено се проклинах. Що за развлечение е това?

3

При следващата сбирка на семинара всички бяха готови и напушени. Започна Илейн.

— Карълайн Холмс е била само веднъж на Земята, през 2344-а. Включила се в екскурзия по археологическите забележителности, посетили Мексико, Перу, Великденския остров, Ангкор Ват, Иран, Египет, Италия... също Стоунхендж и други каменни кръгове в Британия. Май си пада по древните руини.

— Звучи малко пресилено — отсече Андрю.

Илейн го изгледа с досада.

— Знам. Но интересите от младостта се запазват задълго. Както и да е. Поне за мен този факт беше любопитен.

— А за какво е използвала парите си, освен да прави кораби и да добива метали? — намесих се аз.

— Създаде е фондацията „Холмс“ — напомни Ейприл. — Подкрепят финансово научните изследвания в най-различни области. Субсидията за доктор Мунд Столуърт е отпусната през 2605-а. Дотогава е имал сериозни проблеми с финансирането.

— Има ли каквито и да е сведения, че лично Холмс се е опитала да повлияе за това решение на фондацията? — попита Илейн.

— Не се натъкнах на такова нещо — малко виновно измънка Ейприл, — макар да е известно, че тя следи с интерес дейността на фондацията.

— Значи и тук нищо сигурно... — проточи Илейн.

— Нещо друго? — подканих ги.

— Има — позасмя се Шон. — Една от фирмите на Холмс построи градчето на Сатурн-25, трябвало да се превърне в творческа общност. Разбира се, твърде малко художници, музиканти и писатели отишли да живеят там, а самата Холмс била подложена на унищожителни подигравки в изданията за интелектуалци за опита ѝ да откъсне творците от обществото. Позволявали си изрази от рода на „тъпа“ и „вулгарна“. Хрумна ми, че може да се е обидила и да си го е върнала по доста особен начин.

— Аха! — възкликнах. — Ето че навлязохме в прелюбопитна територия — психиката на фалшификатора. Търсим подбудите за такава постъпка.

Андрю добави:

— Почти същото е станало и с музея „Холмс“ за външните планети, който е на Елиът Титания. Знаете колко я оплюваха за това начинание.

— Слабичко е като мотив — отбеляза Ейприл.

— Вярно — съгласих се аз. — Но случките са интересни. Пък и въпросът за подбудите е мъчен за проумяване. Един фалшификатор от деветнадесети век — Олаф Оман — е казал следното: „Бих искал да направя такова нещо, че да смутя умовете на учените.“ Тези житейски дреболии може би показват, че и Холмс е изпитвала подобни чувства.

— Но ти само предполагаш как би могла да реагира! Току-виж, презрението на интелектуалците я е разсмяло до сълзи.

— Кой пък се смее на подигравките? — ухили се Илейн.

— Някой с нейните успехи в живота — възрази Ейприл. — Щом е вложила титанични усилия в създаването на спътници около външните планети, музеят и селището за нея са били нищожно странично забавление. Защо да ѝ пука какво говорят хората за тях? Може да огледа пространството отвъд орбитата на Марс и да види своите колонии, построени по неин замисъл — това е истинският ѝ културен принос.

— Вероятно си права — съгласих се и аз. — Макар че хора като нея понякога се възгордяват и всеки дребен провал ги дразни неимоверно. Налага се да ви призная, че въпреки всички проучвания за Холмс не можах да открия основен, несъмнен мотив да построи Айсхендж. Почти сигурен съм, че тя го е направила, но ако е така, причината си остава загадка. Това обаче все по-малко ме учудва. Едва ли човек може да прозре причините за такава огромна фалшификация, като се рови в общодостъпните архиви много години по-късно. Значително по-вероятно е да си имаме работа с нещо лично, особено. — Въздъгнах. — Засега разполагаме само с косвените улики, които открихте. Несъмнено нещо е предизвикало промяна у нея, защото през 2550-а тя пуснала голям спътник в полярна орбита около Сатурн и оттогава живее там в уединение. Повече никакви грандиозни проекти. Май е станала отшелничка.

— Засега — изсумтя Ейприл.

— Щеше да ни е от полза, ако бе написала автобиография — обади се Андрю. — Но няма такъв текст във файловете.

— Което само по себе си е странно — побързах да отбележа. — В тази епоха на мемоари, кой не пише нищо за себе си?

— Фалшификатор? — с надежда подсказа Шон.

— Може и да е написала нещо — усъмни се Ейприл. — Само че не го е публикувала. Мнозина се въздържат да представят пред всички автобиографиите си — например Недерланд. Нали?

— Добре — казах сговорчиво. — И ти си права. Слабички сме по въпроса за подбудите. Но като ги добавим към конкретно установеното и качествата, които фалшификаторът непременно притежава, тя остава почти единствена в списъка. Има достатъчно голяма организация, за да потули изчезването на един-два кораба за няколко години. И наистина е необяснимо, че два нейни кораба са спрени от полети за цели пет години! Нейната фондация подпомага изследванията, които да потвърдят теорията за Давидов или поне да я измъкнат от блатото. Миналата седмица се обадох по видеофона на баща ѝ Йоханес Токенер. Още живее на Марс. Институтът плати сметката за разговора. Попитах го дали е писал нещо за дъщеря си и дали бих могъл да го прочета. Каза, че никога не се е занимавал с това. Обясних му, че искам да напиша очерк за нея, и го попитах съгласен ли е да ми даде информация за младостта ѝ. Отвърна, че предпочитал да не говори на тази тема. Настоях поне да ми каже кога е родена. Според него през 2248 година. Учуди се, че не съм намерил регистрацията, но предположи, че документите са унищожени по време на гражданската война.

Шон подсвирна.

— Годината, написана на паметника!

— Точно така. Рождената ѝ година е издълбана на Айсхендж. И това може да е съвпадение, но станаха твърде много. Вече съм сигурен.

По-късно вечерта, след като прекъснахме замалко дискусията и пийнахме, Ейприл подхвана отново:

— Ти май само налучкваш.

— Така ли мислиш? — засмях се. — Предпочитам да наричам това разсъждения по индукция. Всеки използва точно този метод,

независимо дали си го признава. В начините на работа не се различавам от Недерланд, нито дори от Теофилус Джонс! — Всички се засмяха. — Напоследък Джонс твърди, че паметникът бил съобщително средство на чужда раса, носило се през пространството, докато се забило случайно в повърхността на Плутон. Сериозно ви говоря! И има подръка „факти“, с които да подкрепи твърдението си. С всеки е така. Разликата е дали се отнасяш предпазливо към първоначалната си хипотеза и доколко си склонен да се усъмниш в нея. И никак не помага, ако намесваш чувства в работата си. Например Недерланд е изгарял от желание да се докаже, че Айсхендж е построен от експедицията на Давидов, защото това му помагало в политическите машинации на Марс. Следователно е забелязвал само онези факти, които е искал да признае.

— И за тебе е необходимо да отидеш на Плутон — подхвърли Андрю. — Колкото и да се напъва човек, проучванията само по записи го ограничават. Трябва да се съберете, да обърнете Айсхендж с хастара навън и да откриете неоспорими доказателства кой го е направил. Подробни изследвания, извършени от опитни археолози...

— Какъвто не съм — прекъснах го.

— Знам. Ти си историк.

— И маниак в ровенето из файловете — добави Ейприл.

— Необходимо е да се опитат всички методи на място — настоя Андрю.

— Правилно — казах му. — Именно от това имаме нужда.

Но как да организирам такава експедиция? Разходите ще бъдат огромни. И никой не би се забързал да подхване подобно начинание. В този свят на столетници никой не припира за нищо. Все някога ще стане, защо да се хабим излишно? Особено щом е толкова скъпо.

Затова реших да пришпоря събитията и да пусна статия, в която да разкрия ролята на Холмс, без да я посочвам пряко. Пратих текста в „Откъси“ и се появи още в следващия брой.

„...Опирайки се на данните, с които вече разполагаме, можем да изброим няколко задължителни характеристики на истинския създател на Айсхендж:

1. Достъп най-малко до един кораб като «Ферандо-Х» или от по-висок клас.

2. Възможност да извади кораба (или корабите) от регистрите и да попречи на полетния контрол да проследи маршрута му. Това изобщо не е лесно и самият факт, че е било постигнато, сочи наличието на сериозна оперативна база — например цяла флотилия от кораби, голяма корабостроителница или транспортна корпорация.

3. Възможността да си осигури съдействие и по-късно запазване на тайната от дванадесетте души минимално необходим екипаж на кораб от клас «Ферандо-Х», може би и на много повече хора.

4. Достъп до шкаф 14А23546 в стая 319 на марсианските архиви в град Александрия в периода между 2536 и 2548 година.

5. Да разполага с полева кола «Форд», произведена до средата на двадесет и трети век, както и с възможността да я зарови в свлачището до кратера на Нов Хюстън по време на двуседмичната буря през октомври 2547 година.

6. Да разполага със средства да извлече незабелязано големи късове лед от пръстените на Сатурн. Най-лесно е за лице, което по един или друг начин присъства постоянно в пространството около Сатурн.

7. Да разполага с оборудването, необходимо за оформянето на ледените колони и поставянето им на Плутон, без да останат следи от строителните работи. Експедицията на Давидов не е имала такава техника, дори да приемем, че тази експедиция е неоспорим факт.

8. Финансови ресурси за осигуряване и осъществяване на изброеното по-горе.

Самият паметник подсказва и други характеристики на създателя му:

1. Познаване на мегалитните култури в праисторическа Британия.

2. Придаване на особено значение на числото 2248.“

Две седмици след появата на моята кратка статия получих писмо.

„До г-н Едмонд Доя
18 септември 2609 г.
ПК 510
Транзитна станция

Скъпи господин Доя,

Отправлям към вас молба да ме посетите, за да обсъдим някои въпроси от общ интерес. Ще ви осигуря превоз от Транзитната станция до Сатурн и обратно. Ако за вас е удобно, корабът «Йо» на капитан Пада може да тръгне незабавно. И ако можете да останете седмица или десетина дни при мен (за което ви моля настоятелно), ще успее да ви върне в Транзитната станция до Нова година.

Искрено ваша
Карълайн Холмс
Изкуствен спътник Сатурн-4.“

На обзорния екран на „Йо“ Сатурн приличаше на ивичеста баскетболна топка. Пет-шест от неговите спътници се виждаха като бели полумесеци. Титан веднага се различаваше по размерите си и замъглените очертания заради атмосферата. Гледах го с любопитството, което човек изпитва към отдавна напуснатия дом.

Капитан Пада — спокойна мълчалива жена, която рядко виждах по време на полета — посочи над планетата.

— Виждате ли онази движеща се бяла точица? Това е нейният спътник. Ще се срещнем с него точно под пръстените.

— Има ли си име?

— Не. Просто Четвърти изкуствен спътник.

Пада излезе от залата. Аз останах и дадох команда екранът пак да показва Сатурн, докато видимите само като острие пръстени се разшириха и както си бях отнесен, престанах да възприемам гледката изцяло. Превключих екрана на координатите за спътника на Холмс.

Сближавахме се бързо. Беше голям — пръстен с диаметър около километър. Една блестяща ивица от него отразяваше слънчевата светлина, а друга част откъм Сатурн мъждукаше в жълти отражения. В единия край на оста — срещу дока за скачване — имаше малка стандартна обсерватория. Телескопът ѝ май беше насочен към Сатурн. Спиците, съединяващи оста и колелото на спътника, изглеждаха тънки като жици. По самия пръстен бяха равномерно разположени прозорци, някои от тях издути навън. Много от помещенията зад прозорците бяха осветени и докато кръжахме край спътника, зървах за миг стени в червено и златно, изящни махагонови мебели, мраморни бюстове, огромен кристален полиелей. Видението сякаш се бе пренесло от стара приказка, попаднало на съвсем неподходящо време и място.

Най-големият прозорец беше почти тъмен, синкав полумрак изпълваше стаята и някой стоеше там — черен силует, загледан в нашия приближаващ кораб.

По вътрешната уредба капитан Пада ме покани да отида в преходната камера. Скоро щяхме да се скачим със спътника.

Усетих мекия тласък още докато вървах натам. Спрях за миг и се опитах да потисна вълнението си. Повтарях си, че това е просто една богата стара жена. Но опитът да омаловажа срещата не подейства и бях доста изнервен, когато влязох в преходната камера.

Люковете вече бяха отворени. Капитан Пада ми стисна ръката.

— Приятно ни е да пътувате с нашия кораб — промълви тя и ми посочи да вляза в спътника.

Тази официална любезност ми се стори малко странна. Нима екипажът щеше да остане в „Йо“, докато аз съм гост на Холмс?

След секунда вече се намирах в нейния свят. Чакаше ме вдървено изпънат мъж в червена униформа, украсена със златни бродерии. Кимна ми вежливо.

— Господин Доя, името ми е Чарлз. Добре дошъл в Четвърти спътник. Ще ви покажа вашите стаи и ще можете да подредите вещите си. След това Карълайн ще ви приеме.

Отскочи ловко и се понесе напред в безтегловността. Побързах да го последвам, за да не изостана. Минахме по тунел с едноцветни стени, в които бяха вградени раковини от земни морета. Завихме под прав ъгъл и по този коридор вече можехме да вървим в лекото

притегляне. Явно бяхме в самия въртящ се пръстен. След няколко метра Чарлз отвори една врата.

По стените висяха червени персийски килими, подът и таванът бяха направени от светло дърво. Стаята беше на няколко нива, свързани от широки стъпала.

— Това е вашата стая — каза Чарлз. — С контролния пулт можете да материализирате каквито мебели са ви необходими — гардероб, легло, бюро, кресла. Роботите ще изпълняват вашите команди.

Той посочи два гладки сандъка на колелца.

— Благодаря.

Чарлз излезе веднага, което ме учуди донякъде. Предположих, че скоро ще се върне, и се заех с контролния пулт. Натиснах бутон „Легло“. Кръгла част от пода хлътна встрани и от отвора се надигна кръгло легло. Отидох до него, седнах и зачаках да ми донесат багажа. Чудех се какво щях да кажа на Холмс. Вече ми ставаше ясно, че по време на престоя си тук ще трябва да се съобразявам с наложените от нея условия, и това малко ме плашеше. Още веднъж се замислих безплодно над вероятните й подбуди. Айсхендж и експедицията на Давидов бяха толкова сложна, изтънчена измама... Хрумна ми, че ако съм прав и Холмс е съчинила всичко, което Недерланд и експедицията в „Персефона“ бяха „открили“ (а случилото се напоследък само укрепил убеждението ми, че съм прав), значи скоро щях да се срещна с жената, написала дневника на Ема Вайл. Предстоеше ми сблъсък с ума, създал историята, която ме омагьосваше като дете. В известен смисъл щях да се запозная със самата Ема Вайл. Що за чудновата случка! Поклатих глава и си промърморих думите, които често споменавах по време на семинара:

— Фалшификатът е сред най-любопитните човешки творения.

Неведнъж задрямвах на леглото и като че минаха много часове. Нямах как да се измери времето в онази стая — на пулта липсваше бутон „Часовник“. Вероятно можех да се обадя по вътрешната комуникационна система, но не знаех кого да търся. Постепенно гладът и нарастващото раздразнение ме подтикнаха да изляза. Реших да се върна при преходната камера. Не че имаше голяма надежда да заваря Чарлз там, но все някого щях да попитам какво става.

Стигнах до коридора, който водеше към оста на спътника, онзи със стотиците миди и охлюви в стените. Придърпвах се по бронзовото перило и по някое време забелязах движеща се до мен тъмна неясна фигура. Помислих, че е отражението ми. Но когато поспрях, силуетът продължи напред. Трепнах от изненада и го настигнах, притиснах лице в стъклото, но то беше дебело и с неравномерна структура, затова виждах само петно. Стори ми се, че е среброкос човек, облечен в тъмнозелно. Продължи нататък и аз го последвах, но стената вече беше от тиково дърво и фигурата изчезна от погледа ми.

Почти едновременно под мен се чу щракане. Погледнах надолу и видях нечия побеляла глава, после и цялата жена в тъмнозелен гащеризон. Сребърният пръстен на левия ѝ безименен пръст потракваше по перилото, докато се придърпваше към мен. Объркан, аз пак притиснах лице до стъклената стена и се опитах да открия неясната фигура.

Жената спря до мен и аз се обърнах към нея. За съжаление долната ми челюст май беше увиснала от неочакваното „телепортиране“, на което станах свидетел. Самата Карълайн Холмс също ме зяпаше малко учудено. Предполагам, че по външност с нищо не напомням сериозен учен — оставям косата си да прави каквото ѝ скимне и заедно с лицето прическата ми заслужи прозвището „дивака“ в Транзитната станция. Вече бях виждал това изражение и разбирах какво означава.

Но след миг тя се овладя.

— Здравейте — каза ми с приятен алт.

Беше висока, носеше сивеещата си коса вързана на обикновена опашка, която се спускаше на гърба ѝ. Стори ми се доста кльощава под дрехата. Можеше да се каже, че лицето ѝ е съхранило суровата си красота, макар белязано от възрастта. Челюстите и носът ѝ бяха рязко очертани и ѝ придаваха вид на аскет. Имаше кафяви очи. Лице на корав човек, налагал волята си векове наред. Неволно преглътнах, щом най-сетне осъзнах срещу кого съм се изправил.

— Радвам се да се срещнем лично — продължи тя. — Чета вашите статии с интерес.

Първо докосване на шпагите...

— Благодаря ви — отговорих и глупаво се запънах в търсене на подходящи думи за момента, който мислено бях предъвквал толкова

пъти. — Здравейте...

— Защо не се преместим в някоя от панорамните зали и да ни донесат там нещо за хапване?

— Нямам нищо против.

Холмс се отблъсна от перилото и се понесе към главния коридор на пръстена. Видях, че е боса.

Слязохме по широка спираловидна стълба в просторна, слабо осветена зала, чиито стени и таван бяха от дърво. Подът представляваше прозорец — един от онези, които забелязах преди скачването. Сатурн сияеше като голяма лампа. Всъщност само планетата осветяваше залата. По средата имаше дивани, подредени в квадрат. Холмс седна, наведе се напред и се загледа в Сатурн. Сякаш забрави за присъствието ми. Настаних се срещу нея и също погледнах през пода.

Намирахме се над единия полюс — откритата се пред нас картина беше недостъпна откъм някой от естествените спътници на газовия гигант. Едното видимо полукълбо (другото едва се различаваше в отразената от пръстените светлина) беше на широки ивици в светлозелено и жълто, с тук-там примесено оранжево.

Около Сатурн кръжаха десетките му пръстени, изглеждаха като очертани с пергел в геометричното си съвършенство. Само три-четири от тях не бяха толкова равни. Гледката ми напомни за мишена, полюсът беше в самия център. Разбира се, не можех да си представя, че планетата е плоска, защото хвърлената от нея сянка затъмняваше широк сектор от пръстените.

Виждаха се няколко от по-ярките звезди, седем от спътниците на Сатурн бяха ярки полукълба. Но докато седяхме неподвижни като статуи и се взирахме, картината се променяше забележимо. Сянката на планетата върху пръстените се скъсяваше, луните ѝ се превръщаха в тънки сърпове, самите пръстени се наклониха и станаха огромни елипси. Бавно, толкова бавно в нечовешкия танц на Вселената.

— Винаги същото и винаги различно — прошепнах.

Тя отвърна след дълга пауза:

— Пейзажът на съзнанието... — Усетих в каква дълбока тишина отекват гласовете ни. — На Земята има и по-красиви местности, но не са толкова възвишени.

Знам за пътуването ти, помислих си. Но щом се вгледах в лицето ѝ, веднага загубих увереността си. Виждах следите от столетията... и какво всъщност знаех за тази жена? Може да е била десетки пъти на Земята.

— Вероятно е така — започнах, — защото на самия Космос са присъщи много от свойствата на възвишеното — необятност, простота, тайнственост, пробуждаща ужас в душата...

— Не бива да забравяте, че всички тези свойства съществуват единствено в съзнанието. Но е вярно, че Космосът има с какво да напомни на съзнанието за самото него.

Обмислих думите ѝ.

— Наистина ли вярвате, че ако ние не съществувахме, Сатурн нямаше да е възвишен?

Накрая помислих, че няма да ми отговори. Мълчанието се проточи повече от минута.

— Кой щеше да знае, че Сатурн е възвишен, ако ни нямаше?

— Значи всичко е в осъзнаването — подсказах аз.

Тя кимна.

— Самото знание е възвишено.

Съгласих се с това. И все пак... А тя се облегна на дивана и ме погледна.

— Гладен ли сте вече?

— Да.

— Харесвате ли северен кралски рак?

— Да.

Тя се обърна и подвикна на празната зала:

— Ще вечеряме след двадесет минути.

Малък поднос с бисквити и парченца от различни сирена се появи от внезапно отворил се процепа в дивана, на който беше седнала. Премигнах. Появиха се и бутилка вино с две чаши на отделни кристални подноси. Тя наля виното, отпихме мълчаливо. Отново се загледахме в планетата. В странната жълтеникава светлина отдолу очите на Холмс изглеждаха хлътнали особено дълбоко, а бръчките по лицето ѝ — изсечени от безкрайни страдания. За мое облекчение влезе Чарлз и поднесе основното ястие. Под нас Сатурн и милиардите късове в пръстените му продължаваха да се въртят като великански пищен светилник.

По някое време Чарлз отнесе съдовете и приборите. Холмс зае предишната си поза на дивана и се вторачи в планетата с напрежение, изключващо всякакъв разговор. Но аз си имах достатъчно занимания — наблюдавах ту нея, ту Сатурн. Все пак в проточилото се мълчание се чувствах все по-обезсърчен.

Холмс остана така, докато кълбото с пръстените се измести почти извън прозореца и светлината в залата притъмня до мътнокафяво. После се изправи и каза:

— Лека нощ.

Небрежно дружелюбен тон, сякаш вече от години прекарваме така вечерите си. Излезе. Смутих се. Не трябваше ли да кажа нещо? Все така зяпах стълбата дълго след като домакинята изчезна от погледа ми. После се върнах в стаята си.

Когато се събудих сутринта, бях сигурен, че съм спал доста по-дълго от обикновено. Пуснах в банята толкова студена вода, колкото можах да понеса, смътно обезпокоен от сънища, които не успях да си спомня.

Явно пак трябваше да се оправям сам. Излежахав се дълго и се питах трябва ли да се поддавам на досадата и раздразнението. После набрах на пулта всеки възможен номер в спътника. Никой не ми отговори. Дори не успях да науча колко е часът.

Спомних си предишната вечер, излязох и тръгнах по коридорите. Чудех се дали изобщо щях да се запозная с Холмс, ако не бях напускал стаята си.

Днес тя не беше нито в залата с прозрачния под, нито зад стъклената стена. Направих пълна обиколка из спътника, проверявах празните стаи една след друга, понякога се залутвах в малките лабиринти, към които водеха отклоненията от главния коридор в пръстена. На всяко ниво имаше немалко заключени врати. Пълната тишина, нарушавана само от едва чутото жужене на някакви механизми, започваше да ми лази по нервите.

Влязох в асансьора на оста и отидох до обсерваторията. За мое учудване вратата се отвори. Чух глас. Придърпах се вътре и се озовах в безтегловността на висок цилиндър с купол накрая. Дълъг сребристой телескоп заемаше средата на помещението, към него бе прикрепена площадка с кожено кресло на нея.

Холмс стоеше наведена зад креслото, надничайки в окуляра. Всеки няколко секунди изричаше поредица цифри със звънящ от напрежение глас. Чарлз, седнал пред пулт до една от стените (все още в същата червено-златна униформа), потракваше на клавиатурата и понякога също казваше на Холмс някакви числа. Придърпах се по спирално извития парапет към площадката.

Холмс стреснато вдигна глава и ме видя. Кимна ми и пак прилепи лице към маската на окуляра. След малко се вторачи в мен. Останах вкопчен в парапета на около два метра под нея.

— Значи си мислите, че аз съм направила Айсхендж, нали, господин Доя?

Отново се зае с телескопа. Зяпнах я, не знаех какво да кажа. Тя произнесе още цифри с все същия съсредоточен интерес, след това нареди на Чарлз:

— Насочи го към вътрешната граница на четиридесет и шести пръстен. — Обърна се към мен. — Четох статиите ви. Отдавна следя споровете за Айсхендж.

— Нима... — измънках немощно.

— Да. От самото начало. Досещам се, че сочите мен с пръст в последното си писмо до „Откъси“. Искам да знам защо.

Отбягнах погледа ѝ. Въртях глава ту към Чарлз, ту към края на телескопа. В кръвта ми нахлу адреналин, но сякаш да ме подготви за бягство, а не за ожесточен спор.

Най-сетне очите ни се срещнаха и реших да не казвам нищо. Безмълвно се борехме за надмощие. Щеше ми се да избухна в смях, но съзнавах колко сериозно е всичко.

— Кой сте вие? — сопна се тя.

Вдигнах рамене.

— Мияч на чинии.

— И значи аз съм заподозряната във вашето малко лично разследване? Поне това няма ли да признаете?

— Да, госпожо Холмс, вие сте заподозряната.

Усмихна се. И пак се наведе да гледа в проклетия телескоп. Скръстих ръце на гърдите си, за да не издам объркването си.

— Отдавна ли живеете в Транзитната станция? — попита тя.

— Не чак толкова.

— И откъде сте?

Опитах да се стегна и да опиша кратко и смислено миналото си (което и без това не беше лесно), обаче пролича, че не мога да си събера мислите в главата. Холмс ме прекъсна:

— Бихте ли желал да си починете и да продължим този разговор по-късно?

Помислих и се съгласих. Побързах да се махна от обсерваторията. По пътя до стаята си не можех да мисля за друго, освен за невъзмутимата ѝ усмивка, когато чу потвърждението, че я подозирам. Странно! Какво ли искаше от мен? Набрах леглото на пулта, проснах се и започнах да разнищвам отново и отново вероятните ѝ подбуди, доста стъписан от държанието ѝ. След много време един от роботите ми донесе храна и аз разсеяно преглътнах няколко хапки. Колкото и да бях сигурен, че няма да заспя от тревоги, накрая се унесох.

— Кажете ми — заповедно изрече Холмс, — вярно ли е, че Хялмар Недерланд е ваш працядо?

Лицето ѝ изглеждаше огромно над мен. Отговорих с нежелание:

— Да...

— Странно — промълви тя.

Косата ѝ бе вързана на тила в сложен кок (каквото често си правеше майка ми). Носеше по три-четири обици на всяко ухо, веждите ѝ бяха оскубани до тънички дъги. Гледаше през един прозорец към Слънцето.

— Странно ли? — промърморих, макар че не исках да казвам нищо.

— Да — натърти тя с изострен от гняв глас. — Странно е колко много работа сте свършил и ако теорията ви се приеме от всички, делото на живота на Недерланд ще бъде съсипано.

Погледът ѝ ме пронизваше свирепо и аз едва изтръгнах думите от гърлото си.

— Но дори теорията му да е погрешна, неговата работа също е била необходима. Винаги е така в науката.

Лицето ѝ отново се доближи до моето.

— А дали самият Недерланд би се съгласил с това? — викна тя и почти опря показалец в бузата ми. — Или се самозалъгвате, за да скриете от себе си прозрението какво ще го сполети?

— Не! — С последни сили опитах да отвърна нападението: — В края на краищата вие сте виновна за това!

— Така твърдите вие — присмя ми се Холмс. — Но знаете, че вината ще тежи върху вас. Вие сте човекът, който унищожава и Недерланд, и Айсхендж...

Чух някакъв шум. Завъртях се на леглото, видях възглавницата и осъзнах, че съм сънувал. Сърцето ми удряше като чук в гърдите. Разтърках си очите и погледнах...

Холмс стоеше до леглото и ме наблюдаваше с бездушното любопитство на лекар (и косата ѝ бе вързана на кок)...

Седнах стреснато и тя изчезна. Бях сам в стаята.

Отметнах завивките и се изправих рязко. Втурнах се към вратата — оказа се заключена отвътре, макар да не помнех кога съм направил това. Всъщност бях сигурен, че не съм заключвал. Въздухът тежеше от вонята на собствената ми пот и сякаш го изпълваха сенки. Завтекох се към контролния пулт и включих цялото осветление в стаята. По полираното дърво заиграха ослепителни отблясъци. Стоях така дълго, чаках дишането ми да се успокои. Надникнах под леглото. Нищо освен платформа наравно с пода. Сетих се, че може и да бях видял холограма. Обиколих стаята, но не намерих подозрителни отвори за излъчвателите.

Този сън... Нима Холмс имаше и машина, творяща видения направо в съзнанието?

Повече не заспах тази нощ.

— Господин Доя!

— Какво? — стреснах се от дрямката.

— Господин Доя...

Беше гласът на Холмс от комуникационната уредба.

— Слушам ви.

— След тридесет и пет минути Слънцето ще изгрее иззад Сатурн. Помислих, че може би ще искате да го видите. Стъписващо зрелище е.

— Благодаря. — Опитвах се да проумея какво беше намислила. — Искам.

— Чудесно. Тогава ще ме намерите в куполната зала. Чарлз ще ви покаже пътя.

Когато влязох, тя седеше в поза „лотос“ и гледаше Космоса. Залата се подаваше навън от основния корпус на спътника, така че прозрачният купол служеше и за под, и за стени. Сатурн се виждаше от едната страна, почти до външната стена на пръстена. Планетата беше съвсем тъмна, но единият полюс сякаш тлееше отвътре в зелено. Отстрани пръстените светеха като ярки извити остриета.

— По-голямата част от масата на Сатурн е съсредоточена в ядрото — обясни Холмс, без да се обърне. — Горните слоеве на атмосферата са много разредени и Слънцето свети през тях, преди да изгрее.

— Значи от това било сиянието — измънках предпазливо.

Зеленото ставаше все по-ярко, в рязък контраст с тъмното тяло на планетата. След малко видях и самото Слънце — огненозелен скъпоценен камък, който постепенно се разгоря в ослепителна бяла точка, щом се издигна над атмосферата. Пръстените сякаш се разшириха в многоцветни ивици.

— Е, това е — каза Холмс. — Добро утро.

— Добро утро и на вас.

Взирах се напрегнато в нея, но тя само поръча закуска. Хранехме се в мълчание. Чак когато свършихме, домакинята попита:

— Кажете ми — аз ли съм единствената заподозряна?

Разбрах, че иска да си изясним всичко, и отговорих кратко:

— Според мен Айсхендж е направен по ваша воля.

— Дженоа Ферандо напълно отговаря на изброените от вас условия. Както Алис Уейт и още двама-трима. Защо да съм аз?

В пристъп на гняв реших да ѝ покажа колко старателно съм я разобличил. Описах ѝ дългите си проучвания, отново сглобих всички парченца от мозайката. Мина много време, докато се изчерпя.

И пак видях загадъчната усмивка на лицето ѝ.

— Не е кой знае какво — отбеляза Холмс, стана и бързо излезе от залата.

Поех си дълбоко дъх, недоумявах какво ставаше тук.

— А вие какво още искате? — изкрещях след нея.

Никакъв отговор. Виеше ми се свят, пред очите ми подскачаха светли точки. Нима е имало опиат в закуската ми? Дали бе напмпала организма ми с някакъв ужасен серум на истината, за да избълвам всичко докрай? Нима нямаше да ѝ кажа доброволно? Да, оплитах се,

дори започвах да се плаша. Опитах да се отърся от подозренията си, но не успях. Ако ме е упоила, ако наистина е нахълтала в стаята ми, на какво ли още е способна? Дълго гледах гигантския полумесец на Сатурн, в кремавото и зеленото като че се мяркаха оттенъци на всички възможни цветове. Бавното, неизбежно, величествено движение на планетата и спътниците ѝ приличаха на музика, която Бетховен би могъл да сътвори, ако се бе пренесъл тук.

И тази нощ сънищата не ми позволиха да се наспя.

Сутринта се опомних от дрямката с напълно прочистено съзнание. Отидох в обсерваторията.

Тя беше там, пак работеше с Чарлз. Тъкмо влязох и я чух да казва сърдито:

— Съсредоточи се! — обърна се към мен и изрече вежливо: — Здравейте, господин Доя. — Притисна лице към окуляра, но ми се струваше, че не гледа внимателно. Бях точно под нея. — Искате ли да погледнете?

— Разбира се.

— А искате ли да видите първо пръстените?

— Непременно.

Холмс започна да натиска бутони на пулта до себе си. Телескопът се завъртя с тихо бръмчене. Тя се наведе напред, надникна в окуляра и натисна още няколко бутона.

— Ето.

Стана и аз се настаних в креслото. Цялото зрително поле бе запълнено от бели отломъци — късове лед.

— Господи...

В колкото и близка до Сатурн орбита да се въртеше изкуственият спътник, с просто око пръстените се виждаха като десетки тесни, плътни бели ивици.

— Нали е красиво?

— Колко големи са?

— Повечето са като снежни топки, но диаметърът на някои достига един километър.

— Изумително е, че всички остават в толкова тънка плоскост.

— Да, това е прекрасна нагледна проява на гравитацията. Сила, чието действие можем да опишем и предскажем съвсем точно, без изобщо да разбираме същността ѝ.

— Не се ли отнася това за почти всяка природна сила?

— И горе-долу за всичко в света.

Поклатих глава и тя се засмя.

— А сега ще завъртя леко телескопа, за да видите външния край на този пръстен. Добър пример колко неумолим е законът за гравитацията.

Тя натисна бутоните и зрителното поле се размъти за миг като при снежна буря. Когато се проясни, белите парчета пак кръжаха плътно едно до друго... и като отрязани по линия, свършваха отведнъж и започваше изпъстрената със звезди тъма.

— Олеле... — прошепнах.

— Тук две от големите парчета обикалят по една и съща орбита и просто натикват малките навътре.

— И колко широк е този пръстен?

— Около двадесет и пет километра.

Бял къс, тесен и дълъг като колона, привлече погледа ми. Внезапно ми хрумна, че тя може би ми показваше своята ледена мина... Реших този път аз да нанеса първия удар.

— Знаете ли — започнах, — някои физици на Марс определиха, че стълбовете на Айсхендж са изсечени от парчета, взети оттук.

— Да. Кръг от ледени колони, взети от пръстен от ледени парчета. Звучи добре.

Подражавайки ѝ, аз продължих да се вирам в окуляра.

— Има хора, които посочват този факт като сериозна подкрепа за тезата, че именно някой от постоянните обитатели на системата на Сатурн е построил Айсхендж.

— Предполагам. Но и това е косвена улика. Не доказва ли и Недерланд, че експедицията на Давидов е могла без проблеми да мине оттук? — отвърна Холмс безгрижно. — Всички ваши доказателства срещу мен са косвени.

— Вярно е. Но ако се натрупат достатъчно косвени доказателства, понякога и те са достатъчни.

— Само че вие не можете да докажете твърденията си въпреки всички улики.

Отметнах глава назад, за да я погледна. Усмихваше се.

— А щом не можете нищо да докажете — продължи Холмс, — няма как и да публикувате преки обвинения, защото постъпката ви ще представлява клевета... Вече ви казах, че съм очарована от онзи паметник и ми е много забавна вашата теория. Но и аз, и Айсхендж си имаме достатъчно неприятности и без някой да прокарва връзка помежду ни. Ако упорствате, ще се постарая да ви унищожа.

Смаян, аз преглътнах на сухо.

— Но ако намеря доказателства...

— Няма да намерите, защото няма нищо за намиране. Вече сте предупреден, господин Доя. Няма да търпя името ми да бъде свързано с Айсхендж.

— Обаче...

— Няма доказателства — повтори тя спокойно, но настойчиво.

Млъкнахме и аз усетих, че кръвта нахлува в бузите ми. Затова ли бях тук — всичко е било само подготовка, която да придаде тежест на заплахата ѝ? Мисълта ме вбеси, самонадеяността на Холмс ме разяри, всъщност всичко, което тя правеше, будеше гнева ми. И щом в ума ми се мярна една идея, изрекох я на глас.

— След като сте толкова сигурна, вероятно бихте се съгласила да... да ми помогнете да приключа разследването си? — Тя ме зяпна недоумяващо. — Изследователският институт на Транзитната станция търси спонсор за още една експедиция до Плутон, за да получат отговор въпросите, повдигнати от мен и мнозина други. — Съчинявах по вдъхновение и това ме опияняваше. — Вие не допускате и сянка от съмнение, че е възможно да открия доказателства срещу вас. В такъв случай интересува ли ви възможността да сложим край на всякакви необосновани предположения? Ще финансирате ли такава експедиция? Да речем, като услуга срещу моето идване тук?

Последното изречение почти ме накара да се разсмея. Тя забеляза настроението ми и също се засмя.

— Мислите си, че няма да се съглася.

— Надявам се да се съгласите.

Холмс мълча дълго и накрая каза:

— Ще финансирам експедицията. А сега ме извинете, трябва да се върна към работата си.

След този разговор рядко виждах Холмс. Не бях поканен на вечеря и след дълго чакане накарах един от право̀гълните работи да ми донесе храна. През следващите три дни пак бях оставен да си измислям занимания. Холмс не ми се обади дори по уредбата. Започнах да си мисля, че подкрепата за поредната експедиция до Плутон я изпълваше с много по-тежки колебания, отколкото изглеждаше в мига, когато даде съгласието си. Може би искаше да се откаже.

Има едно изтъркано от често повтаряне правило — всеки фалшификатор тайно жадува да бъде разкрит, затова неволно сам посява семената на провала си. Никога не съм бил напълно убеден в това. Както и да е, при фалшификаторите влияят две взаимно изключващи се подбуди — да измамят и да бъдат разобличени. Сигурно терзанията им са страшни. Но по време на престоя ми в спътника останах с впечатлението, че Карълайн Холмс се стреми единствено да затвърди лъжата, да запази ролята си в тайна. И ако за момент я бе овладяло противоположното желание, скоро щеше да се разкае. Или пък не. Нямахме как да познаем. Тя си оставаше загадка за мен.

Двойственото ѝ поведение спрямо мен продължаваше, но поне това като че бях способен да разбера. Или бърбеше приятно за всевъзможни неща, сякаш нямахме да обсъждаме твърде сериозно разногласие помежду си, или направо се впускаше в разгорещен спор. Веднъж я срещнах в коридора със стъклените стени и тя дълго ми обясняваше подробности за вградените раковини. Внезапно, наред безстрастната лекция, ме попита:

— Вие съзнавате ли какви политически последствия на Марс би имало отричането на всичко, направено от Недерланд?

— Не ме интересува. Политиката не ме засяга.

Дълбоките бръчки по лицето ѝ се разкривиха в гримаса.

— Как ненавиждам подобни надуты фрази! Политиката засяга всекиго, не разбирате ли? Трябва да сте затворен в себе си психопат или закоравял отшелник, за да останете аполитичен! Всъщност казвате, че подкрепяте статуквото, а по-политическа позиция от тази е трудно да се измисли...

— Добре де, добре! — прекъснах я най-сетне. — Ще обясня позицията си. Марс е една отвратителна полицейско-бюрократична

държава, обслужваща още по-потиснически сили на Земята. Не мога да си представя защо някой здравомислещ човек би пожелал да остане там, щом има избор — да се пресели на спътниците на външните планети. Затова и не изпитвам особено уважение към марсианците, а пък за проблемите им изобщо не ми пука! Ако под последствия разбираете съмнения в признанията, направени от марсианското правителство за злодеянията по време на гражданската война, след като Недерланд публикувал резултатите от разкопките в Нов Хюстън... аха, точно това е, виждам! Е, значи няма да се съглася, че изтъкването на слабостите в неговите трудове има някакво значение.

— Разбира се, че има!

— Не, няма! Марсианското правителство вече е признало, че е смазало общопланетна революция, освен това направи общодостъпни доказателствата и свидетелствата за това. Връщане назад няма. А дали истина или лъжа е отрицала бента — все едно. Ако точно този резултат сте искали да наложите с историята за Айсхендж... — Поспрых и се вторачих в нея, защото ми се стори, че лека руменина плъзна по набраздените й бузи. — ...Значи трябва да сте доволна. Отсега нататък е безспорно, че сте постигнала целта си.

— Хъм... Не познавате Марс толкова добре, колкото си мислите.

И все пак я принудих да се замисли, затова тя просто ми обърна гръб и се отдалечи по коридора.

— То е, защото съм аполитичен — промърморих, обзет от мрачно ликуване.

Дори и един дивак, мияч на чинии, може да наложи мнението си понякога.

Една нощ сънувах, че двамата с Холмс сме затворени в стая с безтегловност — косата й се виеше като безброй змии над раменете. Тя ми крещеше:

— Не продължавайте нататък! Спрете!

Събудих се веднага и усетих с каква сила пръстите ми стискат намачканите завивки. След малко се засмях невесело. Холмс поне не можеше да ми досажда насън, защото такава намеса ме плашеше достатъчно, за да се ококоря в същия миг.

Този път си казах, че идеята ми за холограф за сънища е пълна безсмислица. Никой не може да създаде машина за насилие над

личните ни видения. Тази глупост ми хрумна в първите дни, защото поведението на тукашната господарка ме смути прекалено. А и разговорите ни бяха пренаситени с напрежение, нищо чудно, че ги сънувах и продължавах споровете на ум.

И все пак предполагах, че е твърде вероятно наистина да ме е упоила онази сутрин. Отново се унесох, вече не толкова уверен, че печеля битката и съм в безопасност. Не можех да не се чувствам застрашен... и аз не знаех докога.

На следващия ден отново се сетих за заключените врати. Тръгнах да бродя из пръстена, започнах да претърсвам методично за сектори и стаи, до които ми бе отказан достъп. Повечето бяха сравнително малки, но се натъкнах и на обширен сектор под главния коридор, където не успях да вляза. Доста обикалях, докато определя приблизителните му размери, и бях обхванат от любопитство.

През нощта сънищата ми бяха особено мъчителни. Този път Холмс не се появи в тях, но видях майка си, а татко все заминаваше за Земята и ме молеше да тръгна с него...

Сутринта реших да проникна в затворения сектор. Отидох при най-близкия пулт за достъп до компютъра на спътника. Отне ми само половин час ровене в диаграмите и схемите за устройството, за да открия кодовете. Записах си няколко редици числа.

Проверих дали Холмс и Чарлз са в обсерваторията — така беше. Изглежда домакинята ми страдаше от истинска мания по пръстените на Сатурн. Влязох в уж неработещия асансьор, водещ надолу към сектора. Набрах кода. Кабината се спусна, вратите се отвориха и излязох.

Според схемите сега се намирах на третото от общо седем нива. Подовете бяха застлани с черни плочки, стените и таванът бяха от особено тъмна дървесина. Изминах множество коридори. Нищо не изглеждаше различно от вече познатите ми части на спътника. Надничах в празни стаи. (Но къде ли бяха Пада и нейният екипаж?) Вече започвах да се поддавам на разочарованието, когато свих зад поредния ъгъл. Вратата се отвори и сякаш откри непрогледния мрак на Космоса, а в средата беше Айсхендж.

Моделът ми се стори малък, докато вървах припряно по стъклени под. Приличаше на холокуб, поставен върху маса. Едва

отблизо се убедих, че наистина е направен от малки ледени парчета в голямо стъкло кълбо върху пластмасов цилиндър.

Самото помещение също беше кълбовидно, като смален планетариум, разделен на две равни части от пода. И над мен, и отдолу имаше звезди, а Слънцето беше само няколко пъти по-ярко от Сириус. Небето над Плутон.

Миниатюрните колони бяха почти прозрачни, но иначе моделът изглеждаше съвършен, дори мъничките късчета от падналата колона. Обиколих бавно поставката и от другата ѝ страна попаднах на трудно забележим пулт.

На него имаше наредени разноцветни бутони. Натиснах жълтия и в залата се появи дълъг иглен лъч на жълт лазер. Докосваше върха на един от триъгълните стълбове в сплеснатата част на ледения пръстен, както и върха на най-ниската колона в югоизточната част. Единият край се опря в Слънцето и го оцвети в жълто.

Другите бутони също включваха лазерни лъчи със съответните цветове, отбелязващи линиите, маркирани от определени двойки стълбове. Но те не бяха предназначени за наблюдатели откъм повърхността на Плутон, защото и в двете посоки се простираха в пространството. При това се насочваха само към определена точка от орбитата на далечната планета... всъщност към точно определен момент от историята ѝ. Човек можеше да ги види само с помощта на този точен модел... Нещо като лично напомняне. Натисках бутоните и се питах ще успея ли да определя кога е бил този момент. Или кога ще настъпи. Виолетовото беше за Сириус, оранжевото — за Плеядите. Досетих се, че зеленото е за Харон, спътника на Плутон. Синият лъч светеше право нагоре от най-високата колона — към Кахаб, полярната звезда на Плутон. А червеният, минаващ през другите два триъгълни стълба, придаваше марсиански цвят на Звездата на Барнард... накъдето се бе отправила експедицията на Давидов.

— Господин Доя? — Холмс отново се обаждаше по уредбата.

— Моля?

В съня ми татко тъкмо разправяше някаква дълга история.

— Капитан Пада може да излети към Транзитната станция днес, ако желаете.

— О, тъй ли... Добре.

Изведнъж побеснях. Да ме изгони по този начин!

— Желаете ли да закусим заедно?

— Разбира се. Нека бъде след час.

Когато отидох в трапезарията, Холмс не беше там. Не чаках, а поисках от роботите да ми донесат нещо за ядене. Седях сам и гледах Сатурн. Трудно ми беше да дъвча сладкишите, защото зъбите ми скърцаха от ярост.

Привърших със закуската и — хоп! — обемното изображение на Холмс, седнала в кресло, се появи пред мен.

— Моля да ме извините, че се сбoguвам с вас по този начин — каза тя. — И вие сте в полето на холоизлъчвател, така че можем да говорим...

— Как пък не! — озъбих се. — Какво означава това? Елате тук, да ви видя на живо!

— Ще говорим така...

— Не, няма!

— ...или изобщо няма да има разговор.

— Така си мислите! — креснах и изфучах в коридора.

Нещо в цялата история будеше безумен гняв у мен. Пренесох се в оста на спътника и отидох до обсерваторията. Беше празна. Щом се върнах в главния коридор на пръстена, започнах да осъзнавам, че няма да се справя с проблема. Просто спътникът беше прекалено голям. И дори не знаех къде предпочита да прекарва повечето си време. А щом подвижна преграда се плъзна надолу и ми препречи пътя нататък, признах поражението си. Върнах се в трапезарията. Холмс все така си седеше в креслото и ме гледаше.

— Какъв е смисълът на този номер? — избухнах и минах право през обемното изображение. — Не ви ли стиска да застанете лице в лице с мен?

— Господин Доя — ледено изрече тя, — не се дръжте глупаво. Предпочитам такъв разговор.

Дръпнах се назад — очите ми бяха на сантиметри от полупрозрачните ѝ очи.

— Хайде, говорете тогава! — подканих я. — Добре ли ме виждате? Право във вас ли гледам? Чувате ли ме?

— Твърде добре. А сега искам от вас да разберете ясно, че моето желание да не ме свързват с Айсхендж е извънредно сериозно.

— Тогава да не го бяхте построила.

— Не съм го построила.

— Вие сте! — натъртих и се надявах, че моят образ е кръстосал поглед с нея. — Вие сте го направила, съчинила сте и цялата лъжлива история около паметника... за нищо! — Ръката ми премина яростно през главата ѝ, опитах се да сдържа нервите си. — Защо го направихте? Госпожо Холмс, защо при всичките си богатства решихте да направите точно фалшификат? Защо подхвърлихте само приказка за някакъв звезден кораб, когато можехте да въплътите мечтата в действителност? Можехте да постигнете нещо велико... — гласът ми вече чегърташе в гърлото, — ...а вместо това само превърнахте в глупак един старец от Марс.

— Не и ако теорията за Давидов издържи на нападките...

— Няма! Отдавна се срина! И колкото по-скоро свършим с това, толкова повече унижения ще спестим на Недерланд.

Тръгнах към вратата, вече не исках да виждам Холмс.

— Господин Доя!

Озърнах се през рамо колкото да видя, че тя е станала.

— Айсхендж... не е моя идея.

— Тогава защо моделът е в дома ви?

Дълго мълчание. Върнах се, за да погледна отблизо лицето ѝ. Пак тази тайнствена полуусмивка... и в миг прозрях, че тя е искала да намеря този модел. Не знам дали и тя разбра по лицето ми какво научих. Вероятно. Но лекото потрепване на лицевите ѝ мускули сякаш ми напомни за друг човек, когото познавах или бях виждал... И коя беше тази жена в края на краищата? За Бога, към какво се стремеше? Стъписан, объркан, загубих всякаква надежда да разгадая лицето ѝ. Чувствата се меняха по него, нямаше съмнение, но бяха недостъпни за усета ми. Все едно виждах помежду ни да се отваря бездънна пропаст и срещу мен стоеше абсолютно чужд човек. Всичко, което бях научил за Карълайн Холмс, се оказа нищожно в сравнение с този момент.

Потреперих неволно.

— Ако ледът в модела бъде подложен на анализ — казах с внимателно сдържан глас, — ще се окаже съвсем същият като в колоните на Плутон. Това са парчета от една и съща голяма буца лед.

Погледът ѝ ме прониза, а лицето ѝ отново беше маска.

— Мислете каквото си искате, господин Доя. Но никога няма да узнаете дали е така.

Тя и креслото изчезнаха, а Чарлз отвори вратата на трапезарията.

— „Йо“ е готов за отлитане. Багажът ви е в кораба.

Последвах го към преходната камера и влязох в „Йо“. Още се придърпвах по перилата към командната кабина, когато чух рязкото изщракване при отделянето от спътника. Тресях се неудържимо.

Екранът в салона на кораба бе настроен да показва спътника. Реех се безпомощно пред електронния двойник на грамадното колело и не можех да откъсна поглед от него. Треперех неспирно. Отдалечавахме се и в полезрението ни попадна прозрачния купол в онази зала. Вътре миниатюрната фигурка на Холмс крачеше, наглед надолу с главата... и също ни гледаше. Питях се дали бе постигнала целите си?

Спомних си откъс от дневника на Ема Вайл. И тя бе стояла пред илюминатор и бе наблюдавала отлитането на кораб, както Холмс сега ме изпращаше с поглед. Чувствах се като призрака на Давидов — призрак на призрака! Оставях зад себе си всичко познато и се втурвах към неизследваното. Спътникът се отдалечаваше с все по-голяма скорост и скоро се превърна в бяла точка над грамадното кълбо, опасно с пръстени.

В „Йо“ имаше и преподавател, който можеше да излъчва холопослания. След около месец колебания по време на дългия ни преход в пространството към Транзитната станция отидох в комуникационната зала. Бях неспокоен и се наложи да се стегна с усилие на волята, преди да седна срещу редицата празни столове, обозначаващи къде ще бъде получателят.

— Начало — казах и червената лампичка в средния стол светна. — Професор Недерланд, аз съм Едмонд Доя. Досега сме общували само чрез периодичните издания, но сега искам да говоря с вас по достъпния ми най-непосредствен начин. — Облегнах лакти на масата и разсеяно започнах да подритвам един от краката й. — Изследователският институт на Транзитната станция подготвя експедиция до Плутон, за да бъдат извършени нови проучвания на Айсхендж в опит да изясним загадката на неговия произход. — Прокашлях се смутено. Последната реплика едва ли щеше да му хареса. — Знаем, вие сте убеден, че няма никаква загадка. Но...

Млъкнах и се опитах да подредя по-добре онова, което исках да му кажа. Сякаш всички изречения, трупани през последния месец, се тълпяха на езика ми и напиреха да излязат едновременно. Станах и закрачих наляво-надясно пред червената светлинка, която заместваше прадядо ми.

— Но бихте могъл да признаете, ако сте чел моите статии, че съществува поне теоретичната възможност паметникът да е фалшификат. Има такава вероятност, колкото и малка да ви се струва. С досегашните си знания не можем да определим кой е изградил Айсхендж. Убеден съм в това. — Представих си сумтенето му. „Е, и?“ — Затова всички сериозни теоретици и изследователи на Айсхендж ще бъдат поканени да участват в експедицията. Като първия и водещ теоретик на паметника вашето присъединяване към нас ще бъде високо оценено от всички.

Не звучеше както исках — твърде сковано, твърде изкуствено. Та нали беше покана, нали исках да му покажа какво чувствам?! Само че

беше прекалено сложно. Как да говоря с празен стол? Въпреки всичко се налагаше да оправя малко приказките си, иначе трябваше да започна записа отначало.

— Съзнавам колко хора приемат усилията ми като нападки срещу вас. Уверявам ви, професор Недерланд, това е лъжа! Възхищавам се на работата ви, било е чудесно проведено изследване и ако някой друг съзнателно ви е заблуждавал... нямало е как да узнаете това. И аз не съм съгласен с мнението, че ако паметникът се окаже фалшификат, ще бъде унищожена естетическата му ценност. Независимо дали го е построил Давидов или друг, мегалитът ще си остане на Плутон. Направен е от хора. Историята на Ема също остава, който и да я е написал... — Нищо не се получаваше. Не можех да се изразя. Закрачих още по-нервно. — Може би греша и Айсхендж е дело на Давидов. Ако е така, ще успеем да докажем окончателно теорията ви с тази експедиция. Надявам се, че ще се съгласите да участвате. Аз... желая ви всичко добро. Край на записа.

Червената лампичка угасна.

Почти по същото време на следващия ден се получи отговорът. Този път се настаних на стола с лампичката. Започна записът и напрегнах очите си, за да свикнат с новото осветление.

Той седеше зад голямо бюро в един от луксозните кабинети на Планетарния инспекторат на Марс. Изглеждаше същият като на пресконференциите. Черната коса пригладена назад, но тук-там стърчаха непокорни кичури. Сбръчкано лице, хлътнали бузи. Скъп костюм (последен вик на марсианската мода), грижливо изгладен и точно по мярка. Официалният, царствен образ на професор Недерланд.

— Господин Доя... — гледаше малко вдясно от мен и аз се преместих. — Досега не сме се срещали дори с помощта на холографските илюзии, но ми е известно кръвното ни родство. Знам, че съм ви пралядо. Как сте? Надявам се, че все някой ден ще се срещнем лично, защото виждам, че имаме и общи интереси освен родствената връзка. — Усмихна се мимолетно и нагласи листа на бюрото пред себе си. — И аз искам да ви уверя в убедеността си, че вашите аргументи са изцяло в областта на археологията и не са насочени лично срещу мен. — Неволно плъзна листа по плота на бюрото, започна да почуква с показалец по него. Тъглчетата на устните му се стегнаха, като че се готвеше да изпълни неприятна

задача. — Не мога да се съглася с много от твърденията ви, изразени във вашата покана. Нищо в трудовете ви не е достатъчно да ме убеди, че обяснението ми за ролята на Давидов не отговаря на истината. И затова не очаквам нищо от проучвания на място, извършени от специалисти в най-различни области, всеки от които ще се опитва да докаже личната си теза. Тази експедиция неизбежно ще се превърне в цирк. Поради това съм принуден да отклоня поканата ви, но ви благодаря. — Помълча, наглед за да обмисли докъде е стигнал. Наведе глава към хартията, после сякаш ме погледна право в очите. — Щом казвате, че историята на Ема ще остане независимо кой я е написал, явно според вас няма значение дали тя е истина или не. Но аз ви казвам, че има значение. Мисля, че дълбоко в душата си и вие сте съгласен с мнението ми и не е необходимо да заглаждате нещата. Ако вашата теория бъде приета като валидна, знаете не по-зле от мен какво ще означава това. — Пак наведе глава и потропа намусено по бюрото. — Затова не мога да ви пожелаая успех. Край на записа.

Тъмнина. Седях си в залата и си мислех за какво ли не. За Недерланд, обикалял стръвно Марс през последния век, преправящ изцяло и отново историята на тази планета. После за безличния стар бюрократ, който лъжеше на пресконференциите, за да изгради на свой ред една измама. И отказа да участва в археологическа експедиция. Казах си: „Той се е променил, вече не е човекът, написал книгите, по които се захласвах като дете.“ И продължавах да си седя на тъмно.

Вече бяхме съвсем близо. Всички в „Снежинка“ се оживиха — като топящ се през пролетта сняг. Хората зацъкаха по коридорите по мъха, поздравяваха се стеснително... Джонс и аз пак се изплъзнахме на експедиционната група и слязохме в салона на екипажа, където се пиеше на поразия и се смъркаха всякакви дроги. Щом ни видяха, космонавтите обявиха, че започва купон, и всички се забавлявахме с увлечение, надухме музиката до дупка и заподскачахме в отскоро възвърналата се гравитация на отрицателното ускорение. Екранът на салона показваше участъка в пространството, накъдето се бяхме насочили — черен квадрат, искрящ от звезди.

— Е, къде е? — обърна се Джонс към една жена.

Тя му посочи Плутон — в момента беше звезда от втора величина, а наблизко едва се мержелееше луната му Харон. Теофилус

вдигна тост, после се развика:

— Точно така! Ето го Айсхендж, вижда се най-отгоре!

По-късно, когато се натанцувахме до пълно изтощение (и с немалко синини, защото гравитацията не беше особено силна), с Джонс се примъкнахме до една от ъгловите масички. Бях жестоко замаян и идеите се вихреха шеметно в главата ми.

— Джонс, за много неща пиша. Като дневник е. — Той кимна и спуска още една капсула под носа си. — Понякога... понякога си мисля, че пиша продължение на дневника на Ема Вайл... за който съм сигурен, че авторът му е Карълайн Холмс.

— Хъм...

— Сигурен съм — повторих разгорещено, защото правилно изтълкувах сумтенето като недоверие. — Ако беше видял Холмс като мен по време на гостуването ми, щеше да разбереш какво ти говоря. Щом ѝ казах, че съм намерил модела на Айсхендж...

— Тъхь...

Този път означаваше разбиране. Бях описал най-подробно на Теофилус преживелиците си в изкуствения спътник и сега той закима, подсмърчайки старателно.

— И моята... моята история разказва за полет до Плутон — точно както е щяло да стане според Ема. При това Холмс плаща сметките! Да ти кажа, понякога ми се струва, че оная старица здраво държи юздите на всичко по външните планети... Чудя се доколко го е замислила предварително и още какви изненади ни е приготвила...

— Знае ли човек? — вдигна рамене Теофилус. — На живота ни влияят безброй фактори, които изобщо не зависят от нас. Защо да се тревожиш за още един, след като може и да си го изсмукал от пръстите си? Прав ли съм? Каквото и да стане на Плутон, очаквам го с нетърпение. Не ме свърта. Вече го доближаваме. — Посочи с театрален жест екрана. — Виждам ги тези ледени кули! Виждам ги!

И най-после се озовахме там. В орбита около деветата планета. Щом орбитата стана стабилна, доктор Лхоцзе даде заповедите си и ние се втурнахме към совалките за кацане, изскочихме от доковете на „Снежинка“ и се понесохме в дълги плавни дъги към надупчената от кратери полярна равнина, а накрая докоснахме планетата меко като дребни кристалчета от снежинката-майка. Чувствах се устойчив и

плътен — по-тежък от незапомнени години насам. Прахта от кацането ни се слегна и отвъд окъпания в бялото на прожекторите район различих почти плосък хоризонт. Най-плоският, който бях виждал през живота си.

— Това е най-голямото нещо, на което съм стъпвал — казах на глас, макар че в суматохата по навличането на скафандрите никой не ме чу. — Сега съм на планета. На първата си планета и, за Бога, тя е Плутон! — Нещо в тази мисъл ме смути и разстрои и докато се отърся от нея, всички скафандри бяха разграбени. — Ей, ей! — закрещях. — Някой веднага да ми даде един — в края на краищата аз ви доведох тук!

Или не ми обърнаха внимание, или се правеха на глухи, или се надяваха някой друг да ми угоди на каприза. Натъпкаха се във въздушния шлюз и след малко се изсипаха на тумба на повърхността. Останах да фуча и да бълвам огън и жупел в командната кабина заедно с малцината несретници като мен. Но Артър Гросджийн се върна след малко (вече бе виждал мегалита, а и май искаше да се погрижи за разлютеното ми самолюбие) и ми отстъпи скафандъра си.

— Благодаря ти, благодаря, Артър! — забърборих аз. — Ще запомня добрината.

Между нас прескачаха искри на статични заряди, докато той ми помагаше да навлека тежката обвивка... и после бях в шлюза, след малко се препъвах по повърхността. Затичах се и незабавно плъснах върху чакъла. Разсмях се, защото едва сега усетих, че камъните под мен са истински, че съм тук.

Останалият по-нагоре прах разпръскваше малко от светлината на прожекторите и фенерчетата, слабото сияние ми показва къде е мегалитът, а можех да вървя и по широката пътека от следи. Не се съмнявах, че част от тях са оставили хората от „Персефона“, с остро очертан релеф и след шестдесет години. Затичах се в тръс, загледан в равния хоризонт на север, но проклет да съм, пак се спънах и паднах.

Седнал в прашния чакъл на Плутон, видях самите върхове на ледените колони, издигащи се над ниско хълмче. Слънцето се намираще вдясно от мен — ослепителна утринна звезда малко над хоризонта. Източните страни на колоните бяха петънца от сияйно бяло. Западните чернееха смътно като сенки.

Разтреперих се, сякаш можех да усетя през скафандъра космическия студ на Плутон, някакви си седемдесет градуса над абсолютната нула. Станах и тръгнах с бавни дълги крачки като на парад. Айсхендж, Айсхендж, Айсхендж, Айсхендж. С всяка крачка се издигаше към мен над хоризонта, стъпих на хълмчето и целият се откри пред мен — безмълвният неподвижен пръстен върху равнината.

Дребните човешки фигурки се бяха пръснали из гигантския кръг или подскачаха от стълб към стълб. Учудих се, че така ме сгръ присъствието им тук. Включих радиото си и ги чух как говорят всички едновременно и май никой никого не разбираше. Разсмях се. Толкова бяха мънички! Един от тях стоеше до отломките на падналата колона и дори той беше истинско джудже. Продължих надолу и си напях нещо тържествено.

Минах между два ледени стълба. Взрях се внимателно и установих, че разстоянията са много по-неравномерни, отколкото изглеждаше на холограмите. Самият акт на създаването и възприемането на образа сякаш им бе придал подреденост. Но тук ми се сториха странно разпръснати, все едно наредени от представители на извънземна раса. Пръстенът беше някакво чудовищно творение. Разстоянието до центъра му не беше никак малко. В средата на утъпканата площадка видях паметната плоча, оставена от марсианската експедиция на Недерланд. Нямах желание да я разглеждам. Заозъртах се. Пръстенът беше грубо подобие на кръг. Трудно ми беше да си представя, че северната страна е сплескана, защото различните размери на всяка колона и неравните разстояния създаваха хаотична мозайка от черно и бяло, разкривяваща перспективата. Повечето западни колони блестяха под Слънцето, макар че дългите сенки на източните покриваха някои от тях. На север шестте големи стълба се изправяха като извита линия от кули, но и назъбената дъга от по-дребните край падналата не изглеждаше незначителна.

Хората минаваха край мен на групи, стисках им ръцете, преди да се отправят обратно към совалката. Дърдорехме щастливо, без да казваме нищо съществено, но си предавахме един на друг най-важното. Дойде и последният. По ръста и походката вече бях познал Джонс.

— Ей, Теофилус, ето ни тук.

Той стисна ръката ми. През прозрачната лицева маска на скафандъра виждах светналите му очи и широката усмивка. Прегърна ме и без да каже нищо, обърна се и се отдалечи.

Останах сам наред Айсхендж.

Седнах и се оставих на чувството. Откакто се помня, исках да съм тук. Стиснатото между ръкавиците ми камъче не се поддаде на натиска. Никакви холограми. Не беше за вярване.

Пръстенът горе-долу съвпаднаше с много древен, заравнен кратер, така че някои от колоните се издигаха върху остатъците от ръба му. Ефектът беше прекрасен — сякаш всеки леден стълб бе забит с извънредна грижа и внимание точно където му беше мястото. Впечатлението се допълваше с очевидната неравномерност на кръга. Групи от по четири, пет, шест колони с широки плоски страни, обърнати към всички възможни посоки... Помислих, че съчетанието е красиво.

Станах и отидох при колоната с надписа. Думите и резките бяха вдълбани отчетливо в леда и в падащата под ъгъл светлина се разчитаха лесно. Представих си откривателя на мегалита Сет Серезън, застанал пред този привидно толкова чужд надпис. Но девизът беше чудесен. Спомних си недоумението на татко, че не са си написали имената. Вярно. Ако експедицията на Давидов е издигнала паметника, защо не са заявили това направо в надписа? Би имало смисъл само ако посочат кои са. А посланието, каквото беше... не е ли явен опит да съхранят загадката, да замъглят целта?

Продължих по кръга. Леко докоснах с ръкавица острия ръб на един от триъгълните стълбове, после навлязох сред натрошените буци, останали от падналата колона. Всяка пукнатина и тресчица изглеждаха абсолютно пресни, тук-там остри като нацепен обсидиан. При седемдесет градуса по Келвин ледът е смайващо твърд и чуплив. Каквото и да бе ударило колоната — метеорит или машина (несъмнено щяхме да научим през следващите седмици), я бе пръснало на десетки напукани парчета, паднали навътре в пръстена. Взрях се в един непрозрачен отломък (напомняше ми за мътното стъкло в онзи коридор на спътника) и си казах, че тези цепнатини привидно са съвсем скорошни. Вярно, че ледът сублимира съвсем бавно при такава температура, но все пак се губи известно количество. Само че не

виждах нищо, освен сякаш заточени ръбове. Чудех се до какви ли изводи щяха да стигнат учените.

Вървах на зигзаг между стълбовете, както бих направил, ако наистина бях попаднал тук на единадесетия си рожден ден. Отвсякъде виждах един съвсем различен Айсхендж, а светлината и сенките се преместваха непрекъснато. Всяка крачка ми разкриваше нов мегалит и аз ликуващо обикалях отново и отново. Накрая се източих и се наложи да седна върху парче от падналата колона, което ми стигаше до кръста. Бях тук.

За една-две седмици отделните групи влязоха в установен ритъм на изследвания. Занимаващите се с леда прекарваха повечето си време в лабораториите на совалките. Доктор Худ и сътрудниците му се стараеха да установят с какъв инструмент са били нарязани колоните. Бачан Нимит и хората му от Ганимед прилагаха нов подход, който според мен обещаваше важни резултати — съсредоточиха се върху парчетата на падналата колона с надежда да проверят дали обърнатите сега към повърхността останки от външните стени са били ударени от същото количество микрометеорити като останалите ледени стълбове.

Но наглед най-енергична беше групата за разкопки на Бринстън. Той се оказа извънредно компетентен и способен организатор, както впрочем всички очакваха. Още на следващия ден след кацането вече бяха разположили опорната си координатна мрежа и бързо правеха основните линейни изкопи. Бринстън прекарваше дълги часове при мегалита, преминаваше от изкоп към изкоп, проверяваше какво е открито досега, съветваше и наставляваше. В разговорите не криеше увереността си.

— Скрытата под повърхността структура на мегалита ще ни обясни всичко. — И в същото време ни предупреждаваше да не прибързваме: — Разкопките са бавна работа дори в проста ситуация като нашата. Важното е да не съсипем точно следите, които търсим, а тук имаме лесно заличими белези от предишни изкопни работи и запълване, при това в реголит...

Беше готов да обяснява безкрайно различните подробности на задачата си и всеки път оставах почти убеден, че той ще открие решението на загадката.

Групите си определиха общ работен период, който нарекоха „ден“, и тогава паметникът гъмжеше от заети хора. През останалото време опустяваше.

Аз нямах конкретно занимание и с чувство на неудобство съзнавах положението си. Дадох началния тласък, а сега с изследването се заеха талантиливи професионалисти. Оставаше ми само да бъда свидетел на откритията им. Затова бързо свикнах да ходя в Айсхендж през неработните часове. Малцината, които оставаха, или другите, които се връщаха, скоро застиваха в мълчаливо съзерцание. Не си пречехме и досаждахме.

Тогава бродех сред масивните ледени блокове в безкрайната тишина, а разпръснатото наоколо оборудване, изкопите и новите могили реголит придаваха на всичко вид на недовършена работа, зарязана от неизвестни гиганти незнайно защо... скелет на много по-величав замисъл. Седях с часове в центъра на кръга и го видях през всички часове на деня на Плутон. В северното полукълбо беше пролет (най-дългата и най-ледена пролет в тази планетна система) и през цялото време Слънцето оставаше ниско над хоризонта. Плутон се завърташе почти за цяла седмица около оста си, толкова продължаваше и обиколката на светилото по хоризонта. Но дори така различавах мудната игра на светлините и сенките. Ако се вирах достатъчно дълго, започвах да си създавам свой различен Айсхендж във всеки миг, както през първата ми обиколка. Само че този път аз бях неподвижен, а планетата се въртеше.

Близо до центъра на кръга беше паметната плоча, оставена от експедицията на Недерланд. Докарали в кратера парче едрозърнеста скала, отрязали равно върха му и го покрили с платинов плакет.

Поставено тук в чест на членовете на
МАРСИАНСКИЯ КОСМИЧЕСКИ СЪЮЗ,
които са построили този паметник
малко след 2248 година,
за да увековечат марсианската революция
и да отбележат напускането си
на Слънчевата система.

Не може да бъде измерено доброто,
което те извършиха

Зяпах тази нелепост и мислено се опитвах да подредя събитията и съмненията си. Явно три от миньорските кораби бяха изчезнали в годините непосредствено преди марсианската революция. Фактът бе документиран къде ли не. Да, значи три кораба са изчезнали. И тъй като някои от документите са били публикувани в самото начало на следващия век, Холмс е могла да научи за тях и да пробута своето творение като построено от екипажите им... И така да съчини привлекателна история за успешна съпротива срещу олигархията на Марс и нейната полицейска държава, да извлече някаква победа от съкрушителния разгром на бунта. Така във фалшификацията се влагаше мотив, далеч надхвърлящ обикновената страст към загадките... а и хората бяха склонни да вярват на подобни измислици.

После се появило досието за Давидов в архивите на Александрия и затрупаната кола, като по чудо изровена до Нов Хюстън. Ясно и просто — папката просто не е била в шкафа броени години преди Недерланд да започне проучванията си. Можеше да твърди до края на света, че архивите са в процес на непрекъснато преподреждане, но истината е, че такива промени също се документират и поне официално никой не бе бърникал в този шкаф. Още по-кратко — папката е подхвърлена. Тя е част от измамата.

А това подсказваше недвусмислено, че и полевата кола до Нов Хюстън е елемент от фалшификацията, направо пробутана на археолозите. Първоначалният оглед на Копиевидния каньон не бе показал присъствието на никакви големи метални обекти. А след като бурята затворила хората в основния лагер за две седмици, били намерени следи, водещи на север, които тъй и не могли да бъдат обяснени смислено. Значи е най-вероятно колата да е била поставена в каньона по време на бурята. Яростните пререкания за това още бушуваха по целия Марс. Дневникът на Ема Вайл (също част от фалшификацията!) бе отнесен към средата на двадесет и трети век — периода на революцията. Поне така се твърдеше. Други оспорваха това, някои подлагаха на съмнение автентичността на самата кола, особеностите на състаряването на материалите ѝ, достоверността на

другите документи, открити в нея, вероятността за свличането, открило я за погледите на археолозите... От всяка възможна гледна точка се отправяха предизвикателства към цялата теория за ролята на Давидов, а горкият Недерланд търчеше по Марс като легендарното холандско момченце, опитвало се да запуши протеклата дига с пръстче. Експедицията на Давидов беше измислица. Никога не е имало Марсиански космически съюз. Всичко беше гигантска измама.

Поддадох се на горчивината в душата си и ритнах сърдито камъка с плакета. Беше закрепен здраво. Събрах няколко шепи от реголита наоколо и затрупах плакета.

— Тъпа романтика — мърморех си. — Злоупотребяват с онова, в което ни се иска да вярваме...

Защо го бе направила?

Най-честият ми спътник по време на тези самотни часове бе Джонс. Естествено, той също предпочиташе безлюдните периоди в Айсхендж, защото само тогава паметникът си възвръщаше своята самотна величавост. Но понякога си мислех, че се притеснява да си върши работата пред останалите.

Защото той се трудеше — старателно и методично. Не се разделяше с лазерния си далекомер. Измерваше всичко възможно в мегалита. Когато и да превключех радиото си на общата честота, чувах го или да си мърмори числа, или да си напява мелодийки. Обикновено беше нещо от Брамс.

Случваше се и да ме помоли за помощ. Заставаше до някоя от колоните и насочваше далекомера към мен, а аз държах малко огледало пред друга колона. Премествах се при съседната и повтаряхме операцията. Подсмивах се, като го гледах в центъра на кръга.

— Шестдесет и шест пъти по шестдесет и шест... доста измервания — подхвърлих веднъж. — Какво си мислиш, че правиш?

— Трупам числа — ненужно обясни той. — Който и да е построил това нещо, много е внимавал с числата. Искан ми се да откроя колоната, като огледам подробно всички измервания на мегалита.

— Коя колона?

— Вече се досещам, че всички тези числа насочват към една определена колона.

— Аха...

— Значи е задължително да открия мерната единица, с която са си служили по време на строежа. Забележи, че не е нито метричната, нито старата англо-американска. Преди много време Алигзандър Тон установил, че във всички мегалитни градежи на праисторическа Британия е използвана една и съща единица, която нарекъл мегалитен ярд, равен на седемдесет и четири сантиметра. — Той престана да мери и видях, че мъничката червена точица се отклони към ледените стълбове вляво от мен. — Изглежда никой освен мен не е забелязал, че мегалитният ярд от Северна Европа почти точно съвпада с древната тибетска мерна единица...

— Или с египетската, използвана при издигането на пирамидите. Но не е ли така, защото това е средната дължина на ръката от раменната става до върха на средния пръст? Всички древни цивилизации са си служили с тази проста и удобна мярка.

— Може би, може би... Но след като сплеснатият от едната страна кръг е типичен и за каменните градежи в Британия, реших да проверя.

— Е, докъде стигна?

— Още не знам.

Напуши ме смях.

— Компютърът на „Снежинка“ можеше да свърши тази работа за няколко секунди.

— Нима?

— Теофилус, много се радвам, че си с нас. Наистина.

Той също започна да се подхилва.

— Харесва ти, че в експедицията има някой по-смахнат дори от тебе. Но само почакай още малко. Метриката на Айсхендж винаги е била богат материал, дори преди сегашните ми изчисления. Знаеш ли, че ако започнеш от падналата колона и броиш срещу посоката на часовниковата стрелка стълбовете, чиито номера са прости числа, ширината на всеки стълб нараства 1,234 пъти? Или че сборът от височината на всеки четири поредни колони е 95,4 или 101 метра? Или че...

— И кой казва, че е така?

— Аз. Май си пропуснал да прегледаш книгата ми „Математика и метафизика в Айсхендж“.

— Явно.

— А е от най-добрите ми съчинения. Виждаш ли още колко неща не знаеш?

Няколко седмици се изнизаха бързо. Лицето на Бринстън ставаше малко по-угрижено, макар че групата му откриваше доста интересни особености на мегалита. За всяка колона е бил направен широк цилиндричен изкоп до основната скала. Колоната е била поставяна в центъра на дупката, която после е била запълвана. Само че за шестте големи колони нямаше отделни изкопи, може би защото бяха събрани близо една до друга. Групата на Бринстън бе определила границите на големия общ изкоп, който всъщност обхващаше цели девет ледени стълба.

— Не знам какво трябва да означава това — раздразнено си призна Бринстън.

В деня, когато той ни съобщи досегашните резултати, аз и Джонс отидохме в мегалита. Теофилус беше особено развълнуван, но не искаше да ми каже от какво.

Пак се оказахме единствените хора там в момента. Застанахме на полюса, за да погледаме паметника оттам. Доктор Гросджийн бе забил малък метален прът на географския полюс, за да си помогне при първия оглед на Айсхендж. Седнахме от двете му страни. Слънцето беше от отсрещната страна на мегалита и колоните изглеждаха по-неясни отвсякога — мъждиво осветени контури сред всевластния мрак.

— Сега се въртим като на пумпал — подсмихна се Джонс. — Усещаш ли?

За миг се развеселих, но внезапно си представих Плутон като малка въртяща се топка със забити няколко ледени клечици, а две мравки седяха най-отгоре.

Леко отклоних глава и Слънцето се скри зад един от ледените стълбове. Изпитах прастария страх от затъмнението — смъртта на светилото...

След дълго мълчание Джонс извади далекомера си и го включи. Насочи го към Айсхендж. На колона номер три — най-високата — се появи червената точица, по-ярка дори от Слънцето. Джонс я завъртя в кръг.

— Тази е — промърмори той. — Има нещо особено в нея.

— Освен че е най-високата ли?

— Да. — Той скочи рязко. — Да вървим!

Забързах след него. Когато го настигнах, той заяви:

— Нали ти казах, че ще постигна резултат с тези измервания! Само че не се оказа онова, което очаквах.

Застанахме пред дъгата на шестте големи колони. Номер три сякаш се извисяваше като марсиански небостъргач. От тази страна я осветяваха само звездите. Кръгът на сянката ѝ придаваше призрачна неяснота. Взирахме се в гладката повърхност.

— Ако вземеш за отправна точка средата ѝ — започна Джонс, — на равнището на повърхността и мериш оттам, разстоянието до всяка друга колона е мегалитният ярд, умножен по цяло число.

— Майтапиш се...

— Не. Сериозно ти говоря. И правилото не важи за никоя друга колона.

Обърнах се, но дори от два метра не виждах лицето му през маската на неговия скафандър.

— Значи все пак си използвал компютрите.

— Позна.

— Джонс, ти ме изуми за пореден път.

— Има и още нещо — номер три е точно в средата на големия изкоп, за който говореше Бринстън. Интересно... Задълго бях останал с впечатлението, че трябва да насочим вниманието си към триъгълните стълбове. Но вече съм сигурен, че тази колона е особената. Тя е средоточието на мегалита.

— Но защо?

— Не знам.

— Как тъй не знаеш!

— Ами това е положението! Може да е според каноните на извънземна геометрия или да е ключ към някакъв код... каквото и да е. Досегашните ми изследвания дадоха само тези блестящи резултати...

— Хо-хо!

Бавно обиколихме колоната, надявахме се да открием нещо забележително, нова особеност. Нищо. Обикновени правоъгълни стени...

Смътна мисъл се плъзна по границите на съзнанието ми. Заковах се на място. Звезди... Опитах всички трикове за припомняне, които

знаех. Вдигнах глава, отстъпих назад и се вторачих във върха на колоната. И пред очите ми се появи ярка звезда. Дали беше Кахаб, най-ярката в Малката мечка? Потърсих с поглед останалите от съзвездието. Да, тя беше — Полярната звезда на Плутон.

И си спомних.

— Вътре е... — прошепнах и чух учуденото възклицание на Теофилус. — Ами да! Има нещо вътре.

Джонс се извъртя към мен.

— Наистина ли вярваш в това?

— Убеден съм.

— Защо?

— Холмс ми каза. По-точно, издаде се. — Напомних му за модела с прокараните от лазерните лъчи линии. — Синият лъч сочеше право нагоре точно от тази колона.

— Предполагам, че си налучкал. Но как да проверим?

— Слушай.

Притиснах шлема на скафандъра си към гладкия лед и почуках силно с ръка. Явни вибрации... Втурнах се към съседния стълб и направих същото. Не можах да определя дали вибрациите се различаваха по нещо.

— Хъм...

— Надявам се, че нямаш намерение да пробиваш дупки.

— О, не!

Увереността в догадката, подсказана от паметта, не избледняваше. Превключих на честотата за разговори със совалките.

— Моля ви, бихте ли ме свързали с доктор Лхоцзе? — Дежурният го повика веднага. — Доктор Лхоцзе, обажда се Доя. Искам да ви попитам за лесен начин да проверим дали в някоя от колоните има кухни.

— Или обеми, заети не от лед, а от друго вещество? — добави Джонс, включил се на същата честота.

Лхоцзе се позабави с отговора — май му се спеше. Накрая предположи, че сонарните тестове или рентгеновите изследвания биха показали такива особености.

— Чудесно! — възкликнах аз. — Бихте ли докарал тук оборудването и специалистите?... Да, незабавно. Джонс и аз открихме коя е ключовата колона и подозираме, че в нея има кухня.

Джонс се хилеше невъздържано. Представях си какво мисли Лхоцзе в момента — двамата побъркани най-после превъртяха окончателно...

— Това нали не е шега? — попита той.

Теофилус започна да се дави от смях.

— Съвсем сериозно е — натъртих аз.

Ръководителят на експедицията се съгласи и прекъсна връзката, а Джонс каза:

— Дано си прав, че иначе може да се прибираме пеша вместо с кораба.

— Ще открием нещо — уверих го, въодушевен от предчувствието.

— Надявам се. Разходката до вътрешните планети е малко уморителна.

През средата на колоната минаваше кухня — от горе до долу.

— Брей, да му се не види... — шепнеше потресеният Лхоцзе.

Теофилус и техниците на сонарната проба крещяха оглушително. Лъчите на прожекторите се отразяваха от леда като от огледало. Околността сякаш стана още по-непрогледно черна.

— Горе трябва да има вход!

В другия край на мегалита бяха оставили удължаваща се стълба. Лхоцзе веднага заповяда на хората си да я закрепят на колоната, после се обади в совалките.

— Най-добре веднага елате тук — каза на Бринстън, Худ и останалите. — Джонс и Доя намериха куха колона.

Двамата с Теофилус се спогледахме ухилени. Докато преместваха стълбата по дъното на древния кратер, Джонс разказа на Лхоцзе как стигнахме до откритието. Видях, че докторът поклати глава. Най-сетне закрепиха края на стълбата към върха на колоната. Невидимите във вакуума лъчи на огромните прожектори превръщаха колона номер три в пламтяща бяла кула, хвърляща слаби отблясъци навсякъде из мегалита. Лхоцзе се качи, аз го последвах, Джонс не изоставаше.

Ръководителят на експедицията коленичи върху равната площадка горе и се върза здраво за стълбата. Погледнах надолу, стори

ми се, че болезнено ярките прожектори са много далече. Чух тихия глас на Лхоцзе в слушалките:

— Има процеп.

Погледна ме, когато главата ми се подаде над ръба. Лицето му беше зачервено, по бузите му се стичаха капки пот. А аз усещах студени вълни по тялото си, сякаш от поривите на вятър.

— Има леден блок, запушващ входа на шахтата. Изравнен е с повърхността и се чудя как ще го извадим.

Той заповяда да поставят още една стълба. Много хора говореха възбудено по общата честота, макар да не виждах повечето от тях. Вързах се за стълбата и стъпих на площадката. Джонс ме последва. Върхът на ледения стълб беше съвсем плосък, но се опасявах от подхлъзване.

Не след дълго вече имаше монтиран скрипец над колоната, в запушалката бяха забити нагорещени куки. Хората долу задърпаха въжетата и леденият блок — около три на три на два метра — се издигна с лекота. В долния край малко се стесняваше. Твърде студено беше, за да се слепят ледените повърхности. Стъпили на стълбите, Джонс, Лхоцзе и аз надникнахме в черната дупка. Шахтата имаше кръгло сечение. Насочихме мощен прожектор и различихме завой далече долу.

— Искам още въжета — разпореди се докторът. — Също спускаеми люлки и разпъващо се скеле. Опитаме ли се да забиваме клинове в този лед, ще пръснем колоната на парченца.

Скоро бяхме вързани за скрипеца. И тримата имахме фенерчета. Лхоцзе се пъкна в отвора и каза:

— Спускайте ме съвсем бавно.

Мушнах се след него. Над мен Джонс приличаше на огромен паяк.

На ярката светлина стените на шахтата изглеждаха особено лъскави. Оглеждахме ги внимателно, докато слизахме. Лхоцзе вдигна глава към мен.

— Най-добре изчакайте тук. Нека първо стигна дъното.

Спускането се проточи. Най-сетне ледът премина в тъмна, гладко изсечена скала. Бяхме под повърхността.

Стъпихме на дребен чакъл. Лхоцзе ни чакаше, застанал прегърбен в края на тунел, който продължаваше на север от ледения

пръстен. Беше леко наклонен надолу. Пред нас имаше само мрак.

— Спуснете още някой дотук, за да препредава съобщенията ни, иначе радиовълните няма да минат през скалата — заповяда Лхоцзе.

Протегна напред ръката си с фенерчето и закрачи припряно по тунела.

Джонс и аз вървахме само на метър-два зад него. Придвижвахме се дълго по цилиндричния тунел. Ако пренебрегнем факта, че бе изсечен в плътен базалт, приличаше на канал за отпадъчни води. Пак треперех. Теофилус се препъваше зад мен, все се навеждаше от страх да не си удари главата в тавана.

Лхоцзе спря колебливо. Надникнах през рамото му и видях синкаво сияние. Заобиколих доктора и затичах напред.

Изведнъж тунелът се отвори в синьо пространство. Яркосиня кухня с формата на яйце! Беше висока десетина метра и седем метра в диаметър. Фенерът на Лхоцзе се клатушкеше в ръката му и изпод стените на кухнята просветваха червени искри. Повърхността ми заприлича на керамична глазура. Прокарах ръкавица по стената. Беше гладка като стъкло, но и неравна. Тъмночервените проблясъци бяха от изсечената скала. Лхоцзе се завъртя бавно, после погледна купола над нас. Дрезгавият му шепот едва се чуваше в слушалките:

— Но какво е това?...

Завъртях глава, седнах и се облегнах на синята стена. Внезапно останах без сили.

— Кой го е направил? — зашеметено промърмори докторът.

— Не е Давидов — отвърнах аз. — Невъзможно е.

— Май не е и Холмс — предположи Джонс.

Лхоцзе размаха фенера и червените искри затанцуваха.

— Нека оставим догадките за по-късно.

Мълчахме и се взирахме в сините стени. Кухината сякаш се уголемяваше пред очите ни с всяка изминала секунда... Изпитвах потискащ страх — боях се от Холмс, боях се, че отново съм се оказал във властта ѝ. Що за човек беше, за да е направила това? Но дали е тя?

Въпросите, съмненията, всякакви мисли избледняваха и тримата просто стояхме неподвижно, хипнотизирани от светлината.

Не знам колко време мина, преди да се опомним от бели проблясъци в тунела и настойчиви гласове по радиото. Кислородът ни

беше на привършване. Още неколцина от експедицията влязоха и ние им освободихме място, за да се чудят на спокойствие.

Видях през лицевата маска на Джонс, че е изумен. Не можеше да си затвори устата. Вървахме бавно обратно по тунела, а той клатеше глава, чувах дълбокия му бас:

— Що за чудо... синьо стъкло под Айсхендж... с червени звезди... Космос под земята...

Издърпаха ни нагоре по дългата тясна шахта. Вдигнах глава към истинските звезди.

Учените изведнъж получиха нова възможност да изкопчат отговори на въпросите си.

Скоро установиха, че кухнята е под географския полюс. Поточно оста на въртене на планетата минаваше през средата на кухнята. Стените наистина бяха покрити с керамична глазура, изпечена направо върху базалта.

Доктор Худ и екипът му почти веднага откриха остатъци от свредели в тунела — миниатюрни парченца и стружки от съвсем същата сплав, която използваша за пробиване на тунели в астероидите. Първата машина от този тип бе произведена през 2514 година... от компанията „Юпитериански метали“ на Карълайн Холмс.

Бринстън изпадна в екстаз.

— Керамика! — крещеше той. — Керамика! Когато са я нагрили до точката на топене, все едно са включили часовник. Отбелязали са датата много по-сигурно, отколкото на колоната с надписа... без никакъв шанс да ни излъжат!

Научих, че с метода на термолуминесценцията от векове се определя възрастта на намерените грънци при разкопки на Земята. Дори при кратки периоди отклонението не превишава десет процента.

След седмица Бринстън тържествено оповести резултатите от изследванията. Синята кухня беше на осемдесет години.

— Сипахме я! — извика той накрая. — Значи е Холмс! Доя, ти беше прав. Не знам защо го е направила, нито са ми ясни техническите подробности, но вече съм сигурен — тя е построила Айсхендж!

И репортерите се вкопчиха в плячката. Айсхендж отново се превърна в сензацията на деня. Този път навсякъде се разнасяше

версията, че паметникът е скорошен фалшификат. Изказваха се какви ли не предположения, но името на Холмс се споменаваше най-често, и то от повече хора, отколкото би могла да осъди... или съсипе. Вече говореха за „теорията на Доя“ или за „измамата на Холмс“.

Аз си седях всеки ден в Айсхендж.

Веднъж чух, че по холоновините пуснали интервю с Недерланд. След няколко часа се отбих да си го пусна. Не можах да се въздържа.

Този път не беше в залата за пресконференции на Планетарния инспекторат. Недерланд тъкмо излизаше от някаква сграда и глутницата репортери го наобиколи, хвана го в капан.

— Професор Недерланд, какво мислите за новите открития на Плутон?

— Те са извънредно интересни.

Изглежда се примири с необходимостта да отговаря.

— Все още ли държите на теорията си за експедицията на Давидов?

Мускулите на челюстите му изпъкнаха.

— Да.

Вятърът рошеше косата му.

— А какво ще кажете... Ами фактът, че синята кухня е прокопана с оборудване, произведено през двадесет и шести век?

— Мисля, че има възможно обяснение на този факт... например...

— Какво ще кажете за резултатите от термолуминесцентните тестове?

— Керамиката е твърде дълбоко под повърхността, за да има този метод някаква стойност в случая! — отсече Недерланд.

— А твърденията, че дневникът на Ема Вайл е фалшификат?

— Не вярвам в това. Дневникът на Ема е истински...

— Какви са доказателствата ви?

Недерланд наведе глава. Когато погледна към камерите, около устата му се бяха очертали дълбоки бръчки.

— Трябва да си вървя... — Повтори го толкова тихо, че микрофоните едва улавяха звука. — Трябва да си вървя... — И после с пълен глас: — По-късно ще отговоря на всичките ви въпроси.

Обърна се и си проби път през тълпата, отбягна протегнатата ръка на репортер и в този миг видях лицето му — изтощено, унило.

Ударих по бутона за изключване на записа и слепешката се загътрих към изхода.

— По дяволите — изръмжах, — по дяволите! Защо не си мъртъв!

В деня преди да отлетим, получихме поредния бюлетин от Транзитната станция. Група от института начело с бившата ми студентка Ейприл бе предложила нова хипотеза. Съгласявах се с твърдението, че Айсхендж е построен неотдавна, но от експедицията, ръководена от комодор Ерунг, веднага след кацането им на Плутон. После нейните хора „открили“ Айсхендж. Вече бяха измислили какви ли не увъртания, за да докажат, че и Давидов, и Холмс са лъжливи следи, по които сме насочени от Ерунг...

— Нелепост! — креснах и се засмях дрезгаво. — Веднага се сецам за десетина причини това да е невъзможно, включително всички резултати на Бринстън!

Въпреки всичко побеснях и смехът ми звучеше така, че на излизане от залата забелязах погледите на хората — сякаш бях сритал холоизлъчвателя.

По-късно отидох в Айсхендж. Колоните блестяха в безвъздушната яснота на Плутон. Помислих, че нищо от нашите открития не бе променило паметника. Оставаше си все така странен и неразбираем. Гледка, от която изтръпвах.

Джонс беше там. Напоследък почти не мърдаше от паметника. Веднъж дори го заварих легнал между две парчета от падналата колона... и дълбоко заспал. От дни не говореше с никого, особено с мен. От неговото радио можеше да се чуе само Брамс.

През последните ни часове на Плутон бе седнал до малкия камък в центъра. Отидох да седна при него. Паметната плоча на Недерланд беше затрупана под купчинката чакъл. Не можех да се насиля да я погледна.

Не знам докога мълчахме. Все пак превключих на една от честотите за лични разговори и му показах с жест да направи същото.

— Чу ли за новата теория от Транзитната станция?

Той поклати глава. Обясних му накратко. Теофилус пак поклати глава.

— Не са прави. Доста добре опознах Артър Гросджийн. Никога не би участвал в подобна щуротия. Няма да им мине номерът.

— Знам ли... Все ще се намерят хора, които да повярват и на това.

— Така е. Аз пък чух нещо още по-добро.

— Нима?

— Да речем, че Марсианският космически съюз наистина е съществувал. Давидов с цялата му група, Вайл също. Откраднали миньорските кораби, направили си подобие на звездолет, пратили Ема и останалите обратно на Марс. Ема се изплъзнала от ноктите на полицията, крила се в хаоса години наред. И решила, че иска да се върне в света на хората. Скалпила си нова самоличност, може би накарала и баща си да направи същото, за да бъде по-достоверна нейната история. Преселила се в системата на Юпитер и натрупала богатство от добив на изкопаеми по астероидите и от животоподдържащи системи за куполите. По някое време започнало да я гризе любопитството дали групата на Давидов е оставила паметник на Плутон, както се надявала. Само че хората от звездолета бързали да се махнат от Слънчевата система, защото се опасявали от марсианската полиция. Нямали време за такива занимания. И Ема не намерила нищо тук. Решила да го построи вместо тях. Но как да покаже на света за кого е този паметник, без да се издаде? Подхвърлила стария си дневник до Нов Хюстън. Пъхнала досието за Давидов в архивите. Пробутала на света истината под формата на лъжа... защото самата тя била една лъжа. Разбираш ли?

— Значи Карълайн Холмс е...

— Или пък Ема Вайл е Карълайн Холмс. Да.

Тръснах глава.

— По нищо не си приличат.

— Външността може да бъде променена изцяло. Както и отпечатъците на пръстите, гласа, ретината на очите. Последните снимки на Ема са отпреди да навърши осемдесет години. Хората се променят и по естествен път с възрастта. Да беше видял как изглеждах на осемдесет, нямаше да ме познаеш.

— Не се връзва. Целият живот на Холмс е подробно документиран... е, почти целият. Не можеш да създадеш от нулата цяло минало, не и за толкова известен човек.

— Не съм сигурен. Дълго живеем. Лесно е да се усъмниш в случилото се преди два, три, четири века.

— Не знам, Джонс. Твърде много неща се съхраняват. — Уморено поклатих глава. — Ти само прибавяш още едно ненужно усложнение. Все едно, Карълайн Холмс е построила Айсхендж. Нещо я е подтикнало... но не знаем какво е то. — Идеята на Теофилус обаче не ми даваше мира. — Разбирам защо би ти харесала подобна хипотеза. Кой ти я подхвърли?

— Как кой? Самият ти! — Той ме погледна с престорена изненада. — Нали все това ми разправяше, преди да кацнем, докато се наливахме с екипажа?

— Не! За Бога, Теофилус! Току-що го съчини.

— А, не се измъквай. Ти ми го каза. Може би си препил тогава и не помниш.

— По дяволите, знам какво съм говорил за Айсхендж! Това си е твоя измислица.

— Както искаш. Но се обзалагам, че това е истината.

— Хъм... Май е вече петнадесетата ти версия за произхода на Айсхендж?

— Ами не знам. Чакай да ги преброя...

— Стига, Джонс! Моля те. Стига...

Намръщих се обезсърчено. Паметната плоча пред нас сякаш ми се присмиваше. Станах и я ритнах.

— Ей, внимавай със скафандъра!

Замахнах и купчинката камъчета се разлетяха из прахоляка. С треперещи ръце махнах останалите от плакета, после започнах да търкам с пръсти вдлъбнатите букви, докато ги изчистих. Погледнах в краката си.

— Теофилус, я ми помогни.

Той също се изправи безмълвно и двамата бавно, грижливо събрахме камъчетата в малка пирамида до камъка с плакета. После застанахме над нея — двама мъже, вторачили се в купчинка чакъл.

— Джонс — започнах нехайно, но не знам защо не можех да овладея гласа си, — според тебе какво е станало тук?

Той се изкикоти.

— Не се предаваш, а? Май и аз като останалите още държа на старите си приумици. Мисля... мисля, че тук има повече, отколкото

сме способни да разберем.

— И си доволен?

Теофилус вдигна рамене.

— Да.

Едва успях да кажа:

— Просто не знам защо направих всичко това!

Той обгърна раменете ми с ръка.

— Хайде, Едмонд, да се връщаме. Уморен си. — Побутна ме лекичко. — Да се прибираме.

Когато стъпихме на хълмчето между мегалита и совалките, обърнахме се да погледнем. Високи бели кули на фона на нощта...

— Какво ще правиш сега? — попита Джонс.

Поклатих глава.

— Не знам. Не съм се замислял. Може... да отида на Земята. Да се видя с баща си. Не знам!... Вече нищо не знам.

Басовият му смях сякаш разтърси вакуума.

— Вероятно така е най-добре.

Пак ме побутна да тръгваме. Връщаме се при совалките, при останалите от експедицията. Теофилус заговори напевно:

— Сънуваме, а после се будим на студения ветровит склон и се впускаме в преследване на виденията си. В началото бе сънят и усилието да се освободим от магията е безконечно.

Източник: <http://sfbg.us>

Издание:

АЙСХЕНДЖ: БЛЕСТЯЩА МИСТЕРИЯ НА КОСМ.
АРХЕОЛОГИЯ. 1997. Изд. Лира Принт, София. Биб. Научна
фантастика, No.7. Роман. Превод: [от англ.] Владимир ЗАРКОВ
[Icehenge, by Kim Stanley ROBINSON (1984)]. Печат: ДФ Балкан прес,
София. Формат: 84/108/32 (125×195 мм). Печатни коли: 16. Страници:
256. Цена: 2900.00 лв. (2.90 лв.). ISBN: 954-8610-18-3.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.